UN CAZ OMAR YUSSEF

CRIMELE DIN BETLEEM

Matt Beynon Rees

NICULESCU

Citim. Știm.

MATT BEYNON REES

CRIMELE DIN BETLEEM

Traducere din limba engleză şi note
de Mihaela-Magdalena Dumitru

NICULESCU

© 2006 by Matt Rees
Titlul original: *The Bethlehem Murders*

Pentru ediția în limba română:
© Editura NICULESCU, 2011
Adresa: Bd. Regiei 6D
060204 – Bucureşti, România
Comenzi: (+40)21-312.97.82
Fax: (+40)21-312.97.83
E-mail: editura@niculescu.ro
Internet: www.niculescu.ro

Coperta: *Carmen Lucaci*
Photo credit: © intasko

ISBN 978-973-748-595-3

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă şi prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv prin fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare şi accesare a datelor, fără permisiunea Editurii NICULESCU.
Orice nerespectare a acestor prevederi conduce în mod automat la răspunderea penală față de legile naționale şi internaționale privind proprietatea intelectuală.

Editura NICULESCU este partener şi distribuitor oficial **OXFORD UNIVERSITY PRESS** în România.
E-mail: oxford@niculescu.ro; Internet: www.oxford-niculescu.ro

Pentru Bo

Toate întâmplările povestite în această carte pleacă de la evenimente reale, petrecute în Betleem. Deși au fost schimbate anumite nume și împrejurări, criminalii au ucis în modul descris aici, iar realitatea morții rămâne neschimbată.

Capitolul 1

Omar Yussef, profesor de istorie al nefericiților copii din tabăra de refugiați de la Dehaisha, își târa țeapăn picioarele de-a lungul drumului șerpuitor, pe lângă casele cenușii de piatră, construite în timpul ocupației turce la marginea satului Beit Jala. S-a oprit în bătaia vântului puternic de seară, a scos un pieptene din buzunarul sacoului de tweed și a încercat să îmblânzească șuvița de păr alb care îi acoperea goliciunea capului chel. S-a uitat la pantofii săi maronii, care se profilau în pâlpâitul portocaliu al stâlpului de iluminat, și a înjurat iritat la vederea prafului care îi acoperea, adunat de pe marginea drumului pe care îl străbătuse venind dinspre Betleem.

La capătul următoarei alei, o santinelă ascunsă în întuneric a tușit, apoi a expectorat. Flegma a aterizat pe linia unde lumina întâlnea întunericul, ca și cum omul ar fi vrut ca Omar Yussef să o vadă. Își înfrână dorința de a-l mustra pe soldat, așa cum ar fi făcut cu elevele sale de la Școala de Fete, de pe lângă Agenția de Ajutor și Muncă a Națiunilor Unite. Silueta tânărului ucigaș învăluit în întunericul nopții se contura totuși clară ca lumina zilei în ochii lui Omar Yussef, care știa că obscenitățile se numără printre îndeletnicirile acestei umbre. Într-o ultimă încercare deznădăjduită de a-și stăpâni șuvița bătută de vânt, Omar Yussef a mângâiat-o cu o mână tremurătoare. O altă privire încărcată de regret aruncată pantofilor, apoi a pășit în întuneric.

Când a ajuns într-o piață mică, Omar Yussef s-a oprit să-și recapete răsuflarea. Peste drum se afla Clubul Grec Ortodox. Ferestrele cu cercevele străpungeau adânc zidurile de piatră, înălțându-se până la arcurile de deasupra, cu cercuri concentrice sculptate de jur-împrejur, care se pierdeau în grosimea zidului de piatră, ca și cum clădirea ar fi servit drept fortăreață. Deasupra ușii se găsea un timpan. Înăuntru, restaurantul era tăcut și întunecat. Lămpile de pe perete își aruncau lumina gălbuie spre bolta tavanului și scăldau roșul în carouri al fețelor de masă într-o lumină palidă, de culoarea mierii. Un singur client, aflat la o masă dintr-un colț, sub un portret vechi al defuncților demnitari locali cu fesuri pe cap și privirile goale și fixe, de la începuturile artei fotografice. Omar Yussef l-a salutat din cap pe chelnerul apatic – care s-a ridicat pe jumătate din scaun –, făcându-i semn să nu se deranjeze și s-a îndreptat apoi către masa ocupată de George Saba.

— Ați avut probleme cu santinelele din Brigăzile Martirilor[1] pe drumul până aici, Abu Ramiz? întrebă Saba, folosind un amestec unic de respect și familiaritate obținut din forma *Abu – tatăl lui –* alipită numelui celui mai mare dintre fii săi.

— Un singur nenorocit care aproape m-a scuipat pe pantof, spuse Omar Yussef. Zâmbi sardonic. Dar nu a făcut nimeni pe eroul cu mine. De fapt, nici nu păreau să fie prea mulți prin preajmă.

— Asta nu e bine. Înseamnă că se așteaptă la probleme, râse George. Doar știți bine că măreții luptători pentru libertatea poporului palestinian sunt primii care dau bir cu fugiții când vin israelienii.

George Saba avea cam treizeci și cinci de ani. Pe cât era Omar Yussef de mic, îngrijit și îndemânatic, pe atât era el de mare, neglijent și stângaci. Părul său des, cu șuvițe albe în jurul tâmplelor, semăna, în căderea sa pe fruntea înaltă, cu creasta unui val care se sparge de stânci în plină furtună. Era răcoare în restaurant, iar el purta o cămașă groasă în carouri și un hanorac vechi, albastru, cu fermoarul deschis până la burta voluminoasă. Omar Yussef era mândru de acest fost elev al său, unul din primii cărora le fusese profesor. Nu pentru că George ar fi avut o viață încununată de succese, ci mai degrabă pentru onestitatea sa și pentru că-și alesese o carieră în care folosea ceea ce învățase în orele de istorie ale lui Omar Yussef: George Saba se ocupa de comerțul cu antichități. Cumpăra rămășițele unor timpuri mai bune, după cum el însuși spunea, reda lemnului arab sau persan strălucirea de odinioară, înlocuia mozaicul lipsă din bijuteriile siriene de perlă și le vindea mai

[1] Denumirea sub care este cunoscută organizația Brigăzile Martirilor al-Aqsa, o coaliție de miliții palestiniene din Cisiordania. Denumirea vine de la Moscheea Al-Aqsa, din Ierusalimul de Est.

ales israelienilor care treceau prin fața magazinului său aflat pe scurtătura ce duce spre colonii.

— Am citit azi puțin din Biblia aceea minunată pe care mi-ați dăruit-o, Abu Ramiz, spuse George Saba.

— Este o carte frumoasă, zise Omar Yussef.

Au zâmbit amândoi. Înainte de a se muta la școala Națiunilor Unite, Omar Yussef predase la academia condusă de Frații Călugări ai Sf. Ioan de la Salle, din Betleem. Acolo, George Saba fusese unul din cei mai buni elevi ai săi. Când a trecut examenul de bacalaureat, Omar Yussef i-a făcut cadou o Biblie legată în piele neagră. Îi fusese dăruită iubitului său părinte de către un preot din Ierusalim, cu mult timp în urmă, pe vremea Imperiului Otoman. Biblia, în traducere arabă, era chiar și pe vremea aceea una veche. Tatăl lui Omar Yussef făcuse cunoștință cu preotul în casa unui *bey* turc. Pe atunci nu era deloc neobișnuit sau condamnabil ca un preot romano-catolic al patriarhiei de lângă poarta Jaffa din Ierusalim să fie bun prieten cu un mukhtar[2] musulman, dintr-un sat înconjurat de crânguri de măslini, aflat la sud de oraș. În clipa în care Omar Yussef i-a dăruit Biblia lui George Saba, între musulmani și creștini începuseră deja să apară separarea și dușmănia.

Acum era încă și mai rău.

— Nu e vorba de mesajul religios. Dumnezeu știe cât de fericit ar fi mult încercatul nostru oraș dacă nu ar exista Biblia și Coranul! Dacă vestita stea le-ar fi apărut magilor deasupra Bagdadului, să zicem, și nu deasupra Betleemului, viața ar fi fost mult mai senină aici, spuse Saba. Numai că această Biblie mă face să mă gândesc la câte ați făcut pentru mine.

---

[2] *Mukhtar*, care în limba arabă înseamnă „alesul", se referă la căpetenia unui sat sau a unui *maballe* (cartier) în multe state arabe.

Omar Yussef și-a turnat apă minerală dintr-o sticlă înaltă de plastic. Ochii săi de un căprui întunecat s-au umezit din pricina emoției neașteptate. Trecutul l-a invadat deodată, tulburându-l profund: Biblia aceasta învechită și mâinile erudite care au lăsat urme de grăsime și sudoare, laolaltă cu adânca lor cinstire, pe foaia subțire a paginilor alese; amintirea dragului său părinte, mort de treizeci de ani; și acest băiat pe care îl modelase, dându-i forma bărbatului care se afla acum în fața sa. A privit în sus cu duioșie și, în timp ce George Saba comanda o *mezze* de salate și carne la grătar, și-a șters pe ascuns lacrimile cu vârful unui deget.

Au mâncat în tăcere, până când au terminat carnea și o farfurie de baclava. Chelnerul a adus ceai pentru George și o cafea neagră, amară și groasă, pentru Omar.

— Când am emigrat în Chile, Biblia aceasta a fost întotdeauna lângă mine, spuse George.

Creștinii din satul lui George, Beit Jala, au mers pe urmele primilor emigranți în Chile și au întemeiat acolo o comunitate vastă. Confortul în care trăiau rudele din Santiago, convertite la religia majoritară, reprezenta o tentație tot mai mare pentru cei rămași acasă, care simțeau încrâncenarea din ce în ce mai puternică a musulmanilor împotriva religiei lor.

În Santiago, George vânduse mobilă importată de la un văr care avea un atelier lângă Bab Touma, în Damasc: mese de joc ingenioase, cu tablă pentru șah și jocul de table, și postav verde pentru jocul de cărți; birouri mari, încrustate, pentru noii moguli ai vinului; și plăci pe care era scris cuvântul pace în arabă și spaniolă. În Chile, s-a căsătorit cu Sofia, fiica unui alt creștin palestinian. Ea era fericită acolo, dar lui George îi era dor de bătrânul său tată, Habib, și ușor-ușor a convins-o că acum e

pace în Beit Jala și se pot întoarce. Recunoștea că greșise în legătură cu pacea, dar se bucura că se află acasă. De când își adusese familia înapoi, îl văzuse pe Omar Yussef pe ici, pe colo, dar aceasta era prima ocazie de a sta de vorbă singuri.

— Casa e la fel ca întotdeauna, plină cu suporturile pentru rochiile de nuntă făcute de tatăl meu. Cele de închiriat, în sufragerie, iar cele de vânzare, în dormitor, toate învelite în plastic, i-a spus George Saba. Dar acum aproape că nu mai au loc de vitrinele mele antice din Siria și de oglinzile frumos lucrate, pentru care nu găsesc cumpărători.

— Oglinzi? Te surprinde că nimeni nu se poate privi în oglindă în ziua de azi? Omar Yussef s-a aplecat în față și a scos un hohot de râs cinic, sugrumat. Pe zi ce trece, ăștia ne adâncesc din ce în ce mai mult în corupție și violență și nimeni nu poate face nimic. Orașul e condus de un trib de nemernici inculți, care au poliția la picioare.

George Saba vorbea mai mult în șoaptă.

— M-am tot gândit la acest lucru. Brigăzile Martirilor urcă aici și trag focuri de armă dincolo de vale, spre Gilo, iar israelienii trag și ei și apoi intră cu tancurile. Casa mea a fost lovită de câteva ori, când nemernicii au tras de pe acoperișul meu, iar israelienii au răspuns, la rândul lor, cu focuri de armă. În peretele din bucătărie am găsit un glonț care a intrat prin fereastra salonului, a trecut printr-o ușă groasă, de lemn și a traversat un hol înainte de a face o ditamai gaura în frigider. Și-a întors privirile spre podea, iar Omar Yussef a văzut cum i se încleștează bărbia. Niciodată nu le voi mai permite să facă așa ceva.

— Ai grijă, George. Omar Yussef și-a pus o mână peste degetele groase ale lui George Saba. Eu pot spune ce vreau despre Brigăzile Martirilor, pentru că am un clan mare în spate. Pe mine nu

mă pot amenința, decât dacă sunt pregătiți să înfrunte mânia a jumătate din populația Dehaishei. Dar tu, George, tu ești creștin. Nu te bucuri de aceeași protecție.

— Poate că am trăit prea mult timp departe de locul ăsta, pentru a mai accepta orice. A privit în sus, spre Omar Yussef. Albastrul ochilor săi era de o intensitate crudă. Probabil nu pot uita ceea ce m-ați învățat despre o viață trăită după anumite principii.

Omar Yussef nu a răspuns. Și-a terminat cafeaua.

— Știți cine s-a mai întors în Betleem din vechea noastră gașcă? Vocea lui George Saba era încordată, străduindu-se să domolească tonul conversației. Elias Bishara.

— Chiar așa? a replicat Omar Yussef, zâmbind.

— Nu l-ați văzut încă? Ei bine, nu s-a întors decât de o săptămână. Sunt sigur că va veni în vizită de îndată ce se instalează.

Elias Bishara era mai tânăr decât George Saba, fiind un alt elev preferat al lui Omar Yussef, de la fosta sa școală.

— Nu studia pentru doctorat la Vatican? a întrebat Omar Yussef.

— Ba da, dar de atunci a locuit la Roma, în calitate de secretar apostolic al unuia dintre cardinali. Acum s-a întors la Biserica Nașterii Domnului[3]. Știu, Elias și cu mine o căutăm cu lumânarea întorcându-ne aici, Abu Ramiz. Dar probabil nu puteți înțelege ce am simțit noi. Crești în acest loc sumbru, dorind cu disperare să pleci în altă țară, unde să câștigi bani și să trăiești în pace. Dar vine

[3] Biserica Nașterii Domnului din Betleem este una dintre cele mai vechi biserici în care s-au ținut slujbe fără perioade de întreruperi. A fost construită deasupra grotei care marchează, în mod tradițional, locul nașterii lui Iisus Hristos și este un loc sacru atât în creștinism, cât și în religia islamică.

ziua când îți amintești de gustul de humus adevărat și de strălucirea îmbătătoare a soarelui pe dealuri și de sunetul clopotelor și al muezinilor. Îți lipsește atât de mult, încât simți pe buze gustul dorului de casă. Apoi te întorci, indiferent ce lași în urmă. Pur și simplu, nu ai ce face.

— O să mă duc la biserică să îl salut pe Elias de îndată ce voi putea.

— Luna următoare e Crăciunul, așa că vă invit să veniți cu noi la biserică, spuse George. După aceea, veniți la noi la masă, cu Umm Ramiz.

— Venim cu mare plăcere.

La plecare, cei doi bărbați s-au sfădit cine să achite nota. Amândoi au aruncat banii pe masă și fiecare i-a luat pe ai celuilalt, încercând să îl convingă să își ia banii înapoi. Apoi au izbucnit împușcăturile. Erau destul de aproape și de aceea zgomotele se auzeau puternice și cavernoase, nu ca sunetul de bici al împușcăturilor depărtate.

George a privit în sus.

— Puii ăștia de curvă au început din nou.

S-a ridicat, lăsând banii pe masă.

— Abu Ramiz, trebuie să plec.

S-au îndreptat către ușă. Omar Yussef a văzut proiectilul străbătând valea, spre o casă aflată la marginea drumului. Exploziile puternice, ca de contrabas, care veneau dinspre sat, erau îndreptate spre israelienii dintr-o suburbie a Ierusalimului aflată peste *wadi*[4]. Focurile de armă porneau de pe acoperișul unei case pătrățoase, cu două etaje, aflate la mai puțin de cincizeci de metri. La adăpostul clădirii se afla un jeep Mitsubishi de culoare închisă. George Saba a ieșit în stradă.

---

[4] În lb. arabă în orig. *Vale*. Se poate referi și la albia unui râu care se umple cu apă numai în perioadele ploioase.

— Isuse, cred că s-au urcat iar pe acoperișul casei mele.

— George...

— Nu vă faceți griji în privința mea. Plecați de aici înainte să vină israelienii. De *ei* nu vă poate apăra nici măcar marele dumneavoastră clan. La revedere, Abu Ramiz. George Saba și-a pus afectuos o mână pe brațul lui Omar Yussef, apoi a pornit grăbit de-a lungul străzii, ascunzându-se după gardurile grădinilor.

Când israelienii au întețit focul, Omar Yussef și-a acoperit urechile. Trăgeau acum cu proiectile care lăsau în urmă, în întuneric, o înșelătoare și lenevă linie punctată, asemenea unui Cod Morse ucigaș. Linia trasa cuvântul moarte, iar Omar Yussef a simțit cum îl părăsește căldura pe care o simțise în timpul cinei. Nu îl mai vedea pe George Saba. Se întreba dacă ar trebui să se ducă după el. Chelnerul stătea încordat în spatele lui, în pragul ușii, nerăbdător să închidă.

— Vii înăuntru, unchiule?

— Mă duc acasă. Noapte bună.

— Allah să te aibă în grija Sa.

Omar Yussef se gândea că arată ridicol, bâjbâind pe lângă zid în căutarea drumului și aruncându-și picioarele în față la fiecare pas, ca să nu calce greșit pe trotuarul spart. Brusc, a fost cuprins de teamă și îndoială. A simțit mișcare pe aleile pe lângă care trecea, iar umbrele au luat, pentru o clipă, forme de oameni și animale, ca și cum ar fi fost un copil înspăimântat, care încearcă să găsească baia într-o casă cufundată în întuneric. Transpira, iar în bătaia vântului de seară simțea fiori reci în locurile în care se aduna sudoarea, la rădăcina perilor din mustață și pe capul chel. *Ești un bătrân prost*, și-a zis, *care se târăște pe câmpul de luptă cu*

pantofii cei buni. Uneori habar nu ai pe ce lume te afli, nici dacă viața ta ar depinde de asta.

Împușcăturile s-au întețit în spatele lui. Se întreba ce ar face George Saba dacă i-ar găsi din nou pe militanții palestinieni pe acoperișul său și în clipa aceea și-a dat seama că doar atunci când ai un pistol îndreptat către inimă înțelegi ce iubești cu adevărat.

Familia lui George Saba se chircise la adăpostul peretelui gros, de piatră, al dormitorului. În această parte a casei se aflau cel mai departe de bătaia focului. George a intrat pe ușa din față. Zgomotul împușcăturilor era mai puternic înăuntru, iar el și-a dat seama că gloanțele intrau prin geam, în apartament. S-a adăpostit într-o firidă din coridor și s-a ghemuit lângă perete. În partea din spate a casei, sufrageria dădea spre marele *wadi*. Valea se afla sub tirul focurilor israelienilor de dincolo de canion.

Sofia Saba se holba înnebunită în lungul coridorului, la soțul ei. Nu avea încă patruzeci de ani, dar pe față îi apăruseră brusc riduri pe care soțul ei nu-și amintea să le fi observat până atunci, ca și cum gloanțele i-ar fi fisurat suprafața pielii ca pe o bucată de sticlă. Părul, vopsit într-un castaniu elegant, acum însă în dezordine, îi încadra ochii înnebuniți de spaimă. Își ținea fiul și fiica de o parte și de alta, cu capetele acoperite protector de brațele ei. Toți trei tremurau. Lângă ei, Habib Saba ședea în tăcere, furios, sub armele vechi, fixate de fiul său pe perete, ca decor. Cu pomeții săi înalți și nasul lung și drept, semăna cu un nobil impasibil, dintr-un medalion antic. În ciuda focurilor de armă, capul îi era nemișcat, ca cel al unei statui. George a strigat la tatăl său, pe deasupra bubuiturilor gloanțelor care loveau peretele, dar bătrânul nu s-a mișcat.

Majoritatea cartușelor israeliene loveau cu putere peretele extern al sufrageriei. Fără ricoșeuri. La fiecare câteva clipe, un glonț străpungea resturile de geam, traversa salonul și se înfigea în zidul în spatele căruia se adăpostise familia lui George Saba. Sofia se cutremura la fiecare nouă lovitură, de teamă că proiectilele ar fi putut dărâma întreg peretele, sfărâmându-l bucată cu bucată, până i-ar lăsa pe copii expuși tirului. Groaznicul tărăboi al gloanțelor era amplificat de sfărâmarea oglinzilor, de prăbușirea mobilelor și zdrobirea porțelanurilor căzute de pe rafturile spulberate pe podeaua din piatră.

Un glonț a vuit de-a lungul coridorului, implântându-se în ușa de lemn pe care intrase George Saba. În timp ce înainta prin întuneric, spre casă, luase hotărârea să acționeze. Îi blestemase pe soldați, ba chiar înjurase în gura mare când un foc de armă s-a auzit foarte aproape de el. Acum nu mai voia decât să se târască mai adânc în firidă, să se afunde în perete, până când coșmarul se va sfârși. Dacă ar sta în nișa aceasta destul de mult timp, poate s-ar trezi în magazinul său din Santiago, iar fantezia neroadă a întoarcerii în casa copilăriei sale ar fi un simplu vis și nu realitatea mortală a plumbului încins, care-i devastează casa. Uitându-se către dormitor, a surprins privirea stăruitoare a soției sale, care se lupta să țină capetele copiilor ascunse sub brațele ei. Nu avea să se trezească în Chile. Nu se putea ascunde. Trebuia să pună capăt acestei situații. S-a ridicat cu spatele lipit de perete, împingându-se în el, de parcă ar fi vrut să își înfășoare trupul în piatra impenetrabilă. A răsuflat încordat, așteptând momentul prielnic, asemenea unui om care se aruncă în apa rece ca gheața, apoi s-a repezit de-a lungul coridorului, spre dormitor.

George Saba și-a strâns în brațe nevasta și copiii.

— Totul o să se rezolve, dragii mei, le-a spus el. Mă ocup eu de asta. I-a tras mai aproape, să nu vadă că îi tremură bărbia.

Pentru prima dată, capul tatălui său s-a mișcat.

— Ce ai de gând să faci?

George s-a uitat către bătrânul său tată cu tristețe. Nu-l păcălea calmul lui Habib Saba. Nu sângele rece și dârzenia erau cele care-l înghețaseră pe bătrân în nemișcare, lipit de perete. Tatăl său se ghemuise în dormitor pentru că era obișnuit cu violența și corupția din orașul lor. Trăia cât putea de retras și discret, deoarece creștinii erau minoritari în Betleem, iar Habib Saba era atent să nu-i supere pe musulmani, stându-le cumva în cale. George se obișnuise cu un alt stil de viață în anii în care trăise departe de Palestina. A pus o mână pe umărul tatălui său, iar apoi a atins obrazul aspru al bătrânului.

S-a ridicat în picioare și a întins mâna către un revolver atârnat pe perete. Era un Webley VI britanic, din al Doilea Război Mondial, pe care îl cumpărase în urmă cu câteva luni de la familia unui bătrân, care servise în Legiunea Arabă Iordaniană și păstrase arma, ca să-i amintească de ofițerii britanici. Metalul cenușiu era lipsit de strălucire, iar pivotul începuse să ruginească, așa că cilindrul nu mai putea fi deschis. Totuși, la adăpostul întunericului, țeava sa de cincisprezece centimetri părea destul de periculoasă, spre deosebire de cele trei flinte turcești ornamentate care decorau peretele de alături. Palma i s-a strâns în jurul mânerului colțuros al revolverului și a simțit greutatea armei.

Habib a încercat să prindă brațul fiului său, dar nu a putut să-l rețină. Sofia a țipat în clipa în care a văzut revolverul în mâna soțului ei. Auzind strigătul, fiica și-a ridicat privirea de sub brațul mamei. George știa că dacă nu acționează acum, va fi

înfrânt de privirea acestor ochi înfricoșați. S-a întins și și-a pus mâna peste fruntea copilului, ca și cum ar fi vrut să îi închidă ochii.

— Nu te îngrijora, micuță Miral. Tata se duce să le spună acestor bărbați să oprească joaca și să nu mai facă gălăgie.

Suna stupid și, preț de câteva clipe, și-a ținut degetele peste fața fetei, ca să nu vadă privirea suspicioasă, care, cu siguranță, se așternuse peste trăsăturile ei. Chiar și un copil își dădea seama că asta nu era o joacă. Apoi s-a repezit spre ușă.

Capitolul 2

Întunericul înăbușea valea cu repeziciune, alunecând cenușiu de pe dealurile abrupte, ștergând imaginea celor câțiva măslini și umbrind portretele romantice ale martirilor din cimitir, până când s-a așternut peste întregul sat Irtas. În casa lui Abdel Rahman, nimeni nu aprinsese luminile. Dacă ar fi făcut așa ceva, ar fi luminat grădina de zarzavaturi și poiana de pini, prin care așteptau cu toții să-l vadă pe fiul cel mare strecurându-se spre casă, pentru *iftar*, masa de seară care punea capăt postului de Ramadan. În camera din față, Dima Abdel Rahman a pus pe masă o tavă de *kamar al-din*. A așezat paharele cu suc de caise în dreptul pernelor pe care avea să stea la masă fiecare membru al familiei. Paharul cu cea mai multă pulpă de fructe a fost pus pe colțul mesei scunde, acolo unde va dori să stea

Louai, ca să poată vedea pe fereastră apropierea vreunei eventuale amenințări. Apoi s-a îndreptat o clipă către fereastra deschisă și, ignorând vocea emoționată și agitată a soacrei care o striga din bucătărie, a mijit ochii, scrutând umbrele, în căutarea soțului ei. Și-a aranjat basmaua bej, prinsă sub bărbie cu un ac, care îi scotea în evidență ovalul bine conturat al feței. Ochii ei căprui, calzi, erau de culoarea frunzișului scurtei toamne palestiniene, iar genele îi erau lungi. Fața îi era încrezătoare, blândă, chiar dacă în ultima vreme însingurarea, încordarea și neliniștea își puseseră amprenta pe trăsăturile sale. Pentru că începuse să tremure, și-a strâns brațele în jurul trupului în timp ce frigul nopții trecea prin rochia subțire de vară.

Locul în care era situată clădirea permitea aceste vizite clandestine. Louai Abdel Rahman putea să-și părăsească ascunzătoarea din Irtas și să vină în casa aceasta pătrată, cu două etaje, aflată la mai puțin de o jumătate de kilometru; traversa valea fără a fi nevoit să părăsească adăpostul copacilor, evitând astfel să fie observat de trupele israeliene. Casele din Irtas și străzile șerpuitoare se ridicau pe pantele cele mai adânci și în văile cele mai înguste și, văzute din această parte a văii, păreau niște pâraie grăbite care trec printr-o crevasă, spumegând la buza prăpăstiilor, ca să atingă apoi culmea unei pante mai domoale. La marginea satului, valea era fertilă; aici, parcelele verzi ale *fellahin-ilor*[5] se răsfirau în jurul vestitelor grădini ale mănăstirii romano-catolice, îngrijite de călugărițele Hortus Conclusus[6]. În spatele casei familiei Abdel Rahman, la

[5] În lb. arabă, în orig. *Fellah* (*pl.* Fellahin) înseamnă *țăran, fermier* sau *lucrător agricol* din Orientul Mijlociu.

[6] *Hortus Conclusus* (*lat.*), „grădină împrejmuită", este un atribut al Sfintei Fecioare în arta medievală și în Renaștere. În tradiția artei creștine medievale și renascentiste, Maria este ilustrată într-o grădină îngrădită, care simbolizează pântecul ei rămas neatins, fecioria.

capătul văii, se găseau fântânile antice, cunoscute sub numele de Iazurile lui Solomon[7], care alimentau apeductul principal al Ierusalimului lui Irod. Datorită izvoarelor din vale, oamenii din Irtas își permiteau un lux interzis altor palestinieni din mediul rural, care se străduiau să nu irosească conținutul fetid al cisternelor în perioada celor opt luni ale anotimpului secetos: în Irtas se găseau atât pini mari, umbroși, cât și atât de utilii măslini pitici, care lipseau în majoritatea satelor. Dima Abdel Rahman știa că soțul ei poate să se strecoare la adăpostul cupolei de frunze, ca și cum natura i-ar fi fost complice în lupta împotriva ocupației. Dacă israelienii l-ar urmări de sus, Louai sigur i-ar vedea, pentru că vegetația abundentă se subția, dispărând pe măsură ce escalada dealurile care se înălțau dinspre fundul prăpastiei înguste a wadi-ului. Soldații ar fi expuși pe pantele acelea golașe, chiar și în lumina slabă a amurgului.

Deodată, Dima Abdel Rahman a auzit sunete venind dinspre copaci. *El trebuie să fie*, și-a zis ea. A rămas tăcută, deși soacra ei o striga să o ajute la pregătirea mesei.

Nu vedea nimic mișcându-se, dar auzea ușoare trosnituri sub pași precauți. Venea pentru prima dată după atâtea săptămâni. Emoționată, și-a aranjat basmaua încă o dată, făcându-și de lucru cu acul de sub bărbie.

Oricât de lungi erau perioadele în care Louai se ascundea de israelieni, Dima nu reușea să se obișnuiască cu absențele dintre vizitele lui în casa în care ea locuia cu părinții, fratele și cele trei surori ale soțului ei. Erau căsătoriți doar de un an,

---

[7] Nume dat celor trei mari rezervoare de apă aflate la o distanță de trei kilometri sud-vest de Betleem, pe drumul care duce la Hebron, parțial construite, parțial săpate în stâncă, care erau folosite pentru a colecta apa de ploaie și pe cea a izvoarelor din zonele învecinate și pentru a o canaliza către Ierusalim.

dar el se aflase în ascunzătoare mai tot timpul. Era așa cum se temuseră părinții ei că va fi. Înainte de nuntă se consultaseră cu vecinul lor, *ustaz*[8] Omar Yussef, un prieten stimat al tatălui ei și un profesor care ținea la ea în mod special. El îi spusese tatălui ei că, deși exista riscul ca fata să rămână văduvă în scurt timp, între cei doi tineri apăruseră sentimente de dragoste, iar asemenea sentimente trebuie ocrotite în aceste vremuri dușmănoase.

Astfel, Dima renunțase la studiile ei la Școala de Fete de pe lângă Agenția de Ajutor și Muncă a Națiunilor Unite de la Dehaisha pentru a se căsători cu Louai. A primit o slujbă în atelierul auto al socrului ei – ținea contabilitatea și răspundea la telefon. Acasă, a ajuns să facă treburile gospodărești, visând la rarele vizite ale lui Louai. Venea acum o dată pe săptămână sau chiar mai rar, și de fiecare dată petrecea cu ea doar o oră-două, înainte de a fi nevoit să plece din nou. Când era plecat, Dima devenea melancolică. Fără soțul ei, care să-i însuflețească nopțile, zilele petrecute în cabina de sticlă din fundul garajului erau posomorâte. Ba mai rău, tatăl și fratele lui Louai, Muhammad și Yunis, o tratau cu răceală, de parcă o acuzau pentru riscurile pe care și le asuma ca să vină acasă pe întuneric. Sau poate era altceva.

În urmă cu câteva săptămâni, un bărbat solid, în uniformă militară, intrase în atelierul auto pe când Muhammad și Yunis erau plecați. S-a așezat pe biroul ei, boțindu-i hârtiile cu dosul său mare și a încercat să-i mângâie obrazul.

— Vreau să cumpăr ceva de la familia ta, i-a spus, dar aș plăti dublu dacă te-ar lăsa pe tine să mi-l livrezi.

---

[8] În lb. arabă, în orig. *Învățat, învățător.*

Ea s-a ferit și omul a râs. În spatele lui, la intrarea în garaj, l-a văzut pe Yunis. Omul și-a ridicat din nou mâna, dar, urmărindu-i privirea, l-a observat pe cumnatul ei. A râs din nou, apoi a părăsit atelierul. Yunis i-a aruncat o privire crâncenă și a ieșit în urma bărbatului, căruia i-a șoptit ceva. Din ziua aceea, abia dacă a mai schimbat o vorbă cu ea.

La ultima vizită a lui Louai, Dima s-a plâns că tatăl și fratele lui sunt distanți față de ea. Fiindcă de obicei Louai era un om tăcut și calm, ea a fost surprinsă de mânia lui neașteptată.

— Nu ai dreptul să-i judeci pe tatăl și pe fratele meu, strigă el. Acestea nu sunt chestiuni care te privesc pe tine.

Dima habar nu avea despre ce „chestiuni“ era vorba – ea nu se referise decât la răceala pe care i-o arătau atât acasă, cât și la slujbă. Dar Louai s-a calmat repede și și-a cerut iertare, zicând că era încordat din pricina izolării într-o casă conspirativă, însă Dima și-a dat seama că mințea. Reacționase defensiv pentru că și el era iritat din pricina fratelui său. Suspiciunile ei în legătură cu Yunis erau, într-o oarecare măsură, confirmate de izbucnirea lui Louai. Înainte de ultima lui plecare, Dima i-a auzit pe Louai și Yunis certându-se. Vorbeau în șoaptă. Nu-și dădea seama ce spun, dar discuția era aprinsă. Mai observase și că soțul ei și-a privit tatăl cu severitate în timp ce îl îmbrățișa în semn de rămas-bun.

Încercând să distingă, prin fereastra deschisă, sursa zgomotului de pași care venea dinspre arbuști, Dima Abdel Rahman a auzit cum aceștia se opresc. Apoi reîncep, dar mai ușori, ca un târșâit de picioare prin vegetația crescută pe sub copaci, de parcă omul care se apropia pe furiș s-ar fi relaxat deodată.

— Ah, tu erai, Abu Walid.

Era vocea soțului ei. Vorbea calm, pe un ton prietenos. Privi către locul de unde se auzea vocea. La început nu a văzut nimic, apoi la marginea pinilor a apărut un punct roșu, care se mișca nesigur, încercând, parcă, să descrie un cerc mic. A tremurat înainte de a se opri, ca un licurici care se așază pe o frunză. În clipa în care punctul roșu s-a oprit, s-a auzit o împușcătură. Dima a icnit puternic și a reușit să-l vadă pe Louai, ca și când o cantitate suplimentară de oxigen i-ar fi deschis ochii. Înainta împleticit dinspre marginea pădurii. Dima nu îi vedea fața, dar îi știa jacheta din denim și jeanșii pe care îi cumpărase pentru el înainte de ultima vizită. Își strângea cu putere umărul.

Apoi, din nou, punctul roșu. O nouă detunătură a spart întunericul, iar Louai s-a răsucit, cu brațele întinse, ca un dansator sufist căzut în transa divină, *sema*, învârtindu-se, cu capul pe spate, cu o palmă întoarsă către pământ și cealaltă către cer. S-a prăbușit apoi în fața straturilor de varză.

Dima privea nemișcată către locul acela. Soacra ei a intrat în cameră, urlând că îi invadează israelienii.

— Ne vor ucide pe toți, striga ea. Yunis, fiule, cheamă-l pe tatăl tău să ne apere. Muhammad, vino să ne aperi, bărbate.

La etaj s-au auzit pașii bărbaților treziți din somnul lor de după-amiază, grăbindu-se către scări. Dima simțea că împietrise. Dacă s-ar mișca, se gândea ea, s-ar sparge în bucățele și întreg corpul i s-ar prăbuși cu zgomot la podea, într-un nor de bucățele prăfuite. Cu un efort înspăimântător, a reușit să se întoarcă și să alerge spre ușă, răsturnând un pahar de *kamar al-din*.

Ucigașii ar putea să fie încă aici, se gândea ea, *dar trebuie să ajung la el și să îl ating. Măcar de n-ar fi rănit grav.*

S-a împiedicat printre verze și a căzut la pământ, lângă Louai. Abia atunci și-a dat seama că plângea în hohote, iar când l-a întors pe spate, hohotele s-au transformat în țipete. Ochii lui erau goliți de expresie și priveau prin ea. Printre buze i se vedea limba galbenă. Jacheta din denim era udă, îmbibată cu sânge de la claviculă până la buric. Dima și-a pus mâna peste a lui și i-a atins fața. Deja începea să se răcească. Era atât de frumos. S-a uitat la mâna lui. Degetele lungi și subțiri, care o atingeau cu delicatețe când venea acasă. De ce să fie cauza palestiniană mai importantă decât fericirea și dragostea lor?

Mama lui Louai înainta printre straturile de varză. A înțeles ce însemna țipătul fetei. Ajunsă lângă fiul ei, a căzut în genunchi și și-a pus mâinile pe trupul lui însângerat. Dima a auzit lipăitul înăbușit al denimului ud în clipa în care bătrâna l-a apucat disperată. Mama a ridicat mâinile, acoperindu-și obrajii și mânjindu-i cu sângele fiului ei și a strigat către Dumnezeu.

— Pleacă de lângă el.

Dima l-a auzit pe Yunis în spatele ei. Băiatul a apucat-o de umăr și a împins-o de lângă trupul soțului ei. Pe mama sa a ridicat-o ușor, dar a îndepărtat-o și pe ea de lângă mort. Ea hohotea și striga *Allahu akbar*, Dumnezeu este mare. Trecând pe lângă Dima cu mama lui, Yunis s-a uitat la ea. Privirea lui era ostilă și defensivă. Ochii lui au năucit-o. Apoi Yunis și-a întors privirea.

— Nu atinge nimic. Poliția trebuie să facă investigații la locul crimei.

— Poliția?

— Da.

— Ce este de investigat? Israelienii l-au ucis pe fratele tău. Crezi că poliția o să-l aresteze pe soldatul israelian care a tras?

— Tu fă cum îți spun eu.

— Poliția nu va face nimic, decât în cazul în care un palestinian a făcut asta. Care palestinian ar ucide pe cineva din familia noastră? Care palestinian ar ucide un conducător al rezistenței?

Yunis și-a ferit privirea. Dima a făcut un pas către el, dar el și-a îndreptat din nou ochii, plin de agresivitate și reproș, către chipul ei.

Dima ar fi spus mai multe, dacă nu i s-ar fi părut o impietate să rostească vorbe aspre de față cu cadavrul soțului ei. Când Yunis a aprins luminile în casă, razele albastre, fluorescente, au străpuns aerul de afară. Reflexiile sale de gheață se oglindeau în sângele jilav al lui Louai.

Capitolul 3

Omar Yussef și-a pus servieta de piele roșie pe birou și a deschis lacătul auriu, strălucitor, cu cifru. Apoi a scos un stilou Mont Blanc din buzunarul interior al servietei. Era un cadou de la o clasă de absolvenți, care îi cunoșteau pasiunea pentru obiectele elegante. Simțind greutatea plăcută și stabilitatea Mont Blancului în mâna sa, a privit spre birou, la grămada de caiete care așteptau să fie corectate. Se întreba dacă elevele ale căror caiete se aflau acum în fața lui se vor dovedi vreodată generoase sau recunoscătoare față de profesorul lor. A început apoi să citească eseurile despre căderea Imperiului Otoman. Petrecea prea mult timp supărat pe acești copii. Încerca să nu se mâhnească, dar nu suporta să le vadă cum îmbrățișau clișeele politice ale sărmanei și victimizatei națiuni arabe, subjugate de toți și de toate, de la cruciade și mongoli la turci și britanici, ajungând

până la intifada [9]. Aveau dreptate să îi considere pe arabi victime ale unei istorii crude, dar greșeau când nu admiteau nicio vină pentru propriile suferințe. În clasă, Omar Yussef intervenea și le distrugea sloganurile oarbe și odioase. Totuși, își dădea seama că asta nu făcea decât să îl înfurie și mai tare, iar elevele începeau să își piardă încrederea în el.

Omar a scris un 7 pe marginea primului caiet dezordonat, pentru că luase hotărârea să fie generos, apoi a deschis un altul. Îmbătrânea. Și-a amintit de George Saba și de sentimentul de tihnă pe care îl trăise în timpul mesei, la gândul că acest elev și alții ca el vor reprezenta mândra moștenire a lui Omar Yussef. Știa că recentele sale izbucniri din clasă erau cauzate de frustrarea indusă de politica violentă, ignorantă și simplistă a elevelor sale și de sentimentul că era deja prea bătrân, prea departe de lumea lor, ca să le mai poată schimba. Își dădea seama că ar fi și mai rău într-o școală de băieți, dar și în fetele sale era atâta violență, încât îl șoca. Indiferent cât de mult încerca să elibereze mințile copiilor din Dehaisha, existau întotdeauna alții care munceau și mai abitir ca să le înrobească. La Școala Catolică a fraților călugări, totul fusese diferit. În timpul acelor ani, mulți tineri de valoare își deschiseseră mintea în fața lui. Dar între timp se schimbaseră multe, nu doar elevii săi. Neliniștea și ura înghițiseră întreg Betleemul, iar în urma lor au venit sărăcia, resentimentele și propaganda. Până și o elevă bună, ca Dima Abdel Rahman, s-a lăsat absorbită de violență. Tatăl ei, vecin cu Omar Yussef, îl sunase noaptea trecută, pentru a-i da vestea morții lui Louai Abdel Rahman, soțul fetei. Înmormântarea va avea loc în dimineața următoare, când

[9] În lb. arabă, în orig. *Răscoală*. Se referă mai ales la mișcarea de rezistență palestiniană față de ocuparea de către israelieni a Cisiordaniei și a Fâșiei Gaza, în anul 1987.

Omar Yussef va fi la muncă, dar plănuia să treacă pe la Dima Abdel Rahman după-amiază. Se gândea să îi propună să se întoarcă la școală, dar apoi și-a amintit că fata îl iubise cu adevărat pe soțul ei și s-a hotărât să mai aștepte înainte de a face o propunere atât de importantă pentru viitorul ei.

În clipe ca acestea, când privea eseurile mediocre la lumina proaspătă a primelor raze de soare care pătrundeau în clasa goală, Omar Yussef se întreba dacă nu ar fi mai bine să accepte propunerea directorului american al școlii și să își dea demisia. Omar Yussef avea doar cincizeci și șase de ani, dar Christopher Steadman ar fi vrut ca el să iasă la pensie. Vedea ochii americanului îndreptați către mâinile sale nesigure, semn al anilor de alcoolism lăsați în urmă. Îl făceau să pară chiar mai fragil decât mersul său încet, laborios. Poate că Steadman nu dorea decât un om mai puternic, dar Omar Yussef îl ura, deoarece îl suspecta că își dorește de fapt un angajat care să nu protesteze. Omar Yussef se gândea că modelase un număr suficient de mare de minți, ca cele ale tinerilor săi elevi George Saba, Elias Bishara și Dima Abdel Rahman, îndeajuns să îi satisfacă până și pe cei mai conștiincioși profesori. Poate că nu ar trebui să își pună în pericol liniștea, supunându-și inima la efortul de a lupta zi de zi împotriva mașinăriei de minciuni și propagandă nebunească a martiriului.

Prima elevă a intrat în clasă.

— O dimineață plină de bucurie, *ustaz*.

Omar Yussef i-a răspuns la salut cu un glas stins. Odată cu sosirea elevei, amintirea mângâietoare a foștilor săi elevi s-a mistuit, iar el s-a întors în prezentul care îi părea străin, cu simțurile ascuțite de aspectul țipător al școlii. Scaunele zgâriau podeaua în timp ce fetele se așezau pe ele. Aerul se umplea de mirosul stătut al subsuorilor nespălate și al

pârțurilor pricinuite de fasole. Omar Yussef se uita la un caiet, prefăcându-se că îl corectează. Stiloul îi tremura în mână, așa cum se întâmpla tot mai des în ultima vreme. De fiecare dată când dădea pagina vedea pe partea dorsală a mâinii micuța pată provocată de boala de ficat. Era nouă, ivită aproape peste noapte, ca și cum un spiriduș s-ar fi strecurat în dormitorul său în timpul nopții, în timp ce el dormea, și i-ar fi aplicat o ștampilă permanentă pe care stătea scris „îmbătrânit prematur". Când își imagina această întâmplare, se mira că spiritul care îl vizitase l-a găsit în pat, dormind, pentru că lui Omar Yussef i se părea că petrece jumătate de noapte urinând, iar spiridușul ar fi putut foarte ușor să fi pus ștampila de pensionare pe penisul său picurător. Acesta era el, cel adevărat, și aceasta era realitatea vieții sale. Probabil că nu fusese prea arătos nici chiar în tinerețe. Imaginii trandafirii, galeșe, a lui Omar Yussef de pe vremea când era tânăr, ar fi trebuit să-i adauge faptul că privirea îi era confuză din pricina băuturii, iar gura țeapănă de înverșunare, ca a celui care simte că trebuie să își ceară iertare pentru multe fapte celor pe care i-a jignit când era beat, dar mai ales lui însuși. Da, probabil că acesta era ultimul lucru de care avea nevoie dimineața. Va vorbi despre pensionare cu soția lui, Maryam.

În clasă au intrat și alte eleve. Majoritatea tăceau. Cunoșteau destul de bine severitatea lui Omar Yussef, așa că nu vorbeau în timpul orelor decât atunci când el era într-o dispoziție bună, ceea ce rar se întâmpla la prima oră, care începea la 7:30. Dar una dintre fete era în ziua aceea prea înflăcărată ca să se abțină. Impacientată, Khadija Zubeida a intrat repede în clasă. Era înaltă și slabă, avea părul negru, tuns cu breton. Pe pomeții obrajilor ei palizi se vedea începutul unei erupții de acnee.

Înainte de a se așeza, s-a aplecat peste banca în care stăteau două prietene și le-a spus:

— M-a sunat tata înainte de a pleca spre școală. Au arestat un colaborator. Cel care i-a ajutat pe israelieni să îl ucidă pe martirul din Irtas. Mi-a zis că urmează să îl execute pe trădător.

Vorbea în șoaptă, dar în liniștea clasei vorbele i-au fost auzite de toți, ca și râsul înfundat de la final.

— Cine e făptașul? a întrebat una dintre prietenele ei.

— Colaboratorul? E un nenorocit de creștin din Beit Jala. Saba cred că e numele lui. El i-a condus pe evrei direct la omul din Irtas, care era un mare luptător, și tot el i-a dat lovitura fatală, cu un cuțit mare, dat de israelieni.

Omar Yussef a pus stiloul jos, înainte de a fi aruncat peste masă de tremurul mâinii sale. A împins caietul din fața sa și și-a cuprins capul în mâini, ca să își adune gândurile. Era sigur că George era cel arestat. A tușit, ca să își recapete vocea.

— Khadija, a strigat el către fată, cu glasul răgușit. Care Saba?

— Cred că îl cheamă George, *ustaz*. George Saba. Tatăl meu spune că are în casă statui rușinoase, ale unor femei goale, și că a vrut să îl convingă pe ofițerul care l-a arestat să o ia pe fiica sa în locul lui.

Fetele au plescăit din limbă și au dat din cap.

— Creștinul a și mărturisit. A zis: „Știu de ce ați venit. Ați venit aici pentru că m-am vândut evreilor." Tata i-a dat un ghiont vârtos după ce a mărturisit.

Omar Yussef a rămas în picioare, sprijinit de catedră.

— Vino aici, a zis el cu severitate. În timp ce fata se apropia de el, puțin nedumerită, se gândea

să îi aplice aceeași lovitură pe care tatăl ei pretindea că i-o dăduse colaboratorului. Dar știa că lumea aștepta mai mult de la el: doar era profesor, nu un polițist ucigaș. Se întreba ce vede fata din cealaltă parte a catedrei. Simțea că este gata să plângă de furie și îi tremura cuta moale de piele, de sub bărbie. În ochii lor era probabil fie vrednic de milă, fie foarte înfricoșător.

— Ce vă învăț eu la ora mea?

Fata privea prostește către Omar Yussef.

— Cum vă învăț eu să priviți istoria?

Omar Yussef a făcut o pauză. O țintui pe copilă cu privirea sa fixă. Răspunsul se lăsa așteptat, așa că a reluat:

— Vă învăț să analizați probele și apoi să decideți cu mintea voastră ce credeți despre un anumit sultan sau despre cauzele unui război.

— Da, așa este, a spus fata ușurată.

— Așadar, de unde știi că acest om a fost un colaborator?

— Mi-a spus tata.

— Cine este tatăl tău?

— Sergentul Mahmoud Zubeida, de la Serviciul de Informații Secrete, Forța de Reacție Rapidă.

— A efectuat el investigația de la început până la sfârșit?

Fata părea dezorientată.

— Nu, sigur că nu, zise Omar Yussef. Așadar, ar trebui să vorbești cu toți cei care au luat parte la investigație înainte de a ajunge la concluzia că acest om a colaborat cu israelienii. Nu-i așa?

— Dar a mărturisit.

— Ți-a mărturisit ție personal? Ar trebui să vorbești cu el. Să îl înțelegi. Să vorbești cu prietenii lui. Mai ales, să înțelegi motivele pentru care a colaborat. Avea nevoie de bani? Poate este bogat și nu are nevoie de bani. Atunci, de ce ar face-o? Ar

putea fi o înscenare, iar crima să fi fost comisă de altcineva? Poate un alt negustor?

Khadija se legăna de pe un picior pe altul și își râcâia coșurile de pe obraz. Omar Yussef a văzut că fata era gata să plângă. Și-a dat seama că striga la ea și că se aplecase peste catedră până foarte aproape de ea, dar nu îi păsa. Îl înfuriase ignoranța acestei întregi generații, pe care o vedea acum depozitată pe umerii slabi ai fetei din fața sa și pe figura ei lipsită de expresie.

— De unde să știu eu toate astea? întrebă Khadija bâlbâindu-se.

— Trebuie să știi toate lucrurile astea înainte de a condamna o ființă umană la moarte. Omar Yussef s-a aplecat și mai mult în față. Moartea. Moartea. Nu este ceva superficial, de care să râzi, și nici motiv de laudă. Acest așa-numit colaborator este tatăl cuiva. Tu cum te-ai simți dacă l-ar lua de acasă pe tatăl *tău* și ai ști că urmează să fie omorât?

În timp ce vorbea, Omar Yussef și-a dat seama că fata și-l imaginase probabil de multe ori pe tatăl ei ucis de israelieni în vreo încleștare stupidă. Era probabil coșmarul ei din fiecare noapte, orbitor și terifiant. Pentru o clipă, a privit-o cu compătimire. Și-a îndreptat trupul.

— Stai jos, Khadija.

Omar Yussef și-a scos pieptenele pentru a-și îndrepta șuvițele de păr care îi căzuseră pe frunte în timp ce strigase la fată. Clasa se cufundase în tăcere. A pus pieptenele la loc, în buzunar și s-a așezat.

— Când veți părăsi lumea asta, ce lăsați în urmă? întrebă el. Copii mulți? Ce importanță are acest lucru? Oare să fie copiii un scop în sine? Nu, depinde ce îi înveți. Lăsați avere în urma voastră? În cazul acesta, ce fel de om o va moșteni? Și cum o

va cheltui? Oamenii își vor aminti de voi cu dragoste? Sau vor simți ură când se vor gândi la voi? Puneți-vă aceste întrebări de acum, chiar dacă nu aveți decât unsprezece ani. Dacă nu vă puneți singure aceste întrebări, altcineva – poate un om rău – vă va dicta răspunsurile. O să vă pună în față niște așa-numite dovezi, iar voi nu veți mai vedea niciodată alternativele care vi se oferă. Dacă nu luați frâiele în mână, altcineva o să preia controlul asupra vieții voastre.

Parcă aș vorbi despre mine însumi, se gândi Omar Yussef.

— Omul acesta, George Saba, mi-a fost elev. Era un elev bun și foarte inteligent. Era sensibil și amuzant. Avea o înaltă ținută morală. Nu cred că s-ar amesteca vreodată în ceva ilegal sau imoral.

Khadija Zubeida nu și-a ridicat privirea cât timp Omar Yussef a vorbit pe tonul acela aspru.

— Ce dovadă aveți?

Mulțumit de întrebare, Omar Yussef a dat din cap către fată.

— Am mai multe dovezi decât tine, Khadija. Pentru că tu judeci cazul în funcție de sentimentele tale de ură față de cineva pe care nu l-ai văzut niciodată. Eu îl știu pe George Saba și îl iubesc.

Ce să zic, bun mod de a-mi începe ziua, și-a zis Omar Yussef în gând. *Îl iubesc pe colaboratorul israelienilor; îl iubesc pe cel mai dezgustător trădător. Cu prima ocazie când are cineva nevoie de un nătărău, băgați-mă la închisoare și puneți-le pe elevele mele să depună mărturie că am simpatizat cu un colaborator, lucru care, fără îndoială, mă transformă și pe mine în colaborator. Bună treabă, Abu Ramiz. Ai nevoie de mai mult somn și de mai multă cafea dimineața.*

La terminarea orelor în dimineața aceea, Wafa, secretara școlii, aștepta în fața ușii. Pe față îi stăruia

un zâmbet vag, rigid, când i-a înmânat o ceașcă de cafea.

— Dumnezeu să-ți binecuvânteze mâinile, i-a spus el. Presupun că prin purtarea ta delicată mă pregătești pentru vești proaste.

Ceașca a zornăit pe farfurioară. Mâna îi tremura mai tare decât de obicei.

George, se gândi el, *Allah să-l ajute.*

— Beți cafeaua, *ustaz*, i-a spus Wafa, iar zâmbetul i s-a îndulcit.

Omar Yussef a privit-o, așteptând.

— Directorul vrea să vă duceți la el în birou cât de repede puteți.

— Mulțumesc pentru cafea, a zis Omar Yussef, apoi a băut-o. Este delicioasă.

I-a înapoiat ceașca goală secretarei.

— Vezi, nici măcar nu am înjurat când ai menționat numele stimatului nostru director.

— Pentru prima dată. Trebuie să îi mulțumim lui Allah.

Omar Yussef a intrat în biroul lui Christopher Steadman și, în acel moment, afecțiunea pe care o simțise pentru Wafa s-a transformat în furie față de omul acesta. Așezat într-o parte a biroului, lângă silueta înaltă și îngrijită a directorului numit de ONU, se afla inspectorul școlar guvernamental, care, în urmă cu zece ani, îi obligase pe cei de la Școala Catolică să îl concedieze pe Omar Yussef. Acesta și-a dat seama imediat ce urma. Ticălosul de inspector îl împiedicase pe Omar Yussef să „hrănească" mințile elitei de la Școala Catolică. Acum își imagina că are ocazia să îi anuleze până și mărunta influență pe care o exercita asupra plevei societății, aflate aici, în tabăra de refugiați de unde, în definitiv, lepădăturile corupte aflate la conducerea guvernului își recrutau carnea de tun. Omar Yussef era furios și fiindcă înțelegea că

fusese convocat în prezența inspectorului pentru ca Steadman să aibă un cuvânt mai greu de spus în încercarea de a-l convinge să se pensioneze.

— Ia loc, Abu Ramiz.

Steadman i-a indicat un scaun din fața biroului. Omar Yussef a observat că americanul preluase obiceiul local de a se adresa unei cunoștințe prin sintagma „tatăl lui", însoțit de numele celui mai mare dintre fii.

Cu doar o zi în urmă, Steadman îl întrebase pe Omar de ce arabii își spun *Abu* sau *Umm*. Omar Yussef i-a explicat că fiecare palestinian are un nume.

— De pildă, eu sunt Omar, spusese el. Dar suntem cunoscuți și ca tată – *Abu* – al primului născut. Fiul meu cel mai mare este Ramiz, așa că mi se spune Abu Ramiz. Tatăl lui Ramiz. Este o formulă de respect și amiciție.

Apoi l-a avertizat pe Steadman că dacă îl obligă să se pensioneze, nu va mai avea pe cine să bată la cap cu întrebări despre societatea arabă. Steadman a continuat ca și cum nu ar fi remarcat agresivitatea din spusele lui Omar Yussef.

— Întotdeauna m-am gândit că dacă voi avea un fiu, îi voi pune numele Scott, a spus Steadman. Astfel, aș fi Abu Scott.

Apoi l-a întrebat pe Omar ce înseamnă *Umm*. Omar s-a hotărât să îl zăpăcească:

— Înseamnă „mama lui". Soția mea este Umm Ramiz, după cum eu sunt Abu Ramiz. Fiul meu a decis să-i pună fiului său numele meu, pentru că vrea să continue această tradiție, așa că lui i se spune Abu Omar, iar soției sale Umm Omar și într-o bună zi fiul lor va da fiului său numele tatălui său și va fi numit și el Abu Ramiz. Iar tu, zise Omar Yussef, vei fi întotdeauna un simplu american.

Acum, în biroul lui Steadman, Omar Yussef vedea că americanul încerca din răsputeri să se integreze. *Care va să zică, ți-ai amintit*, i-a zis el în minte. *Mi-ai spus Abu Ramiz, tată al lui Ramiz, dar nu mă faci tu să te plac așa ușor.*

În încăpere se simțea un miros. Acesta era rezultatul unei alte încercări a lui Steadman de a se conforma tradițiilor locale. Înainte de Ramadan, Omar Yussef glumise pe seama lui, spunându-i că musulmanii nu se spală în timpul lunii sfinte și că cei care nu respectă această tradiție le aduc o ofensă. La început, i s-a părut extrem de amuzant că Steadman îl luase în serios. Directorul plănuia, în mod evident, să nu se spele toată luna. Acum Omar Yussef regreta gluma și își tot adulmeca dosul palmei date cu colonie, pentru a birui duhoarea corpului nespălat.

— Îl cunoști pe Dl. Haitham Abdel Hadi, de la Ministerul Educației? l-a întrebat Steadman.

Știi foarte bine că îl cunosc. Sunt sigur că ți-a arătat dosarul pe care mi l-a întocmit, a zis Omar Yussef în gând. A rămas, însă, tăcut.

— Ei bine, trebuie să îți spun că Dl. Abdel Hadi a primit câteva plângeri la adresa ta. De aceea te-am chemat aici azi. Steadman și-a trecut mâna prin părul blond, cu fire subțiri, eliberându-și fruntea arsă de soare. Și-a coborât apoi mâna, cu palma deschisă, dând cuvântul inspectorului guvernamental.

Acesta a citit din câteva scrisori despre care pretindea că fuseseră trimise de părinți pe adresa departamentului său. Scrisorile menționau că Omar Yussef critica guvernul și pe președinte, îi numea gangsteri pe cei din Brigăzile Martirilor al-Aqsa, condamna atacurile sinucigașe cu bombe și vorbea nerespectuos despre șeicii din unele moschei locale.

— Luna trecută, a spus inspectorul, câțiva elevi au fost răniți la Mormântul Rașelei [10] în timpul unei demonstrații împotriva forțelor de ocupație. A doua zi, profesorul Omar Yussef le-a spus că în loc să arunce cu pietre în soldați, copiii ar trebui să arunce cu pietre în părinții și în guvernul care și-au bătut joc de viețile lor. Citez cu exactitate: pentru că și-au bătut joc de viețile lor, copiii ar trebui să arunce cu pietre în părinții lor și în guvern.

— Ai spus asta, Abu Ramiz? a întrebat Steadman.

Omar Yussef s-a uitat în ochii întunecați și vicleni ai inspectorului guvernamental. Acesta își ținea mâna peste gură, încercând să facă gestul să pară firesc. Spera să îi mascheze tremurul nervos al buzei. Simțea cum adrenalina îl umple de furie. Steadman a repetat întrebarea. Tonul său inocent îl înfuria pe Omar Yussef.

— Nu mă aștept de la tine să ai o poziție în totalitate corectă din punct de vedere politic, Abu Ramiz. Ești prea bătrân pentru asta, a zis Steadman. Dar așa ceva nu pot accepta. Noi cooperăm cu administrația locală și nu putem să creștem revoluționari sau să încurajăm acte de violență.

Prostănacul a crezut că îi încurajam pe elevi să își atace părinții.

— Copiii comiteau deja acte de violență. I-au atacat și pe soldați. Acesta este totuși un act de violență, oricare ar fi motivele care stau la baza lui. Eu le sugeram copiilor că nu întotdeauna vinovatul este cel pe care îl considerăm noi, a spus el.

---

[10] Cunoscut și ca Domul Rașelei, este mormântul atribuit de tradiție personajului biblic Rașela, cea de-a doua soție a lui Iacob. Localizat la marginea orașului Betleem, este considerat al treilea loc sacru al religiei iudaice.

— Este o nelegiuire, a spus inspectorul. Să pui părinții și guvernul înaintea Forțelor de Ocupație, considerându-i dușmani ai poporului palestinian!

— În ziua de azi este un act de corectitudine politică să te arunci în aer în mijlocul unei mulțimi de civili. Corectitudine politică este și lauda adusă prin ziare și la moschee celor care își dau viața în atacuri cu bombe. Omar Yussef a izbit în birou cu marginea palmei. Iar voi spuneți că este o nelegiuire când eu încurajez analiza intelectuală?

— Ai antecedente, Abu Ramiz, i-a spus trimisul guvernamental. Dosarul tău este lung. Va trebui să demarez o anchetă oficială împotriva ta, dacă nu ești de acord cu propunerile domnului Steadman.

Omar Yussef l-a privit pe Steadman. Maxilarul lui pătrățos, tipic american, era nemișcat. Buzele îi erau strânse. Steadman și-a îndreptat ochelarii micuți, cu lentile rotunde. Îl privea pe Omar Yussef cu ochii săi mici, albaștri, pe jumătate închiși.

Care va să zică, nemernicul ăsta i-a spus deja lui Abdel Hadi că vrea să mă dea afară. Cine știe dacă nu au pus totul la cale împreună? Era hotărât să nu le ușureze misiunea. Nu se va pensiona de bunăvoie. Nu aveau decât să îl bage în celulă cu George Saba, tot nu va subscrie la slăbiciunea și codoșia lui Steadman.

— Așa ceva nu s-ar fi întâmplat pe vremea când școala era condusă de domnul Fergus sau doamna Pilar. Ei nu m-au amenințat niciodată. Da, o iau ca pe o amenințare, nu doar din partea guvernului, ci și din partea ta, Christopher. Am pus capăt acestei discuții.

Se îndreptă către ușă.

— Abu Ramiz, încă nu poți pleca, i-a spus Steadman. Trebuie să clarificăm această problemă.

— Mă bucur că m-ai ascultat cu atenție când ți-am explicat că „Abu“ înseamnă „tatăl lui“, a răspuns

Omar Yussef. Vrei totuși să îți zic Abu Scott, așa cum ai sugerat?

Steadman a părut surprins de schimbarea de direcție a lui Omar Yussef și i-a răspuns precaut.

— Da, după cum ți-am spus, întotdeauna mi-am imaginat că îi voi da fiului meu numele de Scott, dacă voi avea unul. Iar acest lucru mă face tatăl lui Scott. Sigur, poți să îmi zici Abu Scott.

— Este un nume foarte potrivit. În arabă, Scott înseamnă a tăcea.

Omar Yussef privea fix la americanul nelămurit și la inspectorul furios.

— Vă rog să mă iertați, dar am de făcut o vizită în Irtas pentru a-mi prezenta condoleanțele. Soțul unei foste eleve a fost ucis de corectitudinea politică.

Capitolul 4

Un șir apatic de persoane îndoliate parcurgea cărarea care străbătea valea. Mergeau încetișor către casa lui Abdel Rahman, schimbând vorbe fără prea mult chef. Omar Yussef se ocăra pentru că își pusese doar un sacou în dimineața aceea, pentru că vântul se năpustea cu putere asupra văii Irtas, trecând prin sacoul lui de tweed. A luat pe loc decizia să îmbrace paltonul în fiecare zi, până în aprilie, indiferent cum va părea vremea dimineața, de la fereastra dormitorului său. Mergea cât putea de repede, dar îl depășeau aproape toți, deși nu păreau că se grăbesc. Era mulțumit că cel puțin purta o căciulă bej, din cașmir moale, care îi încălzea capul chel și îi ținea sub control șuvițele de păr, la adăpost de vântul aspru.

Omar Yussef a ajuns la capătul cărării. Aici erau două canistre de ulei, în care fuseseră înfipte frunze de palmier și steaguri negre, de înmormântare, îndoite acum de vântul puternic. Steagurile erau prinse pe catarge de bambus, iar capetele lor pocneau și zgâriau interiorul butoiașului, sub biciul vântului, într-o aparentă încercare de a scăpa. Omar Yussef s-a strecurat printre șirurile de oameni așezați pe scaune albe, de grădină, sub prelata neagră, fâlfâitoare, a cortului în interiorul căruia familia primea condoleanțe. S-a așezat la coadă, în spatele celor care treceau prin fața rândului de primire alcătuit din membrii familiei, le strângeau mâinile fără vlagă și murmurau că Allah se va milostivi de Louai Abdel Rahman. La capătul rândului se afla un tânăr slab, cu o față osoasă și ursuză. Omar Yussef a înțeles că era fratele luptătorului mort. Băiatul arunca priviri fioroase când spre liziera pădurii, peste grădinița de legume, când spre intrarea în casă. Omar Yussef a reținut mâna tânărului și l-a întrebat unde o poate găsi pe Dima Abdel Rahman. A detectat o scânteiere de ostilitate înainte ca tânărul să îi spună că fata era în casă, cu femeile.

— Du-te, te rog, și cheam-o. Spune-i că o caută fostul ei profesor.

Tânărul a ezitat, în timp ce Omar Yussef îi ținea mâna strâns într-ale sale. Apoi și-a retras mâna și a intrat în casă.

Omar Yussef ar fi acceptat cu plăcere o ceașcă de *qahweh sa'ada*. În orice altă perioadă a anului, un băiat ar fi circulat printre oamenii adunați la înmormântare, cu un termos de cafea fără zahăr. Dar acum era Ramadan și până la lăsarea întunericului nu se va servi nici cafea, nici altceva. Dar Omar Yussef nu avea nevoie de Ramadan ca să își aducă aminte că erau multe lucruri de la care trebuia să

se abțină. Își amintea cum odată, pe când era student în Damasc, o bătrână i-a tras o palmă peste față pentru că îl văzuse fumând o țigară pe stradă, în timpul Ramadanului. Ar fi trebuit să o păstreze pe lângă el, să îl bată zdravăn de fiecare dată când făcea ceva interzis. Se întreba cât timp i-ar fi luat să renunțe la alcool, dacă ar fi primit o lovitură puternică peste cap de fiecare dată când turna în el whisky cu gheață. Pe când așa, nu se trezise din beție până aproape de vârsta de cincizeci de ani. Savoarea spectaculoasă a bețiilor din tinerețe dispăruse deja. Până și el înțelegea că e patetic. Renunțase la băutură pentru că îi era rușine când observa cum bărbați mai tineri cu douăzeci de ani se uitau cu milă la ochii lui încețoșați și la mâinile nesigure.

Din spatele cortului s-au auzit trei focuri de armă puternice, ascuțite, dar Omar Yussef a fost singurul care s-a ferit. S-a întors repede pentru a urmări privirea celorlalți. Pe potecă venea o trupă de trăgători din Brigăzile Martirilor al-Aqsa. Un bărbat masiv, care purta o cartușieră peste piept, îi conducea. Omar Yussef și-a împins ochelarii cu rame aurii pe nas și a văzut că acesta era Hussein Tamari, liderul Brigăzilor Martirilor din Betleem. Avea la el arma cea mare, despre care vorbea toată lumea. Capul lui Tamari era mai lat la bază, mătăhălos și cu fălci mari. Avea mustață neagră, groasă și păr scurt, îngrijit, pe care era nevoit să-l tundă așa fiindcă oricum nu prea avea ce să acopere. Spre vârf, capul i se îngusta până la o treime din lățimea gâtului. Capul acesta conic, congenital, îi părea lui Omar Yussef dovada faptului că nu creierul era sursa aroganței sale.

Lângă Tamari mergea un bărbat brunet, slab, pe care Omar Yussef îl mai văzuse prin oraș. Numele lui era Jihad Awdeh. Pe cap avea o căciulă gri, asemănătoare cu un fes îmblănit. Omar Yussef

încerca să își amintească numele acestui tip de căciulă. Nimeni nu purta așa ceva în Betleem. Bătrânii de la țară purtau *keffiyeh*[11] tradiționale, iar puștii purtau șepci de baseball americane. Majoritatea, însă, nu își acoperea capul. De aceea, căciula lui Jihad Awdeh părea extravagantă și sinistră. Omar Yussef s-a gândit imediat la Saddam Hussein, care obișnuia să poarte o asemenea căciulă iarna. *Astrahan, așa îi zice*, și-a spus el. A râs scurt, batjocoritor și a dat din cap.

Hussein Tamari și-a descărcat mitraliera în aer de câteva ori, în semn de respect față de mort, proptind patul armei masive în șold și ținând-o cu o singură mână, pentru a-și etala, voit neglijent, puterea ostentativă. Aceasta a scos un sunet adânc, puternic și impresionant, iar Omar Yussef a observat că unii dintre oameni erau gata să aplaude spectacolul. Patul armei era din lemn, iar țeava, dintr-un metal închis la culoare. Părea să aibă peste un metru douăzeci în lungime.

Soldații au intrat sub bolta prelatei și, luând-o în fața celor care așteptau la rând, au dat mâna cu membrii familiei îndoliate. Omar Yussef a văzut că tatăl lui Louai Abdel Rahman părea intimidat și nu i-a privit în față pe insurgenți, deși aceștia au zăbovit dinaintea lui mai mult decât era necesar.

Omar Yussef s-a îndreptat către ușa casei. A aruncat o privire în camera de zi. Pe perete era pictată o scenă alpină elvețiană. Un cerb tânăr se juca în iarba înaltă de pe malul unui lac de munte. Se vedea o cabană de lemn la marginea prăpastiei, pe vârful unui munte acoperit de zăpadă, scânteietor

---

[11] În lb. arabă, în orig. Acoperământ de cap purtat de bărbații arabi, făcut dintr-o bucată pătrată de pânză, de obicei bumbac, împăturită și înfășurată în diverse moduri în jurul capului. Se întâlnește mai ales în zonele deșertice, pentru a apăra capul de expunerea directă la soare, cât și pentru a proteja gura și ochii de firele de nisip.

ca o poză dintr-o carte pentru copii, nefiresc și caricatural. Mulți palestinieni își decorau casele cu scene din Alpi. În mod evident, era o plăcere să privești o asemenea imagine în timpul verii caniculare, și-a zis el. Dar poate că avea și un efect calmant, ca și cum, privind la pământul unei țări pașnice, ai fi putut uita violența din jur și te-ai fi putut visa pe un vârf de munte, unde să poți respira în voie aer curat. Omar Yussef și-a dat seama că în aceste picturi murale nu erau niciodată oameni.

În fața tabloului era un grup de femei. Improvizau un cântec de binecuvântare pentru mama martirului, slăvind fericirea de care va avea parte fiul ei mort. O femeie scanda un vers, apoi i se alăturau altele, bătând din palme în ritmul melodiei, apoi o altă femeie prelua conducerea, începând strofa următoare. Același lucru se făcea și la nunți. În fundul camerei, Omar Yussef a văzut-o pe Dima Abdel Rahman. I-a făcut semn să vină afară. Ea a schițat un început de zâmbet și s-a îndreptat către el. Când fata a ajuns în dreptul scărilor, Omar Yussef a văzut că tânărul pe care îl trimisese s-o cheme privea încruntat din ușa bucătăriei.

— Allah se va milostivi de cel mort, a zis Omar Yussef.

— Mulțumesc, unchiule, a răspuns Dima Abdel Rahman. Mă bucur că ai venit.

— Cine este puștiul pe care l-am trimis să te caute?

Omar Yussef a făcut un gest discret către băiat.

— Acela este fratele soțului meu, Yunis.

— Pare mai degrabă mânios, decât întristat de moartea fratelui său.

— Pare că nu mai simte altceva decât mânie, spuse Dima.

S-au îndepărtat de casă și de cortul de doliu și s-au îndreptat către straturile de varză. Dima se

uita țintă la locul în care murise soțul ei. A început să plângă. Omar Yussef a scos o batistă din buzunarul sacoului de tweed și i-a întins-o. Ea și-a șters lacrimile și a zâmbit, rușinată. Apoi, arătând spre locul acela:

— Aici a murit Louai. Aici l-am găsit.

Dima a început din nou să plângă. Omar Yussef i s-a adresat cu blândețe.

— Este normal să plângi, draga mea. Focurile de armă trase în aer sunt nepotrivite, dar lacrimile sunt bune.

— Mama lui Louai spune că ar trebui să plâng de fericire, pentru că acum el este martir, a zis Dima.

— Face asta doar de ochii lumii. Sunt sigur că nu simte așa în adâncul inimii ei, a spus Omar Yussef.

— Nu mă pot bucura la gândul morții lui, *ustaz*. Pur și simplu nu pot.

— Tatăl meu a murit când eram tânăr. Îmi amintesc că plângeam și toți cei aflați în casă mi-au zis că nu trebuie să plâng, pentru că tatăl meu a trăit până la bătrânețe, iar eu trebuie să mă port ca un bărbat. Dar aveam un unchi care m-a înțeles. Le-a zis: „Lăsați băiatul să plângă. Nu vedeți că l-a iubit pe tatăl lui?“ Așa că nu îți face griji. Poți să plângi. Și poți să păstrezi și batista.

Dima a reușit să zâmbească printre lacrimi.

— Eram foarte fericită pe vremea când erați profesorul meu, a spus ea.

— Ești o femeie inteligentă. Aș fi foarte fericit dacă toți elevii mei ar fi ca tine.

Elevii săi erau moștenirea pe care o lăsa în urmă Omar Yussef. După toți acești ani de muncă și studiu, după ce se îndoise de atâtea ori că ar fi marcat cumva viața lor, ceea ce îl salva de la depresie era încrederea că lăsase, totuși, o urmă de știință, de înțelepciune și bunătate în sufletul și mintea altora. Dima și George Saba și alți câțiva

asemeni lor vor face din lumea aceasta un loc în care Omar Yussef să poată trăi în pace.

Dinspre cort s-au auzit alte împușcături. Dima a icnit.

— Cine este omul cu mitraliera?

— Hussein Tamari.

— Este lider al Brigăzilor Martirilor?

Omar Yussef a încuviințat din cap.

— L-am văzut o dată, la garaj. A venit când eram singură. Nu știam cine este, a spus ea, uitându-se țintă la el, pe deasupra straturilor de varză.

Dima a clătinat din cap.

— De ce s-a lăsat ucis soțul meu, unchiule? Nu a spus niciodată că vrea să fie martir și totuși, vorbesc cu toții despre martiri tot timpul. Poate și Louai începuse să gândească așa.

— Toți murim la un moment dat. Uite, eu îmbătrânesc și încep să simt moartea cum șerpuiește prin mine, cum pune stăpânire pe brațele, picioarele, pe întreg corpul meu. Sper că mintea va fi ultima redută pe care o va cuceri. Și totuși, unii oameni consideră că e mai bine să te duci repede, când ești tânăr, și să fii pomenit ca erou, decât să te agăți de viață până se satură toți de tine.

Lui Omar Yussef i s-a părut că Dima vrea să vorbească, așa că a tăcut, pentru a o lăsa să povestească despre noaptea în care a murit soțul ei.

— Înainte de a auzi împușcăturile, l-am auzit pe Louai vorbind cu cineva și apoi am văzut ceva straniu. Stăteam la fereastra de acolo. Am văzut un punct roșu, ca o lumină, care cred că îl căuta pe Louai. Se tot mișca, ca și cum ar fi încercat să se fixeze pe el. Era acolo, lângă copacul acela. Apoi a fost împușcat. Două focuri de armă.

— L-ai auzit vorbind? Ce a spus?

— A spus: „Ah, tu ești, Abu Walid.“ Vocea îi era calmă.

— Mai era cineva cu el?

— Da, trebuie să fi fost și altcineva.

Gândurile lui Omar Yussef s-au îndreptat către George, arestat pentru conspirație la uciderea acestui tânăr. Dar lui George nu i se spunea Abu Walid.

— Nu ai văzut pe nimeni altcineva când ai ieșit din casă?

— Am alergat către el. Nu m-am gândit la nimic altceva.

— Cine este Abu Walid? Care dintre prietenii lui Louai este tatăl lui Walid?

— Nu știu. Ar putea fi mulți oameni cu acest nume, nu-i așa?

— Da, dar nu mulți dintre ei ar fi fost în relații apropiate cu un om care era căutat de israelieni. Un om care se ascundea de luni întregi.

— Chiar nu știu, *ustaz*.

Dima ezita.

— Era stranie și purtarea fratelui său. Părea supărat pe mine.

Omar Yussef a făcut o pauză, apoi a pus o mână pe umărul fetei. Dima a privit în jos și a zâmbit. El și-a ținut mâna nemișcată.

— Surioară, căsătoria ta a fost scurtă, dar cel puțin ai avut norocul de a petrece acest timp cu un om care te-a iubit. Știi destule despre traiul femeilor în societatea noastră, pentru a înțelege că aceasta este o binecuvântare.

— Da, unchiule.

Își suflă nasul în batistă.

— Trebuie să mă întorc la bucătărie acum. O să vă vizitez în curând. Salut-o pe Umm Ramiz din partea mea. Vă doresc un Ramadan îmbelșugat.

— Mulțumesc. Allah să îți dea viață lungă.

Pe Omar Yussef l-a mișcat emoția fetei. Ar fi vrut să mai stea cu ea. Nu voia să se întoarcă lângă

oamenii din cort, așa că s-a îndreptat către copaci, târându-și picioarele prin iarbă. S-a sprijinit de pinul lângă care se afla Louai Abdel Rahman când a fost țintit de luminița roșie. Privind în jur, Omar Yussef a văzut că un petec de iarbă din dreptul copacului fusese smuls din rădăcini. Poate că, în alunecare, Louai a tras de aceste fire de iarbă după ce a fost împușcat. Omar Yussef a făcut câțiva pași la dreapta. Un petec de iarbă și lăstăriș, de mărimea unui trup de bărbat, era strivit și culcat la pământ în spatele unui copac. Probabil aici așteptase Abu Walid – dacă, într-adevăr, acest om exista. Dar de ce să fi stat aici? Oare îl împușcase pe Louai Abdel Rahman din această ascunzătoare? În iarba culcată la pământ nu era loc decât pentru un singur om, oricine ar fi fost el, așa că nu ar fi putut să fie însoțit de un detașament de israelieni.

Omar Yussef a privit spre locul acela cu mai mare atenție. Și-a trecut piciorul printre firele de iarbă strivite. Un obiect strălucitor a ieșit la iveală. S-a aplecat cu greutate și l-a ridicat de jos. În mână ținea un cartuș gol de mitralieră. A scormonit cu piciorul prin iarba culcată, pentru a vedea dacă mai erau și altele. Dima spunea că Louai fusese împușcat de două ori. Dar nu era decât un singur cartuș. Pe pământ nu se mai vedea nimic altceva.

Un bărbat cu numele de Abu Walid așteptase acolo, destul pentru ca iarba să rămână culcată la pământ. Louai Abdel Rahman îl cunoștea. În urmă rămăsese un cartuș tras. Să însemne acest lucru că Abu Walid a tras un foc în Louai, în timp ce altcineva, aflat în alt loc, a tras celălalt foc? Și ce reprezenta oare luminița roșie pe care a văzut-o Dima?

Omar Yussef s-a îndreptat către mulțime. A pus tubul cartușului în buzunarul sacoului. Hussein Tamari vorbea despre Louai Abdel Rahman cu voce tare, undeva, la marginea cortului. Îl numea

„Martirul“. Omar Yussef a intuit deodată sentimentul de siguranță dat de gândul că cineva a murit ca martir. În cazul unui martiriu, lipsesc gemetele și sângerarea și regretele. Pentru cei rămași în viață, este ca și cum nu ar fi avut loc nicio moarte.

De teama de moarte te poți apăra în mai multe feluri. Omar Yussef se gândea că numai morții te pot apăra cu adevărat de moarte. Când înțelegi că cineva este mort pentru totdeauna, nu mai tânjești după întoarcerea sa. Dacă moartea este simplă și absolută, nu mai există niciun dubiu, nu te mai întrebi dacă decedatul a primit răsplata meritată sau a fost încredințat flăcărilor eterne – iar dubiul este un chin mult mai prelung decât orice fel de moarte. Când te uiți la o piatră de mormânt și îți spui doar „Bucata aceasta de piatră fumurie este tot ce împiedică cenușa iubitului meu de a fi purtată de vânt pe manșetele pantalonilor mei, iar cenușa este tot ce a mai rămas din el“, abia atunci poți, cu adevărat, să-ți trăiești viața până când vei muri și tu.

Omar Yussef și-a trecut degetele peste tubul cartușului. Aceasta este părerea mea despre moarte, își zise el. Dar o crimă este cu totul altceva.

Capitolul 5

Omar Yussef considera că se află foarte departe de Paradis. În casa lui, nimeni nu făcea rugăciuni înainte de *iftar*. Seara, în perioada Ramadanului, puneau capăt postului de peste zi într-un mod simplu, așezându-se cu toții la masa din holul străbătut de curent, de la intrarea în casa cea veche, din piatră. În după-amiaza aceea mohorâtă, au aprins luminile în casă încă de la întoarcerea lui Omar Yussef, înghețat până în măduva oaselor, din vizita în care îi prezentase condoleanțe fostei sale eleve. Îl îngrijora teribil gândul la George Saba, singur în celula sa, amenințat de posibilitatea pedepsei capitale pentru colaboraționism. Întunericul sumbru al după-amiezei mohorâte se transforma într-o seară neagră, rece. Străzile, golite aproape în

totalitate de amenințarea ploii care sta să înceapă, erau acum pustii din pricina întreruperii festive a postului.

Soția lui Omar Yussef, Maryam, l-a trimis pe nepotul lor, micuțul Omar, în salon, să îl cheme la masă. Omar Yussef a pus ceașca de ceai pe masă și a mângâiat obrazul băiatului.

— Ce avem la cină? a întrebat el.

— Mâncare făcută de bunica, a spus micul Omar.

— Ce a gătit? A făcut ceva dulce pentru tine?

Micul Omar a dat din cap în semn că da, apoi s-a răsucit și s-a îndepărtat. Omar Yussef l-a chemat înapoi ca să îi dea un cub de zahăr din bolul de porțelan de pe măsuța de cafea. Băiatul a zâmbit și a fugit spre ușă. Omar Yussef a auzit-o pe soția lui ducând o oală la masă. Micuțul Omar a spart cubul de zahăr între dinți. Evident, Maryam a observat cum îl rontăia între fălcile lui mici.

— Omar, îi strici pofta de mâncare, a strigat ea.

Omar Yussef a intrat în hol, râzând.

— Cunoști proverbul „Domnul trimite migdale celor fără dinți". Lasă-l, deci, pe băiat să se bucure de dulciuri în inocența lui, înainte de a ajunge la vârsta la care nimic nu îi va mai face plăcere.

S-a așezat pe locul lui, în capul mesei, pe când ceilalți membri ai familiei intrau unul câte unul.

Ramiz, fiul cel mare al lui Omar, a urcat scările dinspre subsol, unde locuia, ținând-o în brațe pe fiica lui cea mică. Soția lui, Sara, a intrat din bucătărie, aducând la masă un ultim vas, iar Maryam i-a grăbit pe copii să se așeze pe scaune. După ce s-au așezat cu toții, Maryam a luat cu lingura *ma'alouba* de pe platoul așezat în centrul mesei, servindu-l mai întâi pe soțul ei. Omar a pus o parte din acest amestec de orez și pui într-o clătită galbenă, lipicioasă, care se prepară de Ramadan. Îi plăcea mâncarea lui Maryam și mânca acasă în fiecare

seară, cu excepția situațiilor în care nu putea refuza o invitație la restaurant. Și-a pus în farfurie o porție de *fattoush*, o salată specific siriană, făcută din mentă, pătrunjel, salată verde și bucăți de pâine. Nu trebuia decât să ia o gură din *fattoush*-ul lui Maryam, că, imediat, gustul puternic al sosului cu lămâie îl transporta în cafeneaua din acel *souk*[12] din Damasc, unde petrecuse atâtea clipe minunate în tinerețea sa. Maryam nu fusese cu el acolo, dar într-un fel sau altul, parcă gustase și ea ce gustase el. Mâncarea ei reușea, parcă, să îi deseneze o hartă a vieții. Îl consola, așa cum o poate face un atlas vechi, bine legat, care te poartă peste lanțuri muntoase, fără oboseala fizică, neplăcerile și dificultățile unei călătorii adevărate. Se întreba dacă tot așa simțea și Louai Abdel Rahman față de mâncarea gătită de Dima. Poate că, totuși, nu fuseseră căsătoriți destul de mult timp pentru ca gustul frunzelor de viță gătite de ea să ia locul celor ale mamei lui în amintirile sale, în care gusturile se asociază momentelor de fericire. Omar Yussef se gândea la fugarul care, în timp ce se strecura spre casă prin întuneric, încerca să se concentreze la pericolele din jur. Mâncarea mamei și mireasma ei, care îți aduce aminte de căminul părintesc, sunt ingrediente puternice pentru orice palestinian. Îl consola gândul că, cel puțin, băiatul murise presimțind această plăcere.

Omar Yussef îi privea pe ai săi luând primele înghițituri din mâncare. La mesele de seară din perioada Ramadanului simțea cum iritarea unei zile de post lăsa locul ușurării și tihnei induse de carnea grasă de capră, pe care Maryam o fierbea în lapte și de ciorba verde, de pui, din *mouloukhiyeh*,

---

[12] În lb. arabă, în orig. Cartier comercial elegant în orașele arabe.

îngroșată cu coriandru și usturoi și frunze de nalbă, turnate toate peste orez și fasole.

După câteva înghițituri, Omar Yussef s-a oprit. În seara aceasta, ceva era diferit. Cu siguranță, nu din cauza mâncării. Era vorba, mai degrabă, de felul în care corpul lui răspundea la aceasta. Era din vina ierburilor pe care le folosea Maryam și care dădeau mâncărurilor ei un gust atât de bun, piperul negru și menta, pe care le amesteca cu usturoi și kebab. În seara aceasta, însă, simțea repulsie când mușca din carne. Era ca și cum și-ar fi dat seama pentru prima oară că mâncarea și toate alimentele sunt făcute din carne moartă. Trebuie oare să moară ceva pentru ca el să continue să trăiască? Carnea trebuie condimentată cu mirodenii pentru a-i păcăli limba, pentru a-i ascunde crima înfăptuită? Cât măcel putem înghiți atâta vreme cât nu ne afectează digestia? I-a privit pe nepoții săi, care împingeau bucățelele de carne de animal prin farfurie. Poate că ei înțelegeau instinctiv ceea ce el abia acum sesiza. Și anume că la tot pasul găsești mâncare din abundență și ai o senzație plăcută când îți pătrunde în cele mai tainice cotloane. Dar dacă te uiți mai atent, vei observa că moartea se îmbuibă pe drumul către cimitir, iar tu ești felul de mâncare principal.

Nepoata lui cea mare, Nadia, i-a umplut paharul cu apă. Avea doisprezece ani și pielea palidă de la atâta stat în casă, unde își petrecuse vara, sub interdicția de a ieși afară, dar ochii îi erau întunecați, cu sclipiri de inteligență. Dintre toți nepoții, ea era preferata lui Omar. Nadiei îi plăcea să-l audă povestind. Îl ruga adesea să îi spună povestea venirii lui în această casă.

Întâmplarea se petrecuse în urmă cu cincizeci și șase de ani, iar Omar Yussef avea pe atunci doar câteva luni, dar, de dragul poveștii, pretindea că își

amintește tot. Tatăl lui le-a spus servitorilor să împacheteze bagaje cât pentru patru căruțe. Alții plecau cu mai puține bagaje, crezând că exilul va fi de scurtă durată, până ce armatele arabe vor reuși să îi dea afară pe evrei, dar tatăl lui Omar Yussef i-a spus, după mulți ani de la acele incidente, că știa că nu se vor mai întoarce niciodată în satul lor. În vreme ce căruțele se alăturau refugiaților în drumul spre Betleem și Hebron, tatăl său a privit înapoi, către satul a cărui căpetenie sperase să fie într-o bună zi fiul său, așa cum fusese și el, apoi și-a îndreptat privirile către un tractor care traversa câmpul dinspre un chibuț spre sat, cu o mână de oameni în urma sa.

— E pierdut pentru totdeauna, i-a spus tatăl său când băiatul, acum mare, a început să vorbească despre politică. Satul, livada de măslini, poziția de *mukhtar*. Toate sunt pierdute. Mai bine uită-le. Nu îi asculta pe cei care cred că ne putem întoarce.

Chiar dacă era doar un copil, Omar știa că tatăl său are dreptate. Pierderea pământului și a privilegiilor îl apăsa mai puțin decât pe prietenii săi, pentru că știa că va avea întotdeauna de partea sa protecția și înțelepciunea tatălui.

Familia lui Omar s-a mutat în Dehaisha, la marginea Betleemului, împreună cu restul clanului, care se numea Sirhan. În Dehaisha, țăranii din satul lor s-au instalat în corturile de pânză furnizate de Națiunile Unite. Tatăl lui Omar Yussef a închiriat această casă de piatră, situată între Dehaisha și Betleem, la prețul de doisprezece dinari. A plătit chiria până la moartea sa, atunci când această sarcină i-a revenit fiului său. Clanul Sirhan s-a răspândit în întreg Betleemul, ajungând un grup respectabil, de aproape două mii de persoane, numărând atât meșteri, cât și comercianți. Puterea lor venea din faptul că niciodată nu provocau probleme altor

familii, iar unii dintre ei se bucurau de influență în rândurile unor grupări politice și beneficiau de protecție din partea milițiilor acestora. Unii Sirhani aveau poziții puternice în ramura locală a Hamas, iar alții ajunseseră la conducerea facțiunii celei mai mari, Fatah.

Pe Omar Yussef îl bucura faptul că Nadia părea să înțeleagă semnificațiile acestei povești, de parcă i-ar fi fost spusă de dragul și atotștiutorul lui tată în persoană, și nu repovestită de Omar Yussef. Simțea că împrumută ceva din noblețea tatălui său când îi vorbește fetei. Cumva, Nadia îi arăta drumul către sâmburele lui de viță nobilă. I-a mulțumit pentru paharul de apă și a ciupit-o de obraz.

Și-au terminat cina în tăcerea obișnuită. Copiii au zăbovit în jurul mesei fără un scop precis, pe când Sara s-a dus să facă ceaiul. Ramiz a cojit o portocală și a împărțit-o copiilor.

— Am fost la Dima Abdel Rahman azi, ca să îmi exprim condoleanțele, a spus Omar Yussef tăind un măr.

— Of, sărmana, exclamă Maryam. Să rămână fără bărbat!

— Este atât de rău să nu ai un bărbat? a întrebat Omar Yussef, râzând scurt, din gât. Chiar tu ai dat uneori de înțeles că bărbații sunt leneși, dezordonați și o pacoste la casa omului.

— Omar, doar știi ce vreau să spun.

Maryam l-a amenințat cu degetul, în glumă. Ridurile îi coborau pe lângă ochi și gură, dând feței un aspect trist, chiar și atunci când râdea. Își ondula părul, îl pieptăna cu cărare într-o parte și îl lăsa să crească numai până sub urechi. Îl vopsea negru ca pana corbului și purta întotdeauna haine negre, confortabile. Pe măsură ce îmbătrânea, pielea ei se colora într-un gri intens, astfel încât uneori ieșea în evidență într-o încăpere, asemenea

unei siluete aparte dintr-un film vechi, omisă din neglijență de la procesul de colorare.

Sentimentele unui bărbat pentru soția lui sunt foarte amestecate, se gândea Omar Yussef. *Păcat că femeile noastre nu recunosc că nici relațiile lor cu bărbații nu sunt atât de simple. Ar fi un lucru benefic.*

Omar Yussef avea nevoie de Maryam. Era născută în același an cu el, dar în nordul Palestinei, la Nazaret. Familia ei a fugit mai întâi la Jenin, apoi la Betleem. S-au întâlnit într-o zi, când au luat același taxi din Jenin, unde el încă mai avea rude. Omar își începea etapa finală a drumului spre casă, la întoarcerea de la universitatea din Damasc. Ceea ce i-a legat la început au fost opiniile politice, naționalismul arab. În mod sfidător, Maryam nu își acoperea niciodată capul, așa cum făceau femeile musulmane, deși maternitatea și responsabilitățile gospodăriei i-au moderat în cele din urmă vederile politice, simplificându-le. A dat naștere la trei fii. Ramiz locuia în apartamentul de la subsol, dar ceilalți doi emigraseră, în Statele Unite și Anglia. În locul politicii duse de poporul ei, acum își făcea griji pentru fiii ei înstrăinați, întrebându-se când îi va mai vedea, așa cum face orice mamă din lume. *Poate nu e adevărat că Maryam este azi mai puțin isteață. Probabil că toți oamenii erau mai profunzi în anii mei de studenție, când nu vedeau la tot pasul pericolul unei conspirații sioniste*, își zicea Omar Yussef. În ultima vreme, se înfuria în tăcere când o auzea pe Maryam vorbind despre politică, dar cel puțin nu îi considera martiri pe cei morți.

Acum, însă, Omar Yussef voia să vorbească cu fiul său despre George Saba, să îi spună ce crede el despre acest caz după vizita sa la Dima Abdel Rahman. Ramiz conducea o afacere cu telefoane mobile, iar clienții săi îl țineau la curent cu ce se

întâmplă prin oraș. Omar Yussef spera că fiul lui știe ceva ce l-ar absolvi de orice vină pe George.

— Simt că lui George i s-a întins o capcană, a zis el. Nu pot să cred că el ar colabora cu israelienii.

— Oamenii fac uneori fapte disperate, a spus Ramiz. Clienții magazinului de antichități al lui George erau israelienii care treceau pe scurtătura spre colonii. Acum magazinul este închis, pentru că zona e sub asediu, iar clienții israelieni se tem să vină.

Așa că afacerea lui are de pierdut. Poate a ajuns la disperare. Poate l-au contactat cei de la Shin Bet[13] și i-au promis să îi rezolve problemele dacă face ceva pentru ei.

— A fost acuzat pentru simplul fapt că este creștin. Atâta tot. Nu pentru că ar fi colaborat cu adevărat.

— Tocmai pentru că este creștin poate fi gata să treacă de cealaltă baricadă.

Omar Yussef era de-a dreptul șocat.

—Ț in să îți amintesc că ai fost educat de Frații Călugări. Ai studiat la aceeași școală creștină ca și George Saba, școala la care am predat și eu.

— Tată, tot ce vreau eu să spun este că în situații ca aceasta, oamenii fac lucruri pe care nu te-ai aștepta să le facă în condiții normale.

— Ca de pildă, să-i acuze pe toți creștinii de trădare?

Omar Yussef se aplecă în față, nervos.

— Nu am vrut să spun asta. Dar uite, creștinii sunt deja în afara societății noastre în ziua de azi. Poate simt că nu ne datorează aceeași fidelitate ca un musulman.

---

[13] *Shabak*, acronim din denumirea *Sherut Bitachon Klali* (Serviciul General de Securitate), cunoscut în afara Israelului sub denumirea *Shin Bet*, este serviciul intern de securitate israelian.

Omar Yussef a pus pe masă cuțitul cu care cojea mărul și a gustat din fruct.

— I-am văzut în după-amiaza aceasta pe câțiva dintre musulmanii tăi fideli trăgând cu armele în aer, în cinstea lui Louai Abdel Rahman, lângă cortul de doliu.

— Am ratat asta, pentru că am fost la înmormântare devreme, de dimineață, a spus Ramiz. Au venit și ei, așa cum fac de obicei. Așadar, au apărut și la cortul de doliu?

— Da. Dar ceea ce s-a petrecut la casa familiei Abdel Rahman este straniu.

Omar Yussef a privit în jur, ca să se asigure că nu se aflau copiii în încăpere.

— Știi că Dima mi-a fost elevă. Ea mi-a zis că l-a auzit pe Louai vorbind cu cineva chiar înainte de a fi împușcat. Și tot ea a văzut un punct roșu de lumină, care parcă încerca să îi caute trupul.

— Vorbea cu cineva?

— Da. A zis „Ah, tu ești, Abu Walid."

Ramiz sugea încetișor o bucată de portocală.

— Tată, lasă-mă să îți spun două lucruri. Mai întâi, când israelienii folosesc colaboratori, le cer să se apropie foarte mult de țintă, ca să se asigure că au ajuns la cel căutat. Când colaboratorul dă semnalul, înseamnă că identificarea a fost făcută, iar ei lovesc ținta.

— De unde știi toate astea?

— De la unchiul Khamis. El mi-a explicat toate astea când l-am vizitat la comisariat. Citea un raport secret despre una dintre asasinările din Fâșia Gaza.

— Așadar, Abu Walid este numele colaboratorului? Cel de care au avut nevoie israelienii pentru a-i conduce la Louai?

— Da, așa se pare. Aveau nevoie de cineva care îl cunoștea pe Louai, ca să îl poată identifica,

evident. Acesta avea sarcina de a se apropia îndeajuns de mult pentru a-l putea identifica pe Louai, chiar și pe întuneric.

— Ei bine, George Saba nu l-ar fi putut identifica pe Louai. Iar lui George i se spune Abu Dahoud, nu Abu Walid. Iată dovada nevinovăției sale.

Omar Yussef a pus mâncarea pe masă și și-a desfăcut brațele larg, cuprins de entuziasm. Ramiz a ezitat.

— Ajung astfel la al doilea lucru pe care vreau să ți-l spun. Tată, te rog, nu te amesteca. Dacă vei încerca să te duci cu povestea aceasta la cineva din forțele de securitate, ai putea descoperi că lucrează pentru israelieni. Te-ar putea reduce la tăcere, pentru că le pui în pericol un agent. În plus, cei care l-au arestat pe George Saba, nu l-ar fi luat fără un motiv. Cazul acesta o fi fost un bun pretext pentru a plăti o poliță mai veche cuiva care, probabil, i-a supărat. Așa merg treburile în ziua de astăzi.

Omar Yussef și-a amintit de seara în care privise cum George Saba străbătea întunericul, către militanții urcați pe acoperișul casei sale. *Cineva care, probabil, i-a supărat.* Se blestemă în gând că, în seara aceea, coborâse dealul către casă, în loc să îl ajute pe George. Poate că George i-a întâlnit atunci pe cei care se răzbunau acum atât de cumplit.

Maryam și-a așezat mâna pe brațul lui Omar Yussef.

— Să nu faci ceva periculos. Tu mă certi mereu când spun cât de netrebnici sunt porcii ăștia. Dar israelienii ar putea să te ia pe sus din propria ta casă dacă bănuiesc că încerci să îl dai în vileag pe unul dintre colaboratorii lor.

— Dar nu am făcut nimic, a spus Omar Yussef, iritat. Nu mă vânează israelienii.

— Nici măcar să nu te gândești că ai putea face ceva, tată, i-a spus Ramiz

Omar Yussef era pe punctul de a răspunde, când Ramiz și-a ridicat sprâncenele și a făcut un semn cu capul către ușa bucătăriei. Nadia se sprijinea de tocul ușii, cu o privire îngrijorată. Își ținea degetul arătător și pe cel mijlociu în gură, cu un gest nervos. Sara a trecut pe lângă fată, aducând tava cu ceai din bucătărie. Omar se întreba cât auzise Nadia din conversația lor. A blestemat slăbiciunea de care dăduse dovadă. Pentru că își imagina că poate să îl salveze pe George Saba și să protejeze moștenirea învățăturii sale, risca să își expună familia la mârșăviile intifadei. Dacă dorea o moștenire, ei bine, aceasta stătea în pragul ușii, înfricoșată, iar el era cel care o speriase. Era profesor, nu detectiv. Simțea cartușul în buzunarul sacoului. Parcă ar fi fost o tonă de metal topit. Se gândea cum să scape de el cât mai repede.

I-a întins fetei o felie de măr. Nadia s-a apropiat, zâmbind timid și a încercat să o apuce. Privirea i-a fost, însă, atrasă de ceva aflat dincolo de geamul mătuit al ușii de la intrare. Omar Yussef și-a întors capul, urmărindu-i privirea. În lumina felinarului se vedea o siluetă cu beretă militară pe cap. A simțit o străfulgerare de spaimă și a scăpat mărul înainte ca Nadia să îl prindă.

Silueta a întins mâna și a bătut la ușă.

Capitolul 6

Cu ochii la ușă, Omar Yussef s-a ridicat fără grabă din scaunul său. Simțea că i se face greață. Silueta din dreptul ușii se legăna de pe un picior pe altul, ca și cum ar fi încercat să se încălzească în aerul rece al serii. A bătut din nou. Maryam s-a ridicat. S-a uitat cu îngrijorare la soțul ei, înainte de a se îndrepta către ușă, pentru a deschide.

— A, Abu Adel, a exclamat Maryam, cu căldură. Intră, intră.

Omar Yussef a simțit că i se înmoaie picioarele de ușurare. Și-a pus mâinile pe masă, căutând un sprijin. Nu era făcut pentru un trai periculos.

Omul de la ușă a râs scurt, sincer.

— Am trecut pe aici să vă urez un an bun.

Ceilalți au răspuns cu alte urări tradiționale de Ramadan.

— *Fie ca Allah să ne primească ofrandele*, a spus Omar Yussef.

Nadia s-a întins pe lângă bunicul ei și a apucat o altă felie de măr. I-a zâmbit în timp ce mușca din ea, iar zâmbetul fetei i-a redat un pic din putere. Omar s-a îndreptat către celălalt capăt al mesei, pentru a-l saluta pe Khamis Zeydan.

— Simte-te ca acasă, la noi ești ca în sânul familiei tale, i-a spus Omar Yussef, în chip de bun venit.

Khamis Zeydan a mulțumit pentru primire și l-a sărutat pe prietenul său de cinci ori pe obraz. Fața îi era aspră, din cauza părului țepos, nebărbierit. Ochii săi oglindeau un amuzament viclean, diferit de starea lui obișnuită, de alertă maximă, pe care Omar Yussef o observa în privirea lui de fiecare dată când se întâlneau prin oraș. După strălucirea jucăușă a acelor ochi, și-a dat seama că prietenul său se cherchelise binișor până la ora aceea.

Khamis Zeydan, care era șeful poliției din Betleem, și-a scos bereta albastră al cărei contur îl speriase pe Omar Yussef, apoi și-a netezit părul alb, tuns scurt, pe care și-l pieptăna pe frunte. A împăturit bereta și a pus-o pe umărul stâng al cămășii bleumarin, sub epoletul pe care se afla un vultur alb.

Khamis Zeydan avea aceeași vârstă ca și Omar Yussef. Se cunoșteau de pe vremea studenției lor în Damasc. Pe atunci erau adversari în viața politică temperamentală a universității. Khamis Zeydan fusese încă de la început un adept al naționalismului palestinian. Râdea de încrederea lui Omar Yussef într-o uniune arabă, care va elibera Palestina. Ei bine, a avut dreptate! Totuși, pe când se aflau la Damasc, nu politica, ci whisky-ul îi apropiase pe Omar Yussef și Khamis Zeydan. Cei doi obișnuiau

să bea și să meargă la femei împreună, deși Khamis Zeydan, mai înalt decât Omar și binecuvântat cu ochi albaștri, intenși ca lapislazuli, avea mai mult succes la fete. Khamis Zeydan mergea pe urmele Organizației pentru Eliberarea Palestinei, în zona Mediteranei, din Iordania în Siria și din Liban până în Tunisia. Pierduse legătura cu Omar Yussef din cauza restricțiilor de comunicare impuse de israelieni, iar mâna stângă a pierdut-o din pricina unei grenade, în Beirut. Când a venit la Betleem, ca șef al poliției, și-au reînnoit prietenia.

Omar Yussef fusese încântat de venirea lui Khamis Zeydan. La început, i se păruse că prietenul său nu se schimbase deloc. Dar după un timp a observat că Zeydan, acum comandant de brigadă, era cumplit de deziluzionat și, ca atare, bea adesea pentru a uita de sine. Uneori, când Omar Yussef trecea pe la biroul lui din clădirea cea nouă a poliției, situată într-un colț din Piața Manger, simțea că duhoarea de whisky din încăperea încălzită dă aerului un miros rânced, de urină.

Când Khamis Zeydan a intrat pe ușa principală la sfârșit de *iftar*, aura de alcool din jurul său era atât de vâscoasă, încât Omar Yussef s-a întrebat dacă nu cumva prietenul său urma să le servească copiilor una dintre tiradele lui furioase și vulgare despre guvern și colegii corupți din poliție. Amuzamentul din ochii polițistului sugera că nu ajunsese în starea de beție care îi elibera de obicei furia, dar Omar Yussef nu voia să își asume acest risc. Cu un braț pe umărul lui Khamis Zeydan, l-a condus spre salon.

Cei doi s-au așezat în fotoliile grele, brodate cu fir de aur. Maryam a băgat capul pe ușă.

— Abu Adel, cu ce să te servesc? Să îți aduc niște dulciuri? l-a întrebat ea pe Khamis Zeydan, zâmbindu-i.

— Maryam, prietenul nostru este diabetic, a spus Omar Yussef. Adu-i o *qahweh sa'ada*, iar mie la fel.

S-a întors către Khamis Zeydan și l-a amenințat cu degetul.

— Nu o las eu să te corupă.

— Sunt corupt până în măduva oaselor, a spus Khamis Zeydan, râzând. Umm Ramiz, eu mănânc orice îmi pui în față. Sunt sigur că orice îmi vei da, va fi cea mai gustoasă mâncare pe care o poate mânca cineva la sfârșitul unei zile de post.

— Nu ai mâncat încă de la lăsarea întunericului?

Maryam era șocată.

— Vino la masă. A rămas destulă *ma'alubeh*. Trebuie să mănânci.

S-a întors către Omar Yussef și a adăugat pe un ton ferm:

— Mai ales dacă ești diabetic.

— Nu, mulțumesc, am mâncat ceva cu băieții la poliție chiar adineauri.

Vocea lui Zeydan îi trăda stinghereala. Omar Yussef pricepu că prietenul său nu avea nevoie de mâncare, atâta vreme cât sticluța pe care o purta la șold îi era plină.

Comandantul de brigadă era slab, prost hrănit. Fața îi era aproape la fel de albă ca și părul, așa încât mustața îngrijită ar fi putut trece neobservată pe fundalul feței palide și buhăite, dacă nu ar fi fost pata de nicotină de sub nări. A aprins o țigară cu mâna cea bună. Mâna stângă, o proteză delicată, se odihnea pe brațul fotoliului, în mănușa strâmtă, din piele neagră, lucioasă, pe care o purta tot timpul. Într-o dimineață, Omar Yussef i-a făcut o vizită prietenului său și l-a surprins înainte de a se fi îmbrăcat. A văzut atunci că mâna cea falsă era făcută dintr-un plastic de o culoare stranie, verde spălăcit, de parcă

ar fi fost o bucată de săpun medicinal sau brațul fragil al unei creaturi extraterestre. Omar Yussef se gândea adesea că dacă nu ar fi văzut hidoasa dovadă a deficienței fizice a prietenului său, mănușa ar fi părut cumva sinistră pe mâna unui polițist, ca și cum menirea ei ar fi fost aceea de a-i proteja încheieturile degetelor atunci când bătea un suspect. Pe când așa, i se părea că îi submina asprimea de care avea nevoie în munca lui, fiind un semn că nu este un bărbat întreg. Uneori, când era foarte beat, Khamis Zeydan se holba la mâna cea falsă, plin de ură. Când era treaz, se simțea stingherit și de aceea își ținea mâna în poală, discret. Acum însă Khamis Zeydan nu arunca nicio privire spre proteza înmănușată de pe brațul fotoliului, ceea ce îl făcea pe Omar Yussef să creadă că prietenul său nu era decât pe jumătate beat.

Maryam a intrat cu o tavă pe care erau cafele și o farfurie de baclava pentru musafir.

— Nu am făcut-o *sa'ada*, special pentru tine, Abu Adel. Știu că o preferi *masbuta*, așa că am pus doar un pic de zahăr, numai bună de băut.

Aruncă o privire spre Omar Yussef, spunându-i parcă ce nepoliticos a fost din partea lui să aducă în discuție diabetul lui Khamis Zeydan.

— Maryam este foarte generoasă. O să îți achite și facturile medicale când ți se agravează diabetul, a spus Omar Yussef.

— Baclavaua făcută de Maryam este cel mai bun medicament, a replicat Khamis Zeydan.

— Îți prescriu o cură lungă de baclava, a spus Maryam, însoțindu-și cuvintele cu o grațioasă înclinare a capului.

— Mulțumesc, doamnă doctor Maryam. Iar acum, te rog, am de vorbit cu prietenul nostru despre ceva foarte important, i-a spus Omar Yussef.

Maryam s-a uitat fix la el. *Știe că am de gând să discut despre cazul lui George*, se gândi Omar Yussef. Voia să îi vorbească nu doar pentru că îi era prieten, ci mai ales pentru că lucra în poliție. Omar Yussef avea de gând să își exprime grijile în mod oficial, iar soția sa stătea în picioare, încurcată, neștiind cum să îl oprească, acum, când comandantul de brigadă se afla în cameră.

— Abu Adel, a zis ea, ce mai fac copiii și soția ta la Aman?

Ceva mai bun nu a găsit? Omar Yussef nu era deloc impresionat.

— Sunt bine cu toții, mulțumesc.

— Maryam!

Omar Yussef a privit către ușă.

— Vă las singuri, a spus ea. Dar te rog, Abu Adel, nu îl lăsa pe soțul meu să facă vreo prostie.

— Cred că acum el este cel care mă împiedică pe mine să fac prostii, a spus Khamis Zeydan.

Maryam a închis ușa.

Khamis Zeydan a ridicat mâna dreaptă cu palma în sus.

— Ce a fost asta?

— Crede că nu mai vreau să fiu profesor.

— Te-a convins nemernicul de american să te pensionezi?

— Nu, e mai rău. Crede că aș prefera să fiu detectiv.

— Ai fi un detectiv foarte bun. Nimeni nu s-ar teme de tine. Ar avea toți încredere în tine, pentru că ești ca unchiul înțelept și cinstit pe care și-l dorește oricine.

— Atunci, de ce nu mă angajezi?

— În rândurile poliției nu are loc cinstea.

Khamis Zeydan a făcut un semn din cap, conspirativ, către bufet. Omar Yussef s-a ridicat în picioare și a scos la iveală o sticlă de Johhny Walker

Black Label. A turnat un pahar mare pentru Khamis Zeylan și a pus sticla la loc. I-a înmânat paharul prietenului său, care a luat imediat o înghițitură lacomă și apoi și-a dres glasul, zgomotos. Omar Yussef s-a așezat și a sorbit din cafea.

— Vreau să îți vorbesc despre George Saba, a spus el.

Khamis Zeydan s-a oprit cu paharul la gură, înainte de a lua a doua înghițitură. L-a privit pe Omar Yussef cu severitate.

— Ai de gând să îmi spui că este nevinovat?

— Da.

— Află că nu trebuie să fii detectiv ca să înțelegi atâta lucru.

— Știi?

— Fii serios, George este inofensiv.

— Și totuși, îl ții închis.

— Securitatea Preventivă l-a adus. O fi în închisoarea mea, dar nu este prizonierul meu.

— Cum poți să ții un om nevinovat în închisoare?

— Nu uita că închisoarea se află în Betleem, în Palestina. Nu la Copenhaga sau Amsterdam. Sper că ți-am răspuns la întrebare.

— Mai este și altceva. Uită-te la asta.

Omar Yussef a scos cartușul din buzunar și i l-a dat lui Khamis Zeydan. Polițistul l-a examinat câteva clipe. Fața lui palidă a devenit rigidă.

— De unde ai asta? a întrebat Khamis Zeydan.

— De la ce tip de armă provine?

— De unde îl ai?

— Mai întâi răspunde-mi la întrebare.

— Nu vrei să afli răspunsul. Nici eu nu vreau, deși, din păcate, îl cunosc deja.

— Ce tip de armă folosește cartușe ca acesta?

— O mitralieră.

— O mitralieră ca aceea pe care o folosește Hussein Tamari?

— Da, de tipul acela, a spus Khamis Zeydan, iritat. Se numește MAG.

— De unde știi?

— Majoritatea armelor din acest oraș sunt de tip Kalașnikov. Pentru ele se folosesc cartușe de calibru 7,62. Dar cartușele pentru Kalașnikov au doar 39 de milimetri în lungime. Acesta avea 51 de milimetri înainte de a fi tras. Este muniție pentru un MAG. Khamis Zeydan și-a îndreptat privirea sticloasă către Omar Yussef. Veselia din ochii săi pierise. Acum era sobru.

— De ce te uiți la mine atât de aspru? a întrebat Omar Yussef. Spune-mi ce știi despre Tamari. Eu nu știu decât zvonurile care circulă prin oraș.

— Te afli de mai multă vreme în acest oraș, așa că știi din ce trib provine, a spus Khamis Zeydan.

— Din Ta'amra.

— Exact. Până acum cincizeci de ani, acești Ta'amra erau nomazi în deșert. S-au așezat în satele din estul orașului, dar încă respectă vechile coduri tribale. Toți conducătorii din Brigăzile Martirilor sunt din Ta'amra. Sunt niște gangsteri și conduc Brigăzile ca pe o afacere de familie.

— Toți cei din organizație sunt rude cu Hussein Tamari?

— Toți, cu excepția unuia, Jihad Awdeh, a răspuns Khamis Zeydan. Familia lui este din Tabăra Aida, refugiați aici din 1948, dintr-un sat aflat în câmpiile de pe lângă Ramla, un clan mic. Printre Ta'amra este un străin, iar ei nu îl lasă să uite acest lucru. Așa că este aproape la fel de primejdios ca Hussein – simte mereu nevoia de a dovedi că este mai nemilos decât clanul Ta'amra. Se simte în el zelul brutal al noului convertit.

— În zona Betleemului, cine are o armă la care să folosească asemenea cartușe?

— Vreo sută și ceva de soldați israelieni.

Vocea lui Khamis Zeydan îi trăda nervozitatea.

— Și Hussein Tamari. Este simbolul lui, doar știi. O cară sprijinită pe șold tot timpul, chiar și când ar fi mai comod să folosească un pistol. Probabil o ia și la baie cu el. Și acum, Abu Ramiz, prietene, spune-mi unde ai găsit glonțul acesta.

Omar Yussef i-a povestit ce îi mărturisise Dima despre seara crimei și felul în care a descoperit cartușul în iarba culcată la pământ.

— Cine ar dori să îl ucidă pe Louai Abdel Rahman? a întrebat Omar Yussef. Pentru că cel care a făcut-o este adevăratul colaborator, nu George Saba, care nici măcar nu are o mitralieră MAG. Mă îndoiesc că ar avea forța să o țină în mâini. Înainte de împușcăturile care l-au ucis pe Louai, soția lui l-a auzit vorbind cu cineva ascuns de întuneric. L-a numit Abu Walid. Cine ar putea fi acest Abu Walid?

Khamis Zeydan și-a aprins un alt Rothmans.

— Abu Ramiz, detectivul seamănă puțin cu un psihiatru. Când tratezi o boală mintală, ar fi bine să cunoști felul în care lucrează propria ta minte, altfel riști să înnebunești mai rău decât pacienții tăi. Boala are puterea de a se răspândi de la o minte la alta. Pentru un polițist este la fel. Ca să poți prinde un infractor, trebuie să gândești ca un infractor, iar când gândești ca un infractor, poate ești și tu unul dintre ei. Problema este că dacă psihiatrul pune un diagnostic greșit, cel care suferă este pacientul. Când detectivul comite o greșeală, infractorul îl face să plătească pentru ea.

— Abu Adel, vreau să îl găsesc pe adevăratul colaborator.

— Nu mă asculți? Încerc să te avertizez că este periculos.

— Nu trebuie să fii detectiv ca să înțelegi atâta lucru.

— Oi fi eu polițist acum, dar mulți ani am fost ceea ce lumea preferă să numească terorist. La Beirut, la Roma, la Paris. Oriunde mă trimitea Bătrânul. Știi asta. Eram cu toții teroriști, cei care acum suntem la guvernare. Acest lucru îmi dă un avantaj în fața ta. Știu cum este să înfrunți pericolul.

Omar Yussef s-a aplecat înainte.

— Da, erați toți teroriști, tu și prietenii tăi din OEP[14]. Și acum? Sunteți terorizați. De oameni ca Hussein Tamari. Eu nu am fost niciodată terorist și nici nu mă voi lăsa terorizat.

Khamis Zeydan s-a schimonosit, ca și cum ceea ce urma să spună era greu de înghițit:

— Umple-mi paharul.

Omar Yussef a luat sticla de Black Label și a pus-o pe masă, în fața prietenului său. Polițistul și-a umplut paharul în timp ce vorbea.

— Louai Abdel Rahman lucra pentru mine, se pare. Era sergent al comisariatului de poliție din Irtas. Dar știi cum merg treburile. Acum toți se cred generali. Toți sunt genii militare. Toți cred că sunt în stare să lupte împotriva israelienilor. Nu ajunge nimeni erou în timp ce scrie amenzi de parcare și rezolvă dispute domestice, dar dacă tragi câteva gloanțe într-o mașină israeliană, devii pe loc campion al luptei de rezistență. Louai Abdel Rahman nu era un om rău. Dar nu era pregătit să fie polițist. Nu era decât un alt nenorocit de haiduc de genul celor pe care reușim atât de bine să-i producem ca pe bandă rulantă.

---

[14] Organizația pentru Eliberarea Palestinei.

— De ce i-ar fi dorit cineva moartea?

— Israelienii ar fi vrut să îl omoare pentru că luna trecută a împușcat un colonist pe drumul către tunel.

— A ucis pe cineva?

— Lucrul acesta se întâmplă foarte des. Nu fii atât de surprins.

— Cine altcineva ar mai fi dorit să îl omoare? Poate vreun palestinian?

Khamis Zeydan nu i-a răspuns. Expresia feței îi era imobilă și rece. A băut dintr-o singură înghițitură ce îi mai rămăsese în pahar și a strivit țigara în scrumiera de cristal de pe măsuța de cafea.

— Acum chiar trebuie să plec, Abu Ramiz.

— Nu pleca, simt că îmi ascunzi ceva.

— Abu Ramiz, singurul lucru pe care trebuie să ți-l spun este următorul: oricine ar fi cel care a tras glonțul al cărui cartuș l-ai găsit tu, omul acesta mai are și alte gloanțe și probabil nu îi pasă pe cine trebuie să împuște pentru a obține ceea ce dorește. Înțelegi?

Khamis Zeydan s-a ridicat de pe scaun. Omar Yussef s-a ridicat și el.

— Dă-mi glonțul. Vreau să îl păstrez, totuși.

Khamis Zeydan i-a apăsat cartușul în palmă.

— Ești un om hotărât și știu cât de încăpățânat poți fi. Dar eu îți sunt prieten și trebuie să te avertizez că aceasta nu este o chestiune în care să se amestece un profesor.

— Un profesor? Doar tu ai spus că aș fi un bun detectiv.

Khamis Zeydan s-a oprit în pragul ușii.

— În Palestina, așa ceva nu există.

Capitolul 7

Omar Yussef se îndrepta în grabă către școala Națiunilor Unite, pe strada principală din Dehaisha. Vântul rece din zori biciuia valea, gonind spre nord, către Ierusalim, și ducând cu sine mirosul pătrunzător de carburant ars. Omar Yussef se trezise cu o durere de cap care devenea din ce în ce mai acută, pe măsură ce înainta. Era convins că acesta era rezultatul stresului cauzat de avertismentele lui Khamis Zeydan. Abia dacă reușise să închidă ochii în noaptea aceea, după plecarea polițistului.

Omar Yussef se considera un spirit independent, un om care punea sub semnul întrebării felul de a gândi al celor din jur. Dar în noaptea aceea a fost cuprins de un sentiment de neîncredere. A stat

treaz, întins în pat, gândindu-se: *Numai gura e de tine, Omar. Când vine timpul să arăți ce poți, ești paralizat de frică, te sperie gândul că ai putea fi rănit*. Când aproape reușise să adoarmă, a tresărit de spaimă. I se părea că Hussein Tamari se află în cameră. Inima îi bătea gata să îi sară din piept, chiar și atunci când își spunea că nu se află nimeni în cameră și nu se auzea niciun zgomot în afară de sforăitul ușor, șuierat, al lui Maryam. Chiar era convins că Hussein Tamari fusese de față în momentul uciderii lui Louai, doar pentru că găsise acele cartușe? De ce ar colabora liderul rezistenței din Betleem cu israelienii? De ce ar dori moartea lui Louai? Khamis Zeydan îi spusese că soldații israelieni folosesc același tip de mitralieră. Poate că Louai Abdel Rahman se înșelase când s-a adresat acelui bărbat cu numele Abu Walid. Poate i s-a părut doar că îl recunoaște pe cel care îl aștepta. Era deja întuneric, după spusele Dimei. Cel care l-a așteptat la umbra pinilor putea foarte bine să fie un soldat dintr-un detașament israelian.

La ivirea zorilor, Omar Yussef s-a dat jos din pat, iar gândurile de peste noapte au revenit. *Dacă încerc să aflu cine este Abu Walid, există pericolul că va încerca să mă oprească, poate chiar să mă rănească, în ciuda protecției din partea clanului meu și a cunoștințelor pe care le au ei printre băieții răi din Hamas și Fatah. Dar dacă nu există niciun Abu Walid, dacă Louai Abdel Rahman a făcut o greșeală, atunci nu există nimeni care să se simtă amenințat de mine. Este posibil să îmi pun viața în primejdie, dar numai dacă sunt pe urmele celui care i-a înscenat povestea aceasta lui George Saba, ceea ce ar însemna că sunt pe drumul cel bun, iar acest om merită să fie demascat.*

Acela a fost momentul în care Omar Yussef a înțeles ce are de făcut. Pe drumul spre școală a încercat să se concentreze asupra acestor gânduri.

Un elicopter Blackhawk care se îndrepta către sud a zburat pe deasupra capului lui Omar Yussef. Elicopterul israelian, aflat într-o misiune de recunoaștere deasupra taberei, intra și ieșea din masa joasă de nori întunecați. Huruitul său răsunător l-a speriat pe un tânăr de vreo douăzeci de ani, un handicapat mental, pe care Omar Yussef îl vedea adesea în drumul său spre școală. De obicei, băiatul, al cărui nume era Nayif, mergea pe stradă cu pași exagerat de mari, vorbind cu însuflețire de unul singur și admonestând cu degetul taxiurile care se apropiau. Când a auzit trepidațiile baritonale ale elicopterului, băiatul s-a înspăimântat. Și-a pus mâinile pe capul țuguiat, în formă de ou, și a început să se tânguiască incoerent. Omar Yussef s-a apropiat de el. I-a zâmbit și i-a întins mâna cu palma în sus, ca și cum ar fi încercat să vadă dacă plouă. Băiatul a făcut același lucru și a privit către nori. După câteva clipe a rânjit și a spus în graiul său nedeslușit:

— Plouă, unchiule.

Omar Yussef a încuviințat din cap și a pus o mână pe umărul lui Nayif ca pentru a-i da încredere, după care s-a îndepărtat.

Judecând după aspectul norilor care se scurgeau pe lângă elicopterul Blackhawk, era evident că urma să plouă în scurt timp. Va fi o ploaie torențială. Străzile pe care au trecut tancurile se vor transforma în bălți noroioase. Praful de la suprafața solului va face ca ploaia să aibă culoarea urinei, iar șuvoiul de apă se va revărsa pe versant și îl va împroșca pe Omar Yussef dintr-o parte cu nisip fin, de care nu va mai scăpa decât după ore întregi de curățare atentă. Omar Yussef nu era credincios, și

de cele mai multe ori nu își amintea citate din Coran, dar, pe când se îndepărta de băiatul handicapat, i-au venit în minte cuvintele pe care cartea le spunea despre ploaie: „Nu uitați că Allah readuce viața pe pământ după instaurarea sfârșitului.“ Desigur, Allah pretindea că va îndeplini aceeași repunere în drepturi a drept-credincioșilor și în Ziua Judecății de Apoi. Omar Yussef a privit în jurul său în timp ce se apropia de școala ONU. Aleile murdare ale taberei păreau mult mai triste în lumina neclară a începutului acelei zile de iarnă. Allah nu a readus viața pe pământ. A crescut numărul vieților de pe pământ, dar a lăsat să le scadă însemnătatea, iar substanța lor să se piardă. Omar Yussef nu crezuse niciodată că viața ar fi o irosire – care pedagog adevărat crede așa ceva? Se întreba când va veni momentul în care Allah îi va reda și lui viața. La naiba, va trebui s-o facă el singur, iar cazul lui George Saba va fi modalitatea prin care o va face.

O piatră neagră, înaltă, tăiată în forma hărții Palestinei se afla pe un soclu, în fața școlii. Dimensiunile ei marcau întreaga întindere a Palestinei, de la bucla graniței libaneze, până jos, la V-ul alungit al Deșertului Naqab, regiunea în care liderii taberei insistau că trebuie să se întoarcă toți refugiații. Statuia avea menirea de a da acestor aspirații fermitatea, concretețea și trăinicia pietrei. De fiecare dată când trecea pe lângă ea, Omar Yussef simțea că blocul de piatră se va prăbuși peste el și va fi strivit de rigiditatea incurabilă a politicii duse de poporul său. Cu coada ochiului a identificat pe hartă locul unde s-a aflat, odată, satul său. Satul *tatălui* său, s-a corectat el. Omar Yussef nu avea niciun sat.

Omar Yussef a auzit răpăitul ușor al ploii pe căciula lui de cașmir. A privit în sus și a simțit cum o picătură de ploaie i-a aterizat pe buze. Și-a amintit

cum a întins mâna în semn că va ploua în fața băiatului handicapat. *Eu sunt omul care a adus ploaia*, și-a spus el, sarcastic.

Omar Yussef a intrat în clădirea școlii ONU. A înaintat pe coridor, salutându-i pe profesorii pe care îi întâlnea. A mers către biroul lui Christopher Steadman, a bătut la ușă și a intrat.

Directorul nu s-a ridicat în picioare, iar Omar Yussef nu s-a așezat. Mirosul de sudoare dispăruse. Probabil cineva găsise o cale de a-i spune lui Steadman că profesorul de istorie îi jucase o festă, sau poate însuși americanul hotărâse că trebuie să se spele, chiar dacă astfel încălca Ramadanul. Omar Yussef i-a zis, stând în picioare în fața biroului:

— Sunt gata să iau în calcul pensionarea.

Omar Yussef a detectat un zâmbet prost mascat, care i-a încrețit lui Steadman colțurile buzelor, înainte de a-și putea fixa pe chip o expresie serioasă.

— Cred că este o decizie înțeleaptă, Abu Ramiz.

— Voi lua o decizie finală la sfârșitul lunii. Între timp, vreau să îmi iau concediu de odihnă. Poate dacă stau acasă două săptămâni, o să îmi dau seama cât de mult îmi place să nu muncesc și o să mă decid să ies la pensie. Sunt sigur că nu ai nimic împotrivă, a spus Omar Yussef.

— Cred că ne va fi foarte greu să ne descurcăm fără tine.

Steadman a scos un șuierat printre dinți, de parcă s-ar fi luptat cu o dilemă penibilă, dar lui Omar Yussef i s-a părut că seamănă cu sâsâitul unui șarpe.

— Va trebui să preiau o parte dintre clasele tale și vom mai angaja pe cineva, cu jumătate de normă. Dar ne vom descurca.

Omar Yussef îl disprețuia pe acest om. Vedea cum se așternuse ușurarea pe trăsăturile lui, acum, că problema cu Omar Yussef părea să se fi rezolvat.

Americanul urma să scape de un profesor care obișnuia să riposteze. Nu mai trebuia să le explice superiorilor săi de ce se plânge guvernul de școala lui, și asta numai din vina metodelor pedagogice ale unui bădăran bătrân. Uneori Omar Yussef se întreba dacă nu cumva era prea aspru cu proprii săi concetățeni. *Uită-te la americanul acesta*, își zicea el. *A fost crescut cu toate avantajele pe care ți le dau libertatea, democrația, banii și educația și totuși, este exact ca birocrații noștri, care se pleacă în fața guvernului, chiar și atunci când legile sunt încălcate într-un mod atât de rușinos.* Cu siguranță lui Steadman nu îi păsa de elevii școlii. Salariul lui nu depindea de calitatea educației lor. Peste câțiva ani își va câștiga în alt fel salariul plătit de ONU – va împărți prezervative printre șoferii de camion din Mozambic sau va conduce un atelier de țesut covoare prin cine știe ce închisoare pentru femei din Kabul.

În timp ce Steadman vorbea pe un ton aprobator despre pensionarea lui, Omar Yussef aproape că s-a răzgândit. Nu putea permite ca niște copoi de mâna a doua sau, mai rău, unul ca Steadman să le predea elevilor versiunea odioasă a istoriei pe care o susținea guvernul. Dar avea nevoie de timp pentru a descoperi adevărul, pentru a-l salva pe George Saba. S-a întors și a părăsit biroul lui Steadman.

Capitolul 8

Omar Yussef a scos mașina din magazia veche, construită din piatră de gresie și aflată în crângul de măslini din spatele casei. În timp ce el se îndrepta către partea din față a casei, Maryam îl privea prin fereastra bucătăriei. Pe fața ei se citea șocul de a vedea că Omar nu se află la școală, dar el s-a prefăcut că nu o observă și a cotit pe șoseaua principală, care duce spre Betleem și Beit Jala.

Omar Yussef era un șofer neîndemânatic și de aceea conducea încet pe șoseaua alunecoasă. Nu îi păsa că celelalte mașini îl depășeau într-un șir frenetic sau că taximetriștii frustrați îl claxonau insistent până ce găseau o oportunitate de a-l depăși. La intersecția din care urma să o ia la stânga, către Beit Jala, a văzut un polițist subțirel, care

alerga încolo și încoace fără tragere de inimă, încercând în zadar să direcționeze șuvoiul de vehicule. Omar Yussef a întors mașina încet, tăind calea celor care se apropiau din direcția opusă, iar aceștia au oprit cu scârțâit de roți, în mijlocul unui cor de claxoane.

După întâlnirea cu Steadman, Omar Yussef era de-a dreptul înverșunat. Recapitula în minte datele cazului Abdel Rahman. Dacă reușea să găsească legătura cu George Saba, l-ar putea identifica pe adevăratul colaborator. Va trebui să găsească dovezi, dar, cel puțin, dezvăluirea identității celui care îi condusese pe israelieni la Louai Abdel Rahman ar fi fost un prim pas. Dacă, totuși, israelienii l-au ucis pe Louai fără ajutorul unui colaborator, sarcina lui Omar Yussef va fi mult mai grea. Toți își doreau un țap ispășitor, așa că ar fi fost mai ușor să îi convingă că altul este vinovatul, decât să accepte posibilitatea că nu este nimeni de vină, cu excepția soldaților intangibili. Dar cu siguranță fusese cineva ascuns în tufișuri atunci când a murit Louai Abdel Rahman, iar pe omul acesta trebuia să îl găsească Omar Yussef.

Abia dacă mai vedea prin parbriz. S-a aplecat în față și a șters geamul pe interior, cu o batistă. Priveliștea rămânea ascunsă de o ploaie măruntă. După ce a condus încă și mai încet o bucată de drum, și-a amintit să pornească ștergătoarele de parbriz. Praful verii, care încă mai persista pe lamele de plastic, i-a întunecat perspectiva, lăsând urme ude, maronii, până ce ploaia le-a șters de pe parbriz. A apucat strâns volanul, în timp ce mașina urca șerpuitor către Beit Jala. Un camion care cobora dealul cu viteză prea mare l-a forțat să vireze, iar mașina aproape că i s-a oprit. Cei din spate au răspuns cu un cor de proteste, de parcă claxoanele ar fi fost atașate pedalelor de frână.

A pornit din nou. Ștergătoarele scoteau un geamăt. Ploaia se oprise. Omar Yussef a tras pe dreapta, pentru a putea opri ștergătoarele șovăielnice, apoi a condus până în vârful dealului. Trecând pe lângă Clubul Grec Ortodox, și-a amintit de cina luată în compania lui George Saba. Piatra gri, udă a clubului părea sălbăticită, ca fața scorțoasă a unui bătrân rătăcit.

O singură santinelă stătea de pază pe ultima bucată de drum, înainte de casa lui George Saba. I-a făcut un semn scurt lui Omar Yussef să tragă pe dreapta și a sărit într-o parte când mașina s-a oprit cu zgomot, controlată mai prost decât se așteptase. Lui Omar Yussef i-a făcut plăcere să îl vadă pe soldat sărind pe trotuar. Îi ura pe tipii aceștia, abia trecuți de vârsta copilăriei, care se holbau la cei mai în vârstă decât ei cu fețe reci și gesturi disprețuitoare. Respectul pentru vârstnici era o calitate pe care încercase întotdeauna să o insufle elevilor săi, iar acestor combatanți le lipsea cu desăvârșire.

— Ce dracu' te-a apucat? Vrei să mă omori? a strigat bărbatul.

Omar Yussef a oprit motorul și s-a dat jos din mașină, fără să se grăbească.

— Nu poți parca aici. Zona aceasta este blocată circulației.

Omar Yussef s-a învârtit demonstrativ, în plină stradă.

— Este loc destul, a spus el. Poate trece chiar și un tanc pe aici, dar cred că dacă vin israelienii cu un tanc, nu o să zăbovești tu pe aici, ca să îi oprești.

— Unde te duci?

Obrăznicia santinelei îl înfuriase pe Omar Yussef și îl făcuse un pic mai îndrăzneț. S-a întors la mașină și a învârtit cheia în portieră.

— Mai bine o încui. Tot voi vă faceți vinovați și de furturile de mașini. Mașina mea poate fi o țintă

a hoților pentru că, mulțumită vouă, a spus el, privind de-a lungul străzii, este singura mașină din tot satul care nu are urme de gloanțe.

Pușcașul avea un aer furios, dar, în același timp, intimidat. *În definitiv*, se gândea Omar Yussef, *nu poate nega adevărul acuzațiilor mele*. Poate că, timp de câteva clipe, tânărul s-a luptat cu rămășițele respectului pentru cei în vârstă, care secau în el, ca în toți ceilalți. Poate că nu era de multă vreme în Brigăzile Martirilor, iar noua lor aroganță nu avusese când să înlocuiască această tradiție.

— Te-am întrebat unde te duci, a strigat tânărul pușcaș. Vocea sa era irascibilă, dar șovăielnică.

Omar Yussef a simțit că tânărul se retrage din fața încrederii celui mai în vârstă decât el.

— Sunt detectiv și desfășor o importantă anchetă legată de siguranța națională. Păzește-mi mașina, că altfel Hussein Tamari îți ia gâtul.

Santinela a dat cu piciorul într-o piatră aflată pe marginea rigolei, apoi a privit în jos. Era gestul unui băiat înfrânt, ofensat. Omar Yussef a zâmbit.

Strada era goală. Chiar și fără întinderea posomorâtă de nori de ploaie, ar fi fost un loc deprimant. Ferestrele caselor din stânga fuseseră sfărâmate de gloanțe și în locul lor se vedeau saci de nisip. Casele din dreapta cunoscuseră o soartă mai grea. Spatele lor dădea spre pozițiile israelienilor de dincolo de vale și primeau în plin impactul focurilor de armă. Totuși, la adăpostul străzii, Omar Yussef putea să vadă minunatele arcade turcești vechi, forma plăcută a caselor și se putea bucura de aerul curat lăsat în urmă de ploaie. Deși norii îi amenințau de câteva zile, aceasta fusese prima ploaie. În timp ce se apropia de casa lui George Saba, a inspirat cu plăcere mirosul de pământ reavăn, care se înălța în aer. A urcat scările și l-a văzut pe soldatul lipsit de polițete care îl privea încă de

lângă mașină. A bătut la ușă. În jurul glafurilor erau urme negre, de explozii, iar lemnul se despica în așchii.

Sofia, soția lui George, s-a aplecat peste marginea ferestrei.

— Bună dimineața, Abu Ramiz. Poți să te duci la ușa laterală? Aceasta este stricată și nu mai poate fi folosită. Îmi cer scuze. Poliția a spart-o când au venit să îl ia pe George.

Omar Yussef i-a făcut semn cu mâna și a coborât scările, către subsol. A observat că Sofia purta un bandaj pe cap, deși îl ascunsese cu o basma pe care femeile o poartă uneori când fac curățenie.

Habib Saba l-a îmbrățișat în pragul ușii. Ochii îi erau roșii din cauza lacrimilor vărsate în ultimele două zile, iar când l-a văzut pe Omar Yussef, s-au umezit din nou. S-a scuzat și l-a condus pe profesor înăuntru.

— Iartă-mi emoția, Abu Ramiz, dar ești primul musulman care ne trece pragul de când cu necazul acesta.

— Mare rușine, Abu George.

Omar Yussef a urcat scările spre salon, în spatele lui Habib Saba. Încăperea era luminată de un singur bec. Saci de nisip acopereau ferestrele sparte. Era curent și frig, iar ploaia scotea din sacii umezi, plini de pământ, un miros ciudat, putred, de apă de mare. În cameră erau două stative pentru rochii de mireasă. Omar Yussef abia reușea să distingă ceva în întunericul încăperii. Vedea doar că unele rochii erau parțial arse. Ambalajul lor subțire, de plastic, fusese rupt, iar tivurile mânjite cu maroniul lăptos al limbilor de foc.

Habib Saba a observat că Omar Yussef își mijea ochii în întuneric.

— George avea niște lămpi cu ulei tare frumoase, dar le-au luat polițiștii.

A zâmbit. Dintr-un bufet din lemn de tec, în care se vedeau vreo șase găuri lăsate de gloanțe, Habib Saba a scos o statuetă reprezentând un nud de femeie tolănită într-o poziție răsucită.

— Credeam că au luat-o și pe ea. Dar am găsit-o în colț, în spatele canapelei. Cred că a aruncat-o cineva în perete. Era puțin zgâriată, dar se pare că a trecut cu bine prin această încercare. Am lustruit-o, pentru că se lipise de ea niște cenușă sau alt material ars. Îți place?

Omar Yussef a luat statueta în mâini. Părul femeii forma un vârtej sub capul acesteia, gâtul se întindea într-o poziție incomodă, iar coapsa stângă se proiecta nefiresc în afară, ca și cum osul ar fi vrut să străpungă pielea.

— Este un Rodin?

Habib Saba a încuviințat.

— Desigur, o copie.

— Francezul acela a pus-o pe sărmana tânără să-i pozeze într-o poziție atât de inconfortabilă. O fi simțit că poza aceasta reflectă o durere teribilă dinăuntrul ei, altfel nu ar fi putut niciodată să se lase folosită în acest fel, a spus Omar Yussef.

Se simțea nesigur ținând statueta în mână, cu toate că metalul trecuse cu bine prin încercarea de a fi fost izbit de podea de către unul dintre polițiști. Era același sentiment pe care îl avea când ținea în brațe un copil, de teamă că i-ar putea răni delicatețea.

— Modelul lui Rodin și-a sfârșit viața într-un azil de nebuni, deci s-ar putea să ai dreptate în legătură cu durerea, a zis Habib Saba. Lucrarea se numește *Martira*.

Omar Yussef a așezat cu grijă statueta pe bufet.

— Se pare că nu putem scăpa de cuvântul acesta.

A râs, scoțând sunetul întretăiat al cuiva care își drege vocea.

Sofia a adus o cafea și o farfurie de fursecuri.

— Am făcut cafea *sa'ada*, cum îți place dumitale, Abu Ramiz, a spus ea.

— Dumnezeu să îți binecuvânteze mâinile, i-a spus Omar Yussef. În casa ta să fie întotdeauna cafea.

I-a pus mâna pe cap cu blândețe și i-a împins basmaua ca să vadă mai bine vânătaia verde-violet care ieșea de sub bandaje. I-a atins mâna, ușor. Sofia a zâmbit cu durere și a ieșit din cameră.

— Simte-te ca acasă, la noi ești ca în sânul familiei tale, a spus Habib Saba.

Încerca să imprime formulei tradiționale un iz de trai mulțumit, dar Omar Yussef a văzut că bătrânul își freca dosul palmelor, agitat.

Omar Yussef a băut din cafea. Canapeaua pe care stăteau era lipită de perete. Omar Yussef a făcut un semn către zidul dindărătul lui. La o jumătate de milă în spatele lor se afla artileria israeliană.

— Sper că zidul e făcut din piatră rezistentă, în caz că începe atacul.

Habib Saba a râs.

— Te apărăm noi de orice primejdie, câtă vreme ne faci plăcerea de a sta pe canapeaua noastră, de a bea cafea și ne permiți să ne bucurăm de compania ta.

Copiii lui George au apărut în pragul ușii, stânjeniți. Habib le-a zis să intre, iar ei l-au salutat pe Omar Yussef. De obicei erau veseli, dar azi salutul lor era formal și sfios, ca și cum le-ar fi fost îndepărtată măduva spinării, iar inimile înăbușite. Omar Yussef a pus o mână pe capul băiatului, Dahoud, care avea șapte ani. Aceeași vârstă avea și George Saba când îl văzuse Omar Yussef pentru prima oară. Acum regăsea trăsăturile lui George oglindite pe fața băiatului. Întotdeauna i se păruse că fruntea lui înaltă și ochii albaștri erau semne de

noblețe, iar acum recunoștea aceleași particularități în înfățișarea băiatului.

— La ce școală mergi? l-a întrebat.

— La Școala Catolică, a murmurat el.

— La fel ca tatăl tău. Știi că am fost profesor acolo? Era foarte inteligent. Cred că și tu și sora ta sunteți copii inteligenți, la fel ca tatăl vostru.

Habib l-a trimis pe băiat să îi aducă țigările. Fata s-a retras în bucătărie.

— Nu pleacă de lângă mama ei mai mult de câteva clipe, a spus Habib, în șoaptă.

Băiatul i-a adus țigările Dunhill, apoi a ieșit după sora lui. Habib privea locul în care stătuse băiatul, acum gol, de parcă ar fi crezut că dacă se concentrează, îl poate umple cu prezența propriului său fiu.

— Când George a luat decizia să plece în Chile, cu mulți ani în urmă, am încercat să îl conving să se răzgândească. Îți amintești, Abu Ramiz?

Habib Saba și-a aprins țigara și a inhalat brusc.

— Eram atât de egoist. Voiam ca fiul meu să stea lângă mine. Nu îmi păsa câtuși de puțin că nu avea niciun viitor aici. Nu voiam decât să fie aproape de mine. Dar dumneata m-ai convins să îl las să își trăiască propria viață, să îi dau libertatea. Aveai dreptate, Abu Ramiz. Dar eu i-am cerut în continuare să se întoarcă. Nu l-am lăsat să trăiască liniștit în Chile. Spre rușinea mea, îi scriam mereu cât de singur mă simt după moartea scumpei sale mame. Știam foarte bine că nu va face față sentimentului de vinovăție. Așa că, în cele din urmă, a cedat și uite care este rezultatul. Va fi pedepsit pentru o crimă pe care nu ar fi putut să o comită nici în ruptul capului. El este creștin, este un străin. Chiar și celorlalți creștini le va fi teamă să îi ia apărarea. Este singur acum, așa cum sunt toți creștinii care înfruntă autoritățile din orașul nostru.

Este vina mea, pentru că am vrut ceea ce vrea oricare părinte de modă veche, să îl aibă aproape pe fiul său. Dumneata ești mult mai modern decât mine, Abu Ramiz.

— Nu este greșit să îți iubești fiul și să vrei să îți fie aproape, a spus Omar Yussef.

— Dar acum nu mai este lângă mine și probabil că în curând nu voi mai avea un fiu deloc.

— O zi cu George este de preferat unei vieți întregi cu un fiu oarecare.

— Dar fiecare zi fără el este cât o viață întreagă.

Omar Yussef a pus ceașca de cafea pe masă și a rupt un fursec cu migdale în două. În timp ce îl gusta, s-a întors cu fața către Habib Saba.

— Ce s-a întâmplat, Abu George?

Bătrânul a oftat.

— Eram în camera din spate. Era devreme. Îmi aduc aminte că muezinii tocmai își terminaseră chemarea la rugăciunea din zori. Eu eram în pat, dar nu dormeam. Nu am mai dormit bine de când au început împușcăturile în vale. Chiar și când dorm visez focurile de armă. Deodată am auzit o explozie. Era poliția, ei au scos ușa de la intrare din țâțâni. Uită-te aici, eu am bătut în cuie ce a mai rămas din ea. Polițiștii au intrat și l-au luat pe George. Sofia a strigat la ei și de aceea au lovit-o – ai văzut ce vânătaie are pe frunte. Pe noi ceilalți ne-au amenințat cu armele.

— Dar înainte de asta? Acum trei seri am luat cina cu George la Clubul Ortodox. Se trăgea. El a plecat să vadă ce se întâmplă. Ce s-a petrecut atunci?

Habib Saba părea epuizat. A strivit țigara de buza unei cochilii din coral roz.

— Trăgeau înspre israelieni de pe acoperișul casei noastre, chiar de deasupra locului în care stăm noi acum. George a luat un pistol vechi, o

piesă de muzeu, care era atârnat pe perete. Nici măcar nu era încărcat, dar chiar dacă ar fi fost, mă îndoiesc că s-ar fi descărcat. Numai că arăta destul de periculos. S-a urcat pe acoperiș și i-a alungat.

— Cine erau oamenii aceia?

— Îi știi și tu, porcii din Brigăzile Martirilor.

— Care anume?

— Nu știu.

— George îi cunoștea?

— Nu mi-a zis nimic. Dar cum adică dacă îi cunoștea? El nu are legături cu asemenea oameni.

— Nu, sigur că nu, însă majoritatea oamenilor din acest oraș îi recunoaște pe capii Brigăzilor. Nu încearcă să se ascundă, decât atunci când vin israelienii, desigur.

— George nu a zis nimic. Nu a pomenit niciun nume. Părea îngrijorat și tulburat.

— Unde este arma cu care i-a amenințat?

Habib Saba s-a ridicat și a traversat camera țeapăn. A deschis sertarul unui secreter, a scos un Webley vechi și i l-a dat lui Omar Yussef. Arma era mai grea decât părea, avea aproximativ un kilogram și trei sute de grame. Metalul era parțial oxidat, iar patul era uzat, dar în întuneric ar fi fost imposibil să detectezi aceste defecte. Omar Yussef a tras piedica. Era blocată de rugină și murdărie.

— Nu se mai mișcă părțile astea nici dacă îl lași la înmuiat în ulei timp de o săptămână, a spus Habib Saba. A fost arma unui ofițer britanic, apoi a trecut în posesia lui Ghassan Shubeki, când a ieșit din Legiunea Iordaniană. Îți amintește de Shubeki, Abu Ramiz? Arma asta trebuie să aibă o sută de ani.

George era mai curajos și mai disperat decât își închipuise Omar Yussef, dacă i-a înfruntat pe soldați cu vechitura asta.

— Aș vrea să iau eu pistolul, a spus Omar Yussef.

— Ți-l dau cu mare plăcere. Mi se face rău numai când mă uit la el.

Omar Yussef a pus arma în buzunarul sacoului. Atârna atât de greu, încât i se părea că îl agățase de umăr. Se întreba dacă nu cumva îi va strica sacoul sau îi va deteriora croiala, dar de dragul investigației a dat la o parte grijile referitoare la îmbrăcăminte.

— Nu ai văzut nimic suspect în seara în care George a urcat pe acoperiș să îi gonească pe pușcași?

— M-am uitat pe fereastra dormitorului meu după ce s-au oprit împușcăturile, a spus Habib. Am văzut doi bărbați urcându-se într-o mașină mare. Unul din jeepurile care se fac acum, arată pe jumătate a automobil și pe jumătate jeep. Părea o mașină scumpă, deși presupun că era furată. Unul dintre ei fuma, pentru că nu se vedea decât țigara aprinsă. Unul avea o armă mare.

— Ce fel de armă?

— Abu Ramiz, eu fac rochii de nuntă. Nu cunosc armele. Nu îți pot spune decât că era o armă mare.

Omar Yussef a încercat să își amintească cum arăta MAG-ul cu care trăsese Hussein Tamari la priveghiul lui Louai Abdel Rahman. Aceea era într-adevăr o armă mare. Să se fi aflat Hussein Tamari pe acoperișul casei când George a urcat acolo înarmat cu pistolul său cel de mult decedat?

— Nu cumva avea o țeavă mare, lungă și un pat de lemn, de ajungea la un metru și un sfert în întregime, cu o crăcană care să susțină capătul lung al țevii și o cartușieră care alimentează gloanțe în armă, astfel încât să fie trase foarte repede?

— Era întuneric, Abu Ramiz. Mie îmi era frică și mă temeam pentru viața fiului meu. Dacă pistolarul ar fi purtat o rochie de nuntă, aș putea să îți descriu stilul împletiturii de perle, chiar dacă era

atât de întuneric. Dar nu o armă. Și, în orice caz, de ce mă întrebi despre armă? Și de ce vrei revolverul Webley al lui George? Ce ai de gând?

— Îmi pun la cale pensionarea, Abu George.

Habib Saba s-a aplecat în față, neliniștit.

— Ai de gând să faci ceva periculos?

Deja am făcut, și-a zis Omar Yussef.

Când a plecat de la Habib Saba, Omar Yussef a urcat scara care ducea pe acoperiș. În vârf s-a oprit, respirând anevoie. A privit acoperișul drept. Oare israelienii îl țineau sub observație, așteptând întoarcerea militanților? Ar putea să îl împuște vreun lunetist de-al lor tocmai din cealaltă parte a văii. Ramiz îi spusese că israelienii au puști de o acuratețe uimitoare, care țintesc de la mai bine de un kilometru. Un soldat ar fi putut să își dea seama chiar și de faptul că avea un pistol în buzunar, după felul în care atârna sacoul. A ridicat din umeri, pentru a-i muta greutatea. Trebuia să cerceteze scena confruntării dintre George și cei doi soldați, așa că a făcut ultimul pas și a ajuns pe acoperiș.

Ploaia lăsase o băltoacă lângă rezervorul de apă străpuns de gloanțe. Omar Yussef presupunea că trăgătorii se poziționaseră la colțul clădirii. Poate au stat culcați, pentru a profita de adăpostul zidului care înconjura acoperișul. S-a îndreptat către celălalt capăt al clădirii și a aruncat o privire către vale, întrebându-se dacă nu cumva, de cealaltă parte a ei, se afla vreun lunetist israelian care avea în vizorul armei un bărbat de vârstă mijlocie, agitat și adus de spate, cu căciulă pe cap. Sub tălpi i-au scrâșnit bucăți sparte din panourile solare ale rezervorului de apă.

Într-un ochi de apă de lângă zid a lucit ceva. Omar Yussef s-a aplecat și a ridicat un cartuș gol. L-a scuturat, apoi a băgat mâna în buzunar și a scos cartușul pe care îl găsise în iarba în care își

dăduse sufletul Louai Abdel Rahman. Le-a comparat. După câte își dădea el seama, erau identice, amândouă mai mari și mai lungi decât gloanțele de pușcă. Avusese ocazia să vadă cum arătă gloanțele de pușcă, în biroul lui Khamis Zeydan; dacă le puneai lângă unul din cartușele din mâna lui Omar Yussef, semănau cu degetele mici aflate lângă degetul inelar. Khamis Zeydan îi spusese că primul glonț era folosit la un MAG și că nu existau asemenea arme în Betleem, ceea ce însemna că pe acest acoperiș se aflase vestita mitralieră a lui Tamari. Dacă Hussein Tamari nu o împrumutase cuiva în seara aceea, însuși căpetenia Brigăzilor Martirilor trebuie să fi fost prezentă la confruntarea cu George Saba.

Omar Yussef nu mai vedea nimic altceva pe acoperiș. A ascuns cele două cartușe în buzunar. La atingerea pistolului Webley, au scos un sunet de clopoțel. *Israelienii au un echipament excelent de supraveghere,* se gândea el. *Probabil văd prin sacoul meu două cartușe trase și o armă învechită și inutilă în interiorul buzunarului.* Dar pe când cobora de pe acoperiș i-a trecut prin minte că israelienilor puțin le pasă de arma Webley sau de cartușele MAG. Numai el înțelegea cât de periculoase erau aceste obiecte.

Capitolul 9

Când Omar Yussef a ajuns la mașină, tânărul soldat posac, care încercase să îl intimideze, și-a îndreptat către el privirea cruntă, plină de suspiciune. Omar Yussef se întreba cât timp va rezista băiatul. Va da bir cu fugiții, cu siguranță, de îndată ce va auzi bubuitul unui tanc traversând dealul dinspre colonii, dar soldații l-ar nimeri chiar și așa. Sau poate va începe să comită greșeli și va păși în zona în care ar putea fi împușcat de un lunetist. Nu este de mirare că era agresiv și iritat, dar situația aceasta nu avea darul de a-l face pe Omar Yussef mai înțelegător. A pornit mașina veche, marca Peugeot și a întors-o pe drumul acela îngust. Tânărul a sărit la o parte din calea mașinii. Omar Yussef l-a privit în oglinda retrovizoare cum se dă jos de

pe trotuar pentru a se uita după el, în timp ce mașina cobora dealul.

Înainte de a ieși din Beit Jala, Omar Yussef a oprit în parcarea din fața unui complex de magazine. Câțiva bărbați înarmați erau strânși la colț, în fața unui restaurant care servea pui la grătar. Obloanele restaurantului erau trase, acesta urmând să se deschidă abia la finalul acelei zile de Ramadan. Omar Yussef le-a aruncat o privire disprețuitoare, apoi a urcat treptele care duceau la platforma din fața intrării în magazine. În clipa în care a trecut prin mijlocul lor, aceștia s-au dat la o parte, politicoși.

— O dimineață fericită, unchiule, a spus unul dintre ei.

Fără să gândească, le-a răspuns:

— O dimineață luminoasă.

Au continuat să vorbească în șoaptă. Omar Yussef se mira de el însuși. Era atât de furios pe mojicia lor obișnuită, încât resentimentele îi erau și mai mult accentuate de acest rar moment în care se purtaseră bine. *Oare nu cumva simt nevoia de a-i acuza pentru toate relele din societatea noastră, încât am încetat să îi mai percep ca pe niște ființe umane? Probabil au patrulat toată noaptea*, și-a zis el. *Unii dintre ei, cel puțin, sunt gata să-și sacrifice viața de familie pentru ceea ce consideră a fi datoria lor. Unii chiar mor pentru asta.*

Omar Yussef a ajuns în fața unui magazin murdar. Vitrina era acoperită de jaluzele gri. A deschis ușa. O femeie de vârstă mijlocie s-a ridicat din spatele biroului când l-a văzut. Avea o talie groasă, dar era bine îmbrăcată. Purta la gât o eșarfă Yves St. Laurent, iar la urechile cărnoase îi scânteiau cercei asortați.

— Bine ai venit, Abu Ramiz, a spus ea.

Și-a întins mâinile, le-a așezat pe umerii lui Omar Yussef și l-a sărutat pe ambii obraji.

— Nasra, ai o coafură nouă, i-a zis el.

Părul femeii era scurt în părți, coafat și pieptănat pe spate. Era de un roșcat închis, dar Omar Yussef știa că aceasta nu este culoarea ei naturală.

— Îți place, Abu Ramiz? Trebuie să mă mențin tânără, că altfel Abu Jeriez mă dă afară și angajează o fetișcană mai frumoasă.

— În ziua în care va face așa ceva, va da faliment. Întotdeauna zice că tu ești adevăratul om care conduce afacerea.

Nasra a hohotit, răgușit, apoi l-a condus pe Omar Yussef către un birou aflat la capătul încăperii. Ușa s-a deschis, iar din pragul ei privea Charles Halloun.

— Eram sigur că dumneata ești, Abu Ramiz. Nimeni nu o face pe Nasra să râdă ca dumneata, a zis el.

L-a apucat pe Omar Yussef de mână și l-a tras înăuntru. I-a făcut un semn din cap Nasrei să pregătească o cafea.

Charles Halloun l-a invitat pe Omar Yussef să se așeze pe canapea și abia apoi s-a așezat și el, la celălalt capăt. Avea părul negru și îngrijit. Nasul lui era lung, lipsit de formă, iar sprâncenele groase și agile. Purta un sacou de tweed, sport, în carouri, o vestă maronie și o cravată maro de lână. Arăta ca un profesor de la Oxford, bătrân și plin de ifose.

Tatăl lui Halloun fusese contabilul tatălui lui Omar Yussef. Acum, între fii exista aceeași legătură.

— Fiul tău tocmai a plecat. A venit să aducă niște acte. Pe zi ce trece, devine unul dintre clienții mei cei mai importanți.

Halloun și-a frecat vârful borcănat al nasului.

— Trebuie să recunosc faptul că Ramiz ți-a moștenit mintea ageră. Telefonia mobilă este o afacere uimitoare.

— Ramiz este foarte inteligent. Dar nu pot spune că este meritul meu. Nici măcar nu pricep cum funcționează aceste telefoane.

— Atâta vreme cât banii nu sunt contrafăcuți, ce mai contează de unde vin? a răspuns Charles Halloun râzând și răsucind un capăt al sprâncenei.

Nasra a intrat cu două cafele și un pahar de apă. Ca și familia Saba, Nasra și Charles Halloun erau creștini și știau că Omar Yussef nu ține post în Ramadan și că va accepta cu plăcere băutura.

— Dumnezeu să îți binecuvânteze mâinile, a spus Omar Yussef.

— Fii binecuvântat. Ce mai face Umm Ramiz? a întrebat Nasra.

— Bine.

— Dar Zuheir și Ala?

— Zuheir vine în vizită luna viitoare. Se întoarce din Țara Galilor pentru a sărbători *Eid*-ul[15] împreună cu noi. Ala tocmai și-a schimbat slujba, acum vinde calculatoare în New York.

— Să le spui că vreau să îi văd când vor veni în vizită.

Nasra și-a netezit fusta și a închis ușa în urma ei.

— Numai sănătate și pace în inimă, i-a urat Charles Halloun lui Omar Yussef în timp ce acesta din urmă își bea cafeaua.

Omar Yussef a pus ceașca pe masă.

— Abu Jeriez, o să îți pun o întrebare directă. Cât de bine este asigurată familia mea?

Charles Halloun s-a aplecat în față. Sprâncenele lui dese s-au unit la baza nasului, în semn de îngrijorare.

— Ai vreo problemă de sănătate, Abu Ramiz?

— Nu, nu-i asta. *Nu încă.* Mă gândesc să mă pensionez. Dacă nu aș mai câștiga salariul de la școală, aș putea să trăiesc în continuare ca până acum?

---

[15] *Eid-ul-Fitr* sau *Id-Ul-Fitr*, adesea abreviat Eid, este o sărbătoare musulmană care marchează sfârșitul Ramadanului, luna sfântă a postului.

— Ei bine, ai un venit din investițiile făcute de dragul tău părinte. Mai există niște acțiuni la Banca Arabă, câteva obligațiuni egiptene și chiria de pe pământul pe care Abu Omar l-a achiziționat în Beit Sahour cu puțin timp înainte de a deceda. Majoritatea acestor venituri au fost reinvestite, pentru că tu trăiești din salariul oferit de ONU. Dar poți obține un venit de aici. Cred că pensionarea nu îți va modifica prea mult stilul de viață.

Charles Halloun și-a îndreptat gâtul.

— Ești sigur că nu mai este și altceva, Abu Ramiz? Ești prea tânăr ca să te pensionezi.

— Am cincizeci și șase de ani.

— Dar ești sănătos tun, slavă Domnului.

— Da și nu. Nu mai beau alcool, dar am băut cât pentru o viață întreagă până să mă las, acum zece ani. Am renunțat la fumat abia acum cinci ani și respir uneori cu dificultate, chiar și acum. Nu fac mișcare, cu excepția mersului pe jos până la școală, dimineața. Și, mă rog, mai sunt și altele, despre care nu vreau să vorbesc, dar care îmi provoacă multă îngrijorare, ceea ce, cu siguranță, este o povară pentru inima mea.

— Nu bei, nu fumezi? Trăiești într-un Ramadan continuu.

— Așa o fi, dar timp de aproape cincizeci de ani, viața mea a fost un *Eid* continuu, a spus Omar Yussef râzând. Fii sigur că pensionarea îmi va face bine la sănătate. Nu vreau decât să cunosc detaliile situației mele financiare înainte de a lua o decizie finală.

— Îți voi pregăti un raport cu o estimare a venitului pe care te poți baza.

— Nu am nevoie decât de mâncare și de bani pentru cadouri cu care să îi răsfăț pe nepoții mei. Nu călătoresc mult, merg doar o dată pe an la Amman împreună cu Maryam, să îl vizitez pe fratele meu, și într-o vacanță în Maroc, tot o dată pe an, unde mă duc singur.

— Asta nu ar trebui să fie o problemă, Abu Ramiz. Vei putea să faci aceste excursii și în viitor.

Cei doi și-au băut cafeaua.

— De dimineață am vorbit cu Ramiz despre o problemă delicată, a spus Charles Halloun. M-am gândit că poate stai și tu de vorbă cu el. Vrea să își extindă afacerea, să deschidă alte câteva magazine de telefoane mobile în zona Betleemului. Problema este că, în ziua de azi, afacerile care prosperă tind să atragă atenția unor tipi de proastă reputație. Unele dintre ele au fost preluate destul de brusc de Brigăzile Martirilor.

— Te referi la taxa de protecție?

— Nu, obiceiul acesta s-a demodat. Vreau să spun că le confiscă pur și simplu. Uite așa.

Charles Halloun pocni din degete.

— Merg acasă la patron cu un contract și îi spun: „Semnează că ne predai nouă afacerea, altfel te ucidem și tot ți-o luăm."

— Îți este teamă că i s-ar putea întâmpla același lucru lui Ramiz?

— Toți partizanii folosesc telefoane mobile. Văd și ei că este o afacere bună. Asta îi atrage. Ai văzut cum au luat atelierele auto ale lui Abdel Rahman.

Omar Yussef a simțit că inima îi bate mai tare.

— Ce?

— Când israelienii l-au ucis pe Louai Abdel Rahman, familia lui a pierdut protecția facțiunilor de rezistență. Atâta vreme cât Louai a fost în viață, nimeni nu s-a putut atinge de familia Abdel Rahman, altfel ar fi avut de luptat împotriva acelei părți a miliției care îi era loială. Atelierele lor auto au prosperat. Au unul în Irtas, două în Betleem și unul în al-Khader. Dar imediat după moartea lui Louai, Brigăzile Martirilor s-au dus la tatăl lui și i-au zis să le predea conducerea afacerii. Acum se află în întregime în mâinile fratelui lui Hussein Tamari.

— Sunt contrariat, a spus Omar Yussef. Louai a murit în urmă cu numai două zile.

— Nimic din ceea ce face Hussein Tamari nu mă mai poate contraria.

Omar Yussef și-a adus aminte de cele întâmplate în fața cortului ridicat cu prilejul înmormântării lui Louai Abdel Rahman. Când Hussein Tamari a tras cu MAG-ul său în aer, aceasta nu era doar o formă zgomotoasă de respect: era o amenințare. Și-a amintit de faptul că tatăl lui Louai păruse tulburat de ceea ce îi spunea Hussein Tamari, chiar în timp ce ar fi trebuit să îi prezinte condoleanțe.

— Nu, a spus Charles Halloun. Poza de erou al luptei de rezistență nu mă păcălește pe mine. Cunosc eu ce îi poate pielea nemerniculuI de Hussein Tamari, de când m-a băgat la închisoare pentru evaziune fiscală.

Omar Yussef l-a privit perplex.

— A, eu nu m-am sustras de la plata impozitelor, Abu Ramiz, a zis Charles Halloun. A fost vorba de o înscenare. Tamari a mai tras pe sfoară în acest mod vreo zece alți oameni de afaceri de aici și din Hebron. Acum șase ani, a venit aici cu un detașament de ofițeri ai Securității Preventive. S-au purtat fără pic de politețe cu Nasra, iar pe mine m-au săltat. Nu au confiscat documente sau registre. Nu a fost nicio investigație. M-au dus la închisoare în Ierihon și m-au lăsat acolo. Tamari mi-a spus: „Uite cum stă treaba, nu ți-ai plătit impozitele. Dă-mi treizeci de mii de dolari, altfel te acuz de colaborare cu forțele de ocupație și vei putrezi în celula asta."

— Și ce ai făcut?

— I-am zis să se ducă în pizda mă-sii și am cerut să vorbesc cu un avocat. Scuză-mă că vorbesc așa, Abu Ramiz.

— Nu face nimic. Și apoi?

— Mi-a râs în față. Apoi m-a pălmuit.

Charles Halloun a gemut la amintirea acelei palme.

— M-a torturat. Nu aș putea să îți spun tot ce mi-a făcut, dar să știi că până și acum mă străfulgeră o durere de spate de fiecare dată când mă ridic în picioare, iar asta îmi amintește de întâlnirea mea cu Abu Walid.

Omar Yussef și-a ridicat privirea. *Abu Walid.*

— Am stat în închisoarea din Ierihon o săptămână, a continuat Halloun. Nu am mâncat nimic în tot acest timp. Mi-au dat puțină apă, dar nemernicii au urinat în ea, iar eu eram atât de disperat, că am băut-o. Mi-au ras părul pe jumătate de cap și m-au obligat să port o rochie. În cele din urmă, mi-au dat un telefon și am putut să o sun pe Nasra. I-am spus să scoată banii din bancă și să li-i dea. Chiar și așa, Abu Walid m-a mai bătut o dată înainte de a-mi da drumul.

— Cine este Abu Walid?

— Hussein Tamari. Tatăl bastard al unui fiu bastard. Nu l-ai întâlnit niciodată pe Walid, fiul lui cel mare? Și el este tot un porc și un bătăuș. Întreabă orice adolescent din oraș. Toți și-au căpătat cicatricele de la scursura aia mizerabilă. Copia fidelă a tatălui său.

Omar Yussef simțea greutatea pistolului Webley și a celor două cartușe goale din buzunar. Iată informația de care avea nevoie. Abu Walid. Hussein Tamari să fi fost bărbatul ascuns între tufișuri, cel cu care vorbise Louai Abdel Rahman înainte de a muri? Câți alți bărbați or fi cunoscuți printre acești militanți drept „tatăl lui Walid"? La moartea lui Louai, Abu Walid preluase afacerea familiei Abdel Rahman. Avea deci un motiv, avea ceva de câștigat în urma morții lui Louai. Dar era el oare ucigașul?

Omar Yussef și-a luat la revedere de la Charles Halloun și de la Nasra. A luat-o la vale, înspre Dehaisha. Fusese convins de la bun început de nevinovăția lui George Saba, dar acum credea că știe identitatea adevăratului colaborator. Simțea cum i se accelerează pulsul, iar articulațiile degetelor i se albiseră în timp ce strângea cu putere volanul. Cum să dovedească faptul că George Saba fusese atras într-o cursă de către capul mișcării de rezistență din Betleem? Știa că trebuie să continue, de dragul lui George și al orașului său, care devenea pe zi ce trece un loc în care acești gangsteri puteau face tot ce le trecea prin cap. Khamis Zeydan îi spusese că drumul acesta era unul periculos. Și uite că nu se înșelase deloc.

Omar Yussef a parcat mașina în garajul din gresie, din spatele casei. A intrat în casă prin ușa beciului și a urcat în dormitor. A deschis un sertar de la baza dulapului. Era plin cu șosete împăturite ca niște bulbi asortați. A scos pistolul din buzunar și l-a îndesat în spatele grămezii. A privit în jur cu un aer vinovat și a închis sertarul.

De ce am adus arma asta aici? Mă comport ca un detectiv, și-a zis. *Adun dovezi. Arma aceasta constituie o dovadă, așa că trebuie să o păstrez. Dar îmi este teamă. Lucrurile ar putea lua o turnură periculoasă, dacă este implicat un om ca Hussein Tamari. Cum o să reacționez dacă mă înfruntă Tamari? Eu sunt deja înspăimântat de simpla prezență a unei arme învechite și inutile printre șosetele mele.* Învârtea în palmă cele două cartușe de MAG, groase și butucănoase. Și le imagina pline cu praf de pușcă și cu un vârf ascuțit, de plumb.

Omar Yussef a intrat în salon. A ridicat receptorul și a format numărul lui Khamis Zeydan.

— Trebuie să vorbesc cu George Saba, a spus el.

A urmat o pauză.

— Vino la mine de dimineață. La opt. În biroul meu.

Apoi, Khamis Zeydan a pus receptorul în furcă.

Omar Yussef a rămas tăcut. Asculta cum îi pulsează sângele prin tâmple, cu putere. Se gândea la ce îi spusese Charles Halloun despre venitul său. Nu pensionarea și-o planifica el. Voia să se asigure că Maryam va duce un trai confortabil dacă lui i s-ar întâmpla ceva rău. Era hotărât. Nu i se va întâmpla nimic atâta vreme cât George Saba avea nevoie de ajutorul lui. Dacă nu continua ce începuse, George nu va fi ultima victimă a lui Hussein Tamari.

Eu nu sunt o victimă, și-a zis Omar Yussef.

A ridicat mâna în față și a izbucnit în râs. Pentru prima dată în ultimii ani, nu îi tremura mâna.

Capitolul 10

Clopotele de la Biserica Nașterii Domnului răsunau în Piața Manger în timp ce Omar Yussef se îndrepta către postul de poliție. Magazinele cu suveniruri, din partea sudică a piațetei, urmau să se deschidă mai târziu, deși puțini pelerini se mai avântau acum în Betleem. Nu se mai iveau cumpărători pentru statuetele pruncului Hristos cu înfățișare de heruvim, care zăceau acum în șiruri tăcute pe rafturile din vitrina magazinului familiei Giacomman și priveau afabil către un număr egal de statuete ale Fecioarei. Aroma aspră de *foule* pregătit cu o zi înainte plutea în aer, venind dinspre restaurantul de alături, cel cu obloanele trase. Omar Yussef nu lua niciodată micul dejun, dar mirosul piureului de fasole fava îl făcu să poftească la o porție. Din

pricina foamei i se făcuse frig, așa că și-a ridicat gulerul paltonului.

Omar Yussef a traversat porțiunea îngrijit amenajată, pavată cu piatră, și a trecut pe lângă cei trei platani din piață. În lumina slabă, contraforturile întunecate ale mănăstirii armene din fața bisericii se împleteau cu sunetul de clopote, în rele prevestiri. Însuflețirea care anima biserica în amintirile sale din tinerețe dispăruse, copleșită de musulmanii din satele și taberele din jur, care căutau aici refugiu, așa cum făcuse cândva și el, și care, o dată cu sporirea numărului de refugiați, s-au simțit îndreptățiți să își însușească orășelul, pe vremuri creștin. Simbolul Betleemului, bazilica aceea care marca locul nașterii creștinismului, era acum asediat, zidurile sale masive, de piatră erau un bastion inutil împotriva unei religii ostile și a unei congregații aflate în declin. Părea un loc de îngropăciune, nu de naștere. Celula în care era închis George Saba se afla în interiorul postului de poliție, dând spre colțul cel mai apropiat de biserică al pieței. Omar Yussef și-l imagina pe George Saba asaltat de sunetul de rău augur al clopotelor care îi numărau orele inerte de încarcerare, ținând ritmul jalnicei numărători inverse până la dispariția creștinilor din acest oraș.

La colțul pieței, o voce a strigat în urma lui.

— Salutări, *ustaz*.

Omar Yussef s-a întors, ca să vadă un preot subțirel care se îndrepta către el cu pași mari, săltăreți, traversând șoseaua goală. Preotul purta o robă neagră, catolică, cu guler alb. Prin sandalele decupate i se vedeau șosetele gri. Tenul său măsliniu era punctat de o mustață țepoasă, neagră, care trebuia rasă mai mereu. Părul negru, cu firul subțire și cârlionțat i se ridica în vârful scalpului ca puful de pe pieptul unui bărbat păros. În mai

puțin de doi ani va fi complet chel. Lentilele groase ale ochelarilor îi făceau ochii să pară minusculi.

— Elias, a zis Omar Yussef. Mă bucur foarte mult să te văd. George mi-a spus că te-ai întors de la Vatican. Cu toții suntem mândri de realizările tale.

— Da, m-am întors. Vă vine să credeți? Nu puteam sta la o depărtare prudentă, a spus preotul. E minunat să vă revăd, Abu Ramiz. Arătați atât de bine!

— Nu m-am încrezut niciodată în cuvântul celor religioși, iar acum înțeleg de ce. Să fiu sincer, nu o duc prea bine cu sănătatea.

— Poate că sunt atât de fericit să vă revăd, încât totul îmi pare perfect.

— Aș da orice să fie așa, Elias.

Omar Yussef a aruncat o privire către postul de poliție.

— Merg să îl vizitez pe George în celula lui.

Elias Bishara și-a împins ochelarii greoi în sus, pe nas.

— Să îmi spuneți dacă are nevoie de ceva, a zis el. Un prieten mai bun decât dumneata nu putea găsi, Abu Ramiz, dar probabil va cere să vadă un preot. Aș vrea să fiu eu acela.

Omar Yussef se întreba dacă Elias Bishara se gândește deja la apropiata slujbă de înmormântare a lui George. Nu putea să accepte așa ceva deocamdată.

— O să îi spun.

I-a strâns mâna lui Elias.

Khamis Zeydan l-a întâmpinat pe Omar Yussef la intrarea în postul de poliție și l-a condus pe scările grosolane, jos, spre celule. Pe coridor era răcoare, dar Omar Yussef era convins că locul era acela care îi dădea fiori, nu dimineața de iarnă. Khamis Zeydan îl privea pe prietenul său cu coada ochiului în timp ce descuia o poartă de metal și îl

conducea dincolo de ea. Au trecut prin fața a două celule goale, în care se aflau doar câteva covorașe de rugăciune vechi și ieftine, așternute pe paturi.

— Aici îi țineam pe cei din Hamas, pe vremea când ne mai oboseam să îi arestăm, a spus Khamis Zeydan. Apoi am primit ordinul să îi eliberăm. Acum nu mai este nimeni aici, în afară de prietenul tău.

La capătul coridorului, a descuiat un alt grilaj. Era celula lui George.

— Te aștept aici, la capătul coridorului, a spus Khamis Zeydan. Strigă-mă când termini. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu sta prea mult.

Omar Yussef își dădea seama că aerul îmbufnat al prietenului său ascundea nervozitate. Nu știa care era cauza – nu voia să se afle că permisese accesul unui vizitator în celula colaboratorului sau se temea că investigația lui Omar Yussef va provoca probleme, iar acum era și el implicat?

George Saba s-a ridicat de pe patul de campanie deformat, din colțul încăperii goale. Fața îi era umflată și nespălată. Omar Yussef a observat, cu surprindere, că în barba țepoasă erau multe fire gri, deși nu încărunțise încă decât în jurul tâmplelor. Părul îi era încâlcit, ciufulit și țepos. Arăta ca un om care a dormit mult, dar nu s-a odihnit deloc. George Saba l-a îmbrățișat pe Omar Yussef, care nu s-a putut abține să nu strâmbe din nas când a simțit mirosul acru emanat de corpul nespălat al prietenului său.

— Mă bucur să te văd, Abu Ramiz.

Omar Yussef nu știa ce să spună. Îl întrista până la lacrimi să își simtă fața adâncită în cămașa lui George. Bumbacul era la fel de rece ca mâinile care îi țineau degetele.

— George, este foarte frig aici.

George a făcut un semn din cap către fereastra cu grilaj, fără geam. S-a străduit să zâmbească, într-o încercare dezolantă.

— Ia haina mea, a zis Omar Yussef, scoțându-și paltonul scurt, cu model în zigzag.

— Nu pot face asta, Abu Ramiz. O să îți fie frig.

— Am un sacou dedesubt. Vezi? Ia-l.

— Nu cred că mă încape.

Omar Yussef l-a silit să încerce paltonul. Îi era ridicol de strâmt în jurul brațelor lui solide, iar nasturii din talie abia se închideau, dar era evident că pentru George paltonul însemna sfârșitul unei teribile torturi.

— Dumnezeu să te răsplătească pentru asta, a spus el.

Omar Yussef a început pe loc să tremure în sacoul său de tweed. I-a făcut semn lui George să se așeze pe pat, lângă el.

— George, ce s-a petrecut pe acoperișul casei tale, după ce ai plecat de la Clubul Ortodox?

— Am luat un pistol vechi, englezesc, pe care intenționam să îl vând în magazinul meu, și am urcat pe acoperiș. Acolo sus, am găsit doi militanți care trăgeau cu o mitralieră de calibru mare. Le-am zis să coboare de pe acoperiș, dar ei m-au înjurat. Așa că i-am amenințat cu pistolul. Nu erau ei prea convinși, dar, la adăpostul întunericului, presupun că arma părea destul de amenințătoare. I-am recunoscut abia când au plecat. Unul purta o căciulă de blană. Numele lui e Jihad Awdeh. Celălalt ducea mitraliera.

— Hussein Tamari?

— El era.

— Cei doi bărbați aflați la vârful conducerii Brigăzilor Martirilor din Betleem. Tocmai perechea de aur ți-ai ales să o sfidezi, George.

George a zâmbit amar.

— Numai Hussein Tamari trăgea. M-am gândit să îl supraveghez mai atent. În definitiv, mitraliera se afla la el. Dar ceva mi-a atras privirea către Jihad Awdeh. Părea atât de amenințător! Nu pot să descriu foarte bine. Chiar înainte de a coborî de pe acoperiș, a fost un moment ciudat. Jihad s-a aplecat să culeagă ceva de pe jos, un lucru pe care l-a băgat în sacou. De fapt, cred că nu era unul singur, ci mai multe obiecte de metal împrăștiate pe jos. Mi-a aruncat o privire cu adevărat diabolică. M-ar trece fiori reci chiar și acum, dacă nu mi-ar fi deja prea frig ca să mai simt ceva. Apoi cei doi au coborât scările și au plecat.

— Poate că Jihad a cules cartușele goale ale gloanțelor, cine știe de ce. Să vezi, ieri, când m-am dus acolo, am găsit unul pe acoperiș. Probabil nu l-a observat.

— De ce ai urcat pe acoperișul casei mele? Ce pui la cale, Abu Ramiz?

Omar Yussef nu i-a răspuns.

— Ai cumva dușmani care ar vrea să îți însceneze așa ceva? l-a întrebat.

— Nu mă pot gândi la altcineva decât la aceștia doi. Nu crezi că acesta este departe de a fi modul în care s-ar răzbuna un client nemulțumit de prețul pe care i l-am cerut pentru cine știe ce canapea de colecție? Tamari și Awdeh mi-au spus că mi-o vor plăti. Dar m-am gândit că se vor întoarce să mă bată, sau că mă vor ucide în plină stradă. Nu m-am gândit că mă vor face de rușine în felul acesta.

— Te-a amenințat vreunul din ei că te va ucide?

— Cred că amândoi m-au amenințat. Ba nu, îmi amintesc că Tamari a fost singurul care a spus că mă va face să plătesc. Dar apoi, în timp ce plecau, Jihad a făcut un gest ca și cum ar fi tăiat gâtul cuiva.

Omar Yussef a privit la pereții goi ai celulei. Vopseaua de culoarea mustarului era acoperită de graffitti de dimensiuni mici, mâzgăliturile unor bărbați plictisiți, care își descărcau astfel mânia sau dădeau formă visului de a primi o masă bună. Găleata din colț, care servea drept closet, inunda celula cu un miros înțepător, în ciuda faptului că fereastra nu avea geam. Peretele și podeaua din dreptul ferestrei erau umede, acolo unde bătuse ploaia din ajun. Omar Yussef a oftat, iar respirația i s-a transformat într-o cărare de abur, care îi ieșea din gură și se pierdea în aerul înghețat.

— De ce te-ai urcat pe acoperiș, George?

George Saba a zâmbit.

— Pentru că dumneata mi-ai spus să urc acolo, Abu Ramiz.

Omar Yussef era uluit.

— La lecția despre Revolta Arabă din 1936 ne-ați spus că așa-numiții eroi arabi nu erau decât niște gangsteri. Le furau mâncarea țăranilor și îi omorau pe cei care li se opuneau, și în tot acest timp nimeni nu lupta împotriva lor, pentru că acești ucigași erau portretizați ca niște luptători curajoși împotriva sioniștilor și a armatei. În cele din urmă, au ucis mai mulți palestinieni decât fermieri evrei sau soldați britanici. Ați spus că dacă oamenii i-ar fi înfruntat de la bun început, gangsterii ar fi dat înapoi și am fi putut avea pace.

— Dar nu am vrut să spun…

— Când țineți discursuri de profesor înflăcărat, aveți grijă ce spuneți. Nu se știe ce îi îmboldiți pe oameni să facă.

Râzând, George a pus o palmă pe mâna lui Omar Yussef.

— Nu vă faceți griji, Abu Ramiz. Nu e vina dumitale. M-am gândit la asta zile întregi, de fiecare dată când veneau în cartier ca să tragă cu

mitraliera dincolo de vale. În cele din urmă, a trebuit să fac ceva. Credeam că îi înțeleg pe militanții palestinieni mai bine decât dumneata, mai bine decât tatăl meu. În America de Sud am văzut bătăuși asemenea lor. Când erau înfruntați, își dădeau lașitatea pe față. Nu uitați, trăiam în Chile atunci când dictatura militară a fost silită să renunțe la putere. Dar, din păcate, aici oamenii simpli nu sunt sprijiniți de nimeni, nu există lege. Infractorii s-au substituit legilor. Împușcă vreo câțiva soldați și se transformă pe loc în reprezentanți ai luptei naționale. Acest lucru îi face invulnerabili și pot maltrata în liniște pe oricine, dar mai ales pe creștini, care sunt deja slabi. Aici am greșit eu. Nu am înțeles lucrul acesta. Dar nu îmi pare rău.

— Orașul nostru s-a schimbat mult de când ai plecat tu în Chile, George.

— Am trecut prin multe schimbări în viață. Am învățat că schimbările sunt bune. Dar aici, în Palestina, schimbările sunt mereu în mai rău. Orașele creștine sunt invadate de noi locuitori musulmani, dar în loc să trăiască împreună în liniște, creștinii încep să nu mai fie priviți cu ochi buni. Chiar și în încercarea de a schimba o stare de lucruri dominată de dușmănie, tot ce rezultă e și mai multă dușmănie. Iubirea nu este o opțiune. Este alegerea unui idiot care vrea să se aleagă cu praful de pe tobă, jefuit, maltratat și umilit. Rezultatul este că, în cele din urmă, toți sunt convinși că singurul mod de a schimba relațiile proaste dintre creștini și musulmani, sau dintre israelieni și musulmani, este să îi ștergi pe ceilalți de pe fața pământului. Să îi omori pe toți. Așa cum mă vor omorî ei pe mine acum.

Omar Yussef simțea că se apropie și momentul acesta.

— Ba nu o vor face, George. Nu pot face asta.

George Saba și-a înclinat capul, de parcă l-ar fi compătimit pe Omar Yussef.

— Când un colaborator este adus în această celulă, s-a terminat cu el. Voi avea parte de o execuție publică, de tipul celor din Gaza.

— Nu voi permite așa ceva, George, a spus Omar Yussef. Știu că Hussein ți-a înscenat totul. Trebuie doar să o dovedesc și chiar așa voi face.

— Abu Ramiz, să nu dai de vreun bucluc.

— Am deja niște dovezi. Voi obține și mai multe și te voi salva.

— Nu îmi doresc deloc să mă alătur șirurilor de martiri și, oricum, cu eticheta de colaborator pe frunte, nu mai primesc eu un asemenea titlu. Pe mine nu mă așteaptă Paradisul. Dar chiar dacă aș ajunge în Paradis, nu vreau să vă revăd acolo curând. Vă rog să nu vă puneți viața în primejdie. Singura consecință ar fi că în loc de un mort vor fi doi, dar nemernicii ăștia s-ar mulțumi și cu unul singur.

George a râs.

— Poate ar trebui să reconsider situația. Dacă tot o să mor, ar fi mai bine să mă socotesc martir. Doar mor din cauza religiei mele, nu?

— Dar ești creștin. Tu nu crezi în martiriu.

— Nu este adevărat, Abu Ramiz. Sigur, nu credem, ca musulmanii, că cel care este ucis urcă imediat la ceruri ca să își primească fericirea promisă, adică cele șaptezeci și două de fecioare cu ochi negri. Dar chiar dacă nu credem în acele minunate hurii, noi, creștinii, avem totuși martirii noștri. Am călătorit prin Europa. Catedralele de acolo sunt pline de picturi ale martirilor creștini. Omonimul meu – ai auzit de Sfântul Gheorghe – a fost martir, nu doar ucigaș de balauri. Presupun că diferența este că noi, creștinii, acceptăm martiriul, dar nu-l căutăm cu tot dinadinsul.

George Saba a făcut o pauză. A reluat, fără grabă.

— Vreau să mergeți la ai mei. Spuneți-le să plece. Chiar acum, cât timp sunt în închisoare. Nu vreau să trăiască aici ca proscriși; în plus, mă tem să nu încerce cineva să le facă vreun rău. Spuneți-le să plece la familia Sofiei, în Chile.

Și-a pus mâna pe brațul lui Omar Yussef și și-a întors fața, pentru a-și ascunde lacrimile.

— Convingeți-l și pe tata să plece cu ei. Va asculta de sfatul dumitale.

— Nu cred că va pleca. Nu fără tine.

— Abu Ramiz, pentru numele Cerului, sunt în primejdie cu toții. Nici nu știți de ce sunt în stare oamenii aceia.

Au auzit pași grăbiți pe coridor. Khamis Zeydan s-a oprit în fața ușii și a deschis-o.

— Nu am terminat, a spus Omar Yussef.

Atenția lui Khamis Zeydan era concentrată asupra cheii.

— Trebuie să părăsesc postul acum, așa că trebuie să îl încui. Dacă nu cumva vrei să îți petreci următoarele douăzeci și patru de ore în celula asta înghețată, împreună cu George, te sfătuiesc să ieși acum. Haide. Trebuie să mă grăbesc.

George s-a ridicat. L-a sărutat pe Omar Yussef pe obraji.

— Transmiteți-i familiei mele ce v-am spus.

— Allah să te țină în viață, i-a zis Omar Yussef.

A pus mâna pe fața lui George Saba. Barba îi era țepoasă.

Strigat de Khamis Zeydan de pe coridor, Omar Yussef a ieșit. Pe când polițistul încuia ușa, Omar Yussef s-a uitat printre gratii, la George. Haina pe care i-o lăsase, prea îngustă pentru umerii largi ai prietenului său, arăta jalnic, nepotrivită cu dimensiunile prietenului său. Ce bine ar fi fost dacă i-ar

fi adus ceva de mâncare sau o carte. L-a urmat pe Khamis Zeydan, încetișor, de-a lungul coridorului.

— Te rog, grăbește-te, Abu Ramiz. Trebuie să plec.

— Ce-i atâta grabă?

Omar Yussef era iritat de faptul că îi fusese întreruptă atât de brusc vizita la George. Emoția întâlnirii a răbufnit deodată.

— Nu ai niciun pic de decență? a strigat el la Khamis Zeydan. Nu mă puteai lăsa să mai stau un pic cu amărâtul ăla de băiat, o victimă nenorocită?

A coborât glasul, să nu îl audă George, dar a scuipat cuvintele nervos. Voi, nemernicilor, aveți de gând să îl ucideți pe cel mai bun elev al meu din toate timpurile.

Khamis Zeydan s-a apropiat de el. Voia să îi spună ceva. Un ofițer de poliție a apărut în capul scărilor.

— Abu Adel, a zis polițistul, echipa este gata.

Khamis Zeydan i-a strigat că vine imediat și tânărul ofițer a dispărut.

— E o urgență, după cum vezi, i-a zis lui Omar Yussef.

— Ce s-a întâmplat? Ne-au invadat iar israelienii și trebuie să vă luați tălpășița?

Vocea lui Omar Yussef era înverșunată.

Khamis Zeydan părea îndârjit.

— Nu, Abu Ramiz. Cineva a ucis-o pe Dima Abdel Rahman.

Omar Yussef nu mai putea scoate o vorbă. Privea cu neîncredere la Khamis Zeydan.

— Numai Allah va trăi pentru totdeauna, a spus polițistul. Să mergem.

Capitolul 11

Vântul bătea rece prin lateralele deschise ale jeepului. Polițiștii se ghemuiseră de frig în hanoracele lor. Unul dintre ei își clănțănea dinții zgomotos, pentru a-i amuza pe ceilalți. Așezat în scaunul din față, Khamis Zeydan s-a întors către oamenii săi și i-a redus la tăcere cu un plescăit de limbă dezaprobator. Omar Yussef tremura în sacoul său de tweed. Aproape regreta că îi lăsase paltonul lui George, dar era dispus să îndure frigul, pentru a-i oferi un strop de confort prietenului său, aflat în celula aceea goală.

Drumul către Irtas, prin gerul iernii, părea că nu se va termina niciodată. În timp ce jeepul părăsea Betleemul și traversa dealurile către casa familiei lui Abdel Rahman, Omar Yussef simțea că gândurile îi

galopează de zece ori mai repede. Cine ar fi putut s-o ucidă pe Dima Abdel Rahman? Era convins că moartea ei avea legătură cu aceea a bărbatului ei. I-a trecut prin minte că uciderea lui Louai ar putea să nu aibă nicio legătură cu statutul său de luptător al rezistenței. Omar Yussef nu înțelegea cum uciderea lui Louai de către israelieni, din cauza acțiunilor îndreptate împotriva lor, ar fi putut să ducă la uciderea Dimei. Chiar dacă l-ar fi considerat un terorist, tot nu le-ar fi păsat de soția lui. Doar în cazul unei conspirații criminale ar fi fost posibil ca moartea lui Louai să reclame și aducerea acestei fete în raza morții.

Omar Yussef și-a frecat mâinile și a suflat în ele. S-a prins de una din lateralele jeepului, pentru că o curbă strânsă amenința să îl arunce de pe banchetă. Virajul brusc i-a năpustit, parcă, gândurile pe un nou canal. Șoseaua se înclina către valea orașului Irtas și Omar Yussef vedea deja casa lui Abdel Rahman, când, deodată, și-a dat seama: din cauza lui murise Dima. Cineva o văzuse vorbind cu el. Cineva o observase arătând spre locul în care a murit Louai și povestind cum s-a întâmplat. Cauza morții ei ar putea fi acea discuție cu Omar Yussef.

O durere grețoasă i-a prins în gheare stomacul. Înțepenit între doi polițiști, pe bancheta din spate a jeepului, ar fi vrut să se legene într-o parte și în alta de durere. El o omorâse? Încăpățânarea lui tâmpită de a investiga moartea lui Louai și de a-l salva pe George Saba nu a dus decât la moartea unei fete nevinovate. Cu ochii minții și-a văzut sala de clasă, pe el făcând o glumă, iar pe Dima râzând. Era o fată atât de frumoasă, cu o față serioasă, care se înfrumusețea chiar și mai mult când era străbătută de un zâmbet. Din acest punct de vedere îi amintea de Nadia, nepoata lui. Ar da orice să se întoarcă în clasă, să o asculte pe Dima citind cu

glas tare tema despre Suleiman Magnificul, în loc să salte ca o minge în jeepul poliției, îndreptându-se către locul morții ei. Îi auzea vocea, profundă și blândă încă din copilărie, povestindu-i despre moartea soțului ei și se întreba care au fost ultimele ei cuvinte, rostite cu vocea aceea limpede și plină de înțelepciune.

În timp ce jeepul, ajuns acum în vale, gonea către locul crimei, Khamis Zeydan s-a întors către echipa lui și le-a ordonat polițiștilor să înconjoare casa lui Abdel Rahman cu un cordon polițienesc. Când s-a așezat la loc, i-a surprins privirea lui Omar Yussef cu coada ochiului, timp de câteva clipe. Căutătura fixă, severă și întunecată a profesorului l-a speriat.

Omar Yussef l-a privit pe comisar. Poate că, totuși, nu îl văzuse nimeni vorbind cu Dima la cortul de înmormântare, sau, dacă l-a văzut cineva, nimănui nu i s-ar părea suspect un profesor care încearcă să-și consoleze fosta elevă. Cui îi spusese Omar Yussef despre acea conversație cu Dima? Cine știa că ea îi vorbise despre „Abu Walid"? Se simțea zăpăcit. Parcă le povestise totul soției și fiului său, dar nu își putea aminti sigur. Singurul căruia știa precis că îi spusese era Khamis Zeydan.

Comisarul s-a uitat din nou la el, dar Omar Yussef și-a întors imediat privirea. Oare îl trădase vechiul său prieten? Îl informase el pe Abu Walid că Dima îl putea da în vileag? Dacă este adevărat, înseamnă că polițistul știe cine este Abu Walid. Dar de ce l-ar fi prevenit? Nu ar fi prima dată când Khamis Zeydan ar juca pe două fronturi. Îi urmase pe liderii poporului său prin toată lumea arabă și prin Europa, asasinându-i pe rivalii săi și ucigând oameni nevinovați, care îi stăteau în drum. *Am fost, mulți ani, ceea ce lumea preferă să numească terorist.* Totuși, situația de acum era mai gravă.

Acum, cel pe care îl trădase era vechiul său prieten, Omar Yussef.

Jeepul a tras pe dreapta pe câmpul din fața casei Abdel Rahman. Ofițerii s-au îmbulzit să iasă din mașină, bătând zgomotos din picioare pentru a-și repune sângele în mișcare după drumul în mașina micuță. Khamis Zeydan i-a distribuit în jurul casei cu o bătaie pe umăr și o indicare tăcută a locului în care să se posteze. Vrând să îl ajute pe Omar Yussef să coboare din jeep, i-a întins mâna protetică, strânsă în mănușa de piele neagră.

— Pot și singur, a spus Omar Yussef.

Khamis Zeydan s-a întors și s-a îndreptat către familia îndureratã, care se adunase lângă parcela cultivată cu varză din fața casei. Omar Yussef a coborât din jeep bățos și a aterizat neîndemânatic pe un petic de iarbă care camufla o piatră. Și-a sucit glezna. Strâmbându-se de durere, și-a scuturat piciorul. L-a urmat pe Khamis Zeydan, observând că prietenul său parcă se mișca acum cu mai multă energie, aflându-se la comandă. *Sau poate mi se pare mie mai energic, din pricină că îl suspectez că a jucat un rol în uciderea unei fete nevinovate. E posibil ca ea să fi murit chiar în timp ce mă aflam în compania lui, în această dimineață.*

Unul dintre polițiști s-a îndreptat către poiana unde murise Louai. S-a postat lângă un obiect voluminos, acoperit cu un cearșaf alb. Omar Yussef s-a oprit. *Acela trebuie să fie cadavrul Dimei.* I s-a pus un nod amar în gât și a tușit pentru a-și recăpăta suflul. Și-a întors privirile către pământ, dar l-a cuprins amețeala și s-a clătinat. A privit către cerul plumburiu și și-a depărtat picioarele, pentru a-și recăpăta echilibrul. A inspirat adânc înainte de a se simți în stare să îl urmeze pe Khamis Zeydan.

Comisarul îl asculta pe Muhammad Abdel Rahman, care povestea cum a găsit cadavrul nurorii sale. La

apropierea lui Omar Yussef, bătrânul a tăcut și l-a privit suspicios, cu ochi întunecați și ficși, dar Khamis Zeydan i-a făcut semn să continue.

— M-am trezit pentru rugăciunea de dimineață și l-am găsit jos pe fiul meu, Yunis. El mi-a spus că a văzut ceva pe fereastră. Am ieșit să ne uităm și am găsit-o chiar acolo unde zace acum. Noi am pus un cearșaf alb peste ea. Judecând după poziția în care am descoperit-o, cred că a fost ucisă de vreun obsedat sexual.

— Ați mai văzut pe altcineva? a întrebat Khamis Zeydan.

— Pe nimeni. Cu siguranță s-a întâmplat în timpul nopții. Aseară am mers la culcare cu toții la aceeași oră.

— La ce oră?

— Chiar înainte de miezul nopții. Zilele astea, cu ocazia Ramadanului, am stat cu toții treji până târziu. Mulți oameni vin să ne vadă sau să își exprime condoleanțele pentru moartea fiului meu, Louai.

— V-a vizitat cineva aseară? A fost cineva în casă, cineva care nu vine de obicei pe aici?

— Nu, musafirii au plecat cu mai mult de o jumătate de oră înainte ca noi să mergem la culcare. Dima s-a dus în camera ei odată cu ceilalți.

Pe Omar Yussef îl deranjau răspunsurile sistematice, lipsite emoție ale lui Muhammad Abdel Rahman.

— A venit Abu Walid să vă vadă aseară? l-a întrebat el.

Muhammad Abdel Rahman s-a uitat furios la Omar Yussef.

— Dumneata nu ești detectiv, iar eu nu sunt un elev. De ce să răspund la întrebările unui profesor? Du-te dracului. Nu ești la tine în clasă. Du-te și dă ordine în altă parte. Eu nu sunt unul din elevii tăi refugiați.

Khamis Zeydan a pus o mână pe pieptul lui Muhammad Abdel Rahman și l-a bătut ușor, în semn de avertizare.

— Ai grijă ce spui, Abu Louai. Eu l-am adus aici pe *ustaz* Omar Yussef în calitate de prieten al meu. Fii politicos cu el. Dar ai dreptate, nu este autorizat să investigheze.

L-a privit aspru pe Omar Yussef.

— Atunci, pune-i tu această întrebare, i-a zis Omar Yussef lui Khamis Zeydan. Întreabă-l ce l-am întrebat și eu.

Khamis Zeydan l-a tras pe Omar Yussef deoparte.

— Cred că a răspuns deja și încă destul de clar, nu? i-a șoptit el ferm.

S-a întors lângă Muhammad Abdel Rahman.

— Să mergem să vedem cadavrul. Nu e nevoie să treci din nou prin asta, Abu Louai. Așteaptă, te rog, aici.

La umbra pinilor, Khamis Zeydan s-a uitat la Omar Yussef intens, întrebător. Omar Yussef a încuviințat din cap. Comisarul a ridicat cearșaful alb.

Corpul era culcat pe o parte. Părul negru i se răsfirase în jurul capului, ca și cum ar fi plutit într-o apă stătătoare. O șuviță îi cădea peste față. Khamis Zeydan a ridicat-o și atunci Omar Yussef a recunoscut figura Dimei Abdel Rahman. Era palidă, cu buze vinețiii. Ochii îi erau întredeschiși, ca și cum ar fi fost pe cale să se trezească dintr-un somn greu. Poziția chinuită a corpului ei îi amintea lui Omar Yussef de statueta de Rodin din sufrageria lui George Saba. Ținuse cu grijă în mâinile sale statueta aceea de bronz, care înfățișa o femeie culcată pe o parte, temându-se să nu-i scape la pământ opera de artă. Acum voia să ridice corpul Dimei Abdel Rahman, să o strângă în brațe, la fel cum făcuse cu statueta, și să descopere că nu murise, ci doar poza pentru un sculptor. Omar Yussef

se blestemă în gând. Reușise să o protejeze la fel de bine ca pe acel *objet d'art*. Fusese eleva lui, iar tatăl ei îi era prieten. O încurajase să intre în această casă, deoarece credea că aici va găsi dragoste. În schimb, fusese un loc al morții. Scăpase din mâini ceva infinit mai fragil decât o sculptură de bronz. De frustrare, a lovit cu pumnul în palmă.

— I-a fost tăiat gâtul, a spus Khamis Zeydan. Are ceva băgat în gură.

A tras de capătul unei bucăți de material până ce, printre dinții fetei, a reușit să scoată câțiva centimetri de cârpă umedă.

— I-au pus căluș.

Abia atunci a observat Omar Yussef tăietura de-a curmezișul venei jugulare și sângele coagulat pe umărul Dimei și pe mâna ei întinsă. Îl încerca din nou senzația de sufocare. Nu mai simțea frigul dimineții, acum îi era foarte cald. Și-a scos căciula ca să își răcorească scalpul asudat. S-a înfiorat.

Khamis Zeydan a mai ridicat un pic cearșaful. Cămașa de noapte a fetei era ruptă de la tiv până la omoplați. Pe fesele ei dezgolite se vedeau urme de zgârieturi.

— A fost violată? a întrebat Omar Yussef.

Khamis Zeydan a acoperit-o pe fată cu cearșaful.

— Așa se pare, dar va trebui să fie examinată.

Omar Yussef s-a apropiat de Khamis Zeydan.

— Sunt implicați, nu-i așa? E mâna lor.

— Tatăl și fratele? Da, cred că ei au făcut-o.

Omar Yussef se referise la Brigăzile Martirilor. S-a încruntat.

— Nimeni nu ar putea să răpească o femeie din casă fără să audă ceilalți membri ai familiei, a continuat Khamis Zeydan. Sigur criminalii au fost tatăl și fratele lui Louai. Ar putea fi o crimă de onoare, sau poate fata știa ceva despre ei și au vrut să o reducă la tăcere.

— Dar tatăl a recunoscut într-o oarecare măsură că Abu Walid a fost aici. De aceea s-a enervat atât de tare când l-am întrebat. Poate că el a fost. Poate este din nou mâna lui Abu Walid.

Khamis Zeydan s-a uitat cu asprime la Omar Yussef.

— Nu știm cine este Abu Walid.

— Ba cred că știm.

— Ba nu. Nu știm sigur.

În ochii lui Khamis Zeydan se citea o avertizare.

— Sunt mulți bărbați cărora li se spune Abu Walid.

— Există unul singur care ar fi putut să lase în urmă cartușul pe care ți l-am arătat.

— Cartușul acela provine de la o mitralieră de mari dimensiuni. E prea voluminoasă pentru a fi utilizată aici, într-o ambuscadă.

— Tu mi-ai spus că Abu Walid cară mitraliera aceea cu el pretutindeni. Ai zis că este simbolul lui, emblema lui. Tu ai zis că probabil o ia cu el și la baie. Așa că de ce să nu o aducă și aici, într-o ambuscadă?

— Acest Abu Walid la care te referi este un criminal, de acord. Dar nu a ucis pe nimeni fără un motiv întemeiat, cel puțin, nu în ochii lui.

— Atunci trebuie să aflăm motivul pentru care a ucis-o pe Dima.

— În acest caz, ar trebui să afli și motivul pentru care Muhammad și Yunis l-ar proteja după ce a ucis-o pe fată.

Khamis Zeydan a plescăit din limbă.

— Nu ar fi trebuit să te aduc aici. Am crezut că te va vindeca de această obsesie. Am crezut că imaginea unui cadavru te va convinge că nu ești bun de polițist. Tu ești profesor. Vezi-ți de meseria ta!

— Ai dreptate. Sunt profesor. I-am fost profesor și acestei fete, care acum zace moartă. Tot elevul

meu a fost și George Saba, care va muri în curând, dacă nu îl ajut eu, pentru că nimeni altcineva nu o va face. O să îți spun și ție ce i-am învățat pe ei. I-am învățat că lumea e un loc bun și că ei trebuie să își folosească mintea și inima pentru a contribui la desăvârșirea ei. Nu înțelegi că dacă las să se petreacă așa ceva fără să fac nimic, înseamnă că zeci de ani i-am mințit pe miile de copilași care mi-au trecut prin mână? Și mai ales, m-am mințit pe mine însumi.

— Nu exagera. Nu se raportează totul la tine.

— Ascultă-mă, uneori nu mă simt bine deloc. Cred că pentru un om la cincizeci și cinci de ani, mă mișc destul de greu, îmi tremură mâinile și mă doare fiecare bucățică a corpului. Simt cum mă cuprinde moartea.

— Nu ești bătrân. Aceasta este doar reacția morbidă la vederea unui cadavru…

— Este mai mult decât atât.

— De ce te obsedează atât de mult moartea?

— Îl aștept pe cel care mă va omorî.

Khamis Zeydan și-a azvârlit brațele în sus și s-a holbat la Omar Yussef.

— Asta e o nebunie, a spus el, îndepărtându-se. Am de condus o investigație. Trebuie să îi interoghez pe potențialii martori. Îl trimit pe unul din oamenii mei să te ducă înapoi la Dehaisha.

După ce se încălzise mai devreme, acum Omar Yussef își simțea capul rece. Șocul pe care îl simțise la vederea trupului Dimei a lăsat locul hotărârii de a nu-i da drumul lui Khamis Zeydan, acum, când reușise să-l buimăcească. Și-a pus căciula și a pășit de-a lungul pajiștii, în urma lui.

— Nu investighezi cu adevărat, nu-i așa? Știi ceva și nu vrei să îmi spui despre ce este vorba. Interogarea acestor oameni este doar o șaradă. Ei știu ceva ce știi și tu. Despre ce este vorba?

Khamis Zeydan s-a întors.

— Am auzit că te-ai retras din învățământ. Cred că ar trebui să te mai gândești. Cred că ar trebui să te întorci la muncă, să nu mai ai atâta timp liber. Pensionarea aceasta prematură te face să îți pierzi mințile. Nu ar fi trebuit să îți dau voie să îl vezi pe George Saba, dar a fost un gest de bunăvoință față de un prieten pe care îl vedeam că suferă. Ei bine, acum îmi pare rău că te-am lăsat să intri în celula lui. Întoarce-te la școală și lasă treaba asta pe mâna unui profesionist.

Omar Yussef l-a apucat pe Khamis Zeydan de umăr.

— Tu le-ai spui, nu? Tu l-ai avertizat pe Hussein Tamari?

— Despre ce vorbești?

— Tu ești singura persoană căreia i-am spus ce mi-a zis Dima. Ești singurul care știe că ea mi-a vorbit despre Abu Walid. Tu i-ai transmis informația lui Tamari, iar el a venit aici și a ucis-o. Ești în cârdășie cu ei.

— Acum chiar mă superi, Abu Ramiz.

— Nu ar trebui să mă surprindă. De când ai terminat facultatea, ți-ai câștigat existența din terorism. Chiar tu ai spus-o.

Khamis Zeydan i-a împins mâna lui Omar Yussef de pe umărul lui. Falca îi era încordată când a răspuns, mai mult mârâind.

— Crede-mă, aș vrea ca povestea aceea să se termine. Dar probabil că așa ceva nu este posibil. Viața înseamnă terorism, așa că scutește-mă de indignarea ta. Viața este o continuă infiltrare a forțelor noastre de apărare. Unii pun bombe în autobuze, după care le detonează: aceia sunt teroriști. Alții vorbesc cu tine, iar cuvintele lor te fac să explodezi: cum i-ai numi pe oamenii aceștia? Viața este o celulă de închisoare. Dacă prietenul tău,

George Saba, se găsește azi în închisoare, printre condamnații la moarte, este numai din cauză că nu a avut niciodată înțelepciunea de a înțelege că și-a trăit toată viața închis acolo. Acesta este singurul mod în care te poți apăra, Abu Ramiz, să înțelegi că ești întotdeauna condamnat la moarte și să încerci să obții o iertare temporară.

Omar Yussef era contrariat.

— Nu pot crede că gândești astfel, a spus el încet.

— Sper că nu ți-ai închipuit că operez cu înalte principii morale. Cred că mă cunoști destul de bine.

— Tu nu erai așa înainte.

— Lucrurile s-au schimbat. Am descoperit că lupta poporului nostru este condusă ca un cazinou amărât, și după patruzeci de ani în care am jucat jocuri de noroc, singurul lucru care mi-a mai rămas este povara pe care o duc pe umeri.

A făcut un gest larg din brațul cu proteza înmănușată, pentru a cuprinde trupul neînsuflețit al Dimei de sub cearșaful alb, polițiștii înarmați, privirea ostilă a lui Muhammad Abdel Rahman și pe fiul acestuia, Yunis.

— După cum vezi, am pierdut pariul. Am pierdut blestematul de pariu.

Khamis Zeydan și-a împins bereta pe spate și și-a frecat fruntea. Mânia părea să îl părăsească, iar lui Omar Yussef i se părea trist, îndurerat și singur.

— Povestea familiei Abdel Rahman conține elemente pe care nu le cunoști, Abu Ramiz, a spus Khamis Zeydan. Scuză-mă, te rog.

S-a îndreptat cu pași repezi către familia îndoliată. I-a făcut semn lui Muhammad să îl urmeze în salon și le-a zis femeilor să intre în casă și să aștepte să le vină rândul la interogatoriu.

După ce au intrat cu toții în casă, nu a mai rămas nimeni lângă straturile de varză, cu excepția

cordonului de polițiști și a lui Yunis Abdel Rahman. Omar Yussef simțea că începe să îl doară glezna, în locul în care o sucise când a sărit din jeep. S-a apropiat șchiopătând de Yunis.

— Allah să o aibă în grija lui, a spus Omar Yussef.

Yunis a dat din cap aproape imperceptibil. *Este un bărbat frumos*, și-a zis Omar Yussef. *De fapt, un băiat frumos.* Avea un obraz fin, aproape feminin, și ochi căprui deschis. Gâtul subțire, ca al unui adolescent costeliv. Omar Yussef recunoștea în el aroganța tipică multor tineri din ziua de azi, care simt că cei mai în vârstă decât ei nu au luptat din toate puterile pentru eliberarea Palestinei, convinși fiind că ei sunt chemați să facă marile sacrificii ce vor aduce libertatea țării lor. Ceea ce îi făcea pe tinerii de felul lui Yunis Abdel Rahman de nesuportat în ochii lui Omar Yussef era mila lor față de adulții umiliți și așteptarea înfrigurată a momentului în care îi vor lăsa în urmă. De câte ori nu înfruntase el oare aceeași expresie rece și sfidătoare ca cea de pe figura acestui băiat, în curtea școlii ONU sau pe străzile din Dehaisha? Dar aici era altceva, ceva mai ostil, nesăbuit și vinovat. Asta este, și-a zis Omar Yussef, privindu-l cu atenție pe băiat: *Nu cred că am văzut vreodată pe cineva care să pară atât de rușinat, și disperat, în același timp, să ascundă acest sentiment.*

— Fie ca această tristețe să pună capăt tuturor nenorocirilor voastre, a spus Omar Yussef, folosind o altă formulă de condoleanțe. Cine și-ar fi imaginat că mă voi întoarce aici atât de curând după moartea fratelui tău?

Yunis a privit către trupul neînsuflețit și apoi către straturile de varză. Părea că vede în fața ochilor celălalt cadavru, cel al fratelui său, îmbrăcat în jeanși, lungit peste frunzele verzi crescute pe pământ.

Omar Yussef s-a hotărât să îl pună la încercare pe Yunis.

— Unde vei lucra acum?

Yunis avea un aer uimit.

— Acum, după ce Brigăzile Martirilor au preluat atelierele voastre, a explicat Omar Yussef. Unde vei lucra?

— Nu este treaba dumitale.

— Locul tău de muncă? Nu, desigur, doar că fiind profesor de multă vreme, îmi fac mereu griji în privința tinerilor.

— Nu am vrut să spun asta. Afacerea familiei mele nu e treaba dumitale.

— Nu mai este nici treaba voastră.

— O să ne descurcăm.

— De ce v-au luat atelierele?

Yunis a rămas tăcut.

— Eu credeam că sunt prietenii lui Louai, a spus Omar Yussef. Făcea parte din aceeași grupare ca și liderii Brigăzilor Martirilor. Ar trebui să aibă grijă de familia lui, nu să îi fure mijloacele de trai. De ce au venit să o omoare pe Dima?

— Cine ți-a spus așa ceva?

Omar Yussef s-a prefăcut mirat.

— Aceasta este concluzia poliției.

— Abia au ajuns aici.

— Să știi că poliția operează cu informații secrete, nu cu ceea ce descoperă la locul crimei. Vezi tu, scena crimei poate fi alterată, sau chiar aranjată în mod intenționat, falsificată. Dar informațiile, ceea ce le spun informatorii, pe astea se pot baza polițiștii.

Omar Yussef îl privea pe băiat cu atenție. Lui Yunis i se zbătea ochiul stâng. Omar Yussef era hotărât să exercite o presiune cât mai mare asupra lui. Vocea îi era acum mai puternică, și din ea

răzbătea siguranță și o fermitate aparent neintenționată.

— Uite ce e, au venit aici ca să o ucidă pe Dima, deoarece le era teamă că știe ceva despre moartea lui Louai – ceva ce doreau să ascundă. Ei l-au ucis pe Louai, nu israelienii. Acest creștin pe care l-au arestat nu are nimic de-a face cu crima. Și tu știi asta.

— De unde să știu?

— Ce ai zice dacă Brigăzile Martirilor l-au omorât pe Louai și i-au învinuit pe israelieni, numai ca să îi fure afacerea tatălui tău? Tu nu ai fi putut să îi împiedici. Dar Brigăzile au aflat că Dima știa ceva despre ei. Poate că a văzut sau a auzit ceva în timp ce îl aștepta pe Louai să vină, în noaptea aceea. Așa că au ucis-o. Au făcut în așa fel încât să pară o crimă care a avut la bază un abuz de natură sexuală, pentru ca oamenii să presupună că a fost ucisă de vreun nenorocit de pervers.

— Brigăzile Martirilor sunt războinici care luptă pentru poporul nostru.

— La fel ca fratele tău?

— Da. La fel ca fratele meu.

— Cât de bine îl cunoșteai? Știai foarte bine în ce era implicat?

Omar Yussef s-a uitat către cearșaful alb care luase forma trupului de sub el.

— În ziua de azi se pot face atâtea teste! Teste genetice. Ai văzut zgârieturile de pe spatele Dimei? Vor putea să analizeze unghiile fiecărui suspect și să verifice dacă fragmentele de piele pe care le vor găsi provin de pe fesele ei.

S-a întors și s-a uitat către mâinile lui Yunis. Băiatul își ținea pumnii strânși.

— Probabil o să te verifice și pe tine.

— Cum aș fi putut să îi fac așa ceva cumnatei mele? Ești nebun.

— Nu ai auzit de crime de onoare?

— Dar cum a pătat ea onoarea familiei noastre?

— Tu să îmi spui asta.

— Nu sunt obligat să îți spun nimic. Doar nu ești polițist. Ești un simplu profesor.

S-a îndepărtat în grabă de Omar Yussef. Apoi s-a oprit.

— Ar fi trebuit să îi dai sfaturi mai bune Dimei. Să nu sfârșească astfel. A ieșit să se întâlnească cu un bărbat pentru a face sex, iar el a omorât-o.

— Explicația aceasta vine din disperare, iar eu știu că nici măcar tu nu crezi așa ceva.

— Dacă ai fi educat-o cum trebuie, ar fi fost în viață astăzi. Tu ești cel care a ucis-o, fiu de curvă! Ție ar trebui să îți verifice unghiile.

Băiatul a dispărut după colțul casei și a intrat în garaj cu mâinile adânc împlântate în buzunare. Omar Yussef a auzit zgomotul puternic al unui motor turat, de parcă Yunis l-ar fi ambalat pentru a scoate țipetele pe care nu își permitea să le emită el însuși.

Omar Yussef s-a apropiat de cearșaful alb șchiopătând. Polițistul care păzea cadavrul a încuviințat printr-o mișcare a capului. Omar Yussef a îngenuncheat cu dificultate pe iarba umedă. A ridicat un colț al cearșafului și s-a uitat la fața Dimei. O umflătură a obrajilor trăda bucata de cârpă care îi rămăsese îndesată în gură. Ochii ei priveau fix, lipsiți de expresie, către pământ.

Omar Yussef și-a privit mâinile. Oare ce se găsea sub unghiile lui? Pe cine zgâriase de-a lungul anilor în care fusese profesor? Îi învățase pe copiii aceștia să fie nemulțumiți, incapabili să accepte realitatea societății în care trăiau? Le insuflase principii care vor fi sigur violate de lumea din jur, osândindu-i în acest fel să fie cinici și deziluzionați? *Dacă privești sub unghiile mele*, se gândea

Omar Yussef, *vei găsi ceea ce a spus Yunis. Sunt acolo urme din pielea Dimei Abdel Rahman, a lui George Saba și a multor altora.* Cu tandrețe, și-a pus degetele pe pleoapele Dimei și i-a închis ochii.

Capitolul 12

Omar Yussef a așteptat la umbra pinilor până când Khamis Zeydan a terminat interogatoriul. Un fotograf a venit să imortalizeze detaliile morții Dimei Abdel Rahman pentru dosarul judiciar. A îndepărtat cearșaful de pe ea cu o mișcare rapidă, i-a fotografiat fața de aproape și apoi a ocolit-o cu pași grăbiți, pentru a face o fotografie în care să apară și casa aflată la o distanță de optsprezece metri. I-a spus polițistului care păzea cadavrul o glumă grosolană despre zgârieturile de pe fesele fetei. Omar Yussef le-a întors spatele și și-a proptit fruntea de scoarța unui copac.

Omar Yussef își petrecuse întreaga viață ca profesor de istorie, vorbind despre fapte reale și semnificațiile lor. Dar încerca să se țină departe de efectul corosiv al evenimentelor istorice la care era

martor. Nu cunoscuse niciodată viața prin prisma luptătorului nomad, ca prietenul său, Khamis Zeydan. Nu devenise un filosof plin de ură sau un propagandist fățarnic, ca atâția dintre cei din jurul său. Nu rămânea neatins de problemele oamenilor, dar se simțea cât de aproape de puritate putea fi un om aflat în deplinătatea facultăților mentale. Trăia în casa în care tatăl său locuise cu chirie și preda într-o clasă care, pentru elevii destul de inteligenți, era o anticameră a altor timpuri, care îi purta departe de distrugerile și prejudecățile din jur. Sprijinindu-se de pin, se întreba dacă în investigația a cărei responsabilitate și-o asumase își sacrifica puritatea și sănătatea mintală. Poate că rămăsese un om mândru și de onoare, tocmai pentru că era izolat de influența corupătoare a lumii în care trăiau compatrioții săi. Deja începea să simtă cum își pierde stăpânirea de sine și nu trecuseră decât cinci zile de când cinase cu George Saba – zile în care fusese înconjurat de moarte, suspiciune și teamă, ca niciodată în viața lui. Își dădea seama că dorea să răzbune moartea Dimei. Puțin îi păsa cine va suferi sau cine va muri, atâta vreme cât alt om va plăti cu viața lui, o nouă victimă despre care să fie încredințat că are un cât de vag sentiment de vină pentru uciderea fetei. Acest gând îl speria cel mai tare, că s-ar putea să fie și el ca toți ceilalți, slab, răzbunător și gata să-și justifice crimele.

Nu întrevedea decât o singură cale de ieșire. Să pună punct investigației. El nu era decât un profesor. George Saba avea nevoie de ajutor, iar Dima trebuia răzbunată, dar Omar Yussef nu era omul potrivit pentru a face niciunul din aceste lucruri. Trebuia să se protejeze pe sine însuși de umbra din străfundurile sufletului său. Se gândea la seara în care se despărțise de George în fața restaurantului din Beit Jala, cum coborâse dealul spre casă,

poticnindu-se la fiecare pas și cum umbrele de pe aleile întunecate păreau că îmbracă forme de oameni și animale, obsedante și fantomatice. La fel își vedea acum propria minte, locuită de umbre care deveneau, încetul cu încetul, stafii parazitare ce respirau înăuntrul său, fiind la fel de reale ca propria lui viață. Îi trecu prin minte că nălucile din seara aceea îl îndemnau, poate, să se ducă după George. Cine știe, dacă s-ar fi dus, poate ar fi împiedicat confruntarea nefericită cu militanții de pe acoperiș. Dar în seara aceea, Omar Yussef își croise drum spre casă cu iuțeală și același lucru se hotărâse să facă și acum, cu toate că nu îi plăcea să privească realitatea din această perspectivă.

Khamis Zeydan a ieșit din casă și a pășit obosit către jeep. Omar Yussef s-a apropiat de mașină.

— Poți să mă lași la școală? a întrebat el, încet.

Khamis Zeydan a căscat.

— Credeam că te-ai retras din învățământ.

— Ai mai spus asta o dată. Nu știu de la cine ai auzit-o, a zis Omar Yussef, ridicând vocea.

— Vrei să spui că nu este adevărat?

— Cine ți-a spus?

— Așa se zvonește. Cunosc pe cineva care are copii în clasa ta. A vorbit cu americanul de la școala ta, cu Steadman, despre copiii lui. El i-a zis că ieși la pensie.

— S-a dus să se plângă că nu susțin intifada? Că îi critic pe martiri?

— Din ce altă cauză s-ar duce cineva să îl vadă pe directorul unei școli în zilele astea? Și din ce altă cauză ar apărea în discuție numele tău?

Omar Yussef s-a urcat pe bancheta din spate a jeepului. A gemut când greutatea corpului i s-a lăsat pe glezna luxată.

— Mă întorc la școală, a spus el.

Khamis Zeydan l-a cercetat cu privirea. În ochi i se citea suspiciune și forță și agerime, iar toate acestea l-au făcut pe Omar Yussef să își ferească privirea. Khamis Zeydan a trântit portiera din spate a jeepului.

În timp ce mașina urca dealul, îndreptându-se către Dehaisha, Omar Yussef îl privea pe Khamis Zeydan dintr-o parte. Ofițerul fixa cu privirea botul mașinii. *Se gândește oare la cel care a ucis-o pe Dima?* se întreba Omar Yussef. *Sau la rolul jucat de el în această crimă? Să îi fi transmis el lui Hussein Tamari informațiile pe care mi le-a dat Dima? Oare am fost orb în privința adevăratului caracter al acestui om pe care l-am considerat prieten?* Deodată, i-a trecut prin minte că ar putea exista printre prietenii săi și alții care se făceau vinovați de fapte îngrozitoare, dar nu putea să îl creadă pe niciunul capabil să ia parte la o crimă. Îl surprindea cât de ușor îi era să și-l imagineze pe Khamis Zeydan implicat într-o crimă violentă.

Omar Yussef a coborât din jeep în tăcere, în fața școlii ONU. Mașina s-a îndepărtat pe drumul mocirlos, cu hârtoape, lăsând în urmă un iz de benzină, înțepător și otrăvitor, în aerul rece și umed. S-a oprit lângă fereastra unei clase pentru a-i asculta pe elevii care recitau tabla înmulțirii. A zâmbit când s-au încurcat la nouă ori opt: aici aveau mereu probleme. La intrare l-a salutat pe portar și a observat că omul, surprins să îl vadă, s-a ridicat brusc în picioare, de parcă prin fața lui ar fi trecut un înalt ofițer de armată sau un unchi nemilos.

Sau o stafie.

Prin geamul de la ușa clasei, Omar Yussef a văzut o femeie tânără șezând tăcută la catedra lui, în timp ce elevii scriau în caiete. Nu îi vedea fața, pentru că era aplecată deasupra unei cărți. Profesoara suplinitoare purta o basma albă și veșminte

largi, de culoarea mustarului, dar își putea da seama, după pielea curată a mâinilor ei, că avea mai puțin de douăzeci și cinci de ani. S-a oprit, gândindu-se dacă să intre sau nu, dar elevii erau tăcuți și concentrați asupra muncii lor. Nu voia să îi deranjeze.

Omar Yussef s-a îndreptat spre capătul coridorului și a zâmbit către Wafa.

— O dimineață plină de fericire, Abu Ramiz, i-a urat secretara școlii.

Omar Yussef a observat că buzele ei trădau o plăcere răutăcioasă la vederea lui.

— O dimineață luminată, Umm Khaled, a spus Omar Yussef.

A făcut un semn din cap către biroul lui Christopher Steadman, iar Wafa a dat din umeri, ca și cum ar fi spus „ești invitatul meu". A intrat.

Căldura din biroul lui Steadman i se părea înăbușitoare lui Omar Yussef, chiar dacă, rămas fără palton, înghețase din nou de frig pe drumul de întoarcere de la Irtas. Aerul părea îngroșat din cauza prafului. Americanul a ridicat ochii din hârtiile aflate în fața sa. S-a înroșit, dar nu a zis nimic. Și-a aplecat capul spre dreapta, malițios, de parcă nu reușea să își amintească cine este acest bărbat cu mustață încărunțită și căciulă de culoare bej.

— M-am răzgândit, a spus Omar Yussef.

A pronunțat cuvintele în limba engleză, clar și răspicat.

Christopher Steadman nu a făcut decât să își încline și mai mult capul. Și-a ț uguiat buzele, părând nervos.

— Nu mai vreau să demisionez.

— Ai o lună să te hotărăști, a spus Steadman.

— Nu am nevoie de atâta timp. M-am hotărât deja.

— Aș prefera să nu iei o decizie până la sfârșitul lunii. Oricum, am angajat un înlocuitor. A primit salariul până la sfârșitul lunii, așa că nu ai cum să te întorci.

Steadman și-a ridicat capul și s-a îndreptat.

— Cel puțin, nu până atunci.

Omar Yussef înțelegea că va trebui să aștepte câteva săptămâni până își va putea relua catedra. S-a hotărât să adopte o tactică de amânare.

— Mă văd nevoit să insist să nu le spui oamenilor că am ieșit la pensie. Îmi strică reputația.

— Nu am spus nimănui.

— Ba eu cred că ai spus.

— Ba nu.

— Poate ai uitat.

Omar Yussef a făcut o pauză și l-a privit insistent pe Steadman. Se străduia să îl abordeze pe american în mod constructiv, cu genul de argumente care ar putea să îi înfrângă aparenta antipatie față de profesorul de istorie.

— Trebuie să înțelegi un lucru despre cultura arabă, Christopher. Dacă îmi permiți să ies la pensie în condițiile stabilite de mine, este posibil să mă hotărăsc să plec. Dacă, fără intenția ta, o să pară că am fost forțat să ies la pensie, atunci voi fi nevoit să îmi păstrez slujba pentru a contracara această impresie.

Steadman părea dus pe gânduri, plimbându-și limba peste dinți. Directorul înțelegea că făcuse o greșeală tactică, iar Omar Yussef îi citea, parcă, gândurile.

— Este o chestiune care ține de cultură, Christopher. Vezi tu, s-ar răsfrânge negativ asupra mea. Dar nu mă aștept să te intereseze pe tine acest lucru. Nu, important pentru tine este faptul că te-ar face să pari insensibil la diferențele culturale, și ceilalți nu te vor mai crede. Știi doar că

am mulți prieteni, și clanul meu este cel mai important din tabăra Dehaisha.

— Vrei să spui că te pensionezi, totuși?

— Înclin către această variantă.

Lui Omar Yussef îi făcea plăcere să audă sunetul cuvintelor englezești. Se bucura că poate să-l joace pe Steadman cum dorește, și încă în limba americanului.

— Nu pot promite nimic. Te rog doar să te gândești la implicațiile culturale ale poziției mele. Știu că ești sensibil la astfel de lucruri. Ți-ai câștigat reputația în tabără tocmai datorită acestui tip de sensibilitate. Doresc să te ajut să îți protejezi renumele câștigat.

Steadman și-a scos ochelarii. Omar Yussef îl zăpăcise, dar nu era încă înfrânt. Acum era momentul să scoată asul din mânecă.

— Dacă oamenii vor crede că am fost silit să demisionez de la catedră în sfânta lună a Ramadanului… Ei bine, ar fi o insultă adusă tuturor musulmanilor din tabără.

Steadman a privit în sus cu un început de încruntare. *L-am prins*, și-a zis Omar Yussef.

— Prea bine, Abu Ramiz. Voi aștepta până la sfârșitul lunii, a spus Steadman. Până atunci, le voi spune tuturor că ești în continuare profesor aici.

— De fapt, ar fi mai înțelept să aștepți până la sfârșitul Ramadanului.

— Dar mai sunt trei luni până atunci.

— Apoi vine *Eid*-ul. *Eid al-Fitr.*

— Sărbătoarea de după Ramadan?

— Da, cea care marchează luna nouă.

— Știu asta.

Iritat, Steadman și-a dat ochii peste cap.

— Așadar, nu vei lua nicio decizie până la apariția lunii noi?

Tonul său era sarcastic.

— La musulmani nu se cade să iei asemenea decizii în timpul lunii sfinte. Aceasta este o perioadă de comuniune cu Stăpânul Universului și nu e destinată chestiunilor triviale, pământești, cum ar fi decizia de a te angaja sau pensionarea.

Poți să cauți asta în hadith-ul[16] *Profetului, care poartă titlul Du-te dracului, Steadman.*

Când Omar Yussef a trecut pe lângă biroul secretarei, în drum spre ieșire, Wafa a dat din cap, cu subînțeles. Omar Yussef a ieșit din școală. Sosise abia cu câteva minute înainte și îl încercase nostalgia la auzul glasurilor de copii care recitau la unison. Era hotărât să își reia slujba și să abandoneze investigația, dar când a văzut-o pe profesoara suplinitoare, a fost silit să își reconsidere decizia. Acum mai avea trei săptămâni la dispoziție până când va trebui să îi spună lui Steadman dacă vrea să se pensioneze.

Omar Yussef a ieșit în strada noroioasă și a cotit pe lângă statuia de granit care înfățișa harta Palestinei, îndreptându-se spre casă. Nu știa dacă va putea sta acasă, meditând asupra deciziei pe care urma să o ia. Să se pensioneze sau să se întoarcă la catedră? Va ști răspunsul la momentul potrivit. Până atunci, avea de luat o altă hotărâre. În minte i-a revenit imaginea cadavrului Dimei Abdel Rahman. Încă nu înțelegea dacă acest sentiment copleșitor era cauzat de hotărârea de a-l găsi pe criminal sau de teama că investigația îl expusese deja prea mult la realitățile orașului său și se putea dovedi periculoasă.

Vântul a început să bată mai rece de-a lungul străzii pustii. Nayif, îmbrăcat doar cu un tricou alb,

---

[16] Tradiția orală a cuvintelor și faptelor profetului islamului, Mahomed; toate școlile tradiționale de jurisprudență consideră colecțiile de *hadith*-uri unelte importante în rânduirea vieții musulmanilor.

murdar, a făcut un salt în direcția lui Omar Yussef. Își ținea brațele goale în jurul corpului, dar reușea să zâmbească.

— Încă plouă, unchiule, a strigat el, sărind într-o băltoacă.

Omar Yussef și-a ciulit urechile. Se auzea zgomotul făcut de un elicopter printre nori. Se întreba dacă acesta era singurul sunet care răsuna în capul diform al băiatului. Omar Yussef i-a răspuns cu un zâmbet și apoi și-a întors privirile către cerul prevestitor de furtună. Și-a ridicat gulerul sacoului, ca să își apere gâtul împotriva frigului, întrebându-se dacă paltonul lui cu model în zigzag va reuși să îl protejeze pe George Saba de frigul ucigător din celulă.

Capitolul 13

Apropiindu-se de casă, Omar Yussef se simțea murdar. Își amintea atingerea degetelor sale pe pleoapele Dimei, delicate și mângâietoare ca aripile unui fluture, dar încremenite și moarte. Noroiul străzii împroșca pete gri-maronii pe pantofii săi și pe manșetele pantalonilor ciocolatii. Simțea că oamenii se holbează la el și se gândea că puteau fi părinți ofensați, supărați că profesorul îi transforma pe copiii lor în proscriși liber-cugetători. Poate cunoșteau deja bănuiala întrezărită de moartea Dimei și arestarea lui George: că a fi elevul lui Omar Yussef însemna să devii atât de periculos pentru societate, încât trebuia să fii lichidat. Când a deschis ușa casei sale, era într-o stare atât de proastă, încât a

luat decizia să uite de cazul lui George Saba măcar în ziua aceea, dacă nu de tot.

— Bunicule, ai înghețat bocnă.

Nadia s-a apropiat de Omar Yussef de îndată ce a intrat. I-a luat o mână și a început să o frece și să sufle în ea într-un mod comic.

Omar Yussef a aruncat o privire în oglinda de pe perete. Arăta ca un vagabond. De sub căciulă îi ieșeau fire de păr ca niște țepi. Pielea îi era pământie și, cu toate că era foarte frig, părea că transpiră. Avea ochii congestionați. S-a întrebat dacă nu cumva era bolnav. A reușit, totuși, să îi zâmbească nepoatei sale și să o roage să îi aducă niște ceai. A intrat în salon și s-a așezat în fața radiatorului. Simțea că se scufundă într-o baie caldă.

A intrat Maryam. Omar Yussef a privit-o, crezând că a adus ceaiul pe care i-l ceruse Nadiei. Dar ea avea altceva în mâini, ceva ce l-a făcut să își ridice iar privirile la dogoarea portocalie și liniștitoare a radiatorului.

— Omar, ai înnebunit?

Maryam îi flutura prin fața ochilor revolverul Webley, pe care Omar Yussef îl ascunsese în dulapul din dormitor.

— Sunt copii în casa asta. Nu poți să aduci o armă aici, a zis ea. De ce îți trebuie ție așa ceva?

Omar Yussef a întins o mână. Tremura, ca întotdeauna, dar mult mai tare acum, de frig și din pricina șocului produs de vederea acelei arme vechi a lui George Saba, în mâinile mici ale soției sale.

— Dă-mi-o mie, Maryam.

— Nu, mai bine o arunc. Spune-mi de ce ai adus-o în casa noastră. Ce s-ar fi întâmplat dacă veneau israelienii și o găseau aici? Te-ar fi arestat. Pe tine sau pe Ramiz. L-ar aresta pe fiul nostru.

— Încetează, Maryam. Exagerezi.

Maryam era de-a dreptul furioasă.

— Omar, tu nu știi ce se petrece în orașul ăsta. Tu te trezești în fiecare dimineață și pleci la școală. Le vorbești elevilor tăi despre trecut. Te oprești pe la biroul vreunui prieten la o cafea, apoi te întorci aici și citești până noaptea, târziu. Eu mă duc la piață, aud ce se vorbește și văd ce se petrece. Iar Ramiz îmi povestește lucruri despre care știe că nu ai vrea să afli nimic.

— Ce îmi ascunde?

— Nu vrea să te supere.

— Să mă supere? Cum?

— Dezvăluindu-ți ceea ce se petrece, a strigat Maryam.

A agitat iar pistolul prin fața ochilor lui Omar Yussef.

— Dar arma aceasta este reală, și am găsit-o în dulapul nostru. Este timpul să îmi spui pentru ce ai adus-o.

Omar Yussef a bătut cu mâna în canapea. Mayam s-a apropiat, șovăielnică, și s-a așezat.

— I-a aparținut lui George Saba. *Este* arma lui George Saba.

Era tentat să îi spună totul despre investigație. A văzut cum îi piere toată mânia la auzul numelui lui George. Adevărul gol-goluț ar trebui să includă și decizia lui de a începe o investigație, cât și temerile legate de pericolele pe care le presupunea continuarea acestei operațiuni de detectiv. A hotărât să îi mărturisească adevărul doar pe jumătate.

— Mi-a dat-o Habib Saba ieri, când m-am dus să îl văd. Este un pistol vechi, pe care George urma să îl scoată la vânzare în magazinul său. Este un dar din partea lui Habib. L-am pus în dulap, pentru că nu vreau să vadă copiii o armă în casă, chiar dacă este o armă care nu mai funcționează. Îmi pare rău, Maryam, ar fi trebuit să îți spun.

— Iartă-mă că m-am enervat.

Supărarea lui Maryam a lăsat locul îngrijorării.

— Omar, ai înghețat de frig. Unde îți este paltonul?

El a respins întrebarea cu un gest al mâinii.

— Trebuie să te încălzești. Îți fac un ceai.

S-a oprit în pragul ușii, arătându-i pistolul.

— Îl pun înapoi în dulap. Deocamdată.

Epuizat, Omar Yussef a încuviințat.

În timp ce Maryam ieșea, Omar Yussef a auzit ușa casei deschizându-se. A văzut cum soția sa ascunde pistolul la spate. A intrat Ramiz.

— Bună, mamă.

Maryam l-a salutat, plecând să ascundă arma. Omar Yussef a băgat de seamă, cu un sentiment de vinovăție, că glasul îi tremura când și-a salutat fiul.

Ramiz s-a oprit în prag, fixând locul în care stătuse mama lui, cu priviri care îi oglindeau mulțumirea sufletească. S-a uitat în salon și, în clipa în care l-a văzut pe tatăl său, expresia feței i-a devenit serioasă. Și-a deschis fermoarul hanoracului și s-a așezat pe canapea, lângă Omar Yussef.

— Tată, trebuie să îți vorbesc.

Omar Yussef simțea avertismentul din glasul fiului său. *Probabil știe cu ce m-am ocupat în ultima vreme*, își spuse. *Eu fac pe detectivul, în schimb, ei toți mă investighează pe mine.* A făcut o încercare de a-i distrage atenția fiului său.

— Contabilul Halloun mi-a zis că vrei să îți dezvolți afacerea. Mă bucur că îți merge bine.

Ramiz a făcut o pauză, ca pentru a răspunde comentariilor lui Omar Yussef, dar a scuturat din cap și a preferat să le ignore.

— Oameni din Brigăzile Martirilor au venit de dimineață la magazin.

Brusc, Omar Yussef și-a îndreptat ținuta.

Ramiz i-a observat mișcarea.

— Înțeleg că știi despre ce vorbesc. Oamenii ăștia știu că încerci să dovedești nevinovăția lui George Saba. Pe de o parte, presupun că încercarea lor de a te împiedica este un semn al implicării în crima de care este acuzat George Saba. Pe de altă parte, dacă asemenea oameni doresc să te oprești, nu ai ce face, decât să te supui.

Și-a pus o mână pe antebrațul lui Omar Yussef.

— Tată, oamenii aceștia sunt diabolici. Îi cred în stare de orice.

Omar Yussef a încercat să vorbească, dar trebuia mai întâi să își dreagă glasul. Vorbele lui Ramiz îl speriaseră mai tare decât ar fi crezut. A tușit.

— Ce au spus?

— Hussein Tamari a fost cel care a venit să mă vadă. Șeful cel mare. M-a amenințat, tată. M-a amenințat că va da foc magazinului. Și că va distruge casa.

A făcut o pauză.

— Nu a zis-o direct, dar a lăsat să se înțeleagă că te va face să suferi, se referea la o suferință fizică desigur.

— A spus că mă va omorî?

— Nu, dar am înțeles că o să te bată. Tată, dacă te bat ăștia, va dura mult până te pui din nou pe picioare, dacă asta se va mai întâmpla vreodată.

— Te referi cumva la vârsta mea?

— Nu am vrut să spun asta. Dar știi că nu ești în cea mai bună formă, nu? Sunt îngrijorat din cauza ta.

— Dacă ești atât de îngrijorat pentru mine, de ce ai pomenit mai întâi despre amenințările legate de magazinul tău?

— Pentru că te cunosc. Știu cât de încăpățânat ești. Dacă aș fi zis că te-au amenințat doar pe tine, nu ai fi spus decât „Dă-i dracului!“. M-am gândit că

dacă știi că amenințarea planează asupra întregii familii, nu o să te pripești.

— Cu alte cuvinte, ești de partea lor.

— Nu, tată.

Vocea lui Ramiz trăda exasperarea.

— Ba ești. Încerci să te asiguri că cedez în fața lor. În felul ăsta conduc ei orașul, nu-i așa? Vin la magazinul tău. Își iau o înfățișare dură. Își dezvăluie intențiile necurate doar prin tonul vocii. Apoi tu vii aici și mă convingi să pun capăt investigației.

— Nu mă face să par atât de fricos. Nu sunt așa. Încerc să fiu realist.

— Realist?

— Da, și responsabil. Avem un clan mare. Este atât de mare, încât beneficiem de o protecție mai bună decât majoritatea celorlalți oameni. Tamari nu te poate ataca direct, pentru că asta ar însemna să pornească un război cu Sirhanii din Hamas și Fatah și cu noi, ceilalți. Dar clanul nu te poate apăra la nesfârșit. Dacă vei continua joaca asta prostească de-a detectivul, Tamari va acționa în cele din urmă.

Omar Yussef a privit în jos, către mâinile sale, pe care le apăsa una peste cealaltă. Le simțea puternice. Probabil că nu părea rezistent; poate arăta cam firav pentru vârsta sa, dar știa că înăuntrul său era o forță invizibilă chiar și pentru fiul său, care îl cunoștea mai bine decât oricine altcineva. S-a îndreptat în scaun.

— L-am vizitat pe George Saba în dimineața aceasta.

— La închisoare? Cum ai intrat?

— Nu contează. În orice caz, George nu are opțiunea ta de a fi realist.

— Dar *noi* avem de ales. Am o problemă, și de aceea am venit la tine. O problemă care amenință

tot ceea ce avem. În primul rând, amenință să mi-l răpească pe tata.

Ramiz a tușit.

— Nu știu cum aș trăi fără tine, tată.

Omar Yussef și-a pus o mână pe umărul fiului său. Acesta a tremurat ușor și și-a acoperit fața cu mâinile. Și-a șters cu vârful degetelor pleoapele inferioare, apoi a încercat să zâmbească. Era mai dolofan decât tatăl său. Trăsăturile lui semănau cu cele ale mamei lui Omar Yussef. Oasele feței erau mari, cu pomeți înalți, iar ochii aveau o superficialitate lenească, care îi ascundeau inteligența subtilă. Cuvintele rostite de Ramiz erau cele ale unui om obișnuit, cumsecade. *Este îngrijorat pentru soarta copiilor săi, a afacerilor, a propriului său tată*, și-a zis Omar Yussef. *Își face planuri de viitor înființând magazine, în loc să își riște viața de dragul moștenirii sale spirituale și să se preocupe de felul în care va rămâne în memoria oamenilor. Eu încerc să aflu cine a ucis-o pe Dima Abdel Rahman, o persoană care a murit și s-a dus dintre noi, și să îl salvez pe George Saba, un om care este ca și mort. Totul pentru ca ceilalți să privească spre trecut gândindu-se la mine ca la cel care a transformat copiii în oameni destoinici. Dar ce vor spune dacă prin asta îmi distrug familia?*

Nu avea ce face; așa fusese întotdeauna și nu și-ar schimba firea pentru nimic în lume, nici dacă ar putea. Nu avea decât să privească mașinile scumpe din oraș, la volanul cărora se aflau cei mai prostănaci dintre foștii săi elevi, pentru a înțelege că integritatea și educația sunt lipsite de valoare în lumea acesta. Dar pentru el erau prețioase. Se gândea că dacă ar avea suflet, miezul acestuia i-ar fi încălzit de dragostea pe care i-o purtau fiii, soția sa și nepoții. Dar coaja lui ar fi apărată de murdăria Betleemului de către moralitatea și principiile sale.

Dacă Ramiz nu înțelegea acest lucru acum, va ajunge să îl înțeleagă mai târziu.

Omar Yussef s-a îndreptat către cuierul aflat lângă ușa de la intrare. A îmbrăcat un hanorac bej.

— Tată, unde te duci?

Omar Yussef a deschis ușa și a simțit prospețimea aerului rece.

— Mă duc să discut problema aceasta cu cineva.

A pășit afară.

Capitolul 14

Omar Yussef a urcat dealul, îndreptându-se către *souk*. Era furios și calm în același timp. Aceste lepădături de gangsteri din Brigăzile Martirilor îl amenințau, dar preferau să nu îi spună nimic în față. În schimb, încercau să îi toarne otravă în urechi fiului său. De ce oare îl ataca toată lumea pe la spate? Militanții s-au dus la Ramiz; Steadman a făcut o înțelegere cu inspectorul școlar. Lui Omar Yussef i se părea că dacă voia ca lucrurile să iasă la lumină, era de datoria lui să o facă. Bineînțeles, va fi singur în această misiune.

În ciuda furiei, Omar Yussef simțea că începe să se liniștească. Calmul lui se datora sentimentului de apartenență. El aparținea acestui oraș mai mult decât toți gangsterii aceia. Clanul lui Hussein

Tamari trăia în corturi murdare la marginea deșertului pe vremea când iubitul părinte al lui Omar Yussef era o persoană admirată, a cărui opinie era respectată de familiile de vază din Ierusalim. În lumea tatălui său domneau legea și rafinamentul. Dar în deșert, legile tradiționale după care se conducea viața erau absolute și neîndurătoare, ca și razele soarelui. Acum, oamenii lui Tamari își aveau cartierul general în satul Teqoa, la sud de Betleem, dar erau la fel de sălbatici ca strămoșii lor nomazi.

— Pacea fie cu tine, *ustaz*.

Omar Yussef s-a oprit.

— Pace și ție.

— Cum o mai duci?

Salutul venea din partea unui fost elev, care lucra acum ca arhitect. Omar Yussef nu își amintea numele bărbatului acum în vârstă de vreo douăzeci și cinci de ani.

— Cum nu se poate mai bine, a spus Omar Yussef. Ție cum îți merg afacerile?

— Să fiu cinstit, nu prea bine. Cu toate luptele acestea, se dărâmă multe clădiri, dar nu prea se construiește.

Bărbatul a râs.

— Sunt timpuri grele pentru arhitecți. Și nici măcar nu mă pot duce la Ierusalim, unde se află biroul meu. Toate punctele de frontieră sunt închise, iar eu nu am permis de liberă trecere.

Cei doi s-au despărțit, iar Omar Yussef a rămas cu gustul plăcut al unui schimb de cuvinte simple și prietenoase. Și-a amintit că numele bărbatului era Khaled Shukri. Tatăl său fusese ucis într-un schimb de focuri în fața spitalului în urmă cu doi ani. Îi părea rău că nu își amintise mai devreme numele fostului său elev, să fi întrebat ce mai face mama lui. Auzise că suferea de o depresie cronică de când murise soțul ei, pe neașteptate.

Împăcarea pe care o simțise în el Omar Yussef, sentimentul că aparținea Betleemului, au fost spulberate de furia față de militanți. Uită-te la tânărul acesta, care muncise din greu în timpul gimnaziului, la Școala Catolică, și devenise un profesionist. Intenția lui Khaled Shukri era să transforme orașul său natal în ceva frumos, să construiască în locul cartierelor sărace și neglijate ale refugiaților case noi, funcționale, și să restaureze vechile conace otomane, pentru a le transforma în hoteluri și restaurante. Starea de asediu, restricțiile de tot felul și schimburile de focuri i-au distrus cariera, i-au ucis tatăl și au transformat-o pe mama sa într-o depresivă cu tendințe sinucigașe. Iată recompensa pentru bunătatea lui. Pe de altă parte, militanții prosperau, ei, ale căror realizări și talente erau de cea mai josnică speță, ei, care ar fi fost șterși de pe fața pământului dacă ar fi existat lege, ordine și onoare în acest oraș. Poate că Betleemul era, totuși, orașul lor, iar Omar Yussef era interlopul proscris, șeful contrabandei cu decență și conducătorul comerțului clandestin cu moralitate.

În timp ce Omar Yussef se apropia de Piața Manger, vedea femeile care invadaseră străzile *souk*-ului, în căutarea alimentelor din care să pregătească cina de *iftar*. Țărăncile stăteau la umbră, la marginea drumului, lângă coșurile de plastic cu roșii și coriandru. Sânii lor erau grei și căzuți, robele negre le erau brodate pe piept cu roșu stacojiu, cu modele specifice zonei Betleemului, iar fețele lor erau înăsprite de soare și de praf, astfel încât obrajii le atârnau ca fălcile unui buldog. Aceasta era tradiția, autenticitatea pentru care Omar Yussef iubea acest oraș. Cu toate acestea, femeile continuau să stea în praf, disperate după un pic de umbră, în timp ce își vindeau produsele pe câțiva bănuți. După aceea vor ocoli punctele de trecere,

traversând dealurile stâncoase, către satele lor. Prosperitatea este rezervată celor care batjocoresc tradiția și munca. Pentru Hussein Tamari și oamenii lui, orașul acesta nu era cu nimic diferit de întinderea pustie a deșertului din care veneau. Era un loc ce aparținea celui care folosea mai multă forță, și dacă se întâmpla ca înăuntrul lui să mai fie și o oază, atunci lor și numai lor li se va permite accesul acolo.

Omar Yussef a traversat Piața Manger. Lângă secția de poliție în care lucra Khamis Zeydan, a trecut pe lângă el o femeie cu un bebeluș. Atunci și-a adus aminte că Maryam îi spusese că lui Khaled Shukri i se născuse un copil. Nu e de mirare că era atât de bine dispus. Omar Yussef se întreba de ce oare fostul său elev nu spusese nimic despre prunc. Maryam îi dăduse vestea în urmă cu o lună, așa că probabil Shukri nu o mai considera o noutate. Omar Yussef a coborât dealul, pe treptele de pe lângă Biserica Nașterii Domnului, sprijinindu-și mâna pe pietrele maronii, mozaicate, din zidul bisericii, pentru că panta abruptă îi provoca amețeli. Trebuie să treacă pe la Khaled Shukri, să îl asigure că nu uitase de copil. Cu siguranță îl va găsi acoperit de un strat subțire de lapte regurgitat, însă atât de fericit de venirea pe lume a bebelușului, încât nici că se mai gândește ce viață îi va oferi micuțului într-un oraș distrus, care nu mai are nevoie de arhitecți.

Omar Yussef a văzut șirul de mașini scumpe parcate la marginea drumului. Erau ale celor din Brigăzile Martirilor. S-a apropiat de clădirea lângă care se aflau mașinile.

I-a trecut prin minte că, aflându-se la primul copil, Khaled Shukri probabil încă râdea de fiecare dată când vomita copilul. Un nou născut este fericit după ce varsă și surâde dintr-un sentiment

de eliberare. *Poate că ar trebui să reacționăm în același fel, natural, liber, la lumea din jur*, își zise Omar Yussef. *Învățăm să ne abținem, fiindcă ni se spune că voma este ceva dezgustător. Imaginează-ți toată fierea pe care ar fi trebuit să o vomit și pe care, în schimb, am ținut-o în mine, mi-a intrat în sânge, a urcat până la creier și mi-a trecut prin inimă. Este deja prea mult pentru organismul meu. Va trebui să vărs, să mă curăț de toată ura și frustrarea și dezgustul adunate în mine.* Se gândea din nou la copilul lui Shukri. Acum tot ce face e să vomite și să țipe. Ambele sunt reacții oneste, sălbatice, adevărate. *Da*, își zise el, *a venit vremea să țip și eu.*

Omar Yussef a pășit în sus, pe scară. Doi bărbați înarmați l-au privit de pe palier. Inscripția de pe perete, care avea o emblemă oficială cu un vultur și steagul național, anunța că acesta era biroul unui minister guvernamental. Ca toți locuitorii Betleemului, Omar Yussef știa că aici își petreceau timpul, trândăvind, cei din Brigăzile Martirilor.

— Cine ești? a întrebat cel mai vârstnic dintre cei doi gardieni, care avea în jur de treizeci de ani, ridicându-și Kalașnikovul și aruncându-l pe umăr.

— Am venit să îl văd pe Abu Walid.

Bărbatul mai tânăr se sprijinea de balustradă. Îl privea pe Omar Yussef ursuz. Omar Yussef l-a recunoscut în el pe băiatul care încercase să îl împiedice să parcheze în fața casei lui George Saba în dimineața zilei anterioare.

— Ah, ești detectivul acela, a spus tânărul. Ai venit să îl anchetezi pe Abu Walid?

Omar Yussef se întreba dacă nu cumva tânărul militant făcuse cercetări în privința lui și descoperise că nu era decât un simplu profesor. Nu își dădea seama dacă sarcasmul din tonul tânărului îl

viza pe el, sau dacă era, pur și simplu, insolent cu toată lumea.

— Ei bine, nu mă aflu aici pentru a verifica activitatea Ministerului Planificării și Cooperării Internaționale, spuse Omar Yussef și își însoți vorbele de un gest, arătând către emblema de pe perete.

Apoi a început să urce scările.

Celălalt tânăr, derutat de lipsa de respect a colegului său față de un bărbat mai bătrân, l-a oprit pe Omar Yussef politicos.

— Să îți văd actele, unchiule.

Omar Yussef a pufnit într-un hohot de râs sugrumat, înecat în salivă.

— Ce-i ăsta, un punct de control israelian? O să mă recunoască Abu Walid.

Gardianul s-a dat la o parte, și Omar Yussef a intrat în ceea ce fusese odată foaierul biroului guvernamental. Pe un șir de canapele negre, joase, se aflau vreo doisprezece oameni. Erau întinși în poziții incomode, iar faptul că dormeau astfel la ora unu după-amiaza dădea de înțeles că își petreceau mai toate nopțile treji. Era frig în camera neîncălzită, iar bărbații își țineau hanoracele măslinii și jachetele de camuflaj încheiate până la gât. Armele zăceau pe măsuțele de cafea lucioase și pe podea, lângă canapele. Aerul mirosea a țigări, la fel și hainele lor.

Omar Yussef l-a observat pe Hussein Tamari într-un colț. Se sprijinea de brațul canapelei, vorbind în șoaptă cu Jihad Awdeh. Căciula gri, de astrahan, îi acoperea fața lui Awdeh. Se uita la mâinile sale și își freca unghiile de încheietura mâinii.

În timp ce Omar Yussef își croia drum printre picioarele întinse ale combatanților adormiți, atent să nu calce pe pușile lor, Hussein Tamari și-a ridicat privirile.

— Complimente, unchiule, a spus el.

— Omagiile mele, a răspuns Omar Yussef.

— Cine ești?

— Sunt Omar Yussef, profesor de istorie la Școala de Fete de pe lângă Agenția de Ajutor și Muncă a Națiunilor Unite, și tatăl lui Ramiz Sirhan, cel pe care l-ai vizitat ieri la magazinul său de telefoane celulare.

Hussein Tamari ridică din sprâncene. Obrajii săi largi, bronzați, s-au umflat, în timp ce falca i-a picat. S-a îndreptat de spate și, surprins, a început să își frece creștetul îngust al capului.

Omar Yussef a observat mitraliera MAG a lui Hussein Tamari. Era așezată lângă canapea. Fusese ascunsă de corpul încovoiat al lui Tamari, până când venirea lui Omar Yussef l-a făcut să se îndrepte. Gura îi era uscată, dar nu putea lăsa atâta lucru să îl oprească.

— Am venit să te anunț că sunt la dispoziția ta oricând ai ceva să îmi spui. Nu e nevoie să te duci la fiul meu. Poți veni direct la mine, acasă sau la școală.

Căciula de astrahan s-a ridicat. Spre deosebire de Hussein Tamari, Jihad Awdeh nu s-a lăsat surprins de apariția lui Omar Yussef în încăpere.

— La școală? Credeam că te-ai pensionat.

Lua-l-ar dracu' pe Steadman, își zise Omar Yussef.

— Informațiile despre pensionarea mea sunt la fel de eronate ca și povestea pe care i-ai turnat-o fiului meu azi.

Hussein Tamari a pus o mână pe umărul lui Awdeh și i s-a adresat lui Omar Yussef.

— Nu fii supărat, frate. Nu voiam decât să ne asigurăm că toată lumea înțelege situația. Te rog, ia loc, Abu Ramiz. Aș vrea să îți pot oferi o cafea, dar ținând seama că ne aflăm în timpul lunii sfinte… Sper că vei sta cu noi de vorbă prietenește.

S-a ridicat și i-a întins mâna.

E clar că omul acesta mă vrea mort, dar nu mă poate ataca în fața tuturor, nici măcar în fața celor din banda lui, și-a zis Omar Yussef. *S-ar afla, iar el s-ar trezi în plin război cu toate rudele mele din tribul Sirhan. Dar cât de sinceră e strângerea lui de mână? Ce însemnătate are? Să fie doar un semn de ospitalitate, obligația formală de a fi primitor cu cel care a intrat pe domeniul lui, chiar dacă îl consideră inamic? Sau mă atrage cumva de partea lui?* Omar Yussef credea că înlăturase primejdia imediată prin abordarea sa directă. Fusese mai ușor decât își închipuise.

Apoi și-a dat seama că aceasta ar putea fi mâna care a ucis-o pe Dima Abdel Rahman. Ar putea să existe încă urme din pielea ei sub unghiile acelea murdare, urme rămase de când Hussein Tamari îi zgâriase fesele. Dar nu putea refuza să dea mâna cu el fără să înrăutățească situația. A apucat mâna lui Tamari. Era groasă, cu pielea aspră din pricina mizeriei, dar strânsoarea nu era deloc puternică. Nu transmitea o putere neobișnuită, nicio încercare de intimidare. L-a invitat pe Omar Yussef să stea lângă el pe canapea și i-a ținut mâna în a sa, în timp ce îl întreba despre efectele pe care le avea interdicția de a ieși din casă asupra activității școlii.

Pe când stăteau de vorbă, Omar Yussef a văzut că Jihad Awdeh îl privește insistent. Awdeh se revărsase pe canapea, cu șoldurile în echilibru pe marginea din față și umerii cuibăriți adânc în perna de la spate. Își odihnea un cot pe brațul canapelei, iar capul și-l sprijinea în palmă, cu degetele răsfirate în onduleurile căciulii de astrahan, într-un asemenea mod, încât abia i se mai vedea chipul.

Lui Omar Yussef aproape i se risipise nervozitatea din clipa intrării în cameră. Nu reușea să rămână furios pe Hussein Tamari. Omul acesta era prost și brutal, dar se purta cu o politețe tradițională care era pe gustul lui. Era ca și cum Omar Yussef ar fi

intrat în cortul lui Tamari într-o altă epocă, ieșind din deșert și apelând la ospitalitatea pe care triburile o pretindeau unele de la altele, la concurență cu generozitatea pe care Profetul le-a arătat-o străinilor.

Tamari a repetat informația pe care o deținea, că Omar Yussef s-ar fi pensionat. Cu un zâmbet lingușitor, i-a zis că spera să nu fie adevărat, pentru că Palestina trebuia să își educe bine tinerii, iar profesorii buni erau prea puțini.

— Este adevărat, i-am zis directorului că m-aș putea pensiona, dar nu am luat încă o decizie finală, a spus Omar Yussef.

— De ce i-ai spus asta?

Vocea lui Awdeh era joasă. Vorbea fără să își îndepărteze mâna de pe față, astfel încât cuvintele păreau a veni din ochii întunecați, sălbatici, care priveau printre degete.

Omar Yussef și-a dat seama că nu putea inventa o scuză plauzibilă pentru discuția despre pensionare. Se lăsase ademenit de cordialitatea formală a lui Hussein Tamari. Evident, nu putea recunoaște că avea nevoie de timp pentru a dovedi că George Saba nu este vinovat de complicitate la crimă.

— Nu are nicio importanță, a spus el. Un profesor cu vechimea mea este profesor până la moarte.

— În acest caz, dacă plănuiești să te retragi de la catedră, înseamnă că te pregătești de moarte, a spus Jihad Awdeh.

Hussein Tamari l-a fulgerat cu privirea pe Awdeh.

— Nu voiam să spun decât că meseria de profesor este o alegere pentru toată viața, a spus Omar Yussef. A continuat, ascuțindu-și vocea.

— Așa cum dacă ucizi o dată, criminal ești toată viața.

Jihad Awdeh și-a îndepărtat mâna de pe față. Zâmbea, dar pleoapele îi ascundeau ochii.

— Vrei să spui că profesorul și criminalul reprezintă două moduri de viață? Două moduri de a ne câștiga existența?

— Așadar, tu ucizi pentru bani? a întrebat Omar Yussef.

L-a văzut pe Hussein Tamari aplecându-se în față, ca pentru a interveni în discuție, dar Jihad Awdeh părea să savureze ocazia de a-și etala propria imoralitate.

— Ucid pentru bani numai atunci când e vorba despre o chestiune de afaceri între doi străini.

Ridicându-se din poziția culcată în care stătea, a îndreptat un deget către Omar Yussef.

— Dar tu ești fratele meu, așa că va trebui să te ucid gratis.

Hussein Tamari a îndepărtat degetul lui Awdeh. L-a privit pe Awdeh cu iritare.

Omar Yussef își dădea seama că nu trebuia să îi permită lui Awdeh să îl intimideze. Dacă îi sesizau slăbiciunea, nu va trece mult până ce vor începe să îl hăituiască, cu toată primirea plăcută pe care i-o făcuse Hussein Tamari, care oricum era impusă de tradiție. Trebuia să riposteze.

— Vreau să te îngrijești ca George Saba să fie eliberat, a spus Omar Yussef. Cred că știi și tu că nu este complice. Îmi este prieten, iar eu am venit să te rog să îl eliberezi.

— Numai justiția poate decide asta, a spus Hussein Tamari.

— Să fim realiști, Abu Walid, a zis Omar Yussef. George Saba te-a înfruntat pe tine și pe Jihad Awdeh pe acoperișul casei sale. După două zile, a fost arestat. Este aici o legătură pe care prefer să nu o rostesc cu voce tare. Eu nu te rog decât să folosești aceeași influență cu ajutorul căreia l-ai băgat la închisoare, pentru a-l scoate de acolo.

Omar Yussef era surprins de lipsa de reacție a lui Hussein Tamari, care nici nu răspundea, nici nu

părea iritat de acuzațiile aduse. Poate considera falsa acuzație adusă lui George Saba o infracțiune minoră, în comparație cu celelalte activități ale sale și se gândea că nu are rost să se supere.

— De unde știi că nu e colaborator, dacă nu lucrezi tu însuți pentru israelieni? a întrebat Awdeh.

— Dar *tu* cum ai descoperit că este colaborator al israelienilor, de vreme ce *tu însuți* nu lucrezi pentru ei? a răspuns Omar Yussef.

Își apăsa mâinile una de cealaltă, simțind puterea pe care o percepuse crescând în el mai devreme, în timp ce stătea de vorbă cu Ramiz.

— Este în joc viața unui om nevinovat. Nu mă faceți să îmi pierd timpul cu acuzațiile voastre nefondate.

— Nimeni nu își va mai pierde timpul, spuse Awdeh. De fapt, se va lămuri totul chiar în seara aceasta.

— Ce vrei să spui?

— Procesul prietenului tău, George Saba, a fost fixat pentru seara aceasta, la ora unsprezece.

— Când s-a luat decizia aceasta?

— Trebuie să îl întrebi pe judecător. Se pare că dorește să se miște lucrurile mai repede.

Hussein Tamari și-a pus o mână pe umărul lui Omar Yussef, și de data aceasta l-a strâns cu putere, intenționat.

— După cum vezi, chestiunea nu mai este în mâinile mele.

Omar Yussef s-a ridicat. Ce rost avea forța pe care o simțise? Era lipsit de putere în fața lumii. Chiar dacă el își închipuia că posedă o tărie morală, interioară, aceasta nu îi era de niciun ajutor prietenului său. Îndreptându-se către ușă, simțea cum ochii partizanilor îi ardeau pielea de pe spate.

Capitolul 15

Avocatul Marwan Natsha decorase antecamera biroului său cu caligrafii coranice, înrămate în chenare stridente, alături de care se aflau copii ale diplomelor sale. Omar Yussef s-a oprit să își arunce ochii peste ele, bucurându-se de ocazia de a-și trage răsuflarea după ce urcase trei etaje. Diplomele erau imprimate cu o scriere gotică, neagră, cu litere groase. Erau eliberate de Universitatea din Hebron, pe la mijlocul anilor optzeci. Fragmentele coranice erau scrise cu caractere kufice, cu aspect dăltuit, în care numele Profetului și ale discipolilor săi aveau marginile amplu spiralate, ca broderiile de pe fețele de pernă. Versetele din cartea sfântă a musulmanilor insinuau că ocupantul biroului ar putea fi credincios, poate chiar un susținător al mișcării Hamas. Pentru Omar Yussef, acest lucru era dătător de

speranțe. Omar Yussef nu era credincios, dar descoperise în comportamentul compatrioților săi că un om, cu cât îi este mai credincios lui Allah, cu atât e mai puțin posibil să subscrie la corupția legii. Poate acest avocat va reuși să clădească o bună pledoarie în apărarea lui George.

După-amiaza liniștită era din ce în ce mai întunecată și rece, pe măsură ce se apropia amurgul. Omar Yussef a apăsat pe întrerupătorul electric. În încăpere se vedeau alte pagini înrămate din Coran și o canapea de piele tăbăcită, atât de uzată, încât părea că cineva petrecuse o noapte de nesomn pe ea, îmbrăcat în pijamale din șmirghel. O lampă de birou arunca o lumină difuză dinspre capătul încăperii, pe o ușă din sticlă mată. Omar Yussef a deschis ușa.

Un bărbat înalt și slab l-a privit din spatele unui morman de hârtii, printr-un nor de fum de țigară. Pe fața lui plumburie se citea o expresie vinovată. Omar Yussef și-a dat seama că versetele religioase, frumos caligrafiate, erau doar de decor. Adepții Hamas nu fumează țigări Rothmans în timpul Ramadanului. Omar Yussef a lăsat ușa deschisă, pentru a crea un curent, care să împrospăteze aerul albăstrui din încăpere, iar el să poată respira.

Marwan Natsha s-a ridicat de pe scaun. Mergea ca după o beție, când abia te poți urni din pat. A făcut un semn întrebător, arătând spre țigară. Cu un gest al mâinii, Omar Yussef i-a răspuns că nu îl deranja. În ochii triști și umezi ai avocatului se citea ușurarea. S-a prăvălit înapoi în scaun și a împins hârtiile la o parte, cu o mână osoasă.

— Mă numesc Omar Yussef. Sunt un prieten de-al lui George Saba.

Umerii lui Marwan Natsha s-au lăsat în față. Bărbia uscățivă s-a oprit pe nodul cravatei cenușii,

iar fața lui melancolică trăda o și mai mare năpăstuire.

— Înțeleg că dumneata urmează să îl aperi pe George la audierea din seara aceasta. Am informații care te pot ajuta.

— O, Dumnezeule!

Omar Yussef s-a oprit.

Marwan Natsha a privit în sus, oftând. Vocea îi suna ca și cum l-ar fi durut gâtul, așa cum te dor picioarele după ce ai mers îndelung.

— Unchiule, dumneata nu înțelegi.

— Ce este atât de greu de înțeles? Este un proces în care poate primi pedeapsa capitală. Eu vreau să îl salvez pe George Saba.

— Nimic nu îl poate salva, domnule.

Omar Yussef și-a tras scaunul mai aproape de biroul lui Marwan Natsha. Avocatul s-a lăsat pe spate în scaunul său, de parcă s-ar fi simțit amenințat de înaintarea celui care ședea în partea opusă a biroului din lemn de cireș.

— Îl cunosc pe George de când era copil. Eram cu el acum câteva seri, când a plecat spre casă, cu intenția să-i înfrunte pe cei din Brigăzile Martirilor. I-a obligat să plece din casa lui, dar ei l-au amenințat că se vor întoarce. Când au venit din nou, au făcut-o pentru a-i aduce acuzații de colaboraționism. Toată povestea aceasta își are rădăcinile în dorința lor de răzbunare.

Fața plumburie a lui Marwan Natsha nu trăda prin nimic faptul că ar fi găsit ceva încurajator în spusele lui Omar Yussef. Dacă se putea înțelege ceva din atitudinea sa, era numai că părea teribil de descumpănit.

— Am descoperit și alte informații la locul crimei, care m-au convins că Hussein Tamari a fost părtaș la uciderea lui Louai Abdel Rahman. Cred că s-a întors mai târziu pentru a o omorî pe soția

lui Louai, deoarece aflase că mi-a dat informații despre rolul jucat de el în această crimă. Tot Tamari este cel care i-a înscenat întreaga poveste lui George Saba.

Omar Yussef aștepta că Marwan Natsha să îi pună o întrebare.

— Nu te interesează ce spun? Nu avem mult timp la dispoziție.

— Avem timp până în seara aceasta, la ora unsprezece.

— Adică numai șase ore.

— Șase ore. Șase zile. Nu are nicio importanță. Mă tem că o să fie găsit vinovat.

Omar Yussef era furios.

— Am găsit un glonț tras cu arma lui Hussein Tamari în locul în care a fost ucis Louai.

Marwan Natsha și-a aprins o altă țigaretă Rothmans cu o mână tremurândă, fără să spună nimic.

— Asta înseamnă că Tamari a fost acolo, a spus Omar Yussef.

— Dar nu demonstrează că l-a împușcat pe Louai Abdel Rahman.

Marwan Natsha s-a aplecat încet peste birou, curbându-și șira spinării, ca pentru a încerca fiecare vertebră, și a cules o foaie de hârtie fotocopiată din dosar.

— Acesta este raportul balistic în cazul morții lui Louai Abdel Rahman. Cele două gloanțe care l-au ucis provin de la o pușcă de fabricație americană, pe care o folosesc lunetiștii israelieni. Se pare că se numește M24. Nu știu prea multe despre asta, dar puteți citi raportul, dacă doriți. E cam tehnic. În orice caz, nu cred că acesta este tipul de armă folosit de Tamari.

— Nu, nu este.

— Atunci, asta pune capăt discuției.

— Ba deloc. Ce motiv ar fi avut George să fie complice la uciderea lui Louai Abdel Rahman? Niciunul. Dar Tamari avea un motiv. Voia să îl îndepărteze pe Louai, astfel încât familia lui să nu mai aibă pe nimeni în interiorul facțiunilor de rezistență, care să îi apere. De îndată ce Louai a murit, fratele lui Hussein Tamari a preluat afacerea familiei Abdel Rahman.

— Iar israelienii nu aveau niciun motiv să îl ucidă pe Louai? Că doar a omorât de curând un refugiat, după câte am înțeles.

— Sigur că israelienii aveau un motiv. Dar ce motiv ar fi avut George să colaboreze cu ei? Hussein Tamari chiar avea un motiv să le fie complice, dar nu George.

Marwan Natsha și-a dres glasul cu un sunet asemenea scârțâitului unui lat care se strânge.

— Dacă tu crezi că o să intru în sala de judecată și o să spun în fața tribunalului că liderul rezistenței din Betleem este colaborator al israelienilor, ar fi cazul să te mai gândești, Abu…

— Ramiz.

— Abu Ramiz.

Omar Yussef simțea că se înfierbântă.

— Dar moartea soției lui Louai? A fost ucisă după arestarea lui George Saba. Nu putea să aibă vreo legătură cu această crimă.

— Cine a zis că are?

— Nimeni. Vreau doar să spun că, cel mai probabil, Loaui și soția lui au fost uciși de una și aceeași persoană.

— De ce e mai probabil?

— Credeți că există două persoane care să vrea să ucidă pe câte cineva din familia lui Abdel Rahman? Două persoane diferite, fără nicio legătură între ele, care au hotărât să ucidă doi membri ai aceleiași familii? Cele două crime au legătură

una cu cealaltă. Dacă Saba a fost părtaș la prima crimă, nu putea fi implicat și în a doua, pentru că era închis. De aceea, nu George este veriga de legătură. Altcineva este. Asta demonstrează nevinovăția lui George în cazul morții lui Louai.

— După câte am auzit, doamna în discuție a fost violată. Evident, există mulți bărbați în acest oraș care, s-o spunem pe cea dreaptă, s-ar simți îmboldiți să facă așa ceva, mai ales unei femei lipsite de protecția unui soț. Oricum ar fi, cazul nu este al meu, și de aceea nu îl pot aduce în discuție în seara aceasta, în fața judecătorilor. Nu s-ar admite.

Marwan Natsha a continuat să răsfoiască foile aflate în fața sa, pe birou.

— Cunoști limba ebraică, Abu Ramiz?

— Nu.

Marwan Natsha îi aruncă lui Omar Yussef o privire compătimitoare.

— Acesta este un articol apărut în *Yediot Aharonoth*. Este un ziar israelian. A apărut la două zile după moartea lui Louai Abdel Rahman. Povestește felul în care Shin Bet s-a folosit de un colaborator palestinian care i-a condus până la Louai și l-a identificat. Articolul dă multe amănunte despre acțiunile lui Louai în mișcarea de rezistență. Îl numește unul dintre cei mai periculoși teroriști din zona Betleemului – chiar această expresie o folosește articolul. Apoi continuă cu detalii despre rolul colaboratorului în identificarea victimei. După câte se pare, este un lucru vital în asasinate ca acesta. Fără un colaborator care să cunoască teritoriul, nu pot asasina niciun membru al rezistenței. Așa că, după cum spune articolul, a existat un colaborator, un apropiat al lui Louai Abdel Rahman, care l-a identificat pentru lunetistul israelian. Înțelegi?

— Da, înțeleg asta.

— Eu mă tem că nu înțelegi. Cineva trebuie să fie vinovat. Un colaborator există. Chiar și israelienii recunosc acest lucru în ziarul lor. Pe de altă parte, poliția noastră nu pare capabilă de o anchetă serioasă, așa cum ai făcut dumneata în acest caz. Dar sunt convins că ți-ar zice că, dacă rezultatele investigației conduc spre cel mai periculos om din oraș, Hussein Tamari, ar lăsa pedeapsa să cadă asupra țapului ispășitor.

Marwan Natsha își desfăcu brațele osoase.

— Este vorba despre George Saba.

— Vrei să spui că nici măcar nu crezi că George este vinovat?

— Împotriva lui nu prea sunt dovezi.

— Atunci, sarcina dumitale este simplă.

— Și aici ai dreptate. Dar nu așa cum crezi dumneata. Sarcina mea este simplă, indiferent dacă împotriva lui George există dovezi puternice sau nu. Sarcina mea este să stau la adăpost. În Tribunalul Securității Naționale, avocații apărării au, prin definiție, menirea de a ține seama mai înainte de toate, de stat și de securitatea sa. Dacă un colaborator scapă nepedepsit, israelienilor le va fi cu atât mai ușor să recruteze și alți oameni. Dacă ceilalți văd că cineva își primește pedeapsa pentru colaborașionism, le va fi mai greu israelienilor să îi convingă să își trădeze camarazii.

— Chiar dacă cel care plătește oalele sparte nu este vinovat? Să moară ca un simbol al adevăraților colaboraționiști, care sunt în libertate, dar nu pot fi identificați de forțele noastre de securitate? Nu poți vorbi serios.

Marwan Natsha a dat din umeri.

Omar Yussef și-a dat jos căciula, pentru a-și trece mâna peste smocul de păr.

— Nu sunteți din Betleem, nu e așa, domnule Natsha?

— Nu, sunt din Hebron.

Natsha a zâmbit când a pronunțat numele orașului său natal. Părea ușurat, ca și cum conversația s-ar fi depărtat de chestiunea obositoare a procesului, către o pălăvrăgeală politicoasă.

— Atunci, imaginează-ți cum te-ai simți dacă o gașcă oarecare ar pune stăpânire pe orașul *dumitale*. Nu ai face ceea ce a făcut George Saba?

— Frate Abu Ramiz, dar ei chiar au pus stăpânire pe orașul meu. De asta nu îmi pasă ce fac în Betleem. Peste tot e la fel în Palestina. Este o forță prea mare ca să o poți înfrunta.

— Atunci, avem cu toții aceeași problemă. Ar trebui să ne unească. Avem o cauză comună, toți palestinienii împotriva acestor militanți.

— Noi, palestinienii, nu reușim decât într-un mod cu totul superficial să ne unim, chiar și împotriva israelienilor. Crezi că suntem capabili să fim uniți? Oamenii nu sunt așa. Eu, unul, am fugit, ca să nu mai văd ce fac militanții în orașul meu natal. De ce i-aș înfrunta în Betleem?

Omar Yussef îl compătimea pe omul din fața lui. Se întreba ce îl făcuse să își părăsească căminul. Oare ce atrocitate comisă de Brigăzile Martirilor i-a sfărâmat voința?

— Îmi pare foarte rău, unchiule, a spus Marwan Natsha, dar trebuie să închid și să mă duc la *iftar* acum.

— O să te rogi pentru George Saba, înainte de a întrerupe postul?

— Nu. O să mă gândesc la mâncare, pentru că mi-e foame și voi încerca să uit că trebuie să apar în fața acestui afurisit de tribunal diseară. Te poți ruga dumneata pentru George Saba.

— O să mă rog pentru tine.

Marwan Natsha a rămas pentru câteva clipe cu privirile pierdute în ochii lui Omar Yussef, de

parcă ar fi cumpănit dacă nu cumva el era un destinatar mai adecvat al rugăciunilor, decât un oarecare condamnat la moarte. Tușind, s-a ridicat și a adunat hârtiile de pe birou. A stins țigara, apoi și-a luat servieta. Picioarele lui lungi au coborât treptele atât de repede, încât l-a lăsat pe Omar Yussef în urmă, în întuneric.

Pe coridor, Omar Yussef a luat de pe perete una dintre diplomele în drept ale lui Marwan Natsha. Rama îi tremura în mână. A azvârlit-o pe scări. Sticla s-a spart de perete. Trei etaje mai jos, pașii lui Marwan Natsha s-au oprit un moment, apoi și-au continuat drumul.

Omar Yussef auzea tusea lui Natsha îndepărtându-se de-a lungul străzii pustii. A coborât treptele, a cules de pe jos rama fărâmată și diploma avocatului, și le-a dus înapoi, la ușa biroului. A sprijinit rama de fereastră. Pe pergament rămăsese o pată de mizerie și îi părea rău pentru asta. Încetișor, a coborât scările.

Pe partea cealaltă a străzii, dealul se termina brusc. Omar Yussef s-a oprit să privească dincolo de hotarul pământurilor cultivate ale Betleemului, spre Deșertul Iudeii. Faldurile umbrite ale dealurilor sterile din depărtare se unduiau, coborând către Marea Moartă. Deșertul era iluminat de primele licăriri ale nopții, de un albastru lăptos, strălucitor. Arăta precum suprafața cavernoasă a lunii. Omar Yussef simțea că propria lui existență traversa o orbită mai îndepărtată decât cea a satelitului mort, aflat într-o plutire mută deasupra realității cinice și incredibil de frenetice a restului planetei. Se întreba dacă mai există pe pământ un loc la fel de sterp ca acesta.

Capitolul 16

În clădirea Tribunalului Securității Naționale, mulțimea murmura animată, ca publicul de la teatru înaintea premierei. Omar Yussef și-a căutat un loc, gândindu-se că aceasta era, cu adevărat, o punere în scenă, beneficiind de scenariu și regie, o tragedie care se va derula de-a pururi în mintea lui nefericită. Sala era mare, zugrăvită simplu, și avea un tavan scund. Era luminată de tuburi fluorescente care abia își bolboroseau pâlpâitul albastru, bolnăvicios, prin stratul plutitor al fumului de țigară, în încercarea lor de a ajunge la mulțimea de oameni înghesuiți pe șirurile de scaune. Omar Yussef a socotit că trebuie să fie circa o mie de spectatori îngrămădiți pe scaunele de plastic și de-a lungul intervalelor, pe lângă pereți. O duzină de

polițiști păzeau partea din față a sălii de judecată. Khamis Zeydan pășea în spatele lor, murmurând ordine. Cunoștințe de-ale lui Omar Yussef zâmbeau și îi făceau semne din mână, peste o mare de capete surescitate, aflate într-o continuă legănare.

Singurii din încăpere care păreau liniștiți erau Muhammad și Yunis Abdel Rahman. Tatăl și fratele celui la a cărui ucidere era acuzat George Saba că ar fi fost părtaș, se sprijineau de un stâlp pătrățos, din spatele sălii. Tatăl părea trist, dar fața osoasă a lui Yunis Abdel Rahman era îmbujorată de indignare, iar privirea sa stăruia asupra băncii goale, pe care urmau să stea judecătorii. Tatăl s-a uitat la Yunis, dar băiatul a refuzat să ia act de prezența bătrânului. Omar Yussef a simțit disperare, înfrângere și rușine răzbătând din felul în care Muhammad Abdel Rahman încerca să prindă privirile fiului său.

Deși ferestrele sălii de ședințe erau închise, lui Omar Yussef îi era frig. Era ca și cum toate aceste corpuri iradiau o asemenea animozitate față de acuzat, încât erau incapabile de a genera căldură. Și-a verificat ceasul. Audierea era programată să înceapă peste cinci minute, iar el avusese noroc să găsească un loc liber. În timp ce se așeza pe scaunul său, spectatorii înghesuiți pe interval se certau cu valul noilor veniți, care îi împingeau și îi înghionteau, încercând să treacă de ușă. Era târziu, iar ei erau surescitați și nervoși, ca niște copii cărora li s-a permis să rămână treji mult după ora de culcare.

Omar Yussef auzea, trecând prin mulțime, șușoteli prostești despre ticăloșia lui George Saba. Abia reușea să se abțină. Nu avea rost să îl apere pe prietenul său în fața acestor oameni. Îl dezgusta să observe, printre vecinii săi, atâția cărora le-ar face o mare plăcere să vadă un om condamnat la moarte, fiindcă nu la o achitare venise mulțimea să

asiste. Îl întrista că orașul lui era atât de gâtuit și de plin de ură, încât cea mai mare plăcere a sa devenise pedepsirea celui pe care îl considerau un unic și minuscul element în mașina opresiunii. S-a uitat în jur după Habib Saba, dar nu l-a găsit în mulțime.

Avocații și-au ocupat locurile la mesele din fața prezidiului. Unii dintre cei din primele rânduri s-au aplecat printre ofițerii din cordonul de polițiști, pentru a da mâna cu procurorul. Îi transmiteau felicitări, iar procurorul afișa un zâmbet larg, ca și cum totul se sfârșise, iar decizia judecătorilor era în favoarea lui. Omar Yussef știa de procesele nedrepte înscenate colaboratorilor în Gaza, dar crezuse că în Betleem este mai multă decență. Marwan Natsha stătea singur la masa lui. În lumina fluorescentă, părea și mai cenușiu decât atunci când îl vizitase Omar Yussef, în după-amiaza aceea. Înălțimea sa, care ar fi trebuit să îi dea o înfățișare impunătoare, nu reușea decât să scoată în evidență cât era de costeliv și bolnăvicios. Părea că poate fi rupt în două cu ușurință, ca o floare înaltă, veștedă, care și-a pierdut deja cei câțiva boboci triști. Omar Yussef nu vedea ca Natsha să își fi adus vreun document, nici măcar dosarul care se afla pe biroul său. Singurele obiecte pe care le-a așezat pe masă, în fața lui, erau un pachet de Rothmans și o scrumieră subțire, din metal, pe care, după toate aparențele, era preocupat să o umple.

Khamis Zeydan a făcut câțiva pași în spatele polițiștilor săi și a întrerupt felicitările și strângerile de mână. A rostit câteva vorbe tăioase, care i-au șters rapid procurorului zâmbetul de pe față, înlocuindu-l cu o privire jignită și o oarecare stinghereală. Omar Yussef îl urmărea pe vechiul său prieten, care arunca uitături aspre către spectatorii înghesuiți în spatele procurorului. Cel puțin, inspectorul

de poliție era pregătit să le amintească oamenilor că nu se aflau la un spectacol, că viața unui om atârna în balanța justiției – sub orice formă s-ar prezenta ea în acest loc. Tensiunea din falca lui și intensitatea din ochi îi vădeau suferința din acel moment. Dar la ora aceasta înaintată, de obicei era deja beat, iar înfățișarea lui rigidă putea fi numai rezultatul efortului de a-și păstra sobrietatea, și nimic mai mult. Omar Yussef spera că, în calitate de om al legii, Khamis Zeydan nu putea suporta să fie martor la transformarea actului justiției în circ ieftin. Apoi și-a dat deodată seama: motivul era că inspectorul de poliție cunoștea adevărul din spatele morții lui Louai Abdel Rahman, că știa identitatea celui care l-a ucis, o identitate pe care Omar Yussef doar o suspecta.

În mintea lui Omar Yussef a reapărut suspiciunea că prietenul său, Khamis Zeydan, era cel care îl avertizase pe ucigașul lui Louai de faptul că Dima Abdel Rahman știa despre „Abu Walid". Cu excepția lui Khamis Zeydan, nimeni altcineva, în afară de familia lui Omar Yussef, nu ar fi avut de unde să știe ce îi spusese Dima. Dacă Zeydan își dăduse seama pe cine trebuie să avertizeze în legătură cu indiciul dat de Dima lui Omar Yussef, asta nu putea fi decât pentru că și el cunoștea detaliile morții lui Louai. Omar Yussef ar fi trebuit să știe că nu te poți aștepta de la poliție să aresteze un criminal, după cum merg treburile în prezent, mai ales dacă acel criminal conduce Brigăzile Martirilor. Dar nu se așteptase ca inspectorul de poliție să îl protejeze pe vinovat cu prețul vieții unui om nevinovat. Poate Khamis Zeydan nu știuse că Hussein Tamari o va ucide pe Dima. Poate se așteptase doar să o avertizeze să stea liniștită, să o sperie, poate chiar să o bată. Dar Zeydan știa cu cine are de-a face și, cu siguranță,

și-a dat seama că, odată ce îi va transmite acele informații vătămătoare, Hussein Tamari o va reduce la tăcere pe Dima pentru totdeauna.

Omar Yussef se întreba cât îi dezvăluise Khamis Zeydan lui Hussein Tamari. În dimineața acelei zile, șeful Brigăzilor Martirilor îi transmisese un avertisment lui Omar Yussef, dar nu personal, ci prin fiul său Ramiz, fiindcă se temea ca nu cumva să stârnească împotriva lui întregul clan al lui Omar Yussef. Abordarea directă sau agresiunea fizică ar provoca un mic război. Dar poate că Tamari nu știa că Omar Yussef era cel care primise pontul despre „Abu Walid" de la Dima. Dacă Tamari credea că Omar Yussef nu făcea decât să agite apele în speranța eliberării lui George Saba, dar fără a poseda niște informații reale, atunci nu se simțea amenințat în mod serios. Omar Yussef socotea că Zeydan i-a spus lui Tamari ce informații a transmis Dima, dar probabil nu a dezvăluit implicarea vechiului său prieten. Iar Tamari se mulțumise cu amenințarea moderată, transmisă prin Ramiz, tocmai deoarece Khamis nu îi spusese cui i-a mărturisit Dima ceea ce auzise. Dacă așa stau lucrurile, atunci nu se simte destul de amenințat de Omar Yussef, încât să îl ucidă. Nu încă.

Omar Yussef nu voia să creadă că Zeydan a arătat-o cu degetul pe Dima și, oricum, trebuia să ia în considerare și probabilitatea că fata a fost ucisă din alt motiv. Poate că nici măcar nu a fost Abu Walid. Poate că fata ieșise din casă pentru a se întâlni cu cineva, un amant secret, de ce nu? Sau, după cum sugerase Khamis Zeydan, poate că fusese ucisă de rudele soțului, care o bănuiau că are o aventură și doreau să protejeze onoarea familiei. Dar nu cumva îi căuta scuze unui vechi prieten? Decenței pe care credea că o observă în comportamentul lui Khamis Zeydan în sala de

judecată trebuia să îi opună faptul că inspectorul prezida o teribilă distorsionare a procedurilor legale. Dacă putea sta deoparte, organizându-și trupele, în timp ce curtea se pregătea să legitimeze uciderea unui om nevinovat, atunci, de câte altele era în stare?

La ora 11:05 seara, a intrat Hussein Tamari, însoțit de un grup de bărbați înarmați. Mulțimea s-a dat în lături, iar cei din primele rânduri s-au ridicat pentru a le ceda locurile. Gărzile lui Tamari îi înghionteau pe cei care se mișcau prea încet. Tamari zâmbea, luând act de salutări, blajin, ca un monarh. După ce Tamari s-a așezat, Jihad Awdeh s-a strecurat către marginea încăperii. Purta din nou căciula aceea în stilul lui Saddam Hussein și nu răspundea la saluturile venite din mulțime. Și-a îngăduit un singur rânjet batjocoritor când a trecut prin fața lui Muhammad Abdel Rahman. Tatăl celui mort s-a uitat în jos, către podea, dar fiul său i-a întors privirile lui Awdeh, care părea și mai amuzat de atitudinea sfidătoare a băiatului. Ca și cum ar fi așteptat sosirea legiunii lui Tamari pentru a putea începe, unul dintre polițiști a strigat către mulțime să se ridice, după care au intrat doi judecători, pe o ușă aflată în spatele prezidiului.

O tăcere superficială a pus stăpânire pe oamenii din sală, când judecătorul principal a izbit cu ciocănașul în masă. Era un bărbat corpolent, a cărui piele avea culoarea și moliciunea fursecurilor, cu păr încărunțit, umflat și pieptănat pe spate, încât semăna cu un cântăreț de estradă francez. Gura îi era încremenită și aprigă, dar privirea i se muta dintr-un loc în altul, de frică. Era un om despre care Omar Yussef știa că este nemulțumit de pungășiile guvernului. Se cunoscuseră la o întrunire organizată de ONU, cu doar câteva luni înainte. Judecătorului îi făcuse plăcere să divulge

detaliile scandaloase ale neputinței sistemului juridic în fața gangsterilor din Brigăzile Martirilor și a complicilor pe care îi aveau în guvern. Lui Omar Yussef i-a trecut prin minte că acesta ar putea fi momentul ca judecătorul să declare că nu se mai lasă intimidat. Dar, văzând cum acesta își ferea privirile de cei din Brigăzile Martirilor, aflați în primul rând, a simțit că era o speranță deșartă.

Judecătorul a anunțat deschiderea sesiunii Tribunalului Securității Naționale din Districtul Betleem. A cerut aducerea acuzatului în sala de ședință. George Saba a intrat pe aceeași ușă pe care intraseră judecătorii. Imediat, mulțimea a strigat sentința pe care o aștepta, cerând moartea celui pe care îl avea în fața ochilor, totul în numele lui Allah. Într-adevăr, George părea că pășește deja pe tărâmul morții, și nu dădea niciun semn că ar fi auzit explozia de ură care i-a întovărășit intrarea. Purta paltonul cu model în zigzag, care lui Omar Yussef i se părea acum mult mai mic decât de dimineață, în celulă. Avea mâinile încătușate peste burtă, iar părul vâlvoi îi dădea o înfățișare sălbatică. Lui Omar Yussef i se părea uimitor că în urmă cu numai cincisprezece ore purtase o conversație cu George. Chiar și de la mijlocul sălii, vedea că prietenul său are un ochi negru și o vânătaie pe obraz. George stătea cu spatele lipit de o masă, flancat de doi polițiști. Umerii îi erau gârboviți, iar capul i se prăbușise pe piept.

Omar Yussef simțea cum privirea i se înnegurează de lacrimi. Le-a șters cu degetele. Încerca să nu asculte cuvintele celor din jurul său, care strigau împotriva lui George Saba. Nu auzea decât tonul lor animalic, însetat de sânge. Stătea cu fruntea sprijinită în palme, în mijlocul strigătelor spectatorilor.

Judecătorul a redus la tăcere mulțimea cu lovituri repetate ale ciocănelului, care își transmitea vibrațiile până la obrazul său ras și dolofan. A citit actul de acuzare, care îl opunea guvernului pe bărbatul stingher și înfrânt, îmbrăcat cu paltonul lui Omar Yussef. I-a cerut apoi procurorului să prezinte rechizitoriul.

Procurorul s-a ridicat și s-a întors într-o parte, astfel încât mulțimea încremenită să îi audă vocea. Și-a azvârlit roba neagră pe braț, cu un gest atât de dramatic, încât Omar Yussef și-a imaginat că se ridică la orizont capa amenințătoare a unui vrăjitor malefic. Când o va lăsa să cadă, va fi dispărut, poate, trupul șovăielnic al lui George Saba din boxa acuzaților.

— Onorată instanță, cazul este simplu. Acuzatul a condus o unitate specială a Forțelor de Ocupație la ofițerul de poliție Louai Abdel Rahman, despre care știa că este căutat de Forțele de Ocupație. Într-un mod perfid, l-a identificat pe ofițerul Abdel Rahman, care a fost imediat martirizat de Forțele de Ocupație. Acuzatul a recunoscut în mod repetat învinuirile ce i se aduc. Statul cere pedeapsa cu moartea, care trebuie aplicată tuturor celor care colaborează cu Forțele de Ocupație și participă la asasinarea martirilor care luptă pentru eliberarea Palestinei. Vă mulțumesc, onorată instanță.

Procurorul și-a coborât brațul. Magia nu îl făcuse nevăzut pe George Saba. Rămăsese în picioare, dar ar fi fost mai bine pentru el dacă dispărea printr-o trapă, ca la circ. Mulțimea și-a reluat țipetele, amestecate cu aplauze pentru rechizitoriul procurorului, care s-a întors să le primească grav, cu o aplecare a capului.

Judecătorul a dat cuvântul lui Marwan Natsha, care și-a stins țigara, s-a ridicat de pe scaun și a rostit, cu o voce subțire, sugrumată:

— Onorată instanță, acuzatul pledează vinovat.

Apoi, avocatul apărării s-a așezat, înainte de a fi avut timp să se ridice bine, și și-a aprins o altă țigară.

Chiar și mulțimea părea surprinsă de lipsa de reacție a avocatului apărării. Judecătorul l-a fixat cu privirea pe Marwan Natsha câteva clipe. Omar Yussef și-a dat seama că în decursul câtorva secunde, moralitatea unui om ia o gură adâncă de aer, înainte de a se scufunda în oceanul nelegiuirii în care se bălăcește Betleemul. Judecătorul nu i-a spus nimic lui Natsha. Își ținea răsuflarea. În schimb, s-a întors către George Saba.

— George Habib Saba, instanța te consideră vinovat de toate capetele de acuzare…

Au început aplauze și ovații.

— …și te condamnă la moarte prin împușcare, la o dată ce urmează a fi stabilită de președinte.

Mulțimea a explodat în urale cu o asemenea forță, încât acestea au ridicat-o, parcă, în picioare. Omar Yussef s-a ridicat și el, să îl vadă pe George Saba tras afară de doi gardieni lipsiți de vlagă. Stânjeniți, judecătorii l-au așteptat să treacă prin spațiul îngust din spatele prezidiului, de parcă ar fi fost un schilod sau un pensionar care trebuie ajutat să își facă loc într-un autobuz aglomerat. În prag, picioarele i-au cedat, iar președintele completului de judecată a trebuit să facă un pas înapoi, pentru a evita o ciocnire cu condamnatul. Judecătorul a pălit, la fel și George Saba. *Judecătorul își ține încă răsuflarea*, și-a spus Omar Yussef. *Va expira numai când va intra în contact cu cineva ca mine, la o altă întrunire ONU, cineva care să i se pară destul de înțelegător ca să își poată vărsa disprețul de sine născut din participarea sa la această șaradă. Va acuza sistemul, dar nu își va asuma nicio responsabilitate pentru ceea ce s-a*

petrecut aici. Sper că va încerca asta cu mine. Îi voi spune că m-am aflat în sala de judecată și că are sânge pe mâini, la fel ca plutonul de execuție desemnat să apese pe trăgaci.

Omar Yussef ședea pe scaun, epuizat. Era 11:45. Procesul fusese extrem de scurt. Spectatorii se îngrămădeau către ieșire, pe lângă șirurile de scaune, discutând despre scena la care fuseseră martori, ca și cum ar fi fost un eveniment sportiv. Majoritatea se aștepta la o apărare hotărâtă, care să îl oblige pe procuror să dezvăluie detalii și mai șocante despre colaborarea lui George Saba cu inamicul, pentru a-i demonstra vinovăția, mai presus de orice îndoială. Totuși, erau satisfăcuți că, cel puțin, acuzatul va muri.

Când mulțimea s-a împrăștiat, Omar Yussef s-a ridicat în picioare, pregătindu-se să îi urmeze. Pe un scaun, în ultimul rând, un bărbat plângea pe brațul unui preot. Era Habib Saba, al cărui cap zguduit de plâns se sprijinea pe roba neagră a lui Elias Bishara. Omar Yussef a înaintat încet prin harababura de scaune și s-a așezat lângă bătrân.

— A trebuit să aștept până la plecarea tuturor, Abu Ramiz, a spus Habib Saba. A trebuit să aștept, altfel și-ar fi dat seama cine sunt.

— Ar fi trebuit să te vadă. Ar fi trebuit să fie obligați să vadă că George are un tată care îl plânge. S-au purtat cu el de parcă nu ar fi fost om, Abu George.

— Totul s-a sfârșit pentru el, Abu Ramiz. O să-l omoare.

— Durează până când președintele semnează ordinul de execuție. Între timp, îi vom dovedi nevinovăția. Nu îți face griji.

Omar Yussef a scos o batistă cu monogramă din buzunarul pantalonilor și i-a întins-o lui Habib Saba.

— Acum știm că avem un termen limită, iar acest lucru ne va îndârji în eforturile noastre.

— Nu se poate face nimic, Abu Ramiz. Pur și simplu, este imposibil. Nici nu au avut nevoie de dovezi împotriva lui. Cum poți dovedi că dovezile sunt greșite, când nici nu au avut nevoie de ele pentru a-l condamna? A fost vinovat de la bun început, pentru că este creștin, pentru că nu este unul dintre ei.

— Eu refuz să accept așa ceva.

Habib Saba a privit în sus. Ochii săi roșii păreau deodată surprinși și înfricoșați. Și-a mutat privirile, stăruitor, de la Omar Yussef la Elias Bishara.

— Abu Ramiz, ai de gând să ne pricinuiești și alte necazuri?

— Alte necazuri? Vreau să te ajut să îți salvezi fiul.

Omar Yussef ar fi fost consternat, dacă anii de prietenie nu l-ar fi învățat să îi ierte lui Habib Saba disperarea și neputința.

— Nu încerca. Îl vor omorî pe George, apoi vor veni să mă omoare pe mine și familia lui, și ne vor distruge casa. O să vezi. Dacă îi obligi să își ascundă urmele, ne vor ucide pe toți.

— Așa că ești gata să îl lași pe George să moară? Trebuie să devină martir, pentru ca tu să îți păstrezi casa?

— Abu Ramiz.

Elias Bishara a ridicat o sprânceană, în semn de avertisment adresat fostului său profesor.

— Suntem toți foarte tulburați de cele întâmplate.

Omar Yussef a regretat imediat cuvintele aspre pe care le rostise. I-a revenit în minte imaginea corpului Dimei Abdel Rahman, culcată cu fața în jos, la umbra pinilor, cu fesele zdrelite. Habib Saba avea dreptate. Dima era, probabil, victima încercărilor

lui de a dezgropa adevărul ascuns în spatele morții lui Louai și de a-l apăra pe George de acuzația de complicitate. Se simți săgetat de un sentiment de frică, de parcă Brigăzile Martirilor l-ar fi așteptat exact în acel moment, pentru a-i adăuga numele pe lista de morți. Privind în jurul său, a văzut că sala de ședințe era goală, cu excepția unui singur polițist, postat la ușă.

Habib Saba s-a prăbușit pe brațul lui Omar Yussef.

— Știu că îl iubești, Abu Ramiz. I-ai fost întotdeauna un sfătuitor mai bun decât propriul lui tată. Am fost egoist și slab, și încă mai sunt. Nu merit un fiu ca el.

Ridicându-și glasul, a strigat:

— Să mă împuște pe mine în locul lui. Vreau să mă împuște pe mine.

Omar Yussef și-a strecurat un braț în jurul lui Habib Saba. L-a ridicat în picioare cu dificultate. Elias Bishara îi susținea greutatea. Cei trei bărbați au ieșit, încet, pe ușă.

Polițistul de la intrare a făcut un pas șovăielnic înainte.

— Abu Ramiz, a spus el, nesigur, ca și cum abia îndrăznea să i se adreseze lui Omar Yussef. Fiica mea vă este elevă. Khadija Zubeida.

Omar Yussef s-a gândit o clipă.

— Dumneata ești Mahmoud. Khadija mi-a vorbit despre dumneata.

Își amintea cum intrase fata în clasă, relatând cu exagerare și rea-voință despre arestarea lui George Saba, așa cum auzise de la tatăl ei. Voia să îi spună polițistului că era complice la o parodie dezgustătoare și că se făcea vinovat de a cultiva în fiica sa cea mai urâtă dintre semințele răutății poporului său. A simțit însă greutatea lui Habib Saba apăsându-i umărul și l-a auzit suspinând. S-a gândit la cât

de mult suferea Habib, știind că i-a greșit copilului său. Omar Yussef a dat din cap către polițist.

— Khadija este o fată deșteaptă, a zis el.

Polițistul a zâmbit fără reținere.

— Mulțumesc, *ustaz*, a spus el

În timp ce Omar Yussef și preotul îl ajutau pe Habib Saba să treacă pragul, polițistul a stins luminile.

Capitolul 17

Sentința de condamnare la moarte a lui George Saba fusese dată în urmă cu cinci ore, când a apărut buldozerul acasă la Omar Yussef. L-a auzit apropiindu-se, la ora cea mai tăcută a nopții, pe când stătea, treaz, în salon, fixând cu priviri oarbe bufetul în care ținea sticla de Johnny Walker, pregătită pentru vizitele lui Khamis Zeydan. Dorea să simtă gustul whisky-ului pe gâtlej, crud și pârjolitor. Pentru că era interzis. Pentru că i-ar fi făcut rău, iar lui nu îi păsa. Pentru că l-ar fi amorțit. Așa a petrecut cinci ore, singur, gâtuit și sufocat de liniștea absolută de afară și de frenezia turbată a frustrării sale. Privea spre fereastra întunecată, întrebându-se de ce nu ieșeau în stradă oameni cuprinși de aceeași furie ca și el, să poată striga

împreună cu ei că un nevinovat era condamnat să moară.

Curentul s-a oprit la ora patru dimineața, dar Omar Yussef a rămas așezat pe scaunul său. Se bucura de întuneric, pentru că îi permitea să uite de camera în care se afla, de oraș, de pământul pe care trăia. S-a învelit cu jacheta atunci când ora cea mai adâncă a nopții a înfrigurat casa. A pipăit cartușele de MAG din buzunar. Le încălzise apăsarea șoldului său. Cum puteau aceste lucruri, care erau componente ale unui instrument al morții, să fie încălzite de corpul său, când lui îi era atât de frig? S-a ridicat și s-a apropiat de bufet. O să ia înghițitura aceea.

În întuneric, s-a lovit cu tibia de măsuța de cafea și a înjurat cu glas șoptit. S-a apropiat de bufet, dar durerea din picior îi alungase pofta de whisky. Vibrația acută a nervilor piciorului îi spunea că nu îi va face bine. Acum trebuie să simtă totul, nu să se amorțească cu alcool. Trebuia să rămână perfect lucid, știind cât de important este să nu îți pierzi curajul și să nu îți abați atenția de la ceea ce contează. Trebuie să fie opusul lui Habib Saba. Nu își putea permite să fie slab și egocentric. Dacă el se simte singur și nefericit aici, pe întuneric, în camera aceasta rece, atunci cât de trist și de înfrigurat trebuie să se simtă George Saba în celula lui, ghemuit în paltonul prea scurt al lui Omar Yussef, căutând adăpost din calea nopții și a vânturilor care șuieră prin gratiile ferestrei? Și cât de frig trebuie să fie sub pământ, unde zace Dima îngropată… Gândul la sfârșitul ei nedemn, la corpul ei dezvelit și violat, i-a readus dorința de a o răzbuna și de a-și păstra respectul de sine. S-a întors cu spatele la bufet.

Omar Yussef și-a frecat piciorul rănit și s-a așezat, cu un fior. Îl îngrijora că tocmai acum nu va fi

într-o formă fizică bună. Va avea o contuzie de-a lungul osului timp de o săptămână sau două. Fiecare pas șovăitor o să îi macine nervii. Cu toate acestea, era recunoscător pentru durerea pe care o simțea, pentru că atâta vreme cât simțea suferința, era sigur că se află încă în viață.

Apoi au venit israelienii. Dinspre vârful dealului de deasupra orașului Dehaisha, a venit un bubuit prelung. Omar Yussef l-a auzit și și-a dat seama imediat că soldații au fost cei care au tăiat curentul electric, pentru a putea opera la adăpostul întunericului. Nu știa dacă este cazul să îi trezească pe Maryam sau pe Ramiz și familia lui, care locuiau în apartamentul de la subsol. Apropiindu-se de fereastră, a privit din umbră.

Un tanc și un transportor blindat treceau pe stradă, făcând să freamăte asfaltul cu șenilele lor metalice. Le urma un excavator imens. Avea înălțimea a două tancuri puse unul peste celălalt. Tancul și TAB-ul s-au poziționat de o parte și de alta a străzii, la colț, la vreo zece metri de casa lui Omar Yussef. Excavatorul a trecut printre ele, și-a coborât cuva în asfalt și a început să sape un șanț adânc în mijlocul străzii. Loviturile date în pavaj și în pământul pietros de dedesubt semănau cu zgomotele pe care le auzi în cap atunci când strivești o mână de alune cu gura închisă.

— Omar?

Maryam l-a strigat pe soțul său, somnoroasă, din dormitorul de la capătul casei. A venit apoi în salon, înfășurându-se într-un capot de lână. Și-a îndepărtat părul ciufulit care îi căzuse pe față și a încercat să distingă ceva, prin întuneric.

— Nu te apropia de fereastră, i-a spus Omar Yussef. Afară sunt tancuri.

— Ce fac aici?

A înaintat către locul de unde venea glasul lui. Omar a realizat că Maryam nu își dădea seama unde se află el.

— Ți-am zis să nu te apropii de fereastră. Stai acolo. Du-te înapoi în pat.

— Ai înnebunit? Cum să mă duc în pat când armata e la ușa mea?

— Atunci stai acolo.

— Ce caută aici?

Omar Yussef și-a întors privirile către excavator. Șanțul, ajuns deja la mijlocul străzii, era adânc de aproape doi metri și la fel de lat.

— Sapă un șanț de-a latul străzii.

— De ce?

— Presupun că vor să ne împiedice să mai mergem la Dehaisha.

— Dar de ce?

Scopul lor era, cu siguranță, să fragmenteze Brigăzile Martirilor și organizația Hamas, îngreunându-le transportul de arme și explozivi. Pentru a se mișca dintr-un loc în altul, militanții vor fi acum nevoiți să își transporte explozivii și mortierele peste acest șanț, cu forța brațelor. Dacă vor fi nevoiți să își scoată armele la lumină, creștea riscul de a fi observați și prinși asupra faptului. Iar în acest caz, observarea și prinderea vor avea loc exact în fața casei lui Omar Yussef; poate vor trage lunetiștii, cu pușcile, sau elicopterele, cu proiectile, sau tunurile, cu obuze, și totul se poate petrece tocmai atunci când el sau nepoții lui vor traversa strada. Nu voia ca Maryam să se gândească la toate acestea.

— Pentru că nemernicilor le stă în putere să o facă, a răspuns el.

Chiar și pe întuneric, și-a dat seama că Maryam nu îl crede. Doar el era cel care îi spunea mereu că ura oarbă față de soldați duce la o proastă înțelegere a tacticii armatei. Oamenii îi percepeau

ca pe niște simple animale nemiloase, făcând astfel primul pas către propria lor neomenie.

— Nu îți stă în fire să vorbești așa despre ei, Omar.

— Bine, atunci nu știu. Nu știu de ce fac asta. Nu vreau decât să plece, să putem astupa groapa asta nenorocită din drum.

Maryam a traversat camera. Ochii i se obișnuiseră cu întunericul. În plus, știa mai bine decât Omar Yussef să se ferească de obiectele de mobilier, fiindcă ea era cea care le ștergea de praf în fiecare săptămână. Și-a pus o mână pe umărul soțului ei, iar el i-a prins degetele cu mâna sa.

— Credeam că au venit să îl caute pe Jihad Awdeh, a spus ea.

La auzul acelui nume, Omar Yussef s-a cutremurat. Și l-a imaginat pe Jihad Awdeh ieșind din colțurile întunecate ale camerei, cu rânjetul lui feroce pe față. De ce oare îi menționase Maryam numele? Brusc, i-a trecut prin minte că probabil Maryam încerca să îi spună că israelienii știau de investigația lui asupra celor din Brigăzile Martirilor; că soldații veniseră lângă casa lui, știind că aici îl vor prinde pe Awdeh, pândindu-și victima.

— De ce să îl caute pe Jihad Awdeh la noi acasă?

— Nu la noi. În clădirea de vizavi. Tocmai s-a mutat în blocul de acolo.

— Care dintre ele?

— Cel în care stau Amjad și Leila.

Omar Yussef s-a uitat către clădirea de peste drum. Era un bloc pătrat, cu patru etaje, cu zeci de apartamente și o antenă înaltă de televiziune, de forma Turnului Eiffel, pe acoperiș. A cercetat ferestrele întunecate, în căutarea unei figuri răuvoitoare sau a umbrei căciulii de astrahan, ca cea a lui Saddam Hussein.

— Nu l-am văzut pe acolo.

— S-a mutat acum două zile. Mi-a spus Leila ieri. Este teribil de îngrijorată că vor veni soldații să arunce clădirea în aer sau că se va ajunge la împușcături. I-a cerut deja lui Jihad să nu îi posteze pe oamenii lui înarmați pe holuri când sunt copiii ei în preajmă.

— Și ce i-a răspuns?

— Din câte mi-a zis ea, a fost foarte politicos și a promis să țină armele în apartamentul său.

— Ce frumos din partea lui.

— S-a mutat aici împreună cu familia. Leila spune că și-a adus soția și pe cei doi copii.

Omar Yussef nu se gândise până acum că Jihad Awdeh ar putea fi soț și tată. Era ciudat să și-l imagineze cu o soție, în intimitate, sau legănându-și copiii pe genunchi. Și-l putea închipui pe Hussein Tamari, așa, voinic și gălăgios cum era, luptându-se în joacă cu fiul său. Dar refuza să prindă formă imaginea unui Awdeh absorbit de asemenea nevinovate plăceri domestice.

Omar Yussef se întreba dacă Jihad Awdeh știa că peste drum locuia profesorul de la școala ONU, care abia cu o zi în urmă îl înfruntase pe șeful lui, Tamari. Într-un fel sau altul, gândul unei asemenea vecinătăți cu Awdeh îl îngrijora mai mult decât dacă ar fi aflat că Hussein Tamari se mutase în casa alăturată. Era ceva imprevizibil în atitudinea lui Awdeh și, cu toate că știa de rolul jucat de Tamari în uciderea lui Louai, Omar Yussef credea că mai-marele Brigăzilor respecta codurile de onoare tribale pe care Awdeh le-ar disprețui. Awdeh avea ceva primitiv și lupesc, ceva care îi usca gura lui Omar Yussef. Când a pătruns în sediul lui Hussein Tamari, știa că acolo, cel puțin, era în siguranță. Tamari nu s-ar dezonora pe sine și familia sa ucigând un oaspete. Omar Yussef se întreba ce ar fi făcut dacă șeful ar fi fost Jihad Awdeh. Își zise că

ar fi fost obligat să acționeze cumva, dar nu era sigur că ar fi putut părăsi bârlogul militanților viu.

Excavatorul ajunsese la marginea drumului. Omar Yussef s-a îndepărtat puțin de fereastră, întrebându-se dacă nu cumva mecanicul va continua să sape până ce îi va tăia casa în două.

— Omar, arma ta! Ar putea să intre soldații și să o găsească, a spus Maryam.

— Nu este arma *mea*. Și, oricum, nu vor percheziționa casa. Cel puțin, nu cu un excavator mecanic.

Când excavatorul și-a scos cuva din șanț, din pământ a țâșnit un șuvoi de apă.

— Au spart țevile, a spus Maryam.

Apa s-a înălțat cu presiune timp de câteva clipe, reflectând lumina palidă și plumburie a lunii, filtrată prin norii grei, apoi a dispărut înapoi în șanț. Excavatorul a zăbovit pentru a-și afunda din nou cuva în pământ, dar apoi s-a întors și s-a îndepărtat. În urma lui a plecat și TAB-ul. Ultimul care a părăsit locul a fost tancul, huruind în timp ce se întorcea spre dealul care urma să îi ducă dincolo de Dehaisha, la Beit Sahour și la tabăra armatei.

Maryam a continuat să îi strângă mâna cu putere, până ce aproape a dispărut sunetul tancurilor, apoi strânsoarea a slăbit, iar Omar Yussef a putut să îi mângâie palma, în tăcere. A existat un moment în care s-a simțit oarecum calm, stând așa, în liniște și întuneric, cu soția lui. Apoi a revenit strânsoarea ei și i-a întrerupt reveria.

— A ce miroase? a întrebat ea.

În aerul rece, plutea un miros umed și rânced. În momentul în care l-au simțit, de la subsol au răsunat niște zgomote. Omar Yussef i-a auzit pe copiii lui Ramiz strigând și pe fiul său vorbindu-i apăsat soției sale. Ușa de la capătul scărilor s-a deschis, iar copiii au urcat treptele în fugă. Omar Yussef s-a

ridicat în picioare și s-a îndreptat spre hol. Fata cea mică plângea. Nadia o îmbrățișa pe surioara sa. Omar Yussef a observat că Nadia era calmă și tăcută. A zâmbit și a mângâiat-o pe obraz. Ramiz a urcat scările cu micuțul Omar, care mormăia, pe jumătate încă adormit. Îndreptându-și privirile către părinții săi, l-a așezat pe copil într-un fotoliu.

— Subsolul este inundat, a spus el, grăbindu-se să coboare scările.

Omar Yussef l-a urmat. La baza scării, ultimele două trepte erau deja sub apă. În întuneric, apa părea neagră, dar Omar Yussef și-a dat seama, după miros, că venea din canalizare. Țeava spartă de excavator își deversa conținutul în casa lui. Și-a scos pantofii și șosetele, a făcut ciorapii ghem și i-a pus pe a cincea treaptă, în interiorul pantofilor, după care a înaintat anevoie prin apa mizerabilă. Ramiz și Sara au trecut în grabă pe lângă el, ducând salteaua subțire, din burete, a copiilor și laptopul lui Ramiz.

Omar Yussef s-a dus către ușa din spate, a deschis-o și a început să scoată murdăria afară, în noaptea grea, cu un făraș. Îl durea spatele tot aplecându-se până la nivelul apei și aruncând conținutul fărașului pe treptele subsolului. Zoaiele reci îi ajungeau acum până aproape de genunchi. Răceala lor îi calmase durerea din picior, dar îi venea să vomite din cauza mirosului. I se părea nimerită situația fără ieșire în care se afla – aceea de a încerca să dea murdăria afară din casa lui, cu unelte rudimentare. Exact acest lucru încerca să facă de la arestarea lui George Saba. Mintea îi fusese plină de furie și frică, de frustrare și intensă concentrare, din clipa în care fata aceea, Zubeida, intrase în clasa lui cu vestea despre raidul asupra casei lui George. Acum, mizeria întregului oraș se afla aici, materială și dezgustătoare, i se lipea de picioare și-i provoca silă.

S-a oprit și și-a îndreptat încet, spatele. A privit afară, în întunericul nopții. Mâine vor repara țevile. Vor curăța subsolul și, în curând, nepoții lui vor putea să doarmă din nou aici. Dar mirosul nu se va duce așa de ușor. Duhoarea îi va rămâne în nări, iar în somn va simți mizeria târându-i-se pe piele.

Capitolul 18

Omar Yussef a căzut la pat, bolnav. Răceala a urcat dinspre picioare, după noaptea în care se cufundase în mizeria rece ca gheața, din subsolul casei. Până la ora când municipalitatea a reușit să oprească scurgerea apelor menajere prin țevi, iar Omar Yussef să azvârle mizeria din casă cu ajutorul unei oale, genunchii îi erau țepeni și îi ardea pielea la cea mai mică atingere. Îl durea spatele. Fața îi era umedă și lipicioasă. Inima îi bătea nebunește.

Maryam l-a trimis pe soțul ei sus, să se odihnească, apoi a chemat vecinii să o ajute să curețe cu lopata cei câțiva centimetri de mizerie rămași la subsol, și să frece gresia până când se va domoli duhoarea de canal. El stătea întins în pat. Spatele îi pulsa, ca și cum un copil l-ar fi lovit în ritmul bătăilor inimii. Va trebui să oprească investigația pentru o zi sau două, pentru a face reparațiile de care

era nevoie în casă. Trebuia să se refacă după eforturile din noaptea abia încheiată. Însă nici el, nici George Saba nu își permiteau să irosească acest timp. A încercat să se ridice în capul oaselor, dar spatele i s-a împotrivit și a căzut la loc, înghețat de frig, deși Maryam aprinsese radiatorul. Era, totuși, foarte cald în cameră, așa că și-a descheiat cămașa până la burtă. Pe părul de deasupra buricului erau picături de sudoare. Cu toate acestea, lui îi era frig. Îi era frig, când ar fi trebuit să îi fie cald, era slăbit și avea frisoane, când ar fi trebuit să fie viguros și să lupte cu putere împotriva nedreptății făcute lui George. Și l-a închipuit pe prietenul său în celula înghețată din sediul poliției. Se întreba ce ar spune dacă l-ar vedea pe Omar Yussef zăcând în pat, cu cămașa deschisă peste abdomenul uscățiv și transpirat, într-o cameră în care radiatorul era dat la maximum.

Cineva a bătut la ușă. Vecina sa, Leila Salman, a băgat capul înăuntru. Era o femeie veselă, care lucra pe post de secretară a decanului universității locale. Lui Omar Yussef îi plăcea compania ei, pentru că era una dintre puținele persoane cunoscute de el care se arăta mai puțin interesată de intifada, decât de istoria artei, rețetele de găluști umplute cu carne tocată sau arheologie. Nu avea încă patruzeci de ani, și se îngrășase destul de mult după nașterea ultimului copil, în urmă cu patru ani. Avea o rotunjime maternă, care îl făcea pe Omar să își închipuie cum ar fi să o atingă, să o țină în brațe. Medita adesea, în joacă, la ce s-ar putea întâmpla dacă ea ar intra în dormitorul lui, dar acele fantezii nu includeau, de obicei, această neputință, cauzată de febră și durerea acută de spate. Ea a intrat în grabă, îmbrăcată într-un trening gri, vechi, și mănuși roz, de bucătărie, iar în mână ținea o ceașcă de cafea, pe care i-a întins-o.

— Am făcut-o *sa'ada*, Abu Ramiz, așa cum îți place, a spus Leila.

Omar Yussef a încercat să se ridice, pentru a primi cafeaua, dar durerea de spate l-a săgetat și s-a prăbușit la loc. Leila a pus cafeaua pe măsuța de noapte și a ridicat un genunchi pe pat. L-a apucat pe Omar Yussef de subsuori și l-a îndreptat. Strigătul lui de durere a fost înăbușit de sânii ei mari, într-un mod cu totul caraghios. Omar Yussef a blestemat figura patetică pe care o făcea în fața unei femei de care se simțea atras. Ea s-a așezat pe marginea patului și i-a dat cafeaua.

— Umm Ramiz m-a rugat să vin să vă ajut, a spus ea. Ce mizerie e jos!

La auzul numelui soției sale, lui Omar Yussef i s-a făcut rușine de fanteziile sale cu Leila. A băut cafeaua, respirând anevoie.

— Leila, mulțumesc pentru tot.

— Pentru ce altceva sunt făcuți vecinii, Abu Ramiz?

Cafeaua avea acea consistență delicioasă, care îi plăcea lui Omar Yussef. A terminat de băut și i-a înapoiat Leilei ceașca, împreună cu farfurioara împodobită cu foiță aurie.

— Că tot veni vorba de vecini, după câte am auzit, aveți un nou-venit în bloc, a spus el.

— Nu doar în bloc. S-a mutat chiar în apartamentul vecin. Mă înspăimântă gândul că oamenii aceia cu toate armele lor sunt de cealaltă parte a zidului camerei în care dorm copiii mei.

— Este doar Jihad Awdeh cu familia sa?

— Cu familia, da. Soția și cei doi copii, cred. Dar tot timpul vin atâția oameni, cu tot felul de arme și mai-știu-eu-ce! Azi noapte eram convinsă că tancurile care au tăiat strada veniseră să îl ridice pe el, sau să ne distrugă tot blocul. Aștept noaptea în care se va întâmpla și asta, sunt sigură că va veni.

— Eu sunt sigur că nu se va petrece așa ceva, Leila.

— Atunci, ești singurul care nutrește o asemenea speranță. Chiar și Brigăzile Martirilor se pregătesc de asta.

— Ce vrei să spui? Își consolidează apartamentul?

— Nu, plănuiesc unde să fugă ca să se ascundă. M-am dus la Jihad Awdeh să îl rog să își țină armele în apartament, să nu le vadă copiii mei pe hol, când ies la joacă. S-a purtat foarte frumos cu mine. Mi-a zis că va ține armele ascunse. Părea că mă place, așa că l-am întrebat dacă nu este îngrijorat că vor veni israelienii după el.

— Ce a zis?

— A zis: „Surioară, văd că îți faci griji că îi voi aduce pe evrei pe capul vostru. Nu îți fie teamă. Dacă invadează orașul, voi părăsi apartamentul. În definitiv, familia mea se află aici, iar eu vreau să îi protejez. Plănuiesc să caut adăpost înăuntrul Bisericii Nașterii Domnului. Evreii nu vor îndrăzni să intre, așa că voi fi în siguranță acolo."

— S-ar ascunde înăuntrul bisericii? Nu are nicio urmă de respect.

— Nu cred că respectul are vreo însemnătate pentru el, Abu Ramiz. O să se lupte cu ei până la moarte, judecând după cantitatea de armament din apartamentul lui. Ar face orice să scape de israelieni, chiar dacă asta înseamnă să se ascundă în cripta în care s-a născut Iisus.

— Dar călugării i-ar da voie să intre?

— Depinde dacă îi amenință cu arma, nu-i așa? Nu oricine vrea să fie martir.

Leila s-a ridicat în picioare și a luat ceașca de cafea.

— Călugării trebuie să țină seama și de faptul că, interzicându-le accesul partizanilor în biserică, aceștia vor crede că toți creștinii din oraș sunt împotriva mișcării de rezistență. Oricum, toată lumea îi consideră trădători pe creștini. Acum ar obține și dovada, nu-i așa?

Omar Yussef a ascultat pașii Leilei pierzându-se către bucătărie: ceașca de cafea a zornăit când a pus-o jos, apoi a coborât scările, să ajute la curățenie.

Așadar, Jihad Awdeh se va ascunde în Biserica Nașterii Domnului când vor veni israelienii după el. Dacă va fi avertizat cu cinci minute înainte de sosirea lor, nu îi va lua mult să ajungă pe străzile înguste ale *souk-ului*. De acolo, nu va trebui decât să traverseze Piața Manger, pentru a ajunge în fața bisericii. Una dintre cele mai importante biserici din întreaga lume. Dacă preoții nu închid Poarta Umilinței înainte ca el să ajungă acolo, Awdeh va intra în biserică. Acolo ar fi în siguranță. Soldații nu vor îndrăzni să-l urmărească în întunericul bisericii maronii. Omar Yussef își imagina cum i-ar condamna lumea întreagă pe israelieni dacă ar trage cu arma într-o bazilică bizantină sau dacă l-ar împușca pe Jihad Awdeh pe scările în formă de evantai care duc la peștera unde s-a născut Iisus.

Era un plan menit să îl salveze pe Jihad Awdeh, dar s-ar putea dovedi un dezastru pentru orașul Betleem. Poate vor ataca, totuși, biserica. Poate vor fi uciși câțiva preoți. Sau poate îl dau ei afară din biserică pe Jihad Awdeh, iar musulmanii din oraș se vor întoarce împotriva creștinilor. Omar Yussef se întreba dacă nu ar fi cazul să transmită informația pe care o deținea cuiva din ierarhia bisericească. Fiind avertizați din timp, ar putea să încuie porțile și să îi lase afară pe luptătorii musulmani. Se va duce la Elias Bishara să îl avertizeze. Când îi va trece durerea de spate.

Omar Yussef voia să se întindă din nou, dar era imobilizat în poziția în care îl lăsase Leila. A încercat să se lase mai jos, dar nu a reușit decât să alunece într-o poziție arcuită, care îi provoca dureri. Cu mare efort, s-a lăsat pe o parte, rămânând astfel pentru a-și trage sufletul, gâfâind din pricina

efortului, în ritmul pulsațiilor pe care le simțea între coaste.

În această poziție l-a găsit Khamis Zeydan când se lăsa seara. Omar Yussef i-a auzit vocea energică venind de la parter, acompaniată de râsul lui Maryam. Femeia savura acest moment de criză, mânia provocată de ceea ce făcuseră israelienii fiind domolită de generozitatea cu care prietenii i-au venit în ajutor. Omar Yussef știa că inspectorul Zeydan va urca să îl vadă. S-a străduit să se întoarcă pe spate, dar nu se putea mișca. La intrarea lui Khamis Zeydan, sudoarea i se prelingea pe trup.

— Abu Ramiz, arăți groaznic.

Khamis Zeydan și-a tras un scaun la marginea patului. Era pe cale să se așeze, când a decis să îl întoarcă pe Omar Yussef într-o poziție mai confortabilă.

— Să te ajut să stai drept.

— Mă descurc și singur, a spus Omar Yussef.

— Chiar și așa.

Khamis Zeydan l-a ridicat pe prietenul său și i-a așezat o pernă la spate, la mijlocul tăbliei patului.

Omar Yussef i-a îndepărtat mâna.

— Lasă-mă în pace.

Khamis Zeydan își păstrase buna dispoziție cu care i se adresase lui Maryam și celor de jos. A făcut un semn glumeț cu proteza sa înmănușată în negru.

— Asta îmi amintește de zilele acelea din Damasc, când am fost împușcat în spate, după ce am scăpat din Iordania, în timpul lui Septembrie Negru[17]. Ți-am povestit? Regele Hussein aproape a reușit să mă aresteze, și am fost nevoit să fug peste

[17] Luna septembrie a anului 1970, când regele Hussein al Iordaniei a luat măsuri pentru a suprima încercarea organizațiilor palestiniene de a-l detrona; conflictul a dus la moartea a mii de oameni din ambele tabere; conflictul armat a durat până în iulie 1971 și s-a soldat cu expulzarea Organizației pentru Eliberarea Palestinei și a mii de palestinieni în Liban.

granița dintre Iordania și Siria, împreună cu Abu Bakr, îl știi, prietenul meu din Majdal, care se află acum în Gaza, lucrează pentru Serviciile de Spionaj. Dar știam că eram urmăriți. În cele din urmă, m-au împușcat când eram pe punctul de a pleca spre Liban. Doctorii au spus că am avut noroc că glonțul nu mi-a atins coloana vertebrală, altfel aș fi fost într-o situație mai gravă decât ești tu acum. Desigur, îmi imaginez că singura situație mai gravă decât a ta ar fi un glonț în șira spinării.

— Are cineva de gând să-mi plaseze și mie un glonț în șira spinării?

Khamis Zeydan a renunțat la atitudinea voioasă, de doctor aflat la căpătâiul pacientului.

— Este destul de posibil.

— Ai venit cu un mesaj din partea lor?

— Nu sunt mesagerul lor.

Inspectorul se înfuriase.

— Pari destul de mulțumit de tine, după ce le-ai dus mesajul care a ucis-o pe Dima Abdel Rahman.

— Încă mai gândești așa? Nu îmi vine să cred. Chiar mă crezi în stare să dezvălui informații care ar conduce la o crimă? Chiar dacă aș fi știut cu siguranță cine a ucis-o pe Dima Abdel Rahman, nu aș fi putut să îi conduc la ea.

— Știi cine sunt ucigașii.

— Nu. Dacă aș avea dovezi, i-aș aresta. După cum ți-am spus, bănuiesc că este vorba de o crimă de onoare. Tatăl sau fratele lui Louai credea că are un amant și a ucis-o pentru a o împiedica să dezonoreze memoria soțului ei. Ori, poate se întâlnea cu un bărbat, noaptea, în pădure; cineva a cărui patimă a scăpat de sub control. Dar nu pot dovedi nimic. Nu încă.

— Când am mers să îi vedem cadavrul, mi-ai zis că povestea are aspecte pe care eu nu le cunosc. Ce îmi ascunzi?

— Doar ceea ce nu îți va face bine.

— Pleacă! Dacă nu poți fi cinstit cu mine, nu vreau să intri în casa mea.

Khamis Zeydan l-a fixat cu privirea pe profesorul căzut la pat. Încetișor, i s-a adresat din nou:

— Am venit să îți spun că președintele a semnat ordinul pentru execuția lui George Saba. Au fixat data.

Omar Yussef a rămas tăcut și nemișcat.

— George va fi executat poimâine, la prânz.

— Nu, e prea puțin timp.

— Prea puțin timp pentru ce? Ca să îl reabilitezi? Nu îl poți ajuta, Abu Ramiz.

Khamis Zeydan și-a pus mâna cea sănătoasă pe piciorul lui Omar Yussef.

— Trebuie să te gândești la tine, la protecția ta și a familiei tale. George nu mai poate fi ajutat.

Chiar asta fac, mă protejez, își zise Omar Yussef. *Dacă George moare în acest mod dezgustător, pot să mă lege și pe mine la ochi și să mă pună la același stâlp de execuție, căci oricum din mine nu va mai rămâne nimic.*

— Trebuie să te însănătoșești și să te întorci la școală.

Omar Yussef l-a privit pe Khamis Zeydan cu curiozitate.

— Nu ai auzit că ies la pensie?

Khamis Zeydan a scuturat din cap.

— Șeful tău american, Steadman, spune în dreapta și în stânga că nu are de gând să te lase să ieși la pensie. O spune oricui stă să îl asculte. A venit chiar și la poliție de dimineață, să ne anunțe același lucru. Nu știu ce i-ai spus, dar dacă mai înainte voia să te pensionezi, acum pare gata să facă orice, numai să îți păstrezi slujba.

Apelul la sensibilitatea culturală are efecte uimitoare asupra unui snob liberal, care habar nu

are pe ce lume trăiește, își zise Omar Yussef. Dacă nu s-ar fi simțit atât de jalnic și de suspicios, i-ar fi făcut mare plăcere să îi împărtășească și lui Khamis Zeydan gluma, dar febra și execuția iminentă i-au înghețat zâmbetul pe buze.

— Steadman a zis că suplinitoarea nici nu mai lucrează și că a preluat el însuși clasele tale până când te întorci. Khamis Zeydan s-a ridicat și l-a bătut pe Omar Yussef peste picior.

— Ei bine, trebuie să plec. Allah să te ajute să te faci bine. Și du-te înapoi la școală.

— O să mă duc, a spus Omar Yussef. Mâine dimineață voi fi la post, la vechiul meu birou.

Khamis Zeydan a zâmbit, apoi a ieșit.

Omar Yussef i-a poruncit durerii să dispară. Avea mai puțin de două zile pentru a-l salva pe George Saba. Ar putea încerca să îl convingă pe judecător să schimbe verdictul. Ar putea să îi arate pistolul Webley și cartușele de tip MAG. Se cunoșteau, într-o oarecare măsură, de la întrunirea aceea, organizată de ONU în urmă cu câteva luni. Poate că judecătorul își va aminti de el.

Președintele semnase deja ordinul. Nimeni, cu excepția lui Omar Yussef, nu dorea să oprească execuția. Dar el era dator să încerce.

Era frig și întuneric. Ceasul electronic de pe măsuța de toaletă arunca o lumină roșie printre umbrele din cameră. Era ora șapte fix – George Saba era condamnat să moară în patruzeci și una de ore. Lui Omar Yussef i se părea că nu are la dispoziție decât câteva secunde. Și-a frecat fața și a privit către ceas. Era șapte și un minut, și totuși avea senzația că George era pregătit chiar în această clipă pentru a fi executat. La șapte și două minute, mulțimea s-ar aduna, bubuitul de tobe ar începe la șapte și trei minute, iar la și patru minute, Omar Yussef era sigur că totul s-ar termina pentru

prietenul său. Știa că în următoarele două zile va retrăi, minut cu minut, uciderea lui George. Acelea vor fi ultimele minute ale vieții lui George Saba. Asta dacă Omar Yussef nu va reuși să oprească ceasul.

Se întreba în ce direcție să își continue investigația. Poate felul în care a fost efectuată arestarea lui George să îi dea un indiciu, ceva care să demonstreze, dincolo de orice îndoială, că Tamari este responsabil de înscenarea aceasta. I se spusese în mod repetat că George și-a mărturisit fapta. Nu putea fi adevărat. Până acum, Omar Yussef nu a auzit decât relatarea denaturată a arestării, din gura elevei sale, Khadija Zubeida, în acea primă dimineață, la școală. Ce se spusese cu adevărat când polițiștii s-au dus acasă la George? Tatăl Khadijei făcea parte din brigada care efectuase arestarea. Omar Yussef se va duce la școală de dimineață, să o întrebe pe fată unde îl poate găsi pe tatăl ei. Îl va căuta pe Mahmoud Zubeida și îi va cere să îi relateze cum a decurs prinderea lui George. Trebuie să pună cap la cap detaliile acestei întâmplări, pentru a-l descoperi pe cel care a condus operațiunea.

Capitolul 19

Ploaia amenința să cadă, întunecând zorile și pișcându-i fața lui Omar Yussef cu sărutări de gheață, în timp ce el se îndrepta, cu capul adăpostit între umeri, spre Școala de Fete de pe lângă Agenția de Ajutor și Muncă a Națiunilor Unite. Adormise devreme, lipsindu-se de cină, atât de epuizat era de inundația din subsolul casei și de noaptea nedormită. S-a trezit devreme și a făcut un duș, lăsând apa fierbinte să i se prelingă pe spatele încordat. Îl mira faptul că se simțea atât de bine față de seara precedentă, când zăcuse întins în pat. Nici vântul rece, nici întunericul zorilor nu îl puteau descuraja. Termenul pe care îl avea la dispoziție pentru salvarea lui George era scurt, și pentru prima dată în ultimele zile, simțea că trupul îi este capabil de o

asemenea faptă. Îi venea să spună că se simțea mai tânăr după lunga noapte de somn.

Ceasul era aproape șapte. Copiii vor sosi într-un sfert de oră. Dacă informațiile lui Khamis Zeydan erau corecte, Steadman ar trebui să se afle în clasa de istorie acum, căutând câteva expresii necunoscute într-un dicționar englez-arab, pregătindu-se să le țină elevelor un curs în limba lui stranie, stricată. Sărmanul idiot era gata să se supună efortului chinuitor de a le vorbi fetelor în arabă și, chiar mai rău, de a se strădui să înțeleagă pronunția nedeslușită a adolescentelor, doar pentru a nu da impresia unui tip lipsit de sensibilitate culturală. Ei bine, până la sfârșitul lunii va descoperi că efortul său a fost zadarnic. Omar Yussef se va întoarce la catedra sa, pregătit pentru încă zece ani de profesorat. Le va învăța încă pe fetele din Dehaisha semnificația istoriei și a culturii lor, în timp ce Steadman va pleca spre genul de post îndepărtat al Națiunilor Unite în care Omar Yussef și-l imaginase întotdeauna, suportând totul cu răbdare, în vreo școală somaleză din spatele frontului, sau predându-le araba bosniacilor musulmani. Da, aceasta ar fi specialitatea lui. Omar Yussef a zâmbit. Acum, Steadman se va crede expert în problemele lumii arabe.

Omar Yussef a traversat strada către școală. Coloana cenușie, înaltă, în care era sculptată harta Palestinei, se topea în plumburiul cerului apăsător, astfel încât, la o primă privire, i s-a părut că fusese distrusă în vreun raid nocturn al israelienilor. Când a reușit să o izoleze printre umbrele dimineții, și-a dorit să fi dispărut, totuși. S-a oprit pentru a se uita la ea. Nu se putea abține; de fiecare dată când vedea sculptura, își fixa cu privirea, timp de câteva clipe, satul tatălui său, locul unde se născuse și el. Desigur, acesta era și scopul sculpturii, să perpetueze dorința reîntoarcerii pe acele meleaguri, în

comunitățile care încetaseră să mai existe, imortalizate însă în amintirile sentimentale ale bătrânilor, și atârnând de gâtul tinerilor, sub forma acestei pietre uriașe. Omar Yussef ura sculptura din fața sa.

Explozia l-a lovit pe Omar Yussef în piept ca pumnul unui campion la box. L-a aruncat pe spate, în noroiul din fața școlii. Timp de câteva clipe, a rămas în noroiul rece, incapabil să își revină din amețeală. Un val de fum negru se ridica dinspre intrarea școlii, împrăștiind un miros de cărbune. Omar Yussef a încercat să se liniștească. La început a crezut că se aflase în centrul exploziei, atât de puternic fusese suflul ei. Simțea că unda de șoc i-a străpuns toracele. Dar inima continua să îi bată. A înțeles atunci că detunătura avusese loc în școală. Cine putea fi înăuntru la această oră? Era prea devreme pentru Wafa. Portarul era probabil în școală, ocupat să facă curățenie – scaunul lui de lângă intrare era gol.

Omar Yussef privea fix, prin norul de fum. A văzut scaunul gol, de plastic. Apoi a auzit pe cineva pe coridor, apropiindu-se de intrare. Portarul se târa prin fumul negricios. Omar Yussef s-a ridicat în picioare și s-a aplecat peste el. În locul unde îl duruse spatele, simțea acum o rigiditate, pe care însă a ignorat-o. Fața portarului era neagră de fum și îi curgea sânge din nas.

— Abu Ramiz, ești aici? a întrebat portarul, surprins.

— Ce s-a întâmplat?

Portarul a tușit și a scuipat.

— Explozia a venit dinspre clasa dumitale, Abu Ramiz. Domnul Christopher e acolo.

Omar Yussef l-a tras pe portar către stradă și l-a lăsat în grija a două fete care ajunseseră devreme la școală.

— Du-te la brutăria de acolo, i-a spus uneia dintre copilele mute de uimire. Zi-le să sune la salvare.

Apoi s-a îndreptat către coridorul înecat în fum.

Geamurile de la clasa lui Omar Yussef erau împrăștiate pe partea stângă a coridorului. Sticla a scrâșnit sub pașii săi. A scos o batistă din buzunarul sacoului, cu care și-a acoperit gura și nasul. Cu fiecare răsuflare, mirosul amar de lemn ars câștiga teren în lupta cu apa de colonie în care își înmuia batista în fiecare dimineață. A început să tușească.

Ușa clasei de istorie atârna de o balama, într-un unghi de patruzeci și cinci de grade. Omar Yussef a împins-o într-o parte și a pătruns în încăpere. Rafturile de cărți erau în flăcări, iar câteva dintre băncile din primul rând zăceau răsturnate. Catedra fusese sfărâmată în atâtea bucăți, încât nu mai rămăsese din ea decât rama goală. În spatele ei, Omar Yussef a văzut o mână. Degetele erau îndoite, ca și cum ar fi încercat cu disperare să se prindă de podea, înfigându-și unghiile în linoleum. De surprindere, lui Omar Yussef i-au căzut brațele pe lângă corp și s-a înecat când a inspirat adânc, fără să vrea, fumul înțepător. Și-a astupat din nou gura cu batista și a respirat profund. Pe podeaua clasei se afla o mână retezată de corp. Trebuie să fie a lui Steadman. Portarul a spus că directorul se află aici, iar Omar Yussef, la rândul său, se așteptase să îl găsească pe american pregătindu-și lecțiile, așezat la această catedră.

Omar Yussef a pășit peste resturile catedrei. În spatele mâinii, fumul se ridica încă, dar s-a risipit îndată, dând la iveală ceea ce mai rămăsese din Christopher Steadman. Cămașa americanului era pârjolită în față. Explozia lăsase pe pielea lividă de pe stomac și de pe piept pete de negreală și zdrelituri de un roșu aprins. Era pe jumătate sprijinit de

partea de jos a bibliotecii înclinate, cuprinse de flăcări, iar capul îi era dat pe spate. Părea că se odihnește, sforăind ușor prin gura întredeschisă. Omar Yussef a crezut că poate este viu. S-a grăbit să ajungă lângă el și a îngenuncheat alături. Trebuia să îl îndepărteze de rafturile cu cărți, înainte ca focul să ajungă la el sau să îl sufoce fumul. A apucat corpul lui Steadman cu brațele făcute cârlig și l-a târât spre ușă. Americanul era greu. În timp ce se chinuia să îl târască, și-a ferit privirile. Scalpul îi era pârlit pe stânga, aceeași parte pe care își pierduse mâna. Ochii lui Steadman s-au deschis din pricina izbiturilor. Erau sticloși și albaștri. Omar Yussef aproape l-a scăpat din mâini atunci când capul s-a răsturnat pe spate către el, cu privirea aceea goală, de viței somnoros. Și-a dat seama că omul este mort, dar a continuat, totuși, să îl tragă spre coridor. Ochii îl usturau din pricina sudorii prelinse în ei și amestecate cu fum.

Trei adolescenți au năvălit în încăpere și l-au ajutat pe Omar Yussef să târască trupul pe coridor, și apoi spre ieșire.

— Ce s-a întâmplat, *ustaz*? a întrebat unul dintre ei. Este mort?

L-au întins pe Christopher Steadman pe treapta de la intrarea în școală. Omar Yussef i-a pipăit zadarnic gâtul, în căutarea pulsului. Și-a scos paltonul și l-a întins peste trupul gol, scalpul zdrelit și brațul lipsit de mână, ca să nu vadă ceilalți copii. Acesta era al doilea palton la care renunța în două zile. Pe primul îl cedase unui om care era ca și mort. De data acesta, o făcea în favoarea unui mort adevărat. Sudoarea de pe corpul lui Omar Yussef se răcise acum, când eforturile sale se încheiaseră și se îndepărtase de căldura focului. Erau prea mulți morții pentru care el renunțase la haine. Simțea că paltoanele lui se preschimbau în giulgiuri.

Oare cea din urmă haină a sa, care acum atârna în cuier, lângă ușa de la intrare, îi va servi lui însuși drept lințoliu? Era un hanorac negru, culoare potrivită unui mort.

Sirena ambulanței din tabăra de refugiați se îndrepta urlând către intrarea în școală. Trei medici au străpuns mulțimea de copii care se adunase. Erau pe punctul de a îndepărta paltonul de pe cadavru, când Omar Yussef i-a oprit.

— Așteptați până îl duceți în ambulanță, a spus el. Pentru demnitatea lui.

Medicii au încuviințat printr-o mișcare a capului și au împins corpul lui Steadman pe o targă ușoară, de culoare portocalie. Doi dintre ei l-au dus la ambulanță, în timp ce al treilea a examinat rănile portarului. Omar Yussef se mira că moartea îl făcuse să se gândească la demnitatea lui Steadman. Mortul își fluturase prea mult mândria când era în viață, și de aceea lui Omar Yussef nu îi păsase de ea. Acum era singurul care dorea s-o apere.

A sosit mașina pompierilor. Aceștia au întins un furtun de-a lungul coridorului și au început să toarne apă în clasa de istorie.

Câțiva copii plângeau, dar majoritatea erau posaci și tăcuți. Omar Yussef rămăsese pe treptele școlii.

— Domnul director Steadman a fost ucis. Încă nu știm ce s-a întâmplat, dar, după cum vedeți, nu se pot ține cursuri azi. Duceți-vă acasă acum și spuneți-le copiilor din schimbul de după-amiază să nu vină azi la școală.

În vreme ce mulțimea de copii se împrăștia, a sosit Khamis Zeydan, cu două jeepuri. Omar Yussef l-a privit pe inspectorul de poliție apropiindu-se. Ceva din privirea lui Khamis Zeydan îi sugera că nu se așteptase să îl vadă pe vechiul său coleg de facultate la intrarea în școală, dându-le ordine

copiilor. Atunci a înțeles Omar Yussef. Cineva intenționase să îl ucidă pe profesorul din clasa de istorie. Nimeni nu avea vreun motiv să dorească moartea lui Steadman. Bomba – pentru că sigur fusese o bombă – îi era destinată lui Omar Yussef.

— Abu Ramiz, ce s-a întâmplat aici? a întrebat Khamis Zeydan.

— O bombă. A explodat în clasa de istorie. Steadman se pregătea să îmi țină locul la curs. Explozia l-a ucis. Acum un minut l-a luat salvarea.

— De ce îți ținea americanul locul?

Lui Omar Yussef i s-a părut că vocea lui Khamis Zeydan trădează o umbră de dezamăgire. Își amintea că îi spusese cu o zi înainte că se va întoarce la școală în această dimineață. Oare Khamis Zeydan pusese bomba? Sau a transmis informația, așa cum Omar Yussef bănuia că făcuse și în cazul morții Dimei Abdel Rahman? Simțind din nou fumul în gât, Omar Yussef a început să tușească până i-au dat lacrimile. Khamis Zeydan și-a întins mâna către brațul lui, dar el s-a ferit.

— Îmi ținea locul, a îngăimat Omar Yussef, deoarece i-am spus că în ochii celor din tabără ar fi o insultă la adresa mea dacă ar păstra-o pe suplinitoare.

— Se afla în clasă la cererea ta?

— Nu, nu direct. Doar în parte.

— Așa, care va să zică.

Khamis Zeydan s-a uitat la el îndelung, capul i s-a întors la stânga, dar ochii îl fixau în continuare pe Omar Yussef.

— Vrei să spui că a murit la comanda mea?

Omar Yussef era furios.

— Nu este adevărat că încerca să scape de tine? În ciuda recentelor lui dezmințiri publice, avea încă de gând să te forțeze să ieși la pensie.

— Ești nebun.

— Ascultă-mă, Abu Ramiz, te-ai amestecat în niște treburi smintite, în ultima vreme. Nu știu cu cine te-ai asociat sau ce fac ei pentru tine, dar știu că te-ai dus la sediul lui Hussein Tamari acum două zile.

— M-ai pus sub urmărire?

— Îi urmăresc pe cei care intră și ies din ascunzătoarea lui Tamari. Ce făceai acolo?

— Știi foarte bine că încercam să îl ajut pe George Saba. Chiar mă crezi în stare să aranjez cu Tamari ca americanul să fie ucis? De ce nu îi arestezi pe cei care i-au omorât pe Louai și pe Dima Abdel Rahman? Ei sunt cei care i-au înscenat totul lui George, ei sunt cei care au pus bomba. Nu înțelegi că vor să mă ucidă? Credeau că voi fi în clasă. Tu, mai ales, știai asta foarte bine.

— Ce vrei să insinuezi?

— Ți-am spus aseară că mă voi întoarce la școală în dimineața aceasta.

— Nu te-am crezut nicio secundă. Nici măcar nu credeam că te vei ridica din pat în dimineața aceasta. Ești mai rezistent decât credeam eu.

Khamis Zeydan a făcut un pas în lături, pentru a-i lăsa pe pompieri să iasă de pe coridor. L-a oprit pe unul dintre ei.

— Ați localizat incendiul?

— Da, puteți intra acum.

— Știi ceva, Abu Ramiz, nu ar trebui să ne suspectăm unul pe altul, spuse Khamis Zeydan în șoaptă. Ar trebui să ne calmăm. Ce ar fi să preiei tu conducerea școlii și a angajaților și să te ocupi de curățenie? Eu o să încep investigația la locul exploziei.

Khamis Zeydan a intrat în școală cu jumătate din pluton. Ceilalți s-au așezat în semicerc, în fața intrării, înconjurați de vreo zece copii curioși, care rămăseseră prin apropiere. Omar Yussef a observat

că tatăl Khadijei Zubeida se afla în rândul polițiștilor postați cu puștile Kalașnikov printre noroaie. Venise la școală în această dimineață pentru a o întreba pe fată cum putea să îl găsească pe tatăl ei, iar acum el se afla aici. I-a întins mâna în semn de salut.

Polițistul era respectuos.

— O dimineață plină de fericire, *ustaz*, i-a urat el.

— O dimineață luminată, a răspuns Omar Yussef. Mahmoud, trebuie să vorbesc cu dumneata.

Omar Yussef a traversat coridorul, urmat de Mahmoud Zubeida. Polițistul a privit liniștit în clasa distrusă, unde colegii săi încercau să estimeze amploarea și sursa exploziei. *A văzut genul acesta de distrugeri de multe ori*, gândea Omar Yussef. *Nici nu îl îngrijorează că aceasta este clasa propriei sale fiice.*

Cei doi au intrat în biroul lui Steadman. Omar Yussef a închis ușa și i-a făcut un semn lui Mahmoud Zubeida să se așeze. După ce a încercat să își așeze Kalașnikov-ul în poală, dar nu a reușit, pentru că brațele fotoliului îi stăteau în cale, omul a lăsat arma pe podea. Și-a frecat mustața neagră cu dosul unui deget, neliniștit. Și-a dat jos bereta cu o lovitură și a prins-o la piept, ca un țăran din Evul Mediu, scoțându-și căciula în fața seniorului. Omar Yussef a rămas în picioare în spatele biroului.

— Mai întâi, Mahmoud, vreau să-ți mulțumesc că m-ai lăsat să mai rămân în sala de judecată zilele trecute, a spus Omar Yussef.

— Nu aveți pentru ce, *ustaz*. Pot să vă întreb dacă acela era tatăl colaboratorului? Bătrânul care plângea?

— Da, este un vechi prieten.

— Chiar dacă a crescut la ușa lui un colaborator, trebuie să respectăm suferința unui bătrân. Domnul știe că nu e vina tatălui dacă fiul este mârșav.

— Desigur.

Omar Yussef s-a aplecat în față.

— Mahmoud, vreau să îmi explici ce s-a întâmplat în timpul arestării lui George Saba. Khadija mi-a zis că te aflai acolo când a fost ridicat. Relatarea ei mi s-a părut foarte interesantă. Poți să îmi povestești?

— De ce? Adică, de ce vă interesează asta, *ustaz*?

— Mahmoud, în această dimineață s-a petrecut ceva îngrozitor aici, chiar în clasa în care învață Khadija. Sper că vei înțelege că nu îți pot spune totul acum, dar îi voi împărtăși tot ce știu inspectorului Khamis Zeydan. Însă cred că este o legătură între ceea ce i s-a întâmplat domnului director Steadman și incidentul cu Saba.

— Cum ar putea un colaboraționist să fie implicat în moartea unui director de la o școală înființată de ONU?

— Nu este atât de simplu, Mahmoud. Dar te rog, de dragul fiicei tale, povestește-mi despre arestare.

Mahmoud Zubeida părea îngrijorat. Chipul îi trăda nedumerirea. *E un om simplu*, și-a zis Omar Yussef, *care nu știe dacă va da de belea cu Khamis Zeydan, sau chiar cu Hussein Tamari, vorbind cu mine. Dar este atât de prostănac, încât se simte intimidat și gata să primească ordine de la oricine s-ar afla în spatele unui birou.*

— Ne-am dus la Beit Jala devreme, a spus Mahmoud Zubeida. Eram cu trei jeepuri. Am spart ușa de la intrare. Nu puteam aștepta să ne deschidă cineva, deoarece comandantul ne-a spus că George Saba este periculos. Ne poate ataca sau se poate sinucide cu o capsulă cu cianură. Israelienii

le dau otravă colaboratorilor, în caz că sunt prinși, știi dumneata.

— Cine era comandantul?

— Maiorul Awdeh.

— Jihad Awdeh?

— Maiorul Jihad, da.

— Este maior?

— La Securitate. În dimineața aceea am fost repartizați să colaborăm cu detectivii lui.

— Ce s-a întâmplat după ce ați intrat?

— L-am pus pe creștin la perete.

— S-a opus?

— Nu, se purta ca un laș, îi era frică.

— A mărturisit?

— Imediat. A zis: „Știu despre ce este vorba".

— Maiorul Jihad l-a informat care sunt acuzațiile?

— Da, i-a spus că este acuzat de colaborare cu Forțele de Ocupație în cazul morții lui Louai Abdel Rahman.

— Iar George Saba și-a recunoscut vinovăția?

— Da.

— Jihad Awdeh i-a spus de ce e acuzat, iar Saba a răspuns: „Știu despre ce este vorba".

Mahmoud Zubeida a făcut o pauză.

— Nu, a mărturisit chiar înainte ca maiorul să îl informeze despre acuzații.

— Deci poate mărturisea o altă vină?

— Nu înțeleg.

— A zis că știe de ce ați venit să îl arestați. Dar poate se înșela în privința motivului. A părut surprins când maiorul Jihad i-a spus de ce e acuzat?

— Nu îmi amintesc, *ustaz*. Îmi pare rău.

— A mai spus maiorul Jihad și altceva?

— După câte îmi amintesc, nu.

— Tu l-ai dus pe Saba la jeep?

— Da. Am mers cu el în mașină până la închisoare.

— A fost liniștit în mașină?

— Da, era foarte speriat, s-a purtat ca un laș, cum am zis.

Mahmoud Zubeida a zâmbit. Dinții lui aveau culoarea fildeșului vechi, din cauză că obișnuia să mestece frunze de betel.

— Maiorul Jihad l-a speriat destul de tare.

— Cum?

— Când se îndrepta către ieșire, a făcut așa.

Polițistul a mimat gestul tăierii gâtului. A râs încet și adânc, printre dinții pătați, ca un idiot din desenele animate.

— Creștinul s-a făcut alb la față.

Omar Yussef își amintea gestul pe care i-l descrisese George Saba în celula sa. Jihad Awdeh făcuse gestul de a trece degetul peste gât în seara când George i-a alungat pe el și pe Hussein Tamari de pe acoperișul casei lui. Așadar, a repetat gestul când Tamari l-a trimis să îl aresteze pe George pentru colaboraționism. Omar Yussef își amintea cât de neliniștitoare fusese discuția cu Jihad Awdeh când se dusese la sediul partizanilor, în urmă cu două zile. Nici nu își putea imagina teroarea pe care o sădise în inima lui George bucuria lui Awdeh, născută din răzbunare.

— Mulțumesc, Mahmoud.

Omar Yussef s-a așezat în scaunul lui Steadman.

— Ar fi mai bine să te întorci la postul tău, să nu se supere inspectorul Zeydan că ai plecat.

— Aveți dreptate, *ustaz*.

Polițistul s-a ridicat, trăgându-și bereta pe cap, până la ochi.

— Mulțumesc.

Când Mahmoud Zubeida a părăsit încăperea, a intrat secretara școlii.

— Complimente, Abu Ramiz.

— Omagiile mele, Wafa.

— Ai venit să ajuți la curățenie?

Omar Yussef și-a pus palmele pe biroul de lemn nelăcuit. Nu avea timp să îi organizeze pe muncitori și pe profesori. Execuția lui George Saba era programată să aibă loc peste douăzeci și opt de ore. Dar el nu știa cum să continue. Avea nevoie de ajutorul poliției, dar Khamis Zeydan era fie disprețuitor față de bănuielile lui, fie implicat în mușamalizare. Nu avea rost să alerge prin tot orașul, pentru a vorbi cu oficiali de rang inferior. Aceștia nu ar face decât să îl trimită la Khamis Zeydan sau să îl sfătuiască să nu atragă urgia Brigăzilor asupra sa. Ei bine, această urgie se manifestase deja cu prisosință. Martori îi erau o clasă făcută scrum și un american mort. Ar fi mai înțelept din partea lui să stea pe lângă polițiști o vreme, cât cercetează ei locul exploziei. Deși îl bănuia pe Khamis Zeydan de colaborare cu criminalii, nimeni nu va îndrăzni să îl ucidă în școala plină de polițiști, muncitori și profesori. Ar putea să rămână aici, să reflecteze serios la ce avea de făcut.

— Wafa, spune-le celorlalți profesori să își verifice clasele, să vadă ce este stricat. Eu o să sun la biroul din Ierusalim, să ne trimită muncitori care să repare totul.

Wafa a încuviințat din cap.

— Crezi că vor trimite un alt american să se ocupe de școală, Abu Ramiz?

— Nu m-am gândit la asta, Wafa.

Secretara a zâmbit.

— Presupun că acum nu mai ai motiv să ieși la pensie.

— Wafa, ești îngrozitoare!

Wafa a închis ușa, râzând.

Omar Yussef a rămas în camera cufundată în tăcere, ascultând sunetele îndepărtate care veneau dinspre clasa distrusă. Wafa avea dreptate: nu mai

avea de înfruntat un șef care voia să scape de el. Antipaticul inspector școlar al guvernului va fi nevoit să își exercite influența asupra unui nou director, dar de data aceasta, Omar Yussef va fi pregătit să se apere mult mai eficient. Deodată, perspectivele sale profesionale se arătau mai grozave decât fuseseră în ultimele luni. Pentru prima dată de când Steadman începuse să facă totul pentru ca el să părăsească școala, simțea că are ceva de pierdut. O clipă, i-a trecut prin minte că încercarea de a-l salva pe George Saba îi pune în primejdie această nouă securitate. Imediat, i s-a făcut rușine de acest gând egoist, dar nu l-a dat uitării.

A deschis micul aparat de radio pe care Steadman îl ținea pe un raft, în spatele biroului. A căutat postul local de radio al guvernului. Poate vor anunța grațierea lui George Saba, sau vreo altă știre despre cazul acesta. Chiar dacă erau vești proaste, voia să le audă cât timp stătea în acest birou, gândindu-se la ce avea de făcut. Ar putea să fie și vreo știre despre atacul cu bombă de la școală. A ridicat receptorul și a format numărul biroului ONU din Ierusalim.

Capitolul 20

Radio Betleem și-a întrerupt emisiunea de dezbateri matinale cu o informație despre un nou martir. Acest martir și-a dat viața, intona prezentatorul, detonând o bombă pe care a transportat-o la Ierusalim. A murit pe o stradă, lângă o piață numită Mahaneh Yehuda. Nu aveau deocamdată alte amănunte, dar prezentatorul a promis să revină cu informații despre identitatea martirului și numărul de morți de îndată ce le va primi. Solemnitatea din vocea lui nu reușea să-i mascheze entuziasmul.

Omar Yussef aștepta în biroul lui Christopher Steadman să îl sune cineva de la sediul ONU din Ierusalim, să îi spună când vor veni muncitorii pentru a repara clasa distrusă în explozia din dimineața aceea. Poliția a terminat de scotocit prin

clasa nimicită, iar acum, cu toți elevii trimiși acasă, clădirea era cufundată în tăcere.

Discuțiile de la radio s-au îndreptat către speculații privind originea martirului. Unul dintre comentatori susținea că în prezent este mai ușor să intri în Ierusalim dinspre Ramallah, așadar omul venea probabil dintr-acolo. Pe de altă parte, i se părea puțin probabil să vină dinspre Betleem, întrucât erau atât de mulți soldați care păzeau granițele orașului, acolo unde militanții trăgeau cu arma peste vale, dinspre Beit Jala, și i-ar fi fost imposibil să se strecoare pe lângă ei. Prezentatorul a revenit cu estimarea numărului de morți. A spus că opt ocupatori erau declarați morți. Omar Yussef a pufnit batjocoritor. Cumpărători de chilipiruri, acești ocupatori. Aflați în operațiunea militară de a cumpăra pește proaspăt, un mănunchi de coriandru și chiloți de doi dolari.

Omar Yussef își amintea de unica lui vizită în piața unde murise cel cu bomba. I se păruse respingătoare, murdară și gălăgioasă, plină de oameni care aveau o antipatie mai accentuată decât de obicei față de arabi. Asta se întâmpla în urmă cu doi ani, dar la venirea militantului palestinian, oamenii de acolo aveau probabil aceleași fețe și duceau aceleași vieți identice în simplitatea lor. Nu îi putea categoriza drept ocupatori, indiferent ce îi spuneau guvernul și poporul din care făcea parte. Ura aceste expresii. Ele simplificau totul, permițându-le compatrioților lui să ignore grozăvia uciderii unui bunic sau a unei soții de către unul de-al lor. Știa că la anunțarea numelui celui cu bomba, se aștepta de la familia mortului să sărbătorească. Oamenii care l-au trimis pe puști la moarte vor asalta casa acestuia și vor trage cu armele Kalașnikov în aer. Ce motiv avea familia să se bucure? Pierderea

unui fiu? Distrugerea casei lor în iminentele represalii armate?

Zidul din fața lui Omar Yussef era ascuns în spatele a patru fișete. De un cenușiu guvernamental, ele erau aproape de aceeași înălțime cu el. În trecut, când intrase în biroul directorului, stătuse întotdeauna cu spatele la ele, și mai că nu le observase. Acum se gândea că trebuie să îl fi apăsat în mod supărător pe director. Cabinetele amenințau să scuipe afară ani întregi de hârțoage inutile, care aveau să inunde biroul.

Omar Yussef și-a trecut un deget peste titlurile lipite pe fiecare sertar. Primele două conțineau dosarele școlare ale elevilor. Al doilea era plin cu actele contabile ale școlii. Omar Yussef s-a oprit la ultimul. Era marcat: „Personal". Și-a îndoit genunchii cu un geamăt de durere și a deschis sertarul de jos. Și-a plimbat degetele peste capătul dosarelor. Tipărit pe marginea roz, a citit numele său: SIRHAN, OMAR YUSSEF SUBHI. Se gândi ce să facă dacă ar intra Wafa și l-ar vedea uitându-se în dosarele de personal, care erau confidențiale. Nu ar avea nicio importanță. Wafa nu părea prea întristată de dispariția din peisaj a lui Steadman, iar dacă intra altcineva, nu și-ar da seama ce se află în acel sertar.

Omar Yussef și-a scos dosarul. Avea o grosime de zece centimetri și avea nevoie de ambele mâini pentru a-l smulge din sertarul încărcat. Marginile dosarului erau înnegrite de murdăria multor mâini, mai pătat, credea el, decât celelalte dosare. A închis sertarul cu piciorul, a cărat dosarul soios până la masă și l-a trântit cu un zgomot surd.

Primele câteva pagini conțineau scrisoarea sa de intenție pentru angajarea la Școala de Fete de pe lângă Agenția de Ajutor și Muncă a Națiunilor Unite și referințele de la Școala Catolică. O fotografie

alb-negru, de tip pașaport, era prinsă cu o agrafă ruginită de colțul ei. Omar Yussef a observat că pe atunci mustața nu îi albise încă în totalitate. Fusese făcută cu numai zece ani în urmă. A mângâiat mustața din fotografie și apoi și-a trecut degetele printre firele zbârlite de păr de pe buza superioară. Poate ar fi cazul să o radă. Îl făcea să pară mai bătrân decât era în realitate, mai ales pentru că părul care îi mai rămăsese era și el alb. Probabil că ideea lui Steadman, de a-l convinge să iasă la pensie, venea din faptul că arăta destul de bătrân pentru a fi considerat pensionar. Dacă și-ar rade mustața și și-ar vopsi părul, următorul director nu l-ar mai considera un moșneag care trebuie îndepărtat pentru a face loc tinerilor. Cu un creion, a colorat mustața din fotografie în cenușiul pielii. A luat un stilou și a adăugat fire negre de păr. S-a uitat apoi la omul din fotografie. Cu alt păr și buza curată, mai putea să treacă drept un bărbat de patruzeci și cinci de ani. Apoi și-a amintit că cel din fotografie avea exact patruzeci și cinci de ani, și mulțumi cerului că renunțase la stilul de viață pe care îl ducea atunci. A atins cu vârful unui deget zona de sub ochi și a pipăit pielea moale de acolo, apoi s-a uitat mai de aproape la fotografie și a descoperit că ochii îi erau mai puhavi în urmă cu un deceniu, când se culca întotdeauna în zori, iar uneori nu dormea deloc, atât de aţâţat era de tăria whisky-ului. O va ruga pe Maryam să îi cumpere niște vopsea de păr și își va rade mustața.

Omar Yussef a citit scrisoarea de recomandare scrisă de conducerea Școlii Catolice. Directorul, care lucrase alături de Omar Yussef timp de douăzeci de ani, dădea vina pentru plecarea lui Omar Yussef pe reducerile bugetare, lucru pentru care Omar Yussef îi mulțumea acum, așezat în scaunul directorului numit de ONU. Bătrânul Brahim nu

raportase că fusese forțat să scape de Omar Yussef de către inspectorul școlar, Abu Sway.

Apoi Omar Yussef a aruncat o privire peste rapoartele scrise de primul său director de la școala ONU. Era un irlandez pe nume Fergus, care îi plăcuse lui Omar Yussef. Erau evaluări excelente. Dar s-a oprit când a ajuns la raportul următorului director. Postul îi aparținea pe atunci unei doamne din Spania. Pilar îl precedase pe Steadman, iar Omar Yussef păstrase o amintire dragă a celor patru ani în care școala se aflase sub conducerea ei. Era puțin mai tânără decât el, iar lui îi făcea plăcere să flirteze nevinovat cu ea, printr-un schimb de replici glumețe. Își amintea cum râdea ca o adolescentă, când îi spunea ce elegantă este cu eșarfele ei Gucci și ochelarii de soare Fendi. Nu era căsătorită, și adesea lua cina cu familia lui. Cu toate acestea, îi critica aspru abilitățile didactice în evaluările ei anuale. Scrisese că era prea bătrân pentru a mai învăța metode didactice moderne și că nu se adaptase la noua programă școlară, promulgată de președinte în momentul în care guvernul a preluat rețeaua de școli de la Administrația Civilă Israeliană.

Omar Yussef a frunzărit restul dosarului. Mai era o evaluare negativă scrisă de Pilar, și apoi o scrisoare pe care o lăsase în dosar pentru Steadman, când preluase el postul, în urmă cu un an. Spunea că Omar Yussef este un angajat dificil și că ea începuse deja demersurile pentru obținerea unui ordin de demitere din partea inspectorului școlar guvernamental. Demiterea sa. Poate că Abu Sway se folosise de scrisoare pentru a-i forța mâna lui Steadman să îl dea afară, iar americanul, în schimb, încercase să îi ofere lui Omar Yussef o ieșire onorabilă din această situație. Restul dosarului conținea scrisori de la părinții care se plângeau că

vorbește în termeni negativi despre viața politică și că ține prea multe eleve după ore ca pedeapsă. Nu exista nicio evaluare scrisă de Steadman.

Omar Yussef a închis dosarul. Era uluit. Se înșelase în privința lui Steadman. A regretat imediat gluma legată de interdicția de a face baie în timpul Ramadanului și toate cuvintele aspre adresate sărmanului om. Cu glas tare, i-a cerut iertare americanului. Acum era mort, iar Omar Yussef știa că nu va mai avea șansa de a corecta lipsa de respect pe care i-o arătase lui Steadman când era în viață. Toate vorbele ostile pe care i le mârâise în față se întorceau acum să îl lovească peste gura care le rostise. S-a gândit să caute prin fișetele cenușii dosarul de personal al lui Steadman. I-ar putea suna părinții, în Statele Unite, să îi informeze despre moartea lui, dar și-a dat seama că în sediul din Ierusalim există o persoană a cărei datorie era să facă asta.

Tristețea pe care o simțea Omar Yussef pentru că îl înțelesese greșit pe Steadman îi alimenta furia la adresa spanioloaicei. Ce o determinase să adopte un comportament duplicitar? Întotdeauna crezuse că doar oamenii ca Hussein Tamari și Khamis Zeydan trebuiau să fie atenți la fățărnicia celorlalți. Duplicitatea și jocul la cacialma îi înconjurau din toate părțile, le ocupau fiecare gând. Dar el era un profesor de școală. De ce să fie forțat să se păzească de eventuale trădări? Îl dezgusta. Nu era de ajuns că investigația cazului lui George Saba îl trăgea pe alei murdare și întunecoase, unde îl pândeau pericole ascunse? I-a trecut prin gând să scrie un protest furios la adresa acelei femei. Dar el nu avea voie să își vadă dosarul de personal, așadar cum ar putea justifica faptul că îi cunoștea conținutul? Dacă evaluările stăteau mărturie adevăratei ei firi, Pilar va folosi această încălcare a regulamentului drept pretext pentru a fi concediat.

Poate că flirtul lui nevinovat o iritase în secret. Sau poate se simțea respinsă, pentru că niciodată nu merseseră dincolo de flirt. Era posibil. Deși lui Omar Yussef i-ar fi părut indecent, europencele acestea aveau o moralitate care i s-ar fi părut șocantă până și celui mai progresist dintre arabi. Recunoștea că, având o soție bună, ca Maryam, nu fusese niciodată obligat să se confrunte cu o femeie care ascunde o mânie adâncă, și nici să trebuiască să înțeleagă dorințele unei femei nemăritate.

Omar Yussef a răsfoit în grabă dosarul și a scos din el foile albastre pe care iberica își scrisese evaluările, ca și scrisoarea pe care i-o lăsase lui Steadman. A rupt-o pe fiecare în opt, a făcut bucățelele ghem, și le-a aruncat în coșul de gunoi, care era gol. S-a uitat lung la bucățile de hârtie, cu amărăciune. A luat mingiuța de hârtie, a strâns-o cu putere în pumn și a azvârlit-o iar, cu forță, spre coșul de gunoi. S-a rostogolit pe lângă el, cu un sunet slab. Acum se simțea ceva mai bine.

Omar Yussef a dus dosarul înapoi și a îngenuncheat nesigur. L-a înghesuit printre celelalte dosare și a închis sertarul. S-a ridicat în picioare, dând din cap a neîncredere.

Zgomotul emis de aparatul de radio s-a schimbat. Trecuseră la o transmisie telefonică încărcată de electricitate statică, care i-a atras atenția lui Omar Yussef. Un reporter dădea ultimele informații despre atentatul sinucigaș cu bombă, din Ierusalim. „…Brigăzile Martirilor din Aqsa anunță într-o foaie distribuită mijloacelor media că eroul operațiunii de la piața Mahaneh Yehuda a fost Yunis Abdel Rahman, de loc din satul Irtas, districtul Betleem. Martirul avea nouăsprezece ani. Brigăzile Martirilor transmit felicitări familiei și satului…“

Cu respirația întretăiată, Omar Yussef s-a sprijinit de marginea biroului. Gazda emisiunii a repetat

informația. Comentatorul, care speculase că militantul era, după toate probabilitățile, din Ramallah, a spus că armata israeliană se va abate acum asupra Betleemului. Cu siguranță, a spus el, noua tactică de distrugere a caselor în care locuiesc familiile martirilor va aduce dezastrul asupra familiei Abdel Rahman, dar oamenii le vor sta alături, neclintiți. Omar Yussef a închis radioul.

De ce își dăduse Yunis Abdel Rahman viața în acest mod? Omar Yussef a recapitulat, mintal, conversația pe care o purtase cu Yunis, în ziua când a fost descoperit cadavrul Dimei. Băiatul se arătase mânios și ostil. Dar cei din Brigăzile Martirilor, pentru care îndeplinise această ultimă misiune, erau aceeași oameni care au furat afacerea familiei imediat după ce puternicul său frate mai mare fusese ucis. Omar Yussef era încredințat că Yunis știa că Tamari se făcea vinovat de moartea fratelui și a cumnatei sale. Își amintea de căutătura cruntă pe care băiatul le-o aruncase liderilor Brigăzilor la intrarea lor în sala unde era judecat George Saba. Lui Omar Yussef îi fusese întotdeauna imposibil să priceapă de ce s-ar sinucide cineva într-un atac cu bombă, dar cazul de față era mai straniu decât oricare altul cunoscut de el. Din câte putea deduce, prezenta elemente comune tuturor cazurilor de tineri din Dehaisha care mureau astfel. De regulă, aveau ceva de demonstrat. Unii erau instabili psihic, după ce fuseseră martori la moartea cuiva apropiat, ucis într-un atac israelian. Dar majoritatea sinucigașilor cu bombă voiau să le arate tuturor că nu erau cum îi credeau ceilalți, că erau altruiști, onorabili și curajoși. În general, viețile lor nu valorau – sau nu mai valorau – nimic din cauza vreunei indiscreții sau a vreunei încălcări a normelor sociale, iar ei încercau să își ispășească vina și să răscumpere reputația familiei prin martiriu. Ce

dorea să demonstreze Yunis Abdel Rahman? Poate era doar zdruncinat de uciderea fratelui și a cumnatei în grădina de zarzavat din fața casei. În urmă cu două zile, când îi vorbise atât de furios lui Omar Yussef, băiatul îi păruse devorat de gândul răzbunării, nu de disperare. Și-a amintit apoi rușinea din privirea lui Yunis. Oare băiatul a ucis-o pe Dima și apoi s-a aruncat în aer pentru a pune capăt vinovăției? Sau era implicat în moartea fratelui său, alături de Tamari?

Omar Yussef avea nevoie de timp, să chibzuiască. Pantalonii îi erau murdari, pentru că în momentul în care bomba a explodat în clasă, el a căzut în noroi. S-a gândit să se ducă acasă, să se schimbe și să chibzuiască la semnificația noilor elemente ale cazului, în tihna salonului său. Apoi s-a gândit la informația potrivit căreia misiunea lui Yunis Abdel Rahman fusese organizată de aripa locală a Brigăzilor Martirilor. Israelienii pot veni în Betleem să se răzbune pe militanții palestinieni. Când se va întâmpla acest lucru, planul lui Jihad Awdeh era să se refugieze la Biserica Nașterii Domnului. Înainte de a se duce acasă, să se schimbe, trebuia să meargă la biserică. Îl va avertiza pe Elias Bishara despre planul teroristului. Elias va găsi o cale de a-i interzice lui Jihad Awdeh intrarea în biserică.

Omar Yussef și-a pus sacoul și căciula. S-a aplecat și a luat ghemotocul de hârtie din coș. L-a strâns în mână, închipuindu-și că o apucă de gât pe directoarea spaniolă a școlii ONU. Femeia aceea atinsese paginile din mâna sa. Acum, când ea nu se mai afla aici, Omar Yussef îi șterse urmele înșelătoare. Într-un fel sau altul, totul putea fi eradicat. Yunis Abdel Rahman, care fusese plin de mânie când Omar Yussef l-a întâlnit, era acum o păstaie goală, spartă, gata să putrezească, mort

fără să fi lăsat niciun semn al trecerii sale prin lume. Își legase peste piept cureaua cu exploziv, dar explozia se petrecuse înăuntrul său.

Wafa și-a ridicat privirile când Omar Yussef a deschis ușa. Vorbea la telefon și a pus o mână peste receptor.

— Este directorul responsabil de întreținere din Ierusalim, a spus ea. Vor fi aici într-o oră. Vrei să vorbești cu el?

Omar Yussef a dat din cap, în semn că nu. I-a făcut semn cu mâna Wafei, în loc de bun rămas, apoi a ieșit pe coridor, călcând în picioare sticla spartă a geamului clasei. La ieșire, Mahmoud Zubeida stătea de pază pe un scaun de plastic, cu Kalașnikovul sprijinit de perete. Când l-a zărit pe Omar Yussef, și-a îndreptat spatele.

— Pacea fie cu tine, *ustaz*.

— Și cu tine. Allah să te țină în viață, a răspuns Omar Yussef, mijindu-și ochii din cauza vântului și ridicându-și gulerul sacoului.

Aerul părea rece și copleșitor, după zăpușeala din biroul lui Steadman. Omar Yussef a traversat strada noroioasă. Baritonul viguros al unui elicopter israelian mârâia amenințător de undeva, dintre nori. Omar Yussef l-a căutat din ochi pe Nayif, dar nu era nimeni în jur, cu excepția unei capre bălțate, cu capul într-un tomberon de gunoi. Omar Yussef s-a întors cu spatele către vânt. A aruncat boțul de hârtie albastră cât de departe a putut. Furtuna care se apropia l-a purtat până la o baltă de apă murdară din spatele unui tomberon de gunoi, plin ochi.

Capitolul 21

Un preot grec ortodox se sprijinea de marginea lustruită a altarului, veghind intrarea în peștera în care s-a născut Iisus. Își mângâia barba neagră și lungă, tot adunând firele groase de păr în pumn, ca o fetiță care își aranjează coada, privindu-l în același timp pe Omar Yussef, care traversa pardoseala pustie a Bisericii Nașterii Domnului. Ochii îi erau ascunși, înconjurați de umbre de un negru strălucitor, ca roba lui lungă și mitra cea scurtă, iar trăsăturile feței îi erau inflexibile, sub masca de ostilitate lenevă.

— Complimente, Părinte, a spus Omar Yussef, când a ajuns la colțul bisericii, lângă intrarea în peșteră.

Preotul a murmurat ceva atât de încet, încât probabil că nici el nu a auzit ce spune.

Omar Yussef și-a ascuns iritarea. Preotul era grec. Celelalte confesiuni religioase le permiteau localnicilor să devină preoți, dar grecii ortodocși îi aduceau aproape întotdeauna de la Atena, pentru a le fi preoți unor oameni despre care nu știau mai nimic. Importurile de acest tip duceau la situații în care preoții deveneau înstrăinați, grosolani și plini de resentimente, ca acesta. Omar Yussef și-a dat seama că nu erau prin preajmă turiști, pe care preotul să îi poată tiraniza, așa că probabil era într-o dispoziție proastă.

— Îl caut pe părintele Elias Bishara.

Preotul grec s-a uitat la pantalonii umezi și plini de noroi ai lui Omar Yussef. A ridicat o mână lipsită de vlagă și, cu un deget încovoiat și încheietura îndoită, a indicat o ușă mică, în transeptul nordic. Mâna s-a întors la dezmierdarea bărbii, lui Omar Yussef indicându-i-se astfel să plece.

În spatele ușii se afla Biserica Sf. Caterina. Franciscanii au construit-o pe o latură a Bisericii Nașterii Domnului, în secolul al nouăsprezecelea. Interiorul său de marmură albă era mut, așa că Omar Yussef a intrat în claustru. Coloanele medievale din granit căpătaseră o nuanță de cenușiu, care strălucea artificial în lumina sărăcăcioasă a cerului înnorat. La început, claustrul i s-a părut pustiu. În centrul curții se afla statuia unui bătrân în straie de călugăr. Apoi, în spatele statuii, Omar Yussef a zărit un preot îngenuncheat, cu capul aplecat pentru rugăciune. A recunoscut capul cu păr negru, creț și început de chelie al lui Elias Bishara.

Pe când Omar Yussef traversa dalele de piatră, preotul s-a ridicat și a zâmbit.

— Bine ai venit, Abu Ramiz.

— Ce mai faci, părinte Elias?

— Nu îmi spuneți „părinte“. Sună straniu pe buzele unui om care mi-a fost profesor încă din copilărie, a spus Elias. Ar trebui ca eu să vă numesc „fiul meu“?

— Nu îți este frig aici?

— Păi, acesta este scopul.

A cuprins cu privirea întreg claustrul.

— Disconfortul fizic îmi concentrează gândurile asupra rugăciunilor. Ca și acest bătrân nenorocit.

A făcut un gest către statuie.

Omar Yussef a privit în sus, la chipul cu barbă al siluetei cioplite. Nu găsea nimic spiritual în ea. Era lipsită de expresie, ca figura unui manechin din supermarket.

— Sfântul Ieronim?

— Da, sfântul și martirul nostru local, a spus Elias Bishara. Mă gândeam la prietenul nostru, George Saba, adineauri. Mi-am dat seama că îi urăsc pe musulmanii din oraș pentru ceea ce i-au făcut lui George. Îi urăsc pentru ortodoxia nechibzuită și pentru setea lor nebună de sacrificiu. Am venit aici, la picioarele lui Ieronim, să îmi amintească el că și noi, creștinii, am avut partea noastră de lunatici, care i-au respins ca niște fanatici pe cei care gândeau și se închinau altfel.

— Ca să nu mai amintim de cei care îi venerau pe martiri mai ceva ca pe însuși Dumnezeu, a spus Omar Yussef.

— Ai dreptate, Abu Ramiz. Traducerea în latină a Bibliei, făcută de acest Ieronim, a reprezentat versiunea oficială a Bisericii Romano-Catolice timp de o mie șase sute de ani. A fost o mare realizare pentru un pustnic din Betleem. Dar a distrus cariere și vieți ale acelor teologi care au îndrăznit să îi pună la îndoială dreapta credință; tot el decora mormintele martirilor cu atâtea lumânări, încât se

zicea că e un păgân care venerează lumina, și nu pe Dumnezeu.

Elias Bishara și-a scuturat roba de praful adunat în față, unde îngenunchease. A privit către pantalonii plini de noroi ai lui Omar Yussef.

— Ai căzut, *ustaz*?

Noroiul se transformase într-o crustă uscată pe pantalonii lui Omar Yussef. Sub ei, picioarele îi erau ude și reci.

— Nu e nimic grav, a zis el.

— Hai să intrăm, totuși. Nu are rost să te supui și dumneata caznelor.

— Nu aș spune asta.

Cei doi au intrat în capela cea albă și tăcută. Preotul grec îi privea din ușa Bisericii Nașterii Domnului, încă periindu-și barba cu degetele. Elias Bishara l-a luat pe Omar Yussef de braț și l-a condus către strana din spate.

— Elias, trebuie să te avertizez de un pericol care amenință biserica, a spus Omar Yussef. Azi dimineață, la Ierusalim, a avut loc un atac sinucigaș cu bombă.

— Da, am auzit.

— A fost pus la cale de Brigăzile Martirilor. Operațiunea a fost coordonată de la Betleem. Mă tem că israelienii vor veni în seara aceasta pentru a-i captura pe liderii grupării. Vor fi nevoiți să îi răzbune pe cei care au murit în atacul de la piața din Ierusalim.

— Ce legătură are asta cu biserica?

— Jihad Awdeh, liderul Brigăzilor Martirilor, mi-a devenit vecin. El a zis cuiva că dacă vin israelienii să îl ridice, se refugiază în biserică.

Lui Elias i s-a tăiat răsuflarea.

— Înțelegi, nu-i așa, că dacă intră în biserică, îi va atrage și pe soldații israelieni după el. Ar putea trage cu armele în biserică. Cine știe cum se va

sfârși? Dar, în orice caz, ar fi rău pentru oraș și pentru creștini. Sanctuarul vostru ar putea fi deteriorat, chiar distrus, dacă intră militanții. Dacă preoții le refuză adăpostul, musulmanii din oraș se vor ridica împotriva creștinilor, acuzându-i că i-au abandonat pe așa-numiții eroi ai luptei de rezistență în fața armatei israeliene.

Elias a aruncat o privire către preotul grec, care îi urmărea ascuns în spatele canatului de piatră al ușii, ferit de ochii lor.

— Abu Ramiz, nu îmi vine să cred că s-a ajuns la asta, a spus el.

— De ce crezi că Brigăzile Martirilor și-au stabilit sediul în zona asta? Pot ieși din ascunzătoarea lor și se pot strecura în biserică în numai un minut. Trebuie să închizi porțile devreme în seara aceasta.

— Nu pot, Abu Ramiz. Decizia nu îmi aparține. Chiar dacă îl conving pe patriarhul Latin să închidă biserica, grecii nu o vor permite. Vor fi suspicioși. Vor crede că încercăm să modificăm programul de funcționare a bisericii. Nimic nu s-a schimbat aici de sute de ani. Doar sunteți profesor de istorie, știți totul despre lucrurile acestea. Amintiți-vă că în urmă cu o sută cincizeci de ani, imperiul francez s-a trezit în război cu Rusia pentru că preoții de aici s-au certat din pricina înnoirii plăcuței decorative care marchează locul nașterii lui Iisus. Chiar și astăzi, dacă un preot catolic mătură câteva trepte care ar fi trebuit curățate de un grec ortodox, ia un pumn în față. Este zadarnic să întreb dacă putem închide mai devreme.

— Dar sigur vor înțelege pericolul!

— Nu contează. Este multă încăpățânare în biserica aceasta, sunt preoți care ar prefera să distrugă musulmanii și evreii totul, decât să cedeze un punct în favoarea unei alte confesiuni creștine.

— Atunci, nu poți face nimic?

— Ar fi o soluție.

Elias a privit în lungul navei centrale, către altar, la silueta lui Iisus crucificat.

— Eu voi fi aici. Îi voi opri eu.

— Elias, te vor ucide. Cum le vei putea ține piept singur?

— Abu Ramiz, sigur că nu sunt un erou. Mi-e teamă de acești teroriști. Dar sper că mai puternică decât frica de ei este dragostea pentru această biserică. Clădirea aceasta rezumă istoria creștinismului în Țara Sfântă. Întotdeauna mi-ați spus că istoria este esența vieții și că studierea ei ne-a dat cheia unui viitor mai bun. Chiar dacă aceste pietre ar fi distruse, spiritul istoriei lor trebuie apărat. Acest loc este imaginea unui trecut în care musulmanii și creștinii trăiau împreună în pace și speranța că zilele acelea vor reveni când se va termina toată nebunia aceasta. Mă voi afla aici diseară, și mă voi ruga pentru biserică. O să rămân aici și când vor veni cei din Brigăzile Martirilor, și mă voi ruga și pentru ei.

Elias și-a pus mâna caldă pe piciorul lui Omar Yussef.

— Mulțumesc că m-ai anunțat, Abu Ramiz. Acum voi fi pregătit când vor veni. Iar dumneata trebuie să te duci acasă și să îți schimbi hainele, înainte de a te îmbolnăvi grav.

— Încep să cred că ar fi o binecuvântare.

— Vrei să devii martir al luptei cu gripa?

Elias Bishara a râs.

— Vei primi șaptezeci și două de cești de cidru cald în Paradis.

Omar Yussef a râs și el. Dar la ieșirea din biserică, a văzut că Elias Bishara îngenunchease din nou. Privirea încruntată a preotului era pironită pe cruce.

Capitolul 22

Omar Yussef se întinsese pe pat cât era de lung, așteptând să îl cheme Maryam la *iftar*. Îi revenise zvâcnirea din spate, apărută atunci când a evacuat apa din subsolul casei. Mersul de la școală la biserică și apoi spre casă l-a obosit, dar ce l-a extenuat de-a dreptul a fost teama că tânărul preot își primejduia viața. După ce s-a așezat să bea o ceașcă de cafea, a simțit înghețul urcându-i pe șira spinării, iar mușchii i s-au încordat, strângându-l ca în pumnul familiar al unui îngrozitor coșmar recurent. Lui Omar Yussef i se părea ciudat de nimerit ca în seara în care ar fi trebuit să alerge prin Betleem, dezgropând probe și convingându-i pe ceilalți de nevinovăția lui George Saba, să petreacă cinci ore de trândăvie ț intuit în pat. Tăcerea

cerului sumbru, inexpresiv, de dincolo de fereastra sa, îl persifla ca privirea încremenită a unui sadic. Va zăcea aici în ultimele opt ore rămase până la execuția lui George Saba, holbându-se fără speranță la norii grei. Apoi va ploua, iar el va ști că George a murit.

Omar Yussef se întreba dacă era deprimat. Poate că se afla într-o stare de stres traumatic. Citise că asta li se întâmplă celor care se află în apropierea unei bombe care explodează, așa cum fusese el. Și-a pus mâna pe osul pieptului și l-a simțit ușor umflat în urma impactului undei de șoc care îl aruncase pe spate de dimineață, în fața școlii. Traumatizat era, cu siguranță, de imaginea corpului lui Christopher Steadman. Nu se mai gândise la el cât a stat la biroul lui Steadman și pe drumul spre casă. Avea altele la care să chibzuiască. Însă odată ajuns acasă, i-a revenit în minte brațul mort al americanului. Toată după-amiaza și-a examinat propria mână, ținând-o în aceeași poziție în care o văzuse pe cea a lui Steadman, de parcă se târa pe plăcile de gresie, ca un scorpion, zorind să ajungă din urmă corpul pârjolit al directorului. Omar Yussef se întreba cât de des se gândea Khamis Zeydan la mâna pe care o pierduse. Oare asta nu ar face pe oricine să se apuce de băutură? Pierderea unei mâini, ororile vieții de soldat, singurătatea celui pentru care tovarășii cei mai apropiați sunt morții din bătăliile de odinioară. Omar Yussef abia reușise să își învingă dependența de băutură și țigări, iar el nu se lupta decât cu frustrările traiului sub ocupație. Nici nu își putea imagina cât de greu trebuie să îi fie prietenului său. Da, încă îl considera prieten pe Khamis Zeydan. Deodată i s-a făcut milă de el – și-l închipuia în Liban, zăcând pe spate, mai mult leșinat, căutându-și mâna tăiată în praful din jur, orb la gloanțele care zburau pe

lângă el, sperând că va putea să-și înfigă mâna la loc și să părăsească, o dată pentru totdeauna, câmpul de luptă. Omar Yussef și-a imaginat momentul exact când tânărul idealist pe care îl cunoscuse la facultate s-a transformat în bețivul apatic, melancolic și înverșunat care conducea acum secția de poliție din Betleem. Se întreba, însă, dacă întunericul care învăluise ca un giulgiu viața lui Khamis Zeydan atâta amar de vreme era destul de adânc să îi umbrească judecata inspectorului de poliție în asemenea măsură, încât să nu mai știe ce este rău și ce este bine. Era oare prietenul său atât de infectat încât să îl prevină pe Tamari în legătură cu Dima? Lui Omar Yussef nu îi făcea plăcere să se gândească la asta, dar cum altfel ar fi putut Tamari să știe că trebuie să o reducă la tăcere pe fată?

Nadia a intrat în dormitorul bunicului ei, aducând o ceașcă de cafea. În jurul ochilor fetei de doisprezece ani se formaseră cercuri întunecate, iar sub pielea ei diafană se vedeau venele albastre. Omar Yussef și-a dat seama că nu prea apucase să doarmă de când apartamentul lor de la subsol fusese inundat. Întreaga familie a lui Ramiz se îngrămădise în camera de oaspeți de la parter, unde noaptea era teribil de frig. Toți cei din jur, părinții, bunica, rudele și vecinii veniți să dea o mână de ajutor la curățenie, petreceau întreaga zi jelindu-se și deplângând ocupația, distrugerile, mizeria de peste tot. Nadia a rămas tăcută. Omar Yussef a privit-o din pat. Dacă s-ar fi îngrășat puțin, ar fi arătat aproape ca mama lui, își zicea el. Colțurile ochilor erau lăsate în jos, dându-le o privire melancolică. Părul negru îi încadra fața palidă, fără pete. Tatăl lui Omar Yussef spunea întotdeauna că soția lui arăta ca o prințesă turcă, și avea același mers, de parcă s-ar fi tras din adevărații turci din Caucaz, cei dinainte de cuceririle otomane. Nadia

avea aceeași autoritate discretă pe care o avusese mama lui Omar Yussef. Era la fel de sensibilă. Era retrasă, ca și cum ceva îi spunea că nu se poate încrede în lume. Avea puterea de înțelegere pe care numai un copil nefericit o are.

Omar Yussef își amintea de înmormântarea mamei lui. Era în 1965, iar el avea șaptesprezece ani. Era o zi friguroasă și stătea să plouă, la fel ca acum. Tatăl lui Omar Yussef, care nu își criticase niciodată nevasta, l-a luat deoparte pe fiul său cel mare și i-a zis: „Fiule, îți jelești mama, și recunosc că ți-a fost o mamă bună, și ai dreptate să îți pară rău că a murit. Nu îmi este ușor să îți spun asta, dar vreau să înțelegi: este mai bine că s-a dus, pentru că noi nu o puteam ajuta în niciun fel. Vezi tu, după ce am plecat din sat, când tu erai abia un prunc, ea nu a mai fost la fel. Tu nu ai văzut-o niciodată fericită cu adevărat. Îmi doresc să o fi văzut. Nu vreau să simți că ai avut o copilărie nefericită, sau că ea nu a simțit bucuria pe care un copil i-o produce mamei sale. Dar s-a schimbat după ce am părăsit satul. Se gândea mereu la viața de acolo și la cât de greu îi era aici. Nu vorbea prea mult despre acest lucru. Credea că o să îmi fie rușine că nu am fost în stare să îi ofer viața la care se aștepta când ne-am căsătorit. Desigur, eu nu aș fi gândit așa, chiar și acum îți povestesc toate astea fără amărăciune. Nu lăsa viața pe care o ducem noi să te lipsească de fericire, fiule. Amintește-ți de mama ta. Când vei avea copii și nepoți, sper că se vor întoarce în satul nostru. Dar dacă nu o fac, atunci asigură-te că îl lasă în urmă pentru totdeauna. Nu accepta să fie târâți în două direcții, așa cum a fost mama ta, între satul din trecut și tabăra de astăzi. În felul acesta, nu vor trăi niciunde.“ Dacă altcineva i-ar fi vorbit astfel, Omar Yussef l-ar fi privit ca pe un defetist patetic.

Înțelegea el oare mai bine cuvintele tatălui său acum? Acum, când o vedea pe Nadia în fața sa, șovăielnică și obosită, Omar Yussef voia să alunge toate preocupările legate de Khamis Zeydan, George Saba, Dima Abdel Rahman și Brigăzile Martirilor. Fata aceasta era responsabilitatea lui.

— Bună, scumpa mea. Vino și ia loc aici.

Nadia a pus cafeaua pe măsuța de noapte și s-a așezat pe marginea patului.

Omar Yussef a luat-o de mână. Era rece, ca o felie de carne de vită înghețată.

— Ești obosită?

Nadia a dat din cap.

— Viața e dificilă aici, inimioară. Dar vreau să știi că lucrurile stau mult mai rău în alte părți ale lumii.

— Da, bunicule.

Nadia se uita în jos, cu privirile pierdute.

— Vorbesc serios. Este adevărat. Închipuiește-ți că am fi trăit în Rusia. Am fi avut parte de un veac de suferințe oribile sub comunism, iar acum ne-am confrunta cu uriașa mafie rusească și cu boli ca SIDA, pe care nimeni nu încearcă să le oprească. Chiar și vremea este mai rea în Rusia.

Nadia a chicotit.

— Șase luni pe an am avea în fața ușii un strat de zăpadă de treizeci de centimetri dacă am trăi în Rusia, a spus Omar Yussef. Așadar, ce contează că am avut treizeci de centimetri de apă la subsol timp de o zi?

— Dar mie îmi place zăpada, bunicule.

— Dacă ninge o dată pe an, ca aici, este frumos, dar nu și când ninge luni la rând. Și, oricum, a fost amuzant să vezi cum au venit toți vecinii să ajute la curățenie. Se vede că avem vecini buni. Ne-am distrat și atunci când am dat apa afară din casă. Îți amintești cum m-ai ajutat să arunc apa pe ușa din spate?

— Da.

— A fost amuzant. Și nici măcar nu a fost nevoie să mergem la plajă ca să ne jucăm în apă.

— Mirosea urât, a spus Nadia râzând.

— Dar și la plajă miroase urât. Nu ai văzut toate deșeurile care se varsă în mare acum? Da, da, a fost mult mai bine să stăm aici, decât să mergem la plajă. Așa am gustat din bucatele bunicii și ne-am și jucat ca pe plajă.

Nadia a zâmbit și l-a îmbrățișat pe bunicul ei. Ochii lui s-au umplut de lacrimi. Îi simțea umerii înguști și oasele spatelui tari în mâinile sale. Părea atât de mică și fragilă. A strâns-o în brațe până i s-au uscat lacrimile din ochi; apoi i-a dat drumul.

— Mulțumesc pentru cafea, draga mea.

Telefonul din salon a sunat.

— Vrei să răspunzi tu, Nadia?

Nadia a ieșit din cameră în fugă. Omar Yussef s-a ridicat în capul oaselor, ascultând lipăitul sandalelor pe dalele de piatră ale holului. Durerea din spate l-a făcut să își țuguie buzele și să gâfâie. A sorbit din cafeaua lăsată de Nadia. Fata s-a întors cu telefonul fără fir.

— Este Abu Adel, a spus ea.

Omar Yussef a pus cafeaua jos. Nadia a ieșit din cameră.

— Complimente, Abu Adel.

Omar Yussef auzea strigăte în jurul lui Khamis Zeydan, aflat la celălalt capăt al firului.

— Omagiile mele, Abu Ramiz, a spus Khamis Zeydan. Cum te simți?

— Mulțumesc lui Allah, a răspuns Omar Yussef.

— Mă aflu pe Câmpia Păstorilor[18]. Jeepul lui Tamari a fost lovit de un proiectil tras dintr-un elicopter israelian. Este mort.

---

[18] Unul dintre locurile sfinte ale creștinismului, reprezentând câmpul unde Îngerul Domnului le-a apărut păstorilor și le-a dat vestea nașterii lui Iisus.

— Hussein este mort? Ești sigur că se afla în jeep?

— Eram în urmărirea lui. Știu sigur că se afla acolo.

— De ce îl urmăreai?

— Mă prefăceam că sunt polițist, așa, ca să nu mă plictisesc. Cred că acțiunea israelienilor făcea parte din rândul măsurilor de represalii luate în urma atacului de azi dimineață, din Ierusalim. Ai auzit că Brigăzile Martirilor l-au trimis pe Yunis Abdel Rahman să execute un atac sinucigaș, nu?

— Da. De ce l-au trimis pe el?

— Nu știu.

— Oricum, nu contează. Important este că acum George Saba poate fi eliberat.

De la celălalt capăt nu a venit niciun răspuns.

— Vreau să zic, a continuat Omar Yussef, că acum poliția poate recunoaște că Hussein Tamari este cel care fie l-a ucis pe Louai Abdel Rahman, fie i-a condus pe israelieni la el și, de asemenea, cel care a ucis-o pe Dima Abdel Rahman.

— În primul rând, Abu Ramiz, nu ai cum să știi sigur asta.

— Ba o știu.

Khamis Zeydan a ridicat tonul.

— Nu știi sigur nimic și, cu siguranță, nu știi dacă el a ucis-o pe Dima. În al doilea rând, Hussein Tamari este martir acum, un mare, mare martir nenorocit. Crezi că Betleemul ar da un mare martir pe un mizerabil de colaborator? Ți se pare că în afară de tine, ar mai considera și altcineva avantajos acest târg?

Omar Yussef și-a uitat sentimentele de indulgență față de Khamis Zeydan, născute din gândul la mâna lui pierdută. Se simțea disperat. Cum putea dovedi nevinovăția lui George Saba, dacă șeful poliției nu îl ajuta, mai ales acum, când adevăratul criminal era mort și nu mai putea fi forțat

să recunoască? Suspiciunile sale au revenit. Khamis Zeydan urmărea jeepul mortului în clipa în care pe acesta din urmă l-a lovit proiectilul. Poate *el* colabora cu israelienii. Poate el era adevăratul colaborator. L-ar fi putut informa pe omul său de legătură din Shin Bet unde poate fi găsit Hussein Tamari și apoi i-a ajutat pe israelieni să lovească, așa cum a făcut, probabil, și în cazul lui Louai Abdel Rahman, mort printre pinii din fața casei. Dar de ce ar fi lăsat Khamis Zeydan cartușul unui MAG la locul crimei? Nu ar fi fost în avantajul lui să arunce crima în spinarea lui Hussein Tamari. Ar fi ales drept țap ispășitor un tip mai puțin puternic, precum George Saba. În orice caz, când Omar Yussef i-a spus lui Khamis Zeydan că Hussein era ucigașul lui Louai, șeful de poliție i-a zis să uite povestea aceasta. Nu era dornic să îl învinovățească pe Tamari, deci sigur nu încercase nici să îi însceneze vinovăția.

— Abu Ramiz, eu te-am sunat să te anunț că acum nu mai poți face nimic pentru George Saba, i-a spus Khamis Zeydan. Dacă atâta vreme cât a fost în viață ar fi fost dificil să demonstrezi că Hussein Tamari era ucigașul, acum este de-a dreptul imposibil.

— Nu poți să îl lași pe George să moară. Este dezgustător. Este o pată pe onoarea întregului oraș.

— Orice pădure își are uscăturile sale, Abu Ramiz.

— Nu de proverbe am eu nevoie. Trebuie să mă ajuți.

— Îți repet: Hussein Tamari nu poate fi atins. Nici de tine, *nici* de mine. Singurul lucru care se va întâmpla dacă faci valuri acum este că vei fi linșat. Deja s-a strâns o mulțime de oameni aici, pe care probabil îi auzi și tu, și sunt foarte furioși. Dacă găsesc pe cineva pe care să îl acuze de colaboraționism, îl vor ucide în bătaie pe loc. Așa că te

sfătuiesc să nu îi vorbești de rău pe morți în seara aceasta.

— Nu mai avem vreme decât până mâine la prânz ca să dovedim vinovăția lui Tamari și să îl salvăm pe George.

Khamis Zeydan a așteptat câteva clipe, apoi a luat o gură de aer.

— Greșești, *George Saba* este cel care nu mai are vreme decât până mâine la prânz. Noi nu avem un asemenea termen limită.

— Ai dreptate. Timpul tău s-a sfârșit cu multă vreme în urmă.

Omar Yussef a apăsat butonul care a pus capăt convorbirii telefonice.

În liniștea nopții, și-a încordat auzul, să asculte huruitul elicopterului militar. Își amintea zgomotul motorului, care reverberase deasupra sa întreaga săptămână. Ploua cu zgomotele asurzitoare ale rotorului, deasupra lui Nayif, băiatul handicapat. Oglindea bătăile inimii neliniștite a lui Omar Yussef, atunci când ieșise din școală și aruncase vechile rapoarte de personal într-o băltoacă. Trebuie să fie și acum acolo, deasupra flăcării pâlpâitoare a vehiculului distrus al lui Hussein Tamari, ascuns în bezna pământului. Plutea deasupra Betleemului ca vestita stea care a anunțat nașterea lui Iisus. Pecetluia soarta fiecărui om pe care îl întâlnea, așa cum acel vechi semn mesianic l-a destinat crucificării pe pruncul născut în iesle. Cerul era tăcut, dar Omar Yussef știa că elicopterul se afla acolo, sus. Nici dacă ar fi putut zbura ca o pasăre, George Saba nu și-ar fi găsit salvarea.

Omar Yussef nu putea să renunțe acum. Trebuia să găsească pe cineva care să refuze să lase un nevinovat să moară doar de dragul memoriei acestei lepădături de Tamari. Nicio persoană din poliție, justiție sau din guvern nu va risca. Trebuia

să găsească pe cineva chiar mai puternic decât imaginea lui Tamari. Exista o singură persoană care și-ar fi putut asuma riscul de a defăima amintirea martirului. Era periculos. Khamis Zeydan avea dreptate: l-ar putea linșa. Ei bine, în acest caz, va muri înaintea execuției lui George Saba, și grijile lui vor lua sfârșit. Se va duce la Jihad Awdeh.

Capitolul 23

La ușa blocului în care își avea apartamentul Jihad Awdeh se aflau doi gardieni. Unul dintre ei și-a vârât țigara în colțul gurii, pentru a-și elibera mâinile, și, cu ochii mijiți din pricina fumului, l-a percheziționat pe Omar Yussef. În timp ce era verificat, Omar Yussef a privit peste umăr, către propria lui casă. A recunoscut-o pe nepoata sa, Nadia, în silueta de la fereastra camerei de zi. Și-a dat seama că este ea după profilul încremenit; a înțeles că îl urmărește cu încordare pe bunicul ei, care intră în gura lupului. În urmă cu câteva minute, credea că nu are nimic de pierdut făcând această încercare disperată de a-l influența pe noul șef al celei mai vicioase bande de criminali a orașului. Dar umbra aceea tăcută și nemișcată de la fereastra

casei i-a provocat o înțepătură de îndoială. Poate că ar fi mai bine să inventeze o scuză, să-i spună celui care îl percheziționa că uitase ceva, și să se ducă acasă. Percheziția a luat sfârșit. Santinela a tras îndelung din țigară și i-a zis să urce. Dacă s-ar întoarce acum din drum, ar părea suspect.

Pe scară, Omar Yussef s-a gândit că israelienii ar putea încerca să îl asasineze pe Jihad Awdeh chiar în seara aceasta, așa cum îl omorâseră și pe Hussein Tamari. Un proiectil lansat din elicopter ar putea pătrunde prin fereastră chiar în timp ce va sta de vorbă cu noul șef al Brigăzilor. De la fereastră, Nadia ar vedea urma portocalie și ar auzi vuietul proiectilului care îl va ucide pe bunicul ei, apoi va vedea norul de fum cenușiu ridicându-se dinspre ferestre, rămășițele vaporizate de sticlă, beton și cele ale trupului lui Omar Yussef. A tras adânc aer în piept în clipa în care ușa apartamentului lui Jihad Awdeh s-a deschis în fața lui.

Băiatul care ținea ușa pentru ca Omar Yussef să poată intra era de vârsta Nadiei. A tras ușa lăcuită, din lemn de cireș, înspre el și s-a dat la o parte, aruncându-i lui Omar Yussef o privire scurtă, încărcată de dispreț și ostilitate. În celălalt capăt al sufrageriei, Jihad Awdeh era așezat pe o canapea. Era înconjurat de membri ai Brigăzilor Martirilor. Erau cel puțin o duzină, iar camera părea neîncăpătoare. Omar Yussef era surprins și ușurat să vadă că Jihad Awdeh părea a fi în toane bune. Se aștepta ca moartea lui Hussein Tamari să îl înfurie sau să îl sperie pe Awdeh. În schimb, el avea aerul că se bucură de noua sa poziție, de șef de bandă. Râdea cu putere la o glumă, a luat o bucățică pătrată de baclava de pe tava pe care o ținea fiica sa și un pumn de semințe de floarea soarelui dintr-un bol de pe măsuța de cafea.

Jihad Awdeh s-a uitat la ușa deschisă. Ochii i s-au întunecat o clipă, când l-a observat pe musafir, dar zâmbetul i-a rămas pe buze și i-a făcut semn lui Omar Yussef să se apropie. *Tu ești fratele meu. Va trebui să te ucid gratis.* Omar Yussef se întreba dacă oferta mai era valabilă. În timp ce se apropia, Jihad Awdeh i-a șoptit ceva bărbatului așezat lângă el, pe canapea, iar acesta a eliberat locul. Jihad a bătut cu mâna pe canapea, și cel care se ridicase l-a îndemnat pe Omar Yussef să îi ia locul, lângă căpitan.

— Mă bucur că ai venit și îți urez o ședere plăcută în casa mea, a zis Jihad Awdeh.

S-a dat mai aproape de Omar Yussef, care ședea pe marginea canapelei.

— Mă bucur să fiu primit în casa ta, a murmurat Omar Yussef.

I se părea ciudat să rostească formule de politețe în aceste împrejurări.

Jihad Awdeh a ales o bucată de baclava de pe tava fiicei sale și i-a dat-o lui Omar Yussef, lăsând să picure miere și sirop. Dulceața părea înșelătoare, excesivă, grețoasă. Și-a spus în gând să fie atent la șarmul neașteptat al acestui om.

Zâmbind, Jihad Awdeh a scuipat cojile de semințe în mână. Le-a depus apoi într-o scrumieră de cristal și și-a mai îndesat în gură câteva. Falca muncea la spartul semințelor, apăsându-le marginile între molari, pentru a le desface, astfel că zâmbetul său forțat părea însetat de pradă, asemenea colților dezveliți amenințător ai unui câine rău.

Omar Yussef încerca să își adoarmă amintirea confruntării lor de la sediul lui Hussein Tamari, din urmă cu două zile.

— Condoleanțe pentru moartea camaradului Hussein, a spus el. Allah să îi ierte păcatele.

Jihad Awdeh a încuviințat din cap, iar zâmbetul i s-a topit pentru o clipă. Apoi și-a pus o mână pe genunchiul lui Omar Yussef și s-a aplecat spre el.

— Nu ți-a plăcut de el, nu-i așa, Abu Ramiz? a șoptit el.

Omar Yussef s-a uitat fix la mâna zdravănă de pe piciorul său. Unghiile îi erau lungi și galbene, ca ghearele unui animal sălbatic. Nu i-a răspuns.

Jihad Awdeh a râs.

— Nici mie nu mi-a plăcut.

A clătinat din cap.

— Mie nu mi-a plăcut deloc. Ce dorești, Abu Ramiz? Timpul meu este limitat, pentru că într-o jumătate de oră are loc înmormântarea martirului Hussein și a gărzilor lui de corp.

L-a surprins pe Omar Yussef să îl audă pe Jihad Awdeh admițând că nu l-a plăcut pe Hussein Tamari, chiar și în șoaptă. Și-a amintit cum Khamis Zeydan îi spusese că oamenii lui Hussein îl batjocoreau pe Jihad, chiar și pe față, pentru că făcea parte dintr-un clan mic de refugiați. Hussein se purtase cu încrederea celui care își cunoștea originile, al cărui întreg sat l-ar fi susținut împotriva oricărei amenințări. Clanul lui Jihad Awdeh nu era puternic, nici măcar în tabăra de refugiați din partea de nord a Betleemului, unde trăiau mai toate rudele sale. Omar Yussef se întreba dacă Jihad Awdeh va fi mai puțin agresiv față de el în seara aceasta, pentru că în sfârșit îi adusese pe cei din clanul lui Tamari unde voia el. Atunci i-a venit în minte familia Abdel Rahman, care își pierduse protecția când a murit Louai în crângul de pini. Jihad Awdeh încă trebuia să își etaleze durerea, pentru că majoritatea celor din Brigăzile Martirilor făceau parte din clanul lui Tamari, dar Omar Yussef era convins că preluase puterea asupra bandei, la fel de convins cum era că Hussein Tamari furase

atelierele auto ale familiei Abdel Rahman când aceștia s-au trezit lipsiți de apărare.

— Ar fi mai bine să vorbim între patru ochi, Jihad, a spus Omar Yussef.

Jihad Awdeh a încuviințat din cap și, luându-l de mână pe Omar Yussef, l-a condus spre balconul cel mic, de la capătul camerei.

— Nu aprind lumina, Abu Ramiz, că s-ar putea să fiu pândit de lunetiști.

Omar Yussef a privit umbrele nopții, neliniștit. Un povârniș stâncos cobora din dreptul următoarelor case, până la baza blocului. Pietrele, albe la lumina lunii, păreau că umblă încoace și încolo, pe pământul întunecat. Omar Yussef simțea că pietrele îl urmăresc cu privirea, îl pândesc, dar era conștient că tensiunea care se acumula înăuntrul lui când privea întunericul se datora în întregime bărbatului care stătea lângă el.

Jihad Awdeh și-a aprins o țigară și a scuipat ultimele coji de semințe peste balcon. A ridicat mâna cu palma în sus, făcându-i semn lui Omar Yussef să vorbească.

— Jihad, știu că Hussein a fost complicele israelienilor în uciderea lui Louai Abdel Rahman.

Omar Yussef aștepta o reacție, dar Jihad Awdeh a tras din nou din țigară și nu a spus nimic. Omar Yussef a inspirat fumul înțepător, dorindu-și să tragă și el din țigară, măcar o dată.

— M-am dus la Irtas după ce a fost omorât Louai. Am găsit un cartuș de MAG pe pământ. Era pe un petic de iarbă culcată la pământ de cineva care stătuse acolo. Dima, soția lui Louai, mi-a spus că cineva îl așteptase pe soțul ei. Ea l-a auzit pe Louai salutând pe cineva pe nume Abu Walid. Apoi a apărut pe corpul lui ceva, ca un punct roșu de lumină, iar el a fost împușcat. Știi bine că lui Hussein i se spunea Abu Walid și că folosea un

MAG. Nicio altă persoană din Betleem nu are o asemenea armă.

Jihad Awdeh a azvârlit țigara spre povârnișul din spatele blocului. Vârful ei portocaliu a plutit, o clipă, în întuneric. Omar Yussef a privit-o dispărând. A așteptat din nou, dar Jihad nu a făcut decât să își sprijine coatele de balustrada balconului și să își țintească privirile în întuneric.

— Îți amintești cât de furios era Hussein când George Saba v-a obligat să coborâți de pe acoperiș în seara când v-ați dus să trageți spre israelieni?

Omar Yussef a continuat.

— Ei bine, eu cred că Hussein i-a condus pe soldați la Louai, și apoi s-a răzbunat pe George Saba, acuzându-l că ar fi fost colaboratorul israelienilor. În felul acesta, se asigura că nimeni nu va bănui că el însuși este colaboratorul. Dar când a aflat ce mi-a spus Dima, a ucis-o și pe ea.

— Cum a aflat că a vorbit cu tine?

Omar Yussef nu avea de gând să amintească de bănuiala că cel care îi divulgase detaliile întâlnirii lui Hussein era Khamis Zeydan.

— Nu știu.

— Atunci, ar fi putut să o ucidă altcineva.

— Poate că da, dar nu știu ce motiv ar fi avut un altul.

Omar Yussef s-a întors către Jihad Awdeh. Fața acestuia era ascunsă, abia conturată în lumina care venea dinspre camera din spatele lor. Omar Yussef nu voia să îl atingă, dar trebuia să stabilească un contact cu el, în întunericul acela. A pus o mână pe umărul lui Jihad.

— Am nevoie de ajutorul tău, Jihad. George Saba este nevinovat. Va fi executat peste șaptesprezece ore. Mâinile mele ar fi mânjite cu sângele lui, dacă nu te-aș implora să mă ajuți. Legea nu

înseamnă nimic în orașul acesta. Tu deții puterea. Tu ești cel care poate salva un nevinovat.

— Crezi că cel care îndreaptă o armă spre mine și Hussein, în timp ce noi luptăm împotriva forțelor de ocupație, este nevinovat?

Asta este o capcană, și-a zis Omar Yussef. *Fii atent.*

— George era disperat. Știa că prezența voastră pe acoperișul casei lui va atrage focurile de armă ale israelienilor. Se temea pentru viața familiei lui. Nu știa că pe acoperiș vă aflați tu și Hussein.

Jihad Awdeh și-a aprins o altă țigară.

— Cine poate da crezare poveștii că martirul Hussein a fost, de fapt, un criminal și un colaborator?

— Ai spus că nu ți-a plăcut de el.

— Ceea ce nu înseamnă că te cred când spui că a fost colaborator. Sau că George Saba este nevinovat.

— Dar ți-am dovedit.

— Hussein Tamari și-a riscat viața de multe ori luptând împotriva evreilor. Chiar și în această dimineață, a organizat misiunea martirică de la piața din Ierusalim. Acestea sunt fapte care cântăresc mai mult decât dovezile tale.

— Atunci, nu îl acuza pe Hussein pentru moartea lui Louai. Lasă-l să fie erou, iar numele lui să rămână curat. Dar eliberează-l pe George Saba.

— Cineva trebuie să plătească. Dacă nu Hussein, atunci să fie creștinul.

Omar Yussef s-a apropiat de el. Simțea sudoarea lui Jihad Awdeh sub adierea fumului de țigară.

— Am venit la tine, Jihad, deoarece știu că tu nu ești unul dintre ei. Nu ai devenit liderul Brigăzilor Martirilor doar pentru că, întâmplător, ești din familia care trebuie. Tu ești inteligent. Ai ajuns în fruntea Brigăzilor, în ciuda faptului că ceilalți te

priveau ca pe un intrus. Pentru ceilalți, a spus Omar Yussef, arătând către bărbații înarmați din spatele ușii de sticlă, care se plimbau prin sufragerie, Hussein a fost un erou și un sfânt, pentru că era sânge din sângele lor. Dar tu gândești cu propria ta minte. Tu înțelegi ce a fost el cu adevărat. Nu îl lăsa pe George să moară de dragul imaginii altcuiva. Altfel, mâine vor ucide un om făcut din carne și oase, nu reputația cuiva.

Jihad Awdeh rămânea tăcut.

— Uite, trebuie să recunoști și tu că George Saba nu poate fi colaboratorul, a spus Omar Yussef. Hussein a fost asasinat în seara asta, în timp ce George era închis. I-ar fi putut conduce pe israelieni la ascunzătoarea lui Hussein din celula lui?

— Din moment ce israelienii sunt cei care l-au ucis pe Hussein, a spus Jihad, nu avem dovada că nu era colaboratorul lor? Acuzațiile tale împotriva lui nu au niciun fundament. De ce și-ar ucide propriul agent?

Liderul Brigăzilor Martirilor a privit în jur, parcă pentru a se asigura că nu poate fi auzit. Lui Omar Yussef i s-a părut că a detectat o undă de regret care a traversat chipul lui Jihad Awdeh când a privit mulțimea de luptători dinăuntru. I-a vorbit în șoaptă.

— Cu puțin înainte ca Hussein să părăsească sediul, pentru a merge la *iftar*, Khamis Zeydan era cu el. Hussein i-a spus șefului de poliție unde se ducea.

Omar Yussef și-a amintit de telefonul lui Khamis Zeydan, de lângă vehiculul în flăcări al lui Hussein Tamari. Polițistul i-a spus că era convins de faptul că Hussein se afla în jeepul distrus, pentru că îl urmărea când a căzut proiectilul. Omar Yussef s-a înfiorat de groază. Deja îl bănuia pe prietenul său că o trădase pe Dima Abdel Rahman.

Știa că Zeydan îl ura pe capul Brigăzilor Martirilor, care îi umilea și îi disprețuia autoritatea de șef al poliției, chiar și pe față. Se tot întrebase de ce se afla Khamis Zeydan la locul morții lui Hussein. Jihad Awdeh își punea aceeași întrebare.

Jihad a deschis ușa balconului. Vocile s-au revărsat afară. Sufrageria se aglomerase cu soldați care urmau să plece de aici la înmormântarea lui Hussein Tamari.

— Trebuie să plec acum. Îi îngropăm pe martiri.

Omar Yussef a încuviințat din cap. A strâns mâna pe care i-a întins-o Jihad Awdeh. Era rece, dar, în definitiv, și lui Omar Yussef i se părea că este răcoare pe balcon. A trecut prin mulțimea de bărbați vânjoși îmbrăcați în jachete de camuflaj, transpirate. Aveau în mâini arme de tip Kalașnikov, pe care le vor descărca în aer în timp ce vor duce rămășițele martirului Hussein către ultimul său loc de odihnă.

În timp ce cobora scările, Omar Yussef a trecut în revistă bănuielile sale legate de Khamis Zeydan. Dacă Jihad Awdeh credea că polițistul este vinovat, atunci Khamis Zeydan era în primejdie. Omar Yussef voia să îl sune pe prietenul său de îndată. Însă, din moment ce Khamis Zeydan era gata să îl lase pe George Saba să moară pentru un lucru de care nu se făcea vinovat, putea Omar Yussef să mai conteze pe prietenia lui? Era el oare un om a cărui viață merită să fie protejată?

Traversând strada, Omar Yussef a surprins câteva clipe silueta nepoatei sale, Nadia, încă urmărindu-l de la fereastra casei. Apoi aceasta a dispărut.

Capitolul 24

Când Nadia a plecat de la fereastră, Omar Yussef și-ar fi dorit să o strângă în brațe, să o mângâie și să îi aline grija care o ținuse de strajă cât timp el se aflase în casa lui Jihad Awdeh. Simțea dorința aceasta aproape ca pe o forță fizică, care îi îndrepta picioarele către casă și îi ridica brațele, să o cuprindă. Știa, însă, că trebuie să facă o ultimă încercare de a-l elibera pe George Saba din închisoare. Se întreba dacă nu cumva nepoata sa avea o mai bună înțelegere a realității și a pericolelor care îl amenințau, decât el însuși.

Omar Yussef a luat-o la dreapta, pe șoseaua principală, și a început să urce către *souk,* îndreptându-se spre Piața Manger. Străzile erau pustii, cu excepția câtorva jeepuri pline de bărbați din Brigăzile

Martirilor, aflați în drum către înmormântare. Aveau pușlile scoase pe geamurile mașinilor și trăgeau în aer. Lui Omar Yussef îi sărea inima din piept la fiecare detunătură. Parcă voiau să se asigure că sărbătorirea martiriului lui Hussein îl izbește până în străfundurile ființei sale. A urcat dealul spre *souk*, respirând cu dificultate, apoi a luat-o la vale, pe aleile pustii ale vechiului oraș, către biserică.

În Piața Manger era liniște. Piațeta, restaurată cu un model realizat din cărămizi albe și roz, în urmă cu câțiva ani, cu ocazia unei vizite a papei, strălucea palid în lumina lunii și a nimbului obscur al falselor lămpi pe gaz, copiate după model parisian și amplasate în timpul renovării. Focurile de armă continuau să se audă în depărtare. Probabil că acum îl îngropau pe Hussein în satul lui, aflat la câteva mile spre est, lângă dealul conic al lui Irod[19]. Omar Yussef se bucura să se cufunde în liniștea din jur, în locul furiei care îi va cuprinde pe toți cei de la înmormântare, înțepându-le inimile cu irezistibila și sincera pornire de ură colectivă și de răzbunare. A traversat latura de nord a pieței pustii, către secția de poliție. A aruncat o privire spre Bazilica Nașterii Domnului. Doi preoți în sutane franciscane maronii treceau, cu capetele plecate, pe sub Poarta Umilinței. Au străbătut drumul din fața bisericii, mergând pe lângă baza zidului, acolo unde se curbează în interior, ca temelia unei fortărețe masive.

Gardianul de la intrarea în clădirea poliției l-a salutat pe Omar Yussef. Chipul polițistului era osos și anemic. Ochii îi trădau neliniștea.

— Abu Adel este aici?

---

[19] Deal de forma unui con tăiat, aflat la doisprezece kilometri sud de Betleem, construit ca fortăreață de către regele Irod cel Mare; cunoscut cruciaților sub denumirea „Muntele francilor", pe când localnicii arabi îl numesc *Jabal al-Fourdis* sau „Muntele Paradisului".

— Da, urcați la ultimul etaj. Acolo își are biroul.

— Știu.

Omar Yussef simțea că trebuie să facă un ultim apel la Khamis Zeydan. Poate prietenul său îl înștiințase, într-adevăr, pe Hussein Tamari, în legătură cu ceea ce știa Dima Abdel Rahman. Poate că el i-a provocat moartea. Ar putea chiar să fie colaboratorul israelienilor, cel care a pus la cale uciderea lui Tamari, așa cum a sugerat Jihad Awdeh. Însă el era unicul fir de legătură de care dispunea Omar Yussef. Dintre toți cei pe care îi cunoștea, el era singurul care deținea cheia celulei. Trebuia să existe o cale de a-l convinge să descuie lacătul și să închidă ochii în timp ce Omar Yussef îl va scoate pe George din Betleem.

Biroul lui Khamis Zeydan era cufundat în întuneric, cu excepția luminii pe care o răspândea o lampă de birou. Pata gălbuie lumina proteza înmănușată a polițistului. Zăcea pe birou atât de inertă, la intrarea lui Omar Yussef, încât acesta și-a închipuit că Zeydan o detașase de braț și o uitase acolo. Pistolul inspectorului de poliție se afla și el în cercul de lumină, lângă mână. La vederea armei, Omar Yussef s-a gândit la scena unei sinucideri, la momentul petrecut în întuneric, moment de beție mută și dispreț de sine, care precede clipa când individul își ia viața. L-a strigat, șovăitor:

— Abu Adel?

Mănușa s-a înălțat și a îndreptat lampa către Omar Yussef. Acesta și-a ridicat mâna pentru a se apăra de lumină.

— Abu Adel, am venit să îmi cer iertare.

Dinspre birou nu s-a auzit niciun răspuns. Lampa s-a îndreptat în jos, abătând lumina de la chipul lui Omar Yussef. Raza ei l-a ghidat către un scaun, aflat de cealaltă parte a biroului. S-a așezat pe marginea lui.

— Îmi cer iertare pentru ieșirea mea de mai devreme. Nu ar fi trebuit să te acuz, când m-ai sunat să îmi spui de moartea lui Hussein Tamari. Sunt teribil de îngrijorat de soarta lui George Saba.

— Ar trebui să te mai gândești și la altcineva, nu doar la George.

Vocea lui Khamis Zeydan era groasă, abia bolborosită, și îi trăda auto-compătimirea. Omar Yussef a înțeles că întunericul din birou era menit să îl împiedice pe vreun subordonat să dea peste șeful său cu sticla de whisky în brațe.

— Ai dreptate. Abu Adel, mi-ai fost un prieten bun. Sincer îți spun. Până în acest moment, mi-ai fost un prieten foarte bun, iar eu nu ți-am răspuns întotdeauna cu aceeași monedă. Dar te rog să înțelegi am făcut-o numai pentru că eu nu sunt obișnuit cu pericolele și înșelăciunile acestui mod de viață. Eu sunt un simplu profesor.

— Atunci, stai la catedră, cum ți-am mai spus.

— Da, mi-ai spus, și aveai dreptate.

— Da, ți-am spus bine. Stai la…

— Tocmai am vorbit cu Jihad Awdeh.

Chiar și prin întunericul din cameră, Omar Yussef a simțit cum Khamis Zeydan devenise mai atent. S-a oprit din mormăit. Aștepta.

Omar Yussef a înconjurat biroul.

— Jihad m-a crezut când i-am spus cum i-a ucis Hussein Tamari pe Louai și pe Dima și cum i-a înscenat totul lui George.

Jaluzelele s-au deschis brusc. Dintre nori, luna arunca dungi de lumină pe chipul lui Khamis Zeydan. Stătea drept în scaun, cu mâna pe cordonul jaluzelelor. Astfel luminați, ochii îi erau înguști și aveau o privire intensă, răutăcioasă. Umbrele păreau tatuaje sau un camuflaj pe pielea lui.

— Ascultă bine ce îți spun, Abu Ramiz, a zis Khamis Zeydan.

A tușit și s-a calmat. Omar Yussef și-a dat seama că polițistul era încă beat, dar încerca din răsputeri să se controleze.

— Să nu crezi un cuvânt din ce îți spune Jihad. Este un escroc și un mincinos. Să nu crezi niciun cuvânt. Niciunul.

— El este singura mea speranță.

— Atunci, ești pierdut.

— Aș fi preferat să mă pot baza pe tine.

— Eu nu pot face nimic.

— Atunci, nu îmi spune să nu apelez la Jihad, dacă tu nu vrei să mă ajuți. Tu ai cheia închisorii. Haide să îl eliberăm pe George acum. Îl putem ascunde undeva, până îi convingem pe judecători că e nevinovat. Poate ne ajută Jihad.

— Nu știu care dintre ideile tale este mai idioată. În primul rând, sunt încă polițist, așa că nu voi elibera un condamnat din închisoare. În al doilea rând, nici măcar nu vei putea ajunge în sala de judecată, ce să mai vorbim de a-i convinge că Hussein Tamari a fost adevăratul colaborator și ucigaș. Crezi că judecătorii sunt gata să se lase omorâți, așa cum pari a fi tu? În al treilea rând, Jihad nu te va ajuta. El nu se ajută decât pe el însuși. Te-a mințit, Abu Ramiz, acesta este adevărul, trage de timp, până când va avea ocazia să termine cu tine într-un mod discret.

Omar Yussef se străduia să găsească o modalitate de a-l convinge. Ar putea să îi smulgă arma de pe masă. Sub amenințarea pistolului, Khamis Zeydan l-ar conduce la carceră și l-ar elibera pe George. Dar Omar Yussef știa că ar fi un gest inutil. Auzise de o așa-numită „siguranță“, iar el nu ar ști cum să o dezactiveze. Și chiar dacă ar fi știut, nu ar putea niciodată să îndrepte arma împotriva prietenului său. Khamis Zeydan i-ar lua-o din mână, pur și simplu, iar el nu s-ar putea împotrivi.

Șeful poliției și-a întors privirile către fereastră. S-a ridicat și a deschis geamul. Omar Yussef a auzit, deodată, ceea ce detectase urechea mai fină a prietenului său. Focurile de armă se apropiau.

— Alaiul de înmormântare vine încoace? a întrebat Omar Yussef.

— Înmormântarea a avut loc în Teqoa. Zgomotul acesta trebuie să reprezinte altceva.

Împușcăturile se intensificau. Se apropiau de dealul din spatele Bisericii Nașterii Domnului. Omar Yussef s-a aplecat peste fereastră. Un întreg șir de jeepuri a apărut de după colț și a oprit în fața secției de poliție. Și-a dat seama că mai erau și altele, care nu se vedeau, staționate în fața intrării, pentru că, în timp ce îi privea pe bărbații înarmați care se adunau sub fereastră, se auzeau pași grei pe scările din spatele său. Khamis Zeydan s-a întors.

— Au de gând să urce aici, a spus Omar Yussef.

— Ba nu, coboară. Se duc la temniță.

Khamis Zeydan și-a luat arma de pe masă și a ascuns-o în toc.

— Stai aici, Abu Ramiz.

S-a îndreptat către ușă.

— De ce se duc la temniță?

Înainte chiar de a rosti întrebarea, Omar Yussef a înțeles răspunsul. *George*.

— Vin cu tine.

Khamis Zeydan era deja pe scări. Omar Yussef vedea cât de nesiguri erau pașii polițistului, din cauza băuturii. Amândoi au coborât treptele încet, în ciuda eforturilor disperate de a se mișca mai repede, Omar Yussef blestemându-și corpul îmbătrânit, iar Khamis Zeydan bolborosind ceva despre whisky-ul din sângele lui. La intrare, gardianul stătea lipit de perete, cu mâinile în aer. Doi militanți din Brigăzile Martirilor îl țintuiau cu arme

Kalașnikov. Vreo zece-doisprezece se aflau pe holul îngust, iar afară erau mai mulți.

De jos s-a auzit sunetul unei explozii. Coridorul a răsunat de zgomotele produse de obiectele de metal căzând. Și-au dat seama că ușa celulei lui George a fost aruncată în aer.

— Ce dracu' faceți aici?

Khamis Zeydan a mers drept spre cei care îl țintuiau pe gardianul înfricoșat la perete. Le-a împins puștile într-o parte.

— Rușine să vă fie! Ieșiți de aici imediat, altfel veți plăti scump.

Sosirea în forță a lui Khamis Zeydan părea să fi dezumflat hotărârea partizanilor aflați în hol. Dar și-au recăpătat entuziasmul la vederea liderului lor, după câteva clipe. Jihad Awdeh a urcat scările cu Kalașnikov-ul într-o mână, și cu cealaltă înfiptă în părul lui George.

George își ținea ochii închiși, din pricina unor vânătăi proaspete, iar din nas îi curgea sânge. În timp ce Jihad Awdeh îl târa în sus, pe scări, ținându-l de păr, pe fruntea lui George se scurgea sânge, iar el urla de durere.

Omar Yussef a făcut ultimii pași, agățat de balustradă. În panica ce îl cuprinsese, nu era sigur că se poate ține pe propriile picioare. A strigat către George Saba, dar partizanii scandau că îl vor răzbuna pe martirul Hussein Tamari, așa că George nu l-a auzit pe fostul său profesor.

Jihad Awdeh i-a dat drumul lui George numai pentru a ridica patul armei și a-l izbi pe Khamis Zeydan în față. Șeful secției de poliție s-a prăbușit. Polițistul care era de gardă s-a aplecat să îl prindă pe comandantul său. Khamis Zeydan își pierduse cunoștința. Jihad Awdeh a strigat pe deasupra râsetelor și a ovațiilor:

— În felul acesta, jigodia păgână se cufundă în uitare, fără să își consume tot whisky-ul.

Omar Yussef se lupta cu cei care începuseră să îl împingă către intrarea îngustă. A reușit să îl zărească pe George, îmbrăcat cu paltonul prea mic, cu model în zigzag. Umerii îi erau scăldați de sânge. Militanții îl loveau cu rândul, când se aflau destul de aproape.

Omar Yussef a fost aproape ultimul care a ieșit. Afară, pe trotuar, l-a văzut pe Muhammad Abdel Rahman. Militanții îl aduseseră, probabil, să îi vadă cum îi aplică pedeapsa creștinului care l-a trădat pe fiul său. Chipul lui Muhammad era lipsit de orice expresie, mormântal. Omar Yussef s-a întrebat cât știa bătrânul despre moartea lui Louai, despre Abu Walid, despre uciderea nurorii sale, Dima. Dar și-a dat seama că pierderea a doi fii în numai câteva zile, unul asasinat, celălalt sinucis, în încercarea de a ucide oameni obișnuiți cu o bombă petrecută peste abdomen, este de ajuns să transforme pe cineva într-un mort încă din timpul vieții. Muhammad l-a observat pe Omar Yussef împleticindu-se la ieșirea din secția de poliție, în spatele mulțimii. S-a întors și și-a învelit fața în capătul *keffiyeh*-ului.

Gloata s-a îndreptat către marginea pieței. Din mijlocul mulțimii, cineva a aruncat o frânghie peste brațul unuia dintre felinarele contrafăcute. *O, Doamne, chiar o vor face*, și-a spus Omar Yussef. S-a repezit către grupul de bărbați, cu răsuflarea tăiată. Cum să îi oprească? Să ajungă în mijlocul mulțimii și să se arunce peste trupul lui George. A ajuns la spatele meleului. S-a strecurat printre doi bărbați, strigându-le să îi facă loc.

S-a auzit un ropot de urale și Omar Yussef l-a văzut pe George ridicat de glezne, până la jumătatea stâlpului de felinar. Cozile paltonului cu model

în zigzag i-au căzut peste față, astfel încât la început, Omar Yussef a crezut că era deja mort. Apoi a început să dea disperat din brațe către mulțimea de sub el, încercând, parcă, să se agațe de ea și să își scufunde ancora în pământ. Militanții l-au tras cu putere mai sus, până a ajuns aproape de capătul stâlpului. Atunci s-a auzit o singură împușcătură, care a dezlănțuit un adevărat torent de gloanțe dinspre gloata de sub el. Corpul lui George Saba se smucea la fiecare impact fatal.

Până când s-a oprit totul. Zgomotul asurzitor al armelor a luat sfârșit, iar lui Omar Yussef i s-a părut că o liniște perfectă s-a așternut pretutindeni. Parcă nu se mișca nimeni, deși mulțimii de militanți i se alăturau alții, veniți de la înmormântare. Gloata satisfăcută, în continuă creștere, preamărea gloria lui Dumnezeu, mulțumindu-i pentru moartea trădătorului. Doar Omar Yussef era singur în piață, holbându-se deasupra capului, la corpul legănat al lui George Saba. Și-a făcut loc până în centrul gloatei, dar în jurul său nu erau oameni; cu toții erau goliți de umanitate, iar el era singura ființă omenească între ei, jeluind ceea ce pierduse. Sub corpul lui George Saba, pavajul cel nou se acoperise cu un luciu de sânge. Omar Yussef simțea sângele în aer, ca pe o burniță ușoară care acoperea suprafața firii. Și-a dat seama că e ploaie.

Mulțimea s-a îndepărtat. Cineva i-a îndemnat, cu un strigăt, să meargă la casa trădătorului, să o distrugă, așa cum israelienii vor șterge de pe fața pământului casele lui Hussein Tamari și Yunis Abdel Rahman, sinucigașul din atacul cu bombă.

După numai câteva minute, Omar Yussef rămăsese aproape singur sub corpul lui George Saba. S-a întins către el, dar era legat prea sus ca să îl poată atinge. Ploaia s-a întețit. Era revărsarea de ape care îi amenința de o săptămână. Omar Yussef și-a

coborât privirile către pantofi. Ploaia îi curățase, iar cataramele străluceau în lumina felinarului. Apa a spălat sângele și l-a învolburat peste caldarâm, spre scurgerea din fața întunecatei Biserici a Nașterii Domnului.

Omar Yussef și-a întors privirile de la umbrele care jucau pe fațada spartană a bisericii, la George Saba, agățat de stâlpul felinarului. Mortul părea că se pogoară din lumină, cu mâinile deasupra capului, prăbușindu-se din aureola unei stele, către pământul tare. George adusese acea aureolă în viața lui Omar Yussef, care îl urmărise transformându-se dintr-un băiețel într-un adult și, în cele din urmă, într-un sac găurit de carne. Omar Yussef s-a răsucit pentru a privi înapoi, către biserică.

Corpul este la fel ca această Biserică a Nașterii Domnului, și-a zis el. Însuflețit de suflu divin la început, dar menținut în viață de imbolduri lumești. Cu timpul, acest suflu se răcește progresiv, până la moarte. Cu fiecare respirație, pierdem o parte a rezervei limitate de viață dinăuntrul nostru, fiind însă și un oftat de eliberare, deoarece fiecare bătaie de inimă, obositoare și deprimantă, ne aduce mai aproape de mormânt. Corpul este maltratat, renovat și revendicat de forțe diferite, la fel ca biserica aceasta, unde se spune că s-a născut Iisus. Dar numai una singură dintre criptele sale este locul nașterii. În locul acela nu se află nimic, după cum nici în urma noastră nu rămâne decât un gol, care să ne marcheze trecerea prin lume. Aici, în Betleem, a existat un Mesia care și-a lăsat lucrarea neterminată. Din această biserică lipsește flacăra spiritului, lipsește izbăvirea. La fiecare respirație ne temem că este ultima și că ne va străpunge înghețul veșnic.

Avem un singur motiv pentru care să nu ne lăsăm copleșiți de teama aceasta, și anume credința

în moștenirea pe care o lăsăm în urmă, contribuția noastră la lumea în care trăim. Omar Yussef sperase că George Saba va fi moștenirea sa, lăsată în urmă ca dovadă a faptului că profesorul a contribuit la lumea în care a trăit. Sperase că Dima Abdel Rahman va face și ea parte din acest dar pentru omenire. Privind la corpul care se legăna deasupra capului său, lupta cu sentimentul stăruitor că din munca sa de o viață rămânea doar speranța distrusă și bunătatea pângărită. În schimb, ar putea fi *el* moștenirea lui George Saba, redându-i mortului viața prin fapte bune, cinstite și inteligente.

A tras de nodul gros, pe care militanții îl legaseră la baza stâlpului, pentru a proțăpi corpul în aer. Cadavrul a alunecat un pic în jos. Încercând să dezlege nodul, a scăpat frânghia udă, care i-a alunecat din mână. S-a repezit să prindă corpul care aluneca. În cădere, cotul lui George l-a lovit puternic într-o parte a capului. Omar Yussef l-a apucat de umeri, pentru a-i încetini căderea și s-a prăbușit la pământ, deasupra leșului. A rămas nemișcat. Dacă avea să plângă, acesta era momentul să o facă, și-a zis el.

A simțit o mână care l-a prins de umăr și l-a tras în sus. Când s-a ridicat, lângă el se afla Muhammad Abdel Rahman. Amândoi pierduseră câte ceva, dar Omar Yussef credea că, dintre ei doi, pe el îl vor face mai puternic aceste îngrozitoare zile, nu pe bătrânul din fața sa.

În depărtare, spre vest, s-au auzit focuri de armă, vibrațiile lor croindu-și drum printre stropii de ploaie.

— Se trage în Beit Jala, a spus Muhammad Abdel Rahman. Îi distrug casa creștinului. Drept răzbunare.

— Pentru moartea fiului tău?

Muhammad Abdel Rahman a dat din cap, în semn că nu. Nu părea să aibă mai multă viață în el decât cadavrul de la picioarele sale.

— Nu, nu viața fiului meu îi preocupă pe ei. Îl răzbună pe martirul Hussein Tamari.

Omar Yussef simțea că e cuprins de mânie, în ciuda fragilității acestui bătrân care pierduse doi fii. Hussein Tamari era un criminal și un gangster. Nu era deloc un martir. Omar Yussef a arătat către cadavrul lui George.

— Acolo vă e martirul, a spus el. Acolo. Acesta este un martir adevărat.

Un jeep al poliției a scrâșnit din roți la colțul străzii, împroșcând apa de ploaie care se scurgea pe povârniș. Șase polițiști au sărit din mașină la intrarea în secție. Omar Yussef l-a văzut pe Khamis Zeydan printre ei, abia ținându-se pe picioare. Au traversat în grabă piațeta, spre cadavrul lui George Saba. Patru dintre ei au apucat leșul cu brutalitate de brațe și de picioare și l-au cărat spre secția de poliție. Ceilalți îi îmbrânceau pe spectatorii rămași, spunându-le să elibereze piața.

Unul dintre polițiști l-a împuns pe Omar Yussef cu patul armei, zicându-i să plece acasă.

— Lua-te-ar dracu', a strigat Omar Yussef, împingându-l pe polițist. Unde erați acum zece minute, când îl omorau pe prizonierul vostru? Nu pune mâna pe mine.

Khamis Zeydan s-a apropiat de Omar Yussef. L-a îmbrâncit pe soldat într-o parte și l-a luat de braț pe prietenul său. Se vedea cum i se umflase buza superioară, sub mustața pătată de nicotină, iar dinții îi erau însângerați de lovitura primită de la Jihad Awdeh. Cei doi bărbați s-au holbat unul la altul. Omar Yussef se întreba dacă celuilalt îi era rușine, sau nu era decât amețit de băutură și de lovitura primită în cap cu patul puștii.

Khamis Zeydan și-a ridicat privirile când s-a auzit o împușcătură traversând ploaia. Au urmat altele care au împroșcat aerul, ca primii stropi de ploaie ai unei furtuni.

— Ce dracu' e asta?

— Brigăzile Martirilor au plecat spre Beit Jala. Se duc să distrugă casa lui George, a spus Omar Yussef.

— Are o nevastă și copii, nu-i așa?

— Da.

Khamis Zeydan l-a luat de brat pe Omar Yussef și l-a tras după el, spre jeep.

— Să mergem.

Capitolul 25

Omar Yussef a coborât cu greutate din jeepul lui Khamis Zeydan. Ploaia i-a pătruns prin palton și s-a prelins prin căciulă. S-a scurs peste vârfurile pantofilor. Degetele, neînmănușate, erau umflate și înghețate. Cu ochii ațintiți spre casa lui George Saba, s-a scuturat, să își pună sângele în mișcare prin brațe și picioare.

Militanții din Brigăzile Martirilor înconjuraseră casa. Vreo șase erau îngenuncheați pe acoperiș. Își țineau armele de asalt îndreptate dincolo de vale. Era zadarnic să crezi că ar avea până și cea mai mică șansă de a nimeri pe cineva de la distanța aceea și cu vederea îngreunată de norii joși, încărcați de ploaie. Omar Yussef a urmărit trasoarele israelienilor îndreptându-se către cei de pe acoperiș, crestând furtuna din vale, șfichiuind casa lui George Saba dintr-o parte sau depășind-o, pentru a lovi casa de peste drum. Între Omar Yussef și

casa familiei Saba se afla o duzină de militanți palestinieni din Brigăzile Martirilor. Unii dintre ei priveau sosirea jeepului de poliție, condus de Khamis Zeydan, dar cei mai mulți urmăreau cu atenție ușa și ferestrele casei. Omar Yussef a dedus că din locul unde se opriseră, puteau vedea în casă. Apărați de zidurile casei, la adăpost de tirul armelor, păreau să se amuze teribil de ceea ce se petrecea în dormitorul ale cărui ferestre dădeau în stradă.

Polițiștii au avansat către casă, conduși de Khamis Zeydan. Traversau în fugă spațiile expuse, dintre clădiri. Când au ajuns la cordonul de militanți, Khamis Zeydan le-a ordonat acestora să îi lase să treacă. Cineva a strigat o insultă la adresa surorii comandantului de poliție. Polițiștii și militanții au început să se înghiontească. În timp ce se luptau, Omar Yussef a înaintat pe marginea străzii. La adăpostul întunericului, s-a strecurat pe lângă partizanii aflați pe treptele de la intrare. Spre surpriza lui, sunetul focurilor de armă era mai puternic înăuntrul casei.

Luminile din camera de zi fuseseră stinse. De la intrare, Omar Yussef a văzut că militanții îndepărtaseră sacii cu nisip de la ferestre. Erau adunați ciorchine în jurul ramelor sfărâmate și trăgeau înspre israelieni. Zgomotul era înspăimântător. Se lovea de tavanele înalte și zidurile groase, care îl trimiteau înapoi. Unul dintre bărbații de la fereastră și-a întors privirile către intrare. Extazul luptei se citea pe chipul lui nebun. Omar Yussef l-a recunoscut. Era Mahmoud Zubeida, polițistul a cărui fiică îi dăduse vestea arestării lui George Saba. Ochii lui erau la fel de întunecați ca dinții pătați de betel, dar emanau o energie înfricoșătoare. La vederea lui Omar Yussef, rânjetul i-a pierit. Părea stânjenit și rușinat, dar și mânios. Prezența profesorului distrugea anonimatul care îi permitea să își

descătușeze hidoșenia, pe care altfel ar fi înăbușit-o înăuntrul său.

Omar Yussef și-a desprins privirile de pe Mahmoud Zubeida. A făcut un pas înainte și s-a întors la stânga. Soția și copiii lui George Saba erau ghemuiți la perete. Puteai interpreta imaginea aceasta drept dovada de netăgăduit a faptului că George alesese calea greșită. George era mort pentru că încercase să își apere familia, dar iată-i acum, lipsiți de orice protecție, din pricina morții lui. Apoi și-a dat seama Omar Yussef că, dacă fostul său elev ar fi reacționat altfel, s-ar fi aflat și el aici, tremurând de frică, la podea, și atunci, poate că fapta lui nu fusese smintită. Lui i s-a făcut un rău, dar el nu a greșit cu nimic.

Sofia și-a ridicat privirile. Lacrimile îi desenau pe obraji degete strâmbe de rimel. Își apăra copiii cu brațele. Lângă ea stătea Habib Saba. Bătrânul era tăcut și nemișcat. Legăna ceva negru în poală, probabil o carte. Cotorul ei drept îi ieșea de sub braț ca pupa unei corăbii care se scufundă. Omar Yussef era gata să îi vorbească Sofiei, când a observat mișcare în partea opusă a dormitorului.

Jihad Awdeh ședea cu picioarele încrucișate într-un fotoliu vechi, cu țesătură de damasc, lângă masa de toaletă din dreptul patului. Și-a desfăcut picioarele și s-a ridicat, aruncând țigara pe geamul deschis. I-a zâmbit lui Omar Yussef și a ridicat arma.

Omar Yussef s-a gândit că ar trebui să facă un salt înapoi, spre ușa de la intrare, dar nu se putea mișca. Îl țintuia ceva acolo, în ciuda armei îndreptate spre el. Amintirea lui George Saba, care refuzase să cedeze în fața răutății, era poate cea care îl ținea pe loc pe bătrânul profesor. Așa că a rămas unde era, ba chiar s-a întors cu fața către Jihad Awdeh.

— După cum vezi, Abu Ramiz, acum ne îngrijim de familia trădătorului, a spus Jihad Awdeh. Dar mă bucur să te văd aici și pe tine.

— Jihad, știi bine că dacă te atingi de mine, vei începe un război cu cel mai mare clan din Dehaisha. Chiar și tu ar trebui să te gândești de două ori înainte de a-i provoca pe oamenii mei, a spus Omar Yussef.

— Pe aici zboară gloanțe la fel de periculoase ca acuzațiile de crimă și colaboraționism pe care i le-ai adus martirului Hussein. Cine știe dacă nu cumva te va lovi unul din ele? Cred că întreg clanul tău va fi de acord că te-a ucis un glonț israelian. Majoritatea oamenilor acceptă fericiți o explicație care evită neplăcerile.

— Dar tu nu.

— Nici tu, evident.

Jihad Awdeh a traversat camera cu arma îndreptată spre Omar Yussef.

— Să nu crezi că protejezi reputația lui Hussein Tamari prin ceea ce faci aici, a spus Omar Yussef. Asta este o ticăloșie. Trageți din interiorul casei, deoarece știți că israelienii o vor distruge, în cele din urmă.

Jihad Awdeh a ridicat o sprânceană, ca pentru a-l aproba. A băgat un glonț pe țeava Kalașnikovului și a ridicat arma la piept.

Asta e, și-a zis Omar Yussef. *Cel puțin, nu va trebui să atârn în piața publică, cu capul în jos.* Prin minte i-a trecut imaginea nepoatei sale, Nadia, cu chipul ei trist și ochii plecați, dar s-a luptat să o înăbușe. Privea fix, în ochii negri ai lui Jihad Awdeh, mândru că în aceste ultime clipe îl va sfida.

Explozia a fost însoțită de un șuierat, ca cel al unui avion cu reacție care zboară la mică înălțime. O clipă, Jihad Awdeh a privit în sus. Apoi Omar Yussef nu a mai auzit nimic, de parcă s-ar fi aflat

sub apă, iar zidul camerei de zi s-a prăbușit. Omar Yussef s-a simțit aruncat spre ușă, apoi în jos, pe scări. A lovit balustrada cu capul, apoi s-a oprit pe ceva moale.

S-a trezit cu capul în jos, deasupra corpurilor a doi militanți. Bărbații se zvârcoleau înnebuniți, crezându-l mort și nedorind niciun contact cu cadavrul. L-au rostogolit de pe ei și l-au lăsat într-o băltoacă. Apa rece l-a trezit, și reușise deja să se ridice în genunchi, când Khamis Zeydan și un alt ofițer de poliție l-au apucat de brațe și l-au săltat în picioare.

— Probabil a fost un obuz de tanc, a spus Khamis Zeydan. Ai pățit ceva?

— Un obuz?

— Brigăzile Martirilor trăgeau din interiorul clădirii. Israelienii nu puteau distruge zidurile vechi și groase decât cu un obuz de tanc. Probabil a intrat prin camera de zi, de unde veneau împușcăturile, iar tu ai fost aruncat în fața casei. Cine mai era înăuntru?

— Familia lui George.

Zăpăciți de explozie, partizanii s-au repezit în sus, pe scări, o dată cu polițiștii. În dormitor, l-au găsit pe Jihad Awdeh. Din cap îi curgea sânge, iar praful zidului dărâmat îi dădea un aspect fantomatic. Oamenii lui l-au ajutat să se ridice și l-au dus jos. Omar Yussef a așteptat ca șeful Brigăzilor Martirilor să se uite la el, dar Jihad Awdeh abia își mai putea ține ochii deschiși. Privirea îi era tulbure și distantă, ca a unui om aflat în rugăciune. A înaintat poticnindu-se prin mulțimea de militanți care urlau, spre strada unde pâlpâiau luminile unei ambulanțe.

Peretele dintre dormitor și camera de zi era parțial dărâmat. Khamis Zeydan și Omar Yussef s-au uitat prin deschizătura făcută de obuz. Mobila de

anticariat a lui George Saba fumega. Suportul cu rochii de nuntă ardea, emanând un miros otrăvitor din pricina plasticului cu care erau acoperite. Bufetul din lemn de tec era spintecat de sus până jos, la picioarele butucănoase. Statueta franceză care se aflase pe el era intactă, dar fusese azvârlită pe dalele de piatră. Omar Yussef și-a amintit că nudul acesta contorsionat al lui Rodin se numește *Martira*. În camera de zi se vedeau patru corpuri îngrămădite în jurul deschizăturii de un metru din zidul exterior, pe unde intrase obuzul. Khamis Zeydan s-a uitat cu atenție la unul dintre cadavre.

— Mahmoud Zubeida, a spus el.

Omar Yussef a privit chipul lipsit de expresie al polițistului mort. Fața sa osoasă era palidă, iar buzele răsfrânte îi lăsau la vedere dinții maronii. Părea țeasta unui cadavru care petrecuse deja ani buni sub pământ. Coșmarul morții părintelui ei, pe care își imaginase că îl îndură fiica lui Zubeida în fiecare noapte, se adeverise, în cele din urmă. Nu știa dacă va fi în stare să îi spună fetei că tatăl ei a murit fericit în schimbul de focuri, că a fost un martir. Își amintea de rușinea și mânia care se citeau pe chipul bărbatului în clipa în care îl recunoscuse pe profesor. Nu, altcineva va trebui să îi povestească fetei despre eroismul tatălui ei. El nu ar putea să îi vorbească despre felul în care a murit militantul. Nu avea încredere că va fi capabil să îi ascundă urâțenia leșului și sângele care, în lumina aceea slabă, avea aspectul unei scurgeri de noroi.

Sau zidul prăbușit al dormitorului. Ce i-ar spune Khadijei Zubeida despre toate acestea? Sau despre familia prinsă dedesubt?

Omar Yussef a început să îndepărteze pietrele din vârful mormanului format de zidul prăbușit al dormitorului. Khamis Zeydan, împreună cu polițiștii lui, ridicau bucățile de mortar și de piatră. Când

au ajuns la Sofia și la copii, ofițerul care se afla cel mai aproape de cadavre a făcut un pas înapoi și a vomitat. Șeful de poliție l-a susținut pe un altul dintre oamenii săi aflați în stare de șoc și a supravegheat ridicarea ultimei bucăți, care acoperea picioarele Sofiei. Soția lui George Saba era moartă. Capul ei însângerat zăcea, zdrobit într-un mod înfiorător, de-a lungul claviculei, cu gâtul rupt și umerii sfărâmați. Acoperiți de brațele ei, copiii erau inconștienți, dar Khamis Zeydan le-a simțit pulsul bătând. I-a culcat în pat. Păreau slabi și învinși, deși medicul care le-a verificat semnele vitale a dat scurt din cap, în semn că vor supraviețui.

Omar Yussef l-a tras pe Khamis Zeydan înapoi, spre grămada de dărâmături. Abia mai respira.

— Habib Saba, a icnit el.

Khamis Zeydan s-a uitat la mormanul de pietre. A holbat ochii. Polițiștii au început să ridice molozul. Asudând din greu, au ajuns la tatăl lui George Saba. Habib zăcea în mijlocul dărâmăturilor, în aceeași poziție în care îl văzuse Omar Yussef în timpul schimbului de focuri. Își ținea picioarele ghemuite la piept, iar mâinile îi strângeau gleznele. Capul său chel era spintecat în jurul creștetului. Rana adâncă, plină de sânge amestecat cu praf, era o panglică neagră. Omar Yussef și-a zis că asta era probabil ceea ce își dorea Habib Saba, într-atâta părea de resemnat în moarte. Parcă ar fi crezut că nu are niciun rost să își salveze nepoții și nora, după cum pierduse orice speranță legată de fiul lui. Poate că în cazul lui George avusese dreptate. Dacă Omar Yussef nu ar fi încercat să îl salveze, nu s-ar fi dus la Jihad Awdeh și nu i-ar fi spus ce știa, George ar fi fost, cel puțin, executat de plutonul de execuție, nu linșat de gloată. Totuși, nu își putea explica liniștea lui Habib Saba. Se tot gândea că trupul bătrânului ar fi trebuit să pară mult mai

vătămat decât atât. Calmul său perfect îl făcea să pară imuabil, ca și cum zidul s-ar fi prăbușit peste o stană de piatră pe care nu ar fi reușit să o spargă. Trupul lui Habib Saba ieșea dintre dărâmături grațios, senin și închis în sine, de parcă polițiștii care îndepărtau molozul ar fi fost arheologi care scoteau la lumină statuia unui rege antic.

Polițiștii au ridicat corpul lui Habib Saba. O carte neagră și groasă a căzut din strânsoarea mâinii sale, printre praf și pietre. Omar Yussef a curățat praful de ciment de pe coperta ponosită, de piele, și a deschis-o. Pe foaia de gardă, a citit următoarea inscripție, scrisă de o mână educată, din alte vremuri: „Lui Abu Omar, cu voia Domnului, va fi întotdeauna aceeași armonie între credințele noastre, ca cea dintre noi doi. Dragul tău prieten, Issa." Acestea erau cuvintele scrise de preotul din Ierusalim tatălui lui Omar Yussef, în zilele de dinaintea vrăjmășiei dintre creștinii și musulmanii din Palestina. Aceasta era Biblia pe care Omar Yussef i-o dăduse lui George pe vremea când era student, pentru a-i servi drept consolare în timpul exilului, și ca semn al iubirii pentru orașul său natal. Tatăl lui George o strânsese la piept în clipa morții, protejând-o cu corpul său, așa cum Sofia proteja trupurile copiilor ei, ca pentru a păstra intactă lumea aceea mai bună pe care o reprezenta, chiar în timp ce oasele îi erau sfărâmate.

Omar Yussef a scos batista din buzunar. Și-a șters sudoarea de pe frunte, pentru a-i înmuia colțul, și a curățat praful de pe Biblie. Pielea neagră era lucioasă ca penele unui corb.

Ploaia cădea mai tare. O ambulanță i-a luat în grabă pe copiii lui George Saba, înainte ca împușcăturile să reînceapă. Jihad Awdeh a dat să iasă, cu picioarele încă nesigure, dintr-o altă ambulanță. Medicii au pus mâna pe el, dar el i-a îmbrâncit,

nervos. Oamenii lui, strigând la polițiști să elibereze drumul, l-au ajutat să se urce în jeepul lui și au plecat în trombă.

Khamis Zeydan a privit către casa fumegândă a lui George Saba. Le-a dat ordin oamenilor lui să înceapă curățenia. Apoi l-a prins pe Omar Yussef de cot.

— Cred că ar fi mai bine să te duc la spital, a spus el.

— Mă simt bine.

— Mai bine să fim precauți. Ar trebui să te vadă un doctor.

— Nu am nimic.

— Este a doua oară în decurs de două zile când ești trântit la pământ de o explozie. Fii serios, lucrurile acestea îți pot afecta organele interne, chiar dacă pari sănătos pe dinafară. Să mergem.

— Nu, du-mă acasă. Trebuie să mă schimb de hainele astea. Sunt ud până la piele.

Tremurând, s-a urcat pe scaunul pasagerului, în jeepul lui Khamis Zeydan. Au ieșit încet de pe stradă și au coborât pe drumul șerpuitor, părăsind Beit Jala. Omar Yussef era tăcut și mânios. Îl durea faptul că se afla în această situație, de a fi condus acasă de șeful poliției din Betleem, adică exact de acela care ar fi putut să împiedice toate crimele. Crezuse că vina nu îi aparținea lui Khamis Zeydan și că toată corupția din jurul lui îl făcea ineficient. Dar acum socotea că prietenul său era, în cel mai bun caz, un participant pasiv la crimă, dacă nu chiar cel care i-a condus pe ucigași către prada lor.

Khamis Zeydan înțelegea, parcă, semnificația tăcerii prietenului său. Și-a întors privirile de câteva ori spre Omar Yussef, dar profesorul își ținea ochii înainte, încăpățânat, ațintiți asupra drumului pustiu care traversa tabăra de refugiați Aida. În cele din urmă, polițistul a explodat:

— Pe mine mă învinovățești pentru tot ce s-a întâmplat, nu-i așa? Te văd. Ești furios pe mine. Crezi că eu sunt de vină.

Omar Yussef nu a răspuns. Voia să vorbească, dar nu dorea să își rănească prietenul, și nici nu avea energia să se certe cu el.

— Am dreptate, nu-i așa? a strigat Khamis Zeydan. Crezi că e vina mea.

Omar Yussef nu se mai putea abține.

— Bineînțeles. Tu ești șeful secției de poliție. Vrei să cred că nu este vina șefului de poliție atunci când un om este luat cu forța din celula lui și linșat la câțiva metri depărtare de secție? Nu este vina șefului când un grup de mardeiași înarmați îi atrag pe israelieni într-un schimb de focuri, cu unicul scop de a-i face să bombardeze casa unui familii?

— Nu înțelegi la ce presiuni sunt supus.

— Ca să faci ce?

— Tocmai asta e. Să *nu* fac nimic. Să permit ca toate aceste lucruri să continue.

— Nu te cred.

— Crezi că simplul fapt că port uniforma aceasta mă face mai puternic decât Hussein Tamari și Jihad Awdeh? Să nu crezi așa ceva. Ei sunt cei care se bucură de sprijin de sus, de foarte sus.

Khamis Zeydan și-a coborât vocea, dar a păstrat același ton amar, plin de resentimente.

— Linșarea lui George a fost prea mult, chiar și pentru mine. Dar cum să fi știut că vor face așa ceva? Am încercat să îi opresc. Doar m-ai văzut. Am încercat să îi opresc.

Omar Yussef simțea că începe să îi fie milă de omul din fața lui, care își sacrificase tihna și viața personală zeci de ani. Acum era trădat de cei pentru care luptase. Chiar dacă asta îl făcea să se comporte la fel ca netrebnicii lui tovarăși, nu însemna că în sufletul său era unul dintre ei.

— De ce nu m-ai crezut când am spus că Hussein Tamari este cel care i-a condus pe israelieni la casa din Irtas? Că el este colaboratorul care i-a ajutat să îl ucidă pe Louai Abdel Rahman? Că a ucis-o pe Dima Abdel Rahman pentru a-și ascunde urmele? a întrebat Omar Yussef.

— Nu o lua de la capăt.

— Auzi, acum nu mai are nicio importanță. Elicopterul israelian l-a ucis pe Hussein, deci criminalul e mort. George Saba este mort, așa că nu mai există nici victima nevinovată care își așteaptă execuția. Povestea s-a sfârșit. Așa-zisa mea investigație s-a sfârșit. Nu am mai rămas decât noi doi. De ce nu m-ai crezut? Ți-am arătat cartușul de la mitraliera lui Hussein. Ți-am arătat dovezile.

— Gloanțele care l-au ucis pe Louai proveneau de la pușca unui lunetist israelian. Dar tu ai găsit un cartuș de MAG. Aceasta nu constituie o dovadă împotriva lui Hussein, pentru că Louai nu a fost omorât cu un MAG. Dimei i-a fost tăiat gâtul, așadar nici ea nu a fost ucisă cu un MAG. Teoria ta este bună, dar nu e neapărat și corectă.

— Poate că Hussein nu l-a împușcat pe Louai, dar i-a îndreptat pe israelieni către țintă și a lăsat în urmă un indiciu când a scăpat din greșeală un cartuș de la arma sa. El trebuie să fie cel care l-a identificat pe Louai pentru lunetiștii israelieni cu ajutorul razei laser, punctul roșu văzut de Dima pâlpâind pe trupul lui, chiar înainte de a fi împușcat.

Khamis Zeydan a tras jeepul pe dreapta, lângă casa lui Omar Yussef.

— Bine, dacă asta te face fericit, îți spun că îmi pare rău că nu te-am crezut. Dar trebuie să știi că nu puteam face mare lucru. Nu ai dovezi clare și, în orice caz, au trecut vremurile în care dovezile hotărau rezultatul unui proces. Credința, influența

și fărădelegea – ele trebuie să fie astăzi de partea ta, pentru a câștiga.

Omar Yussef se întreba dacă ar fi cazul să îi spună de câte alte mârșăvii îl suspecta, în afară de cele divulgate deja. Se simțea epuizat. S-a hotărât să îl lase pe polițist să plece. A dat din cap și s-a dat jos din jeep, în tăcere. A fluturat Biblia cea neagră a lui George în direcția lui și l-a privit întorcând mașina și hurducându-se cu grijă peste banda de la mijlocul șoselei, pentru a trece pe celălalt sens al drumului. Simțea cum i se prelinge apa de ploaie pe sub guler. A băgat Biblia sub sacou.

Șanțul săpat de israelieni pe mijlocul drumului, în urmă cu două zile, bloca trotuarul. Omar Yussef a escaladat zidul cel mic din fața casei sale și s-a grăbit să intre.

Capitolul 26

Când a intrat Omar Yussef pe ușă, Maryam aștepta în salon, acoperită cu o pătură. S-a dus către ea. Nadia dormea pe pieptul bunicii ei. Poziția aceasta i-a provocat un fior pe șira spinării: i-a amintit de poziția în care murise soția lui George Saba, cu cei doi copii cuibăriți lângă ea, apărați de brațele ei. Pe Maryam, toropeala chipului o făcea să pară nemișcată ca un mort, iar el a simțit o ușurare irațională când femeia a privit în sus și i-a vorbit.

— Îi spuneam Nadiei o poveste, a șoptit ea. Nu voia să meargă la culcare înainte de venirea ta acasă.

Omar Yussef a pus Biblia lui George Saba pe măsuța de cafea. A ridicat-o pe Nadia de umeri, în timp ce Maryam a luat-o pe fată de picioare. S-a mișcat cu băgare de seamă, atent să nu o trezească

și să nu își forțeze spatele, care începuse din nou să zvâcnească, acum, când apa rece îi pătrundea până la oase, iar mușchii i se răzvrăteau din pricina efortului nebunesc depus la ridicarea pietrelor care îi striveau pe membrii familiei Saba. Omar și Maryam au dus-o pe fată în dormitorul lor și au întins-o în pat.

— Te-a sunat cineva de la sediul ONU din Ierusalim, a spus Maryam. Am notat eu numărul. Au sunat foarte târziu.

Omar Yussef a dat din cap. Se gândea la sărmanul Steadman. Era de așteptat ca angajații ONU care lucrau la rezolvarea acestei crize să stea până târziu în noapte la serviciu.

— O să mă culc în salon după ce mă schimb de hainele astea ude, a spus el.

— Îți fac un ceai, să te încălzești. Vrei supă?

— Nu, mulțumesc. Ceai, te rog.

După ce Maryam a adus ceaiul, Omar Yussef s-a așezat, în pijamaua lui de mătase și halatul de lână, și a întins o mână, pentru a atinge degetele lui Maryam.

— Ce s-a întâmplat, Omar?

— George este mort.

Omar Yussef și-a dat seama că nu mai spusese acele cuvinte până atunci. I se păreau atât de încărcate de greutatea mormântului, încât parcă avea gura plină de pământul în care urma să se întoarcă George. Cuvintele l-au înecat, și-a pierdut pentru o clipă răsuflarea și a oftat.

Maryam și-a pus brațele în jurul gâtului său, i-a mângâiat ceafa și și-a sprijinit bărbia de fruntea lui.

Omar Yussef i-a povestit tot ce a văzut, iar ea a plâns alături de el, încet, din tot sufletul. *Mă cunoaște atât de bine*, și-a zis el. *De-a lungul anilor, i-am ascuns unele lucruri și am crezut că asta ne va îndepărta unul de altul, dar este lângă mine de*

atâta vreme, încât simte ceea ce simt eu. Simțurile noastre sunt unite, chiar dacă nu avem aceleași păreri despre politică sau despre ceea ce se petrece în oraș. Nu a vrut să investighez cazul lui George, să îmi risc viața pentru a-l salva, dar a știut tot timpul ce înseamnă el pentru mine.

A trecut mult timp până când Omar Yussef s-a desprins din îmbrățișarea în care îl ținea Maryam. S-a ridicat și s-a uitat la ceasul de pe măsuța de toaletă. Era 2:30 dimineața.

— Ce ar fi să te duci la culcare, Maryam?

— Îți mai aduc niște pături.

— Nu cred că voi dormi. O să citesc un pic.

— Atunci, mai stau cu tine. Pun de ceai.

Maryam era la bucătărie când Omar l-a auzit. Zgomotul surd al elicopterului a pătruns prin noapte și s-a oprit deasupra lui. Ritmul său acoperea vuietul produs de motoarele tancurilor și ale jeepurilor care coborau dealul, spre Dehaisha. Omar Yussef s-a dus la fereastră. Se gândea că s-au întors să lărgească șanțul din mijlocul drumului, dar când au sosit, a văzut că nu erau buldozere. A privit de cealaltă parte a drumului. Două tancuri și alte două TAB-uri s-au poziționat chiar în fața casei lui. S-a repezit să stingă lumina. Soldații au coborât din TAB și au urcat, în fugă, înșiruiți unul câte unul, scările blocului de peste drum. Maryam a intrat în salon. În întuneric, ochii ei păreau hăituiți.

— Probabil că au venit după Jihad Awdeh, a spus Omar Yussef. Du-te și trezește-i pe Ramiz și pe copii. În caz că intră aici, nu vreau să se pomenească pe nepusă masă cu un soldat în dormitor. Dar nu îi speria.

Maryam a ieșit în grabă.

Soldații au postat santinele la fiecare capăt al străzii. Omar Yussef a deschis un pic fereastra. Din

interiorul celui mai apropiat TAB se auzea pârâitul unui post de radio de limbă ebraică.

Soldații au coborât scările blocului. Omar Yussef a crezut că nu l-au găsit pe Jihad Awdeh și că vor pleca. Apoi și-a dat seama că erau numai trei soldați, urmați de un șir de civili. Locatarii blocului erau evacuați, pentru ca soldații să poată efectua percheziția. Mica paradă a traversat strada, către casa lui Omar Yussef. El s-a dus la ușă, să îi întâmpine.

Când a deschis ușa, primul dintre soldați a pășit în cercul de lumină al becului din hol. Fața îi era pictată în culori de camuflaj, albastru și măsliniu. *Ce rost are camuflajul într-un bloc de locuințe?* s-a gândit Omar Yussef. Se întreba dacă soldatul i se va adresa în arabă. Vorbitorii de arabă sunt, întotdeauna, cei mai răi. Cu cât află mai multe despre arabi, cu atât par să îi displacă mai tare.

Soldatul a rostit câteva vorbe tăioase și guturale în ebraică.

— Vorbești limba arabă sau engleza? l-a întrebat Omar Yussef în engleză.

Soldatul i-a răspuns în engleză.

— Nu ai învățat limba ebraică?

— Am fost întotdeauna un optimist, a răspuns Omar Yussef.

Soldatul a zâmbit slab. Dinții lui albi au strălucit printre dungile machiajului de camuflaj. L-a împins pe Omar Yussef într-o parte și a scrutat holul. Maryam și Nadia ieșeau din dormitor. Omar Yussef l-a auzit pe Ramiz, în spatele ușii întredeschise, spunându-i soției sale să se îmbrace mai repede. Chipul lui Maryam s-a albit când l-a observat pe soldatul în culori de camuflaj. Fața Nadiei era lipsită de orice expresie.

— Coboară arma, te rog, a spus Omar Yussef.

Soldatul a lăsat în jos țeava puștii de tip M-16.

— Facem o percheziție în cartier. Unii dintre locuitorii blocului de vizavi trebuie să stea afară în timp ce percheziționăm clădirea. Plouă, așa că o să îi aducem încoace.

Omar Yussef a încuviințat printr-o mișcare a capului.

Mai bine de zece oameni au intrat în casă. Omar Yussef i-a salutat și i-a rugat să intre în salon. Maryam s-a ridicat să facă ceai, dar soldatul a oprit-o, zicându-i să îi aducă în salon pe ceilalți locatari ai casei și să aștepte aici, împreună cu ei. Oamenii care intrau aveau, toți, aceleași figuri plouate, nedormite și speriate. Unii copii se smiorcăiau.

Ultimii care au intrat au fost Amjad și Leila. Zâmbind, Amjad i-a strâns mâna lui Omar Yussef și i-a mulțumit că le permite să se adăpostească în casa lui. Lui Omar Yussef i s-a făcut rușine pentru că poftise la soția lui Amjad. Amjad era un om bun. Chiar și acum, Leila era frumoasă în blugii și hanoracul pe care le aruncase pe ea când soldații i-au azvârlit afară din apartamentul lor. Își periase părul, dar arăta, totuși, pleoștit de somn.

Soldatul a rămas în prag, cu ochii ațintiți asupra grupului, care acum îi includea pe Ramiz cu ai lui. Omar Yussef îi cunoștea pe toți cei din cameră, cu excepția femeii din colț, cu cei doi copii ai ei. A presupus că sunt noii veniți, familia lui Jihad Awdeh. Nu își amintea chipul femeii de la vizita lui în casa lui Jihad, la începutul acelei seri. A pășit cu atenție pe covorul de copii așezați la picioarele părinților și a salutat-o pe femeie.

— Sunteți soția lui Jihad? a șoptit el.

— Da.

Era o femeie tânără, cu înfățișare modestă. Deodată, Omar Yussef l-a recunoscut pe băiatul care stătea în picioare, în spatele ei. El fusese cel

care a deschis ușa apartamentului în urmă cu șase ore, când Omar Yussef se dusese să îl roage pe Jihad Awdeh să îl salveze pe George Saba.

— Ah, ne-am întâlnit mai devreme, nu-i așa? l-a întrebat Omar Yussef.

Băiatul a încuviințat din cap.

— Cum te numești?

— Walid Jihad Brahim Awdeh.

Omar Yussef a rămas trăsnit ca de un fulger.

— Ești fiul cel mare al lui Jihad?

— Da.

Fiul cel mare al lui Jihad Awdeh se numea Walid. Jihad era „tatăl lui Walid", Abu Walid. Oare bănuielile lui au fost greșit îndreptate de la bun început? Fiul cel mare al lui Hussein Tamari era Walid. Tamari era Abu Walid. Dar poate că Tamari nu era acel Abu Walid cu care a vorbit Louai Abdel Rahman chiar înainte să moară. Ar fi putut să fie Jihad Awdeh. Jihad era Abu Walid, deci el era, probabil, ucigașul, colaboratorul.

George îl văzuse pe Jihad ridicând ceva de pe acoperișul casei sale și punându-l în vestă, când i-a înfruntat pe militanții din Brigăzile Martirilor. Ar fi putut să fie cartușele gloanțelor scuipate de culata MAG-ului celui mare al lui Tamari. Louai nu a fost împușcat cu acel MAG, dar la locul crimei se afla un cartuș de MAG. Oare căzuse din buzunarul lui Jihad?

Omar Yussef voia să îi relateze lui Khamis Zeydan descoperirea sa imediat, dar nu avea nicio șansă de a folosi telefonul cât timp soldatul stătea de gardă în cameră. Trebuia să aștepte până la terminarea percheziției de peste drum, când celor din salonul său li se va permite să plece acasă. Timp de o clipă, a intrat în panică. Dacă soldații percheziționează și casa lui? Ar putea găsi pistolul Webley al lui George printre șosetele din sertar. Cu

siguranță l-ar aresta și l-ar putea închide luni de zile fără niciun proces. Până atunci, Jihad Awdeh va deveni atât de puternic, încât nu l-ar mai putea convinge pe Khamis Zeydan să îl aresteze. Nici acum nu era sigur că șeful poliției din Betleem îl va reține pe militantul palestinian. Trebuia să ajungă la Khamis Zeydan în noaptea aceasta, cât timp îl apăsa încă vinovăția pentru linșarea lui George.

— Soldații nu îl vor găsi acasă pe tatăl tău, nu-i așa? a spus Omar Yussef.

Fiul cel mare al lui Jihad Awdeh l-a fixat, insolent, pe Omar Yussef. Și-a ridicat bărbia, în semn că nu va răspunde la întrebarea aceasta. Băiatul acesta nu va crede niciodată că tatăl lui a fost altceva decât un erou, chiar dacă Omar Yussef va reuși să convingă tribunalul să îi intenteze un proces liderului Brigăzilor Martirilor.

Soldatul i-a ținut în salon mai mult de o oră. Încăperea începea să miroasă urât. Unii dintre copiii cei mici au făcut pipi pe covor, în timp ce plângeau. Câteva femei se văitau, legănându-se în față și în spate. Toți bărbații fumau. Tensiunea era înfiorătoare pentru Omar Yussef. Îl durea spatele de cât stătuse în picioare, și regreta că nu a făcut un duș fierbinte când a ajuns acasă, să se încălzească după ce fusese udat de ploaie. Fumul din încăpere îl făcea să tușească. Voia să iasă de acolo, să îl prindă pe nenorocitul care îi întinsese cursa aceasta lui George Saba. Îl privea fix pe soldat, cu ură. *Cine e el, să nu îmi permită să mă duc la poliție, ca să se facă dreptate? Terminați odată blestemata asta de percheziție și ieși din casa mea cu arma ta idioată și camuflajul asta ridicol.* I-a trecut prin cap să îi spună soldatului că Jihad Awdeh se ascunsese în Biserica Nașterii Domnului, dar nu avea cum să îi vorbească fără să îl audă ceilalți. Și oricum, faptul că știa unde se află Jihad

îl transforma într-un suspect în ochii soldaților, care nu ar întârzia să îl aresteze. Mai era și un alt lucru de care își dăduse seama Omar Yussef: știa că nu ar putea să dea un palestinian pe mâna soldaților. Nu voia ca Jihad Awdeh să fie omorât. Voia să fie arestat și obligat să mărturisească. Mort, ar fi un erou, un martir, pe când el nu merita decât să fie umilit.

Era aproape 4:00 dimineața când, din aparatul de emisie-recepție prins pe umărul soldatului, s-a auzit o voce groasă, incoerentă. Numaidecât, și fără niciun cuvânt, soldatul a părăsit camera și a ieșit din casă. Omar Yussef l-a urmat după câteva clipe. A privit spre stradă. Soldatul a sărit în spatele unui TAB. Ultimii doi bărbați au intrat lângă el și au închis ușile metalice. Cu o revărsare de fum și scârțâit de șenile, vehiculele israeliene s-au retras către bază, de cealaltă parte a taberei Dehaisha.

Soldații încă se mai vedeau, când Omar Yussef s-a întors către cei din salon. Adunați la fereastră, aceștia urmăreau plecarea soldaților.

— Au plecat, a spus el.

— Să facem un ceai pentru toată lumea, a zis Maryam.

Omar Yussef ardea de disperare să se îmbrace și să plece la Khamis Zeydan.

— Maryam, oaspeții noștri sunt obosiți. Vor, desigur, să se ducă acasă, să se odihnească.

— Prostii, Omar, nu fii nepoliticos. Trebuie să facem ceai pentru musafirii noștri.

Omar Yussef nu se putea certa cu ea în fața tuturor acelor oameni. S-a încruntat și s-a dus în dormitor. Se va îmbrăca, astfel încât, de îndată ce vor pleca oamenii din salon, va ieși și el. Și-a pus pantaloni groși, o cămașă și un hanorac, pentru că era ultima și cea mai friguroasă parte a nopții. A format numărul de acasă al lui Khamis Zeydan și pe

cel de la birou, la telefonul de pe măsuța de toaletă din dormitor. Nu a răspuns nimeni. A format ambele numere încă o dată și a lăsat telefonul să sune îndelung. În cele din urmă, cineva a ridicat receptorul la secția de poliție.

— Vreau să vorbesc cu Abu Adel.

— Este foarte târziu.

În mod evident, sergentul de noapte dormea.

— Dormeai? Știi că israelienii sunt în oraș?

— Și vrei să îi arestez?

Omar Yussef a respirat adânc.

— Vreau să vorbesc cu Abu Adel în legătură cu o crimă.

Pauză.

— Cine este la telefon?

— Abu Ramiz.

— Abu Ramiz, profesorul?

— Da, sunt prieten cu Abu Adel.

— Știu. Uite, Abu Ramiz, dacă îi ești prieten, te vezi cu el mâine dimineață. Nu poate vorbi acum, dacă înțelegi ce vreau să zic.

Omar Yussef și-a amintit de sticla de whisky din biroul lui Khamis Zeydan. Înțelegea ce voia să zică sergentul.

— Mulțumesc. Dacă îl vezi, spune-i că am sunat.

Luând o pereche de șosete din ultimul sertar al dulapului, Omar Yussef s-a uitat înăuntru. A scos pistolul Webley și l-a înfipt la curea.

Maryam a trecut prin fața ușii, ducând o tavă cu cești de ceai.

— Omar, de ce te îmbraci?

A pășit pe lângă ea și s-a îndreptat către ușa de la intrare.

— Mă duc la biserică.

Capitolul 27

Ploaia cădea, rece, în timp ce Omar Yussef traversa în grabă Piața Manger. S-a oprit exact în locul unde murise George Saba și a privit către lumina slabă a felinarului care imita lămpile cu gaz. Amintirea trupului batjocorit al lui George, legănându-se de brațul metalic, l-a stors atât de mult de energie, încât era pe punctul de a coborî dealul înapoi, spre casă. A simțit însă pistolul Webley împungându-l în stomac și a înțeles că trebuie să intre în biserică.

A traversat lespezile alunecoase, în partea mănăstirii armene. Ploaia răpăia peste căciula lui cu un zgomot atât de puternic, încât i-a trecut prin minte că Jihad Awdeh, ascuns în interiorul bisericii, ar putea să îl audă venind. O siluetă întunecată

a ieșit în grabă dinăuntru, pe sub Poarta Umilinței. L-a zărit pe Omar Yussef și a înghețat. Cei doi bărbați au clipit în întuneric. O pală de vânt a purtat un val de apă rece peste capetele lor. Omar Yussef a înaintat. Silueta de la poartă a făcut un pas înapoi, către zid. Nu putea fi Jihad Awdeh. Nu se putea înjosi într-un asemenea hal. Omar Yussef a grăbit pasul. Când a ajuns la câțiva metri de celălalt, l-a recunoscut. Era Elias Bishara. Părul negru, cu firul subțire, i se lipise de pielea capului, iar ploaia îi încețoșase lentilele groase ale ochelarilor. Apa îi îmbiba cu repeziciune sutana neagră, dar Omar Yussef vedea că sudoarea îi trecuse deja prin robă, la subsoară. Elias Bishara și-a lăsat mâinile în jos, de-a lungul corpului, ca și cum spaima urma să îl propulseze în sus, pe lângă zid, către un loc ferit de primejdii.

— Elias, eu sunt, Abu Ramiz.

La început, tânărul preot nu a reacționat, ca și cum nu ar fi auzit, apoi a început să tremure, pe măsură ce tensiunea și frica îi scădeau.

— Am crezut că o să mă omori.

— Este înăuntru, nu-i așa?

— Jihad Awdeh? Da. L-am așteptat, așa cum ți-am promis, Abu Ramiz. M-am rugat pentru biserică și pentru George Saba. Dar am fost slab. M-au lăsat puterile și am fugit când Awdeh a îndreptat pistolul către mine și mi-a spus să părăsesc biserica.

— Este singur?

— Doar el. O, Doamne, am vrut să rămân, să păzesc biserica. Îmi pare rău, Abu Ramiz, nu am avut putere.

— Erai singur în biserică, Elias. Ai făcut tot ce ți-a stat în puteri.

Lui Omar Yussef îi era milă de sărmanul om, înnebunit de durere.

— Unde se ascunde?

— Era în fața altarului, dar acum ar putea fi oriunde. Vor veni soldații, Abu Ramiz. Vor veni și vor invada biserica, pentru a-l prinde. Va fi un dezastru. Am simțit că mă confrunt cu Diavolul însuși.

Elias Bishara și-a șters ochelarii pe mâneca largă a robei. Apoi s-a uitat în sus.

— Dar dumneata ce cauți aici, Abu Ramiz?

Omar Yussef a privit poarta neagră care ducea în biserică. Jihad Awdeh era acolo, undeva.

— Abu Ramiz, toate astea au legătură cu George, nu-i așa? De aceea ai venit aici.

Elias Bishara a apucat reverele hainei lui Omar Yussef.

— Nu îți sacrifica viața, Abu Ramiz. Jihad Awdeh te va omorî chiar aici, în biserică. Nu te poți pune cu el.

Omar Yussef a pus o mână pe brațul lui Elias Bishara.

— Trebuie să învăț și eu ceva din lecțiile mele, Elias, a spus el.

Călugărul a scos un oftat abia auzit. Apoi a făcut un pas înapoi și a dat din cap.

Omar Yussef s-a oprit în fața Porții Umilinței. Nu mai era niciun alt călugăr în jur. În inima sa, care acum îl izbea cu putere în piept, știa că în Biserica Nașterii Domnului nu se mai afla decât un singur om.

A trecut pe sub poarta joasă, aplecându-se. S-a îndreptat de spate și și-a frecat mijlocul. Pridvorul bisericii era cufundat în întuneric și tăcere. Și-a amintit ce i-a spus Jihad Awdeh Leilei. Imediat după sosirea soldaților, se va ascunde în Biserica Nașterii Domnului. Israelienii nu vor îndrăzni să intre în locul nașterii lui Iisus pentru a-l aresta. Dacă ar face-o, lumea întreagă ar fi ultragiată. Omar Yussef se întreba: de ce să fie lumea ofensată din cauza acestui om, a acestui criminal

însetat de sânge? În Europa nu s-ar ști nimic despre adevăratul Jihad Awdeh. L-ar putea considera un erou, sau, cel puțin, ar crede că astfel este văzut în Betleem. Așadar, israelienii nu îl vor căuta aici. Dar Omar Yussef o va face.

A revăzut planul arhitectural al bisericii în minte. S-a plimbat printre amintirile atâtor vizite făcute în vechea bazilică bizantină, ale tuturor prietenilor creștini care se cununaseră sau își botezaseră copiii aici și care îl invitaseră și pe Omar Yussef să se bucure alături de ei. Acum intra rar în biserică. Creștinii fuseseră aproape împinși în ilegalitate. Emigrau în Chile, acolo unde ar fi trebuit să rămână George Saba. Sau se hirotoniseau, așa cum făcuse Elias Bishara, și se ascundeau în spatele zidurilor acestei biserici-fortărețe. Era de așteptat ca biserica în care se născuse creștinismul să fie învăluită într-un întuneric de noapte târzie, rece și pustie, așa cum o găsea el acum.

Omar Yussef a înaintat prin bazilica principală. Mișcându-se cu atenție, a luat-o la stânga, pentru a se putea adăposti după pilaștrii roșii, din calcar, ai claustrului franciscan. S-a ascuns în spatele unei coloane decorate de cruciați cu o pictură a Sf. Cathal. Irlandezul îl privea de sus, cu barba lui ascuțită, chipul oval, alb și îngrozitor, cu riduri negre, groase, ca și cum ar fi fost surprins în momentul în care Atotputernicul tocmai îl informa care torturi anume vor duce la martirizarea lui. Sau poate era figura severă a celui care știa împrejurările sordide în care vei pieri tu, sărman păcătos, care te uiți în sus, dinspre podeaua rece, de piatră, a bisericii. Omar Yussef s-a cutremurat, apoi și-a îndepărtat privirile de la portretul cel sever. A examinat altarul grec-ortodox. Primele raze plumburii ale zorilor ploioase au pătruns prin ferestrele înalte, reflectându-se în lămpile de aur atârnate, cu lanțuri

lungi, deasupra culoarului. Trebuia să se miște repede. Avea nevoie de întunericul care să ascundă vechimea pistolului Webley.

Dinspre altar, s-a auzit zgomotul slab, al unui om care tușea. Tusea se prelungea, apoi omul a expectorat. Omar Yussef a auzit apoi scrâșnetul repetat, nervos, rapid, al unei brichete care nu se aprindea. Omul nevăzut a înjurat și a încercat bricheta din nou. Apoi zgomotul s-a oprit.

Omar Yussef a scos pistolul de la curea și s-a îndreptat către capătul bisericii. A ieșit pe culoarul dintre scaune, dar nu se vedea nimeni lângă altar. Apoi tusea s-a auzit din nou, dându-i de înțeles că Jihad Awdeh se ascunde în Peștera Nașterii Domnului. Un licăr ușor, tremurător, lumina scările largi, în formă de evantai, de lângă altar, care duceau spre peșteră. Omar Yussef s-a oprit să asculte. Grota era cufundată în liniște. A coborât o treaptă, apoi încă una. La fiecare nouă mișcare se întreba ce naiba făcea acolo. Era posibil ca Jihad Awdeh să nu fie singur. Ba chiar putea să nu se lase intimidat de pistolul Webley. Omar Yussef și-a continuat coborârea. Își amintea că peștera avea cinci metri și jumătate lățime și nouă în lungime. Scara largă se despărțea la capăt, în fața a două intrări, ambele la același capăt al grotei. Turiștii coborau pe o parte a scării și urcau pe cealaltă, după ce se aplecau pentru a săruta inelul de bronz sub care, potrivit călugărilor, se afla locul ieslei în care se născuse Iisus. Unde să fie Jihad Awdeh? Probabil cât mai departe de scări, pentru a avea timp să reacționeze, în cazul venirii soldaților.

Omar Yussef a ajuns la capătul treptelor. Ținea arma în mâna stângă, astfel încât, la intrarea în peșteră, corpul să îi rămână la adăpost de licărul portocaliu. A pășit după colț.

Jihad Awdeh l-a privit, cu zâmbetul pe buze.

— Așadar, au trimis forțele speciale.

A râs și a scos un pachet de Marlboro din buzunar. A încercat bricheta de mai multe ori până să se aprindă. Probabil că mai devreme încerca să aprindă o lumânare, nu o țigară.

Omar Yussef s-a străduit să discearnă ceva în lumina slabă. Kalașnikovul lui Jihad Awdeh zăcea pe podea, în fața lui. Avea și un rucsac mic, probabil plin cu mâncare, în caz de asediu. Omar Yussef se întreba dacă nu are cumva și explozibil în rucsac. Poate are de gând să ia cu el, în Paradis, peștera, sau biserica, sau pe oricine se apropie de el. Sub căciula de astrahan, capul lui Jihad Awdeh era bandajat în urma loviturii căpătate când obuzul de tanc a lovit casa lui Saba.

— Ridică-te și vino cu mine, a spus Omar Yussef.

— Unde să vin? Tot mai colaborezi cu israelienii? Te așteaptă în fața bisericii, să mă predai lor?

În grota joasă, ecoul a multiplicat râsul lui Jihad Awdeh într-o sută de voci mânioase.

— *Tu* ești colaboratorul, Jihad.

Nici el nu era sigur dacă joacă la cacialma, și nici nu îi păsa. Vorbea cu convingerea celui care văzuse atât de multă minciună, încât simțea, acum, nevoia de a striga în gura mare adevărul.

Lui Jihad Awdeh i-a pierit zâmbetul.

— Dacă eu sunt colaboratorul, de ce trebuie să fug de israelieni în miezul nopții?

— Ai făcut tu ceva să îi întorci împotriva ta, a zis Omar Yussef. Probabil că ai mers prea departe, chiar și în ochii lor.

Lui Jihad Awdeh i-a revenit rânjetul pe chip. Și-a împins căciula de astrahan pe spate și a băgat un deget sub bandaje, pentru a-și scărpina pielea capului.

— Ia du-te în pizda mă-tii, profesorule! Știi tu să tragi bine?

— Dar cât de bine trebuie să știu să trag ca să te nimeresc de la distanța asta?

Omar Yussef a împins arma goală în față, riscând, pentru a da greutate amenințării sale. Nu a înaintat către Awdeh. Voia să îl țină acolo unde se afla, la o depărtare de șapte metri, în caz că bărbatul mai tânăr se repezea spre el.

— Mai exact, sub ce acuzație ai de gând să mă arestezi?

— Colaboraționism. I-ai ghidat pe israelieni către ascunzătoarea lui Louai Abdel Rahman. Te-ai folosit de un vizor cu laser pentru a le confirma că îl prinseseră pe cel pe care îl căutau și pentru a le arăta locul exact în care se afla el. Greșeala ta a fost că ai scăpat un cartuș de la o armă MAG la locul asasinatului. Când am găsit cartușul, la început l-am bănuit pe Hussein Tamari. Dima Abdel Rahman mi-a spus că soțul ei a vorbit cu cineva ascuns în întuneric, pe care l-a numit Abu Walid. Hussein Tamari era Abu Walid. Dar abia în seara asta am descoperit că și pe fiul tău cel mare îl cheamă tot Walid. George Saba mi-a zis că te-a văzut aplecându-te pentru a lua ceva de pe acoperișul casei sale, în seara aceea, înainte de a pleca. Mi-a mai zis și că singurul care trăgea era Hussein Tamari. Tu, probabil, ai cules cartușele aruncate de armă. Le-ai pus în buzunar, pentru că voiai să acoperi urmele, în caz că veneau israelienii în Beit Jala, să afle cine trăgea de pe acoperișul casei lui George Saba. Dacă ar fi găsit acele cartușe, ar fi știut că era Hussein, iar asta îi aducea prea aproape de tine. Tu lucrai pentru ei și nu voiai să se afle că șeful tău trăsese înspre ei, de dincoace de vale, deoarece și-ar fi dat seama că ești și tu implicat. Iar atunci când îl așteptai pe Louai Abdel Rahman să vină acasă, culcat în iarba înaltă, unul dintre cartușe ți-a căzut, probabil, din buzunar. Este cel pe care l-am

descoperit eu. L-am păstrat ca dovadă. Am mai găsit unul, pe care tu l-ai pierdut din vedere, pe acoperișul casei lui George Saba. Apoi ai aflat că Dima Abdel Rahman îl auzise pe soțul ei vorbind cu un anume Abu Walid, și ai ucis-o și pe ea.

Jihad Awdeh și-a fluturat țigara.

— Nu, nu eu am ucis-o pe târfa aia.

— Așadar, restul este adevărat?

— Du-te dracului. Nici nu îți dai seama ce greșeală faci. Eu sunt capul Brigăzilor Martirilor.

— Asta era și Hussein, și uite ce i s-a întâmplat.

— Hussein a murit pentru că era prea lacom. Motivul pentru care israelienii au vrut să îl ucidă pe Louai Abdel Rahman era că familia lui avea fabrici de explozibil. Erau implicați toți, inclusiv bătrânul Muhammad. Louai era legătura lor cu grupările de rezistență. Vindeau bombe Fatah-ului, dar aprovizionau și Jihadul Islamic și Frontul Popular. Le vindeau până și criminalilor. Când a murit Louai, Hussein a hotărât să preia întreaga afacere a familiei Abdel Rahman. Eu i-am zis să ia numai atelierele auto. L-am avertizat că dacă ia și fabricile de explozibil, israelienii se vor năpusti asupra lui. Dar era lacom. Explozibilii folosiți de băiatul lui Abdel Rahman în atacul de ieri, de la Ierusalim, proveneau de la unul dintre laboratoarele preluate de Hussein. Și, așa cum l-am avertizat, israelienii l-au ucis.

— Cine le-a spus israelienilor că bomba fusese fabricată în unul dintre acele laboratoare?

— Eu, desigur, Abu Ramiz.

— Tu?

— Eu am plănuit întreaga misiune. L-am trimis pe băiat să se arunce în aer. Israelienii nu se hotărau dacă să îl ucidă pe Hussein sau nu, dar după explozia bombei în piață, știam că vor fi nevoiți să scape de el.

— Și, de îndată ce a murit Hussein, ai ajuns în vârful grupării din Betleem.

Jihad Awdeh a dat din cap, suflând fumul pe nări.

— Dar de ce a acceptat Yunis Abdel Rahman să devină un sinucigaș cu bombă?

— Martir, Abu Ramiz. Termenul corect este martir.

Jihad Awdeh a zâmbit, sarcastic.

— Din scârbă de sine, aș putea spune. De fapt, este vina tatălui său. E un scârbos, bătrânul Muhammad Abdel Rahman. I-a spus puștiului că Dima se culca cu Hussein Tamari. I-a zis că Dima voia să scape de Louai, ca să poată rămâne cu Hussein, și că l-a convins pe Hussein să îi ajute pe israelieni să îl ucidă pe soțul ei. Muhammad se aștepta ca băiatul să îl ucidă pe Hussein, astfel încât familia să își recapete atelierele auto. Poate și fabricile de explozibili.

— Dar Yunis a ucis-o pe Dima, în schimb.

Băiatul i-a stricat planurile tatălui, îndreptându-și mânia asupra femeii pe care o considera cea mai lipsită de scrupule, cea mai vinovată dintre toți aceia care îl trădaseră pe fratele său.

— Așa este. A ucis-o pentru că l-a trădat pe fratele său. I s-o fi părut mai ușor decât să îl ucidă pe Hussein – nu știa că israelienii o vor face în locul lui. A ucis-o și a făcut să pară un caz oarecare de viol. Sau poate i-a făcut plăcere să vadă cum arată întinsă pe jos, cu fundul în sus. Apropo, tu ai fost acolo. Ți-a plăcut fundul ei? Am auzit că era preferata ta. Cât de bună era? Polițiștii îi acoperiseră corpul până să ajung eu acolo, dar gardienii m-au lăsat să trag un pic cu ochiul. Mulți dintre băieți și-au desfătat privirile.

Omar Yussef a înghițit cu greutate.

— De ce te-ai dus acolo?

— Ca să îi spun lui Yunis Abdel Rahman că dragul său părinte îl transformase într-un criminal degeaba. I-am spus că Dima era nevinovată și că Hussein nici măcar nu o cunoștea. Băiatul a fost destul de supărat când a aflat adevărul, după cum îți poți imagina. Dezgustat de el și de tatăl său. Se simțea vinovat. Lipsit de afacerea familiei, fără viitor. I-am spus că își poate răscumpăra greșeala ducând la bun sfârșit o operațiune. A fost de acord imediat.

— De ce au venit israelienii la tine acasă în seara aceasta, dacă ești colaboratorul lor?

— Voiau doar să mă avertizeze să închid fabrica de explozibil. Sau poate voiau să îmi furnizeze un alibi. Nimeni nu o să creadă că fac razie în casa celui care colaborează cu ei.

Omar Yussef a arătat spre cealaltă scară de la ieșirea din grotă.

— Să mergem, te duc la poliție.

Jihad Awdeh s-a ridicat și s-a întins.

— Bine. Ei, evident, îmi vor da drumul. Iar eu voi începe să construiesc o nouă bombă.

A înaintat prin peșteră.

— De data aceasta nu va mai fi aruncat în aer șeful tău american. O să am eu grijă să te lovească pe tine și pe familia ta.

Omar Yussef i-a făcut semn lui Awdeh să stea lângă peretele opus al cavernei. L-a urmat pe militant în sus, pe scări, fără grabă. Când prizonierul său a ajuns la ultima treaptă, Omar Yussef i-a zis:

— Mergi mai departe. Nu prea repede.

Întunericul din biserică părea că s-a destrămat. Când a ajuns la capătul scărilor, Omar Yussef a tras pistolul mai aproape de el și l-a ascuns în pliurile hainei.

Jihad Awdeh s-a întors. A privit fix, la arma învechită.

— Mergi, i-a spus Omar Yussef.

Ochii i se obișnuiau încet cu lumina prea puternică din biserică. Petrecuse prea mult timp în peșteră. Ucigașul va vedea că pistolul cel vechi era inofensiv.

— Haide, mișcă-te.

Jihad Awdeh a arătat cu degetul arma Webley, râzând.

— Ce ai de gând? Să mă bați cu vechitura aia?

Omar Yussef simțea cum i se usucă gura. A privit în jos, numai pentru a vedea că mâna care ținea pistolul îi tremura.

— O fi ea o armă veche, dar funcționează.

Dar Jihad Awdeh sărise deja înspre el. L-a pocnit pe Omar Yussef în tâmplă, l-a împins în spate și i-a pus piedică, iar el a căzut la podea. De la spatele bocancului, Jihad a scos încet un cuțit de vânătoare de cincisprezece centimetri. A rotit lama zimțată, cu rânjetul pe buze. Omar Yussef a văzut o lumină scânteind în tăișul cuțitului. Cum a putut fi atât de prost, să rămână în grotă până când s-a luminat atât de mult afară?

Jihad Awdeh l-a lovit cu un picior într-o parte, chiar sub coaste. Impactul loviturii l-a săgetat prin rinichi ca împunsătura unui cuțit. A gemut. Apoi Jihad l-a lovit din nou, iar Omar Yussef a scos un urlet adânc.

A apucat piciorul lui Jihad Awdeh, dar acesta s-a eliberat. Omar Yussef a privit în sus. Jihad era aplecat deasupra lui, iar cuțitul și-l ținea la gât. A rânjit, ca și cum urma să îl muște pe profesor și să îi bea sângele. A trecut cuțitul încet, peste gâtul lui, oftând de plăcere. Era același gest criminal pe care i l-a descris George Saba, când îl vizitase în celula închisorii. Omar Yussef urma să moară, la fel ca George.

Cuțitul era acum la gâtul lui Omar Yussef. Era cald, după ce fusese ascuns în bocancul lui Jihad Awdeh. A gemut. Cuțitul i-a apăsat câteva clipe pielea gâtului. Atunci s-a auzit o detunătură puternică, urmată de o alta. Omar Yussef a crezut că este sunetul carotidei sfâșiate de metalul ascuțit, ruperea cartilajului care îi bubuia în cap. Dar imediat după aceea, Jihad Awdeh s-a rostogolit peste corpul victimei sale. Și-a ținut capul drept, în fața ochilor lui Omar Yussef și a scos un geamăt sinistru, plin de duhoarea împuțită a țigărilor. Apoi capul i-a căzut. Fruntea i-a lovit bărbia lui Omar Yussef. Ucigașul era mort.

Capitolul 28

Omar Yussef a împins corpul lui Jihad Awdeh într-o parte. S-a rostogolit, greu, pe spate. Mâna mortului a dat drumul cuțitului care a zornăit slab pe podeaua de piatră. Sângele care se prelingea din cele două răni ale lui Jihad Awdeh formase o băltoacă lângă trupul lui Omar Yussef. Profesorul îi simțea căldura pătrunzându-i prin haină. S-a ridicat în picioare, pentru a se feri de el și s-a dat doi pași înapoi, așteptându-se, parcă, să se scoale criminalul de jos și să încerce din nou să îi ia viața.

În ușa bisericii se vedea o siluetă. A înaintat către Omar Yussef. Acesta era omul care îl salvase, trăgând din celălalt capăt al bisericii cu atâta precizie, încât a reușit să îl lovească pe Jihad Awdeh, nu și pe victima sa, prinsă între corpul lui și piatra

rece. Pe măsură ce înainta prin mijlocul vechii clădiri, ecoul pașilor săi era tot mai puternic. Omar Yussef se holba la silueta întunecată. Când Awdeh îi ținuse cuțitul la gât, era sigur că urma să moară. Nu e de mirare, atunci, că grațierea i se părea cumva ireală.

Silueta a trecut prin dreptul primei raze prăfuite de soare, care cădea dinspre ferestrele înalte. Bereta de polițist îi stătea strâmb pe cap. Omar Yussef a văzut cum o mână înmănușată strâns, în piele neagră, a îndreptat-o. Pașii s-au apropiat. Era Khamis Zeydan. Acesta era momentul în care urma să afle dacă suspiciunile sale erau greșite, dacă șeful poliției din Betleem era mânjit de sânge, așa cum credea el. Khamis Zeydan îl salvase, ucigându-l pe Jihad Awdeh, omul care îl lovise și îl umilise pe polițist în urmă cu numai două ore. Dar îl va ucide și pe Omar Yussef?

Trei alți polițiști au intrat în grabă pe sub Poarta Umilinței și au alergat pe culoarul dintre bănci, în spatele comandantului lor. Șeful de secție s-a întors să se uite la ei, apoi a grăbit pasul către Omar Yussef. A ajuns lângă profesor și l-a privit dur, bătând cu patul pistolului în mâna cea falsă. Pe chipul său se citea asprimea celui care a ucis și care va mai ucide. Omar Yussef și-a ridicat ochii spre raza de soare care brăzda întunericul din interiorul bisericii. A inspirat adânc, și în acel moment și l-a amintit pe Khamis Zeydan, tânăr, suav, cum umplea cafeneaua studențească din Damasc cu râsul lui, și și-a dat seama că orice ar fi devenit vechiul său prieten între timp, lui îi va rămâne în amintire întotdeauna căldura aceea tinerească de pe chipul lui, care reușea să îl întoarcă în timp și în spațiu, departe de această biserică lugubră. Omar Yussef și-a ținut răsuflarea.

Khamis Zeydan a băgat arma în teacă. S-a uitat în jos, către Jihad Awdeh.

— Nenorocitul ăsta e mort, a spus el.

S-a întors către oamenii lui.

— Scoateți-l pe nenorocitul ăsta din biserică. Nu vreau să afle cineva că eu l-am împușcat, și mai ales că totul s-a petrecut într-un loc sfânt. Voi doi, duceți-l în gară. Tu, ia o găleată și o cârpă. Șterge sângele.

— Pușca lui este jos, în grotă, a spus Omar Yussef.

— Să mergem să o luăm. Să ne uităm ce a mai lăsat acolo.

Omar Yussef a ezitat.

Khamis Zeydan a ridicat capul, iar mustața i s-a încrețit.

— Tocmai ți-am salvat viața. Crezi că o să te omor și pe tine?

— Îmi cer iertare, Abu Adel, a spus Omar Yussef. Mi s-a întunecat judecata.

— În ultima vreme, judecata ți-a făcut cinste. Suspiciunile tale au fost îndreptățite. Chiar și în privința mea. Dar acum poți să crezi din nou că lucrurile sunt cu adevărat ceea ce par.

— Nu știu dacă acest lucru se va mai întâmpla vreodată.

Khamis Zeydan a coborât scara, către Grota Nașterii. Omar Yussef l-a urmat. Își simțea picioarele slăbite. În decurs de două zile, își înfruntase moartea de trei ori și văzuse mai multe cadavre, ale unor oameni pe care îi îndrăgise și ale unora de care se temuse. Era prea mult. S-a așezat pe ultima treaptă și și-a luat capul în mâini.

— Era cât pe-aici să mă omoare, a spus Omar Yussef.

Khamis Zeydan și-a pus Kalașnikovul lui Jihad Awdeh pe umăr și a aruncat o privire în rucsac.

— Ce este aici? Mâncare.

L-a privit pe Omar Yussef.

— Să știi că ai dreptate. Acum ai fi fost mort, dacă Maryam nu mi-ar fi spus că te îndrepți spre biserică.

— Maryam?

— Mi-ai lăsat un mesaj la sergentul de serviciu. Îmi pare rău să îți spun asta, dar am băut după ce te-am lăsat acasă. Mă tot gândeam la soția lui George Saba, la felul în care am găsit-o, cu copiii ascunși sub brațe. Am văzut atâția morți în viața mea, Abu Ramiz, dar m-am urât pentru că am permis să i se întâmple așa ceva Sofiei Saba. Așa că am încuiat ușa biroului și am luat-o de la capăt cu sticla aceea de whisky. Am ieșit să urinez, și sergentul mi-a zis că m-ai sunat. M-am urcat în mașină și am mers la tine acasă. Maryam era într-o stare jalnică. Ea mi-a spus că te-ai dus la biserică. Se pare că am ajuns la timp.

S-a apropiat de Omar Yussef. A scos vesta cea neagră a lui Jihad Awdeh din rucsac, și-a vârât mâna într-unul dintre buzunare și a scos un pumn de tuburi lucioase, de cupru, o duzină de cartușe trase, de MAG.

— Ia, uită-te aici!

Le-a dat drumul înapoi, în rucsac.

— Bănuiesc că se vor numi Proba A.

— Nu, aceasta este proba C, a spus Omar Yussef.

Din buzunarul hainei, a scos cartușul de MAG găsit în fața casei lui Louai Abdel Rahman și pe cel de pe acoperișul casei lui George Saba.

— Acestea sunt Probele A și B.

Lumânarea înaltă și subțire pe care o aprinsese Jihad Awdeh în peșteră a sfârâit, ajunsă la capăt. Omar Yussef și Khamis Zeydan au urcat scările. Un polițist alerga pe culoar, către băltoaca de sânge lăsată de Jihad Awdeh.

— Ai grijă să dispară sângele până la venirea preoților. Grăbește-te. Trebuie să sosească imediat. Probabil au auzit împușcăturile.

Polițistul a salutat, după care a azvârlit o cârpă înmuiată în săpun pe dalele de piatră.

— M-am întâlnit cu prietenul tău, părintele Elias, în fața bisericii. Era tare înspăimântat, dar când se mai calmează, o să aibă el grijă să potolească într-un fel curiozitatea celorlalți preoți în legătură cu ceea ce s-a petrecut aici. Mai târziu voi scăpa de cadavrul lui Jihad, făcând să pară că l-au împușcat israelienii.

Omar Yussef a dat din cap.

— Mi se pare un miracol că m-ai salvat chiar în clipa în care era pe punctul de a-mi tăia gâtul. Chiar l-ai împușcat, sau a fost trăsnit de fulgere venite din ceruri?

— Poate a fost, cu adevărat, intervenție divină, a spus Khamis Zeydan pe când ieșeau din Biserica Nașterii Domnului, în aerul rece al zorilor. Ploaia se oprise. Soarele se răsfrângea pe dalele ude, de piatră. Clopotele au răsunat în mănăstirea armenească.

— În această biserică, te-ai aflat cât se poate de aproape de moarte.

Omar Yussef a râs, simțindu-se ușurat.

— Evident, Dumnezeu nu mai voia un alt martir.

Capitolul 29

Era încă foarte devreme când Khamis Zeydan l-a lăsat pe Omar Yussef în fața casei. Polițistul s-a aplecat peste scaunul din dreapta și i-a strâns mâna prin fereastra deschisă. Omar Yussef se aștepta să fie avertizat să renunțe la joaca de-a detectivul amator. Dar Khamis Zeydan nu i-a zis nimic. Mâna îi era fermă, ca și expresia chipului, când a dat din cap, către vechiul său prieten din facultate. Apoi a pornit jeepul, pentru a se întoarce la biserică.

Omar Yussef a intrat în casă. A liniștit-o pe Maryam, punându-i un deget pe buze. A strâns-o tare în brațe, întrebându-se cât timp a trecut de când o ținuse astfel la piept. S-a întins pe pat, așteptând ora la care urma să se deschidă biroul

ONU din Ierusalim. Apoi a găsit mesajul telefonic pe care îl notase Maryam pe o bucată de hârtie cu o noapte înainte, și i-a telefonat directorului regional ONU, un suedez pe nume Magnus Wallender.

— Domnule Yussef, mă bucur că mi-ai telefonat. Îmi pare rău că v-am deranjat familia cu telefonul meu de azi-noapte. Trăim vremuri grele, nu-i așa? a spus Wallender.

Omar Yussef era atât de ușurat și fericit după ce fusese salvat de la moarte, în biserică, încât i-a luat câteva clipe până și-a amintit ce motiv avea Wallender să fie îngrijorat.

— Suntem foarte triști din cauza morții lui Christopher, a spus Omar Yussef.

Mâna retezată. Fața și pieptul jupuite, ca o bucată de carne la abator. I se părea că trecuse atât de mult timp!

— Iată de ce am dorit să discut cu dumneata, domnule Yussef. Ne-am consultat cu cei de la New York și Geneva peste noapte. După părerea noastră, este prea periculos să trimitem un american sau un alt occidental, să conducă școala din Dehaisha. Moartea lui Christopher Steadman a fost un șoc și a bulversat întreaga organizație, până la Secretarul General.

Îi era greu să și-l imagineze pe Secretarul General al Națiunilor Unite, în biroul lui de deasupra Manhattanului, ascultând vestea unei asasinări în Dehaisha. Omar Yussef se gândea că, în cazul în care criminalii și-ar fi atins adevărata țintă – adică pe el –, știrea nu ar fi ajuns, desigur, la urechile Secretarului General.

Magnus Wallender a continuat.

— Credem că ar fi preferabil și, în condițiile prezente, mult mai sigur, să numim în fotoliul gol al directorului școlii din Dehaisha un localnic. Dumneata ai de departe cea mai îndelungată

experiență dintre toți profesorii și ești o persoană respectată în tot Betleemul. Așadar, am dori să îți oferim dumitale postul.

— Postul de director al Școlii de fete din Dehaisha?

Abia în urmă cu câteva zile, Omar Yussef își imagina că zilele lui de profesor se terminaseră. Iar acum, să preia conducerea?

— Sunt măgulit de ofertă. Vă supărați dacă mă gândesc până mâine?

— Deloc. Vom trimite astăzi pe cineva să ridice dosarul dumitale de personal, să ne asigurăm că nu există vreun impediment în calea numirii. Dar aceasta este o simplă formalitate.

Omar Yussef și-a amintit de foile de hârtie albastră, pe care erau scrise rapoartele negative ale fostului director, femeia din Spania. Acum se aflau pe fundul unei băltoace noroioase, vizavi de școală. Nu mai era nimic ieșit din comun în dosar. Plângerile părinților vor fi respinse fără nicio dificultate. I-a mulțumit lui Magnus Wallender și a închis telefonul.

Aceasta era șansa lui Omar Yussef de a-i înfrunta pe inspectorul școlar guvernamental și pe toți cei care doreau să îi alimenteze cu ură pe copiii taberei de refugiați din Dehaisha. Nu va pierde această ocazie. Își concentrase întreaga atenție asupra lui George Saba, crezând că după moartea lui, el va fi dovada bunătății și moralității sale. Acum începea să înțeleagă că moștenirea sa se răspândea încontinuu și că trebuie să lupte pentru ea cu fiecare nouă generație de elevi.

Gândul retragerii de la catedră îl ispitea. Își dădea seama că îi plăcuse vânătoarea care îl condusese la Jihad Awdeh. Dar ce ar fi putut să facă? Să înființeze o agenție de detectivi în Betleem?

Nadia a intrat în salon, aducând o ceașcă de cafea. Purta cămașa de culoarea cerului și fusta lungă, bleumarin, a Școlii Catolice. Fata s-a apropiat de Omar Yussef, i-a dat cafeaua și l-a sărutat pe obraz.

— L-ai găsit? a întrebat ea.

— Pe cine? Căutam pe cineva?

Omar Yussef s-a prefăcut că ar căuta ceva pe sub pernele de pe canapea.

— Pe cel care l-a ucis pe George Saba.

Omar Yussef a zâmbit. Nu știa că Nadia este la curent cu scopul investigației sale.

— Da, Nadia, l-am găsit.

— Foarte bine, știam că o să îl prinzi, în cele din urmă, a spus ea. Copiii lui George vor locui cu noi?

Nu e o idee rea, și-a zis Omar Yussef. *Ar trebui să fac asta pentru George*. A luat decizia să vorbească cu Maryam.

Nadia s-a uitat la Biblia cea neagră, lăsată de Omar Yussef pe măsuța de cafea, când se întorsese acasă, după distrugerea casei lui George Saba.

— Ce este asta?

— Cartea aceasta i-a aparținut tatălui meu. A primit-o în dar de la un prieten care era preot creștin. Eu i-am dat-o lui George cu mulți ani în urmă. Acum am salvat-o din ruinele casei lui.

Nadia a deschis-o la prima pagină și a citit dedicația scrisă de preotul catolic pentru tatăl lui Omar Yussef. Fata a zâmbit.

— Este o carte frumoasă, a spus ea. Trebuie să plec la școală.

L-a sărutat pe bunicul ei încă o dată și a ieșit din casă.

Omar Yussef a privit-o pe Nadia trecând prin fața ferestrei, aplecată în față sub greutatea ghiozdanului roz. Lăsa în urma lui o moștenire, atât prin

investigația aceasta, cât și prin cariera de profesor. Era o greșeală să își închipuie că munca de detectiv se reducea la a înțelege faptele petrecute în trecut și a le răzbuna. Abia acum înțelegea că scopul era să protejeze viitorul de cei care au comis nelegiuiri și care vor continua să o facă.

Omar Yussef a ridicat bucata de hârtie pe care era mâzgălit numărul de telefon de la secretariatul ONU. Contabilul îi spusese că avea bani puși deoparte, din care să poată trăi dacă renunță la postul de la școală. A aruncat o ultimă privire la mesajul de pe bucata de hârtie, apoi a lăsat-o să cadă pe măsuța de cafea, lângă Biblia lui George Saba.

În aceeași colecție

Brian Frederiksen – *Sângele vikingilor*

Miguel Ruiz Montañez – *Mormântul lui Columb*

Emilio Calderón – *Harta Creatorului*

Khaled Hosseini – *Splendida cetate a celor o mie de sori*

Kitty Sewell – *Capcana de gheață*

Núria Masot – *Umbra templierului*